LION FEUCHTWANGER

RĂZBOIUL EVREILOR

EDITURA AUROM

LION FEUCHWANGER
RĂZBOIUL EVREILOR
Traducerea de
Brunea Fox
EDITURA AUROM Bucureşti 1992
Coperta de Nicolae Corneliu
ISBN 973 – 9145 – 00-O

Cartea întâi
ROMA

Şase poduri încălecau Tibrul. Pe malul drept te simţeai în siguranţă; aici străzile erau înţesate de oameni, pe care-i recunoşteai după bărbi că erau iudei; pretutindeni vedeai numai inscripţii iudaice, arameene, însă cu ceva greacă o scoteai la capăt. Dar de îndată ce treceai peste unul din poduri, încumetându-te pe malul stâng al râului, te vedeai, într-adevăr, singur cuc, un venetic pierdut în marele, sălbaticul oraş Roma.

Cu toate acestea, la podul Aemilius, Iosif îi dădu drumul tânărului Cornel, micul şi zelosul său ghid; ţinea, în sfârşit, să se descurce singur, fără ajutorul altuia, ca să-şi dovedească sieşi aptitudinile şi isteţimea. Micul Cornel ar mai fi însoţit bucuros străinul. Iosif îl mai urmări cu privirea cum trecea, şovăind, podul şi, pe neaşteptate, cu un zâmbet şăgalnic şi cald, el, iudeul Iosif, întinse braţul cu palma deschisă ca să salute copilul, după tipicul roman, iar puştiul, zâmbind şi el, îi răspunse la fel, cu toate că taică-su îi interzisese gestul. O coti imediat la stânga, prin spatele acelei case mari, şi dispăru”. Iosif era acum singur şi acum avea să se vadă cât de grozav e.

Ştie doar atât: că înaintea lui este oborul vitelor şi acolo, la dreapta, locul de alergare al cailor, că mai încolo, undeva pe Palatin, şi îndărăt, unde mişună oamenii, împăratul îşi clădeşte noua sa casă şi că de la stânga, prin

Poarta Toscană, ajungi la Forum, mai ştie că Palatinul şi Forul sunt inima lumii.

A citit multe despre Roma, dar nu-i folosesc la nimic: incendiul de acum trei luni a schimbat mult oraşul. A distrus cele patru cartiere din centru, mai bine de trei sute de clădiri publice, aproape şase sute de palate şi locuinţe particulare şi câteva mii de case cu chirie. Este o adevărată minune cât au reconstruit romanii aceştia într-un timp atât de scurt! Nu-i iubeşte, ba chiar îi urăşte, dar nu se poate să nu recunoască: au talent organizatoric, au o tehnică a lor. Chibzuieşte şi iar chibzuieşte la acest cuvânt străin: tehnică. Nu e prost, o să fure ceva din tehnica acestor romani.

Păşeşte energic. Adulmecă emoţionat şi curios aerul acestor case necunoscute, al oamenilor acestora străini, la discreţia cărora se află, care pot să-l înalţe sau să-l prăvale. La el, în Ierusalim, luna aceasta Tişti este, în ultima ei săptămână, încă foarte călduroasă; aici ea se numeşte septembrie, iar astăzi, e drept, aerul este proaspăt şi foarte plăcut. O adiere uşoară L flutură părul, cam lung pentru moda romană. De fapt, ar trebui să poarte pălărie, căci nu se cuvine ca un iudeu cu funcţia lui să umble altfel decât cu capul acoperit, spre deosebire de romani. Mofturi! Aici, la Roma, cei mai mulţi evrei umblă cu capul descoperit, ca şi ceilalţi, cel puţin atunci când au îndărătul lor podurile Tibrului. Simţămintele lui evreieşti rămân tot atât de fierbinţi, chiar dacă el nu poartă pă? v.

Iată-l acum în faţa locului de alergare. Aici totul este o ruină, aici a început focul. Cu toate acestea, zidurile de piatră ale temeliei sunt intacte. Colosală construcţie acest loc! îţi trebuie vreo zece minute ca să-l străbaţi de-a lungul. Stadionul din Ierusalim şi cel din Cezarea nu sunt nici ele mici, dar, comparate cu această construcţie, par nişte jucării.

În interiorul locului de alergare se munceşte, se pune piatra şi lemnul în straturi. Curioşii îşi fac de lucru, copii, gură-cască. Iosif încă nu şi-a potrivit îmbrăcămintea după moda din capitală; cu toate acestea, aşa cum se plimbă încoace şi încolo, pare tânăr, zvelt, prezentabil, cu ochi cărora nimic nu le scapă, pare elegant, nu un calic, e un domn. Oamenii se înghesuie pe lângă el, i se oferă amulete, suveniruri, o imitaţie de obelisc înălţat fals şi solemn în mijlocul arenei. Un ghid autorizat ţine cu tot dinadinsul să-i arate toate detaliile, loja imperială, macheta noului edificiu. Iosif refuză făcând un gest nepăsător cu mâna. Urcă singur printre băncile de piatră, de parcă ar fi fost un spectator obişnuit al curselor de care.

Aici jos trebuie să fie băncile înaltei aristocraţii, ale Senatului. Nimeni nu-l opreşte să se aşeze pe unul din aceste locuri mult râvnite. E bine aici, la soare. Iosii se aşează mai comod, îşi sprijină capul în palmă şi priveşte vag în direcţia obeliscului.

N-ar fi putut găsi o clipă mai potrivită pentru planurile sale decât lunile acestea de după incendiu. Oamenii sunt bine dispuşi, primitori. Energia cu ca-e împăratul s-a dedicat reconstrucţiei oraşului îi însufleţeşte pe toţi. Pretutindeni e mişcare, de jur-împrejur încredere şi activitate, un aer limpede şi proaspăt, totul se deosebeşte de atmosfera grea şi apăsătoare de la Ierusalim.

Lenevind pe o bancă a Senatului aici, în locul de alergare, în acest început de amiază plăcut şi însorit, în mijlocul agitaţiei Romei în plină reconstrucţie, Iosif îşi cercetează pătimaş şi totuşi cu luciditate rece sorţii de izbândă. La cei 26 de ani ai lui are tot ce poate prevesti o frumoasă carieră: obârşie nobilă, învăţătură temeinică, abilitate de om politic, o ambiţie nebună. Nu, nu vrea să mucegăiască la Ierusalim, îi este recunoscător tatălui, care

a crezut în el şi a făcut în aşa fel ca el să fie trimis la Roma.

E drept, misiunea lui aici este discutabilă. Din punct de vedere juridic, înaltul Sfat al Ierusalimului nu are nici prilejul, nici temeiul să trimită la Roma în această chestiune un delegat special. De aceea, Iosif a trebuit să-şi stoarcă creierii pentru a găsi argumente în faţa cărora, şovăind, domnii din Ierusalim au cedat în cele din urmă.

Deci: cei trei membri ai înaltului Sfat, târâţi acum doi ani de către guvernatorul Antonius Felix în faţa Tribunalului imperial din Roma ca răzvrătiţi, au fost pe nedrept osândiţi la muncă silnică. Este adevărat că toţi trei se aflau în Cezarea atunci când evreii au smuls şi au spart în timpul unor tulburări electorale emblema imperială de pe reşedinţa guvernatorului, dar ei n-au luat parte personal la acest ac: de revoltă. Fapta guvernatorului de a-i aresta tocmai pe aceşti trei bătrâni cu funcţii înalte este o măsură arbitrară împotriva unor nevinovaţi, un scandalos abuz de putere, o insultă adusă poporului evreu. Iosif vede aici prilejul dorit pentru a se afirma. A strâns noi mărturii pentru nevinovăţia celor trei şi nădăjduieşte să dobândească din partea Curţii imperiale reabilitarea sau, cel puţin, graţierea lor.

Evreii de la Roma, a observat el lucrul acesta, nu se vor omorî să-l ajute în îndeplinirea misiunii sale. Fabricantul de mobile Caius Barzaarone, şeful comunităţii Agrippa, la care locuieşte şi pentru care tatăl său i-a dat bune recomandări, i-a explicat în termeni abili, binevoitori şi prudenţi cum stau lucrurile. Cei o sută de mii de evrei de la Roma n-au motiv să se plângă. Trăiesc în pace cu restul populaţiei. Ei văd cu părere de rău că la Ierusalim partidul naţional, potrivnic Romei, Răzbunătorii lui Israel, capătă o influenţă din ce în ce mai mare. Evreilor de aici nici prin cap nu le trece să-şi primejduiască traiul tihnit

amestecându-se în veşnicele fricţiuni ale domnilor de la Ierusalim cu Roma şi cu administraţia imperială. Nu, ceea ce e mai important Iosif va trebui să rezolve el singur.

În faţa lui se înalţă straturi-straturi piatră şi lemn, cărămizi, coloane de marmoră de toate culorile. Edificiul se înalţă văzând cu ochii. Când va pleca de aici peste o jumătate de ceas sau peste un ceas ceva va fi deja construit, nu va fi mult, dar va fi exact măsura fixată pentru acest ceas. Dar în timpul acesta nici el n-a stat degeaba. Nerăbdarea lui de a se pune pe treabă a devenit şi mai fierbinte, de nestăpânit: fiecare lovitură de ciocan, fiecare hârşâit de fierăstrău răzbătând dinspre constructori are ecou în el, care stă tolănit la soare, cu o prefăcută nepăsare, un gură-cască la fel ca oricare altul. Va avea mult de furcă pentru a-i scoate din temniţă pe cei trei nevinovaţi, dar o va face.

A şi început să i se pară că nu mai e aşa de pipernicit şi de sărăntoc cum i se părea în prima zi. Respectul faţă de chipurile cărnoase şi impenetrabile ale celor de aici a mai scăzut. A văzut că romanii aceştia sunt mai scunzi decât el. Se strecoară zvelt şi bine făcut printre ei. iar femeile întorc capul după el, la Roma la fel ca la Ierusalim sau în Cezarea. Irina, fiica lui Caius, şeful comunităţii, a intrat în odaie, deranjându-şi tatăl, fiindcă se afla el acolo, asta e sigur. Iosif are un fizic plăcut şi o minte vie şi ageră. La 21 de ani a şi dobândit preţiosul titlu de doctor al Şcolii superioare a Templului de ia Ierusalim şi stăpâneşte perfect interpretarea juridică şi teologică a Scripturilor. N-a petrecut doi ani încheiaţi ca schimnic pe lângă esenianul Banus, în pustiu, pentru a se iniţia în contemplaţia pură, pentru a se scufunda în sine însuşi şi pentru a dobândi intuiţia. Nimic nu-i lipseşte, decât să pună piciorul în scară, să prindă clipa potrivită. Dar ea va veni, nu se poate să nu vină.

Tânărul literat şi politician Iosif Ben Mattias îşi strânge buzele. Aşteptaţi, domnilor din înaltul Sfat, şi voi, trufaşi seniori ai Sălii Pătrate a templului. M-aţi împilat, m-aţi înjosit. Dacă tatăl meu n-ar fi adăugat ceva la subsidiile ce mi-aţi acordat din fondurile Templului, n-aş fi putut veni aici! Iată-mă însă la Roma ca delegat al vostru. Şi fiţi siguri, voi profita de aceasta. Am să v-o dovedesc, domnilor doctori.

Deodată oamenii aflaţi în locul de alergare începură să strige, se ridicară în picioare, privind toţi într-o singură direcţie. De pe Palatin cobora strălucind un grup mare, soli, paji, suită, lectică. Se ridică şi Iosif, curios. Imediat, lângă el îşi făcu apariţia şi ghidul, şi de data aceasta Iosif nu-l mai respinse. Nu era împăratul, nici măcar comandantul gărzii, ci un senator sau vreun alt personaj important venit să viziteze noul edificiu, sub îndrumarea arhitectului Celer.

Curioşii se îmbulzeau, ţinuţi cu greu în loc de păzitori ai ordinii şi de slugile arhitectului şi însoţitorilor săi. Ghidul reuşi să se strecoare cu îndemânare făcându-i loc lui Iosif în rândul din faţă. Da, aşa cum recunoscuse după livreaua pajilor, după soli şi lachei, era senatorul Marulle, venit să i se arate construcţia. Şi Iosif îl ştia oarecum, căci, la fel ca în toate provinciile, şi la Ierusalim se povesteau istorii năstruşnice despre acest Marulle, unul dintre cei mai renumiţi animatori ai Curţii, care-l călăuzea pe împărat în rafinamentele desfrâului. Pe de altă parte, el trecea drept autorul unor anumite farse populare, bunăoară revistele deşuchiate jucate de marele comic Demetrius Liban. Iosif îl sorbea din ochi pe faimosul personaj, care asculta alene din lectică lămuririle arhitectului, ducând uneori la ochi strălucitorul smaragd al lornionului.

Iosif mai remarcă şi un alt personaj, tratat cu cea mai

mare consideraţie. Să fie vreun patrician? Coborât din lectică, mergea cu pas greoi printre materialele îngrămădite, mătăhălos, prost îmbrăcat, cu un chip cărnos, neglijent bărbierit, cu nişte ochi grei şi adormiţi sub o frunte proeminentă. Abia asculta cuvintele arhitectului; ridica uneori câte o bucată de marmoră şi o sucea între degetele lui butucănoase, o apropia de ochi, o mirosea, o arunca, lua de la un zidar o sculă şi o cumpănea în mână. În cele din urmă se aşează pe un bloc de piatră şi-şi legă gemând cureluşele sandalei, după ce refuzase ajutorul sclavului. Şi pe acesta îl cunoştea ghidul: era Claudius Reginus. „Editorul?” întrebă Iosif. Ghidul habar n-avea, poate vindea şi cărţi. Îl ştia că bijutierul Curţii, om cu trecere, mare financiar, deşi se îmbrăca aşa de sărăcuţ şi punea atât de puţin preţ pe numărul şi înfăţişarea suitei sale. Lucru de mirare, căci se născuse sclav, fiul unui tată sicilian şi al unei mame evreice. Mai ales că, de regulă, parveniţilor acestora le place să-şi dea aere. Claudius Reginus avusese o carieră fabuloasă, deşi nu trecuse. de patruzeci şi doi de ani. Sub guvernarea actualului împărat foarte întreprinzător se învârteau multe afaceri grase şi Claudius se băgase în toate. O însemnată parte a flotelor egiptene şi libiene pentru transportul grânelor îi aparţinea lui, silozurile sale din Puteoli şi Ostia meritau să fie vizitate.

Senatorul Marulle şi bijutierul Curţii se întreţineau cu glas tare şi fără fereală, aşa încât şirul curioşilor din faţă, printre care se afla şi Iosif, auzea totul. Iosii se aştepta din partea celor doi oameni, al căror nume era pomenit cu cinste în cercurile literare din lumea întreagă – Claudius Reginus trecea drept cel mai renumit editor din Roma – la un schimb interesant de păreri estetice asupra noului edificiu. Era numai urechi. Nu le putea urmări latineasca lor rapidă, dar izbutea să înţeleagă că nu era

vorba de estetică sau de idei generale, ci de preţ, valori şi afaceri. Desluşea clar glasul puternic şi fornăit al senatorului care, necăjindu-l în glumă, îl întreba atât de tare, încât se auzea hăt departe: „Tragi foloase băneşti şi de pe urma locului de alergare, Claudius?” Aşezat la soare pe un bolovan, cu mâinile sprijinite pe genunchi, bijutierul răspunse fără să se tulbure: „Din nefericire nu, senatorule Marulle, mi s-a năzărit că arhitectul nostru te-a luat pe dumneata tovarăş la aprovizionare”. Iosif mai auzi şi altele, însă insuficienta cunoaştere a limbii îl împiedica să priceapă tot. Ghidul, nu prea informat nici el, se străduia să-l ajute. Claudius Reginus, precum şi senatorul Marulle, dobândiseră pentru o nimica toată şi tocmai la timp imense terenuri în cartierele de la periferie, unde nu se prea construise. De când cu incendiul, împăratul ochise în inima oraşului locuri pentru clădirile oficiale şi muta casele cetăţenilor la mahala, unde terenurile se scumpiseră într-atâta, încât nici nu mai puteau fi evaluate cum trebuie.

„Nu sunt opriţi membrii Senatului de la a face negoţ?” întrebă deodată Iosif pe ghid. Acesta se uită la străin cu mirare. Nişte oameni din apropiere care auziseră întrebarea izbucniră în ¿îs, alţii îi imitară, bazaconia provincialului trecu din gură în gură şi deodată hohote răsunătoare umplură uriaşul spaţiu. Senatorul ceru să i se explice pricina. În jurul lui Iosii se făcu întrucâtva gol şi el se pomeni faţă în faţă cu cele două personaje simandicoase.

„Ce te frământă, tinere?” întrebă pe un ton arţăgos şi puţin cam batjocoritor bărbatul cel gras, aşezat pe bolovan, ca un rege egiptean. Un soare luminos strălucea fără să ardă, sufla un vânt uşor şi gloata asculta înveselită conversaţia celor două personaje simandicoase cu călătorul din provincie.

Iosif sta într-o atitudine modestă, dar câtuşi de puţin

stânjenită. „Am venit la Roma de-abia de trei zile”, spuse într-o greacă chinuită, dar fără să se tulbure. „Vi se pare ceva nemaipomenit dacă încă nu m-am deprins cu obiceiurile acestui mare oraş?” „De unde eşti?” întrebă din lectică senatorul. „Din Ierusalim”. Şi Iosif îşi spuse numele şi titlul: „Iosif Ben Mattias, preot de gradul întâi”. „E mult pentru Ierusalim!” făcu senatorul, pe un ton care nu lăsa să se înţeleagă dacă vorbea serios sau glumea. Arhitectul Celer nu-şi ascundea nerăbdarea: abia aştepta să împărtăşească simandicoaselor personaje proiectele sale măreţe, pline de inventivitate şi îndrăzneală şi n-avea chef să fie stingherit de nătărăul acesta provincial. Numai financiarul Claudius Reginus, curios din fire, îl iscodea pe evreu cu unele întrebări, la care acesta răspundea binevoitor. Iosif ţineai să le povestească lucruri noi şi interesante, să se pună în valoare el şi poporul său. „Se întâmplă şi la Roma”, întrebă el, „ca o casă să fie lovită de lepră?” I seră. e→unse că nu. „În Iudeea”, continuă el, „se întâmplă uneori: atunci apar în ziduri mici adâncituri roşietice şi verzui, aşa că adesea trebuie să se dărâme casele. Preotul poate să intervină pentru a ajuta, însă ceremonia nu e simplă. Preotul porunceşte ca pietrele bolnave să fie sfărâmate, apoi ia două păsărele, lemn de cedru, lână stacojie şi isop. Stropeşte casa cu sângele uneia din păsărele şi celeilalte îi dă drumul afară, la câmp. Casa e atunci împăcată şi purificată”. Oamenii care-l înconjurau, îl ascultau cu luare-aminte, cei mai mulţi fără să-l ia în derâdere, căci aveau simţul miraculosului şi le plăcea fantasticul.

Cu ochii lui adormiţi, bijutierul Claudius Reginus privea grav la tânărul uscăţiv şi pătimaş. „Ai venit pentru treburi, doctore Iosif”, îl întrebă, „sau vrei doar să vezi cum se reconstruieşte oraşul nostru?” „Am venit cu treburi”, răspunse Iosif. „Trebuie să eliber. ez trei

nevinovaţi. Pentru noi e o treabă de mare însemnătate”. „Mă tem doar”, spuse căscând senatorul, „că prea suntem prinşi în clipa de faţă de reconstrucţia oraşului, ca să mai avem timp să ne îngrijim de istoria cu cei trei nevinovaţi”.

Arhitectul interveni nerăbdător: „Pentru balustrada lojii imperiale folosesc această serpentină vopsită în verde şi negru: mi s-a trimis din Sparta o probă de o frumuseţe deosebită”. „Când am trecut acum prin Alexandria, am văzut noile construcţii”. spuse Iosif, care nu voia să rămână în afara conversaţiei. „Străzile sunt largi, luminoase şi drepte”. Arhitectul replică dispreţuitor: „Orice pietrar e în stare să clădească Alexandria – ioc cât vrei, suprafeţe netede”. „Linişteşte-te maestre”, spuse Claudius cu vocea lui înaltă, unsuroasă: „Roma nu-i Alexandria, asta o vede orice orb”.

„Lăsaţi-mă să-l lămuresc pe acest tânăr domn”, interveni zâmbind senatorul Marulle, căruia îi plăcea să se pună în evidenţă. Era aferat, avea chef să se producă, la fel ca împăratul Nero şi ca mulţi alţi domni de la Curte. Puse să se tragă din nou la o parte perdelele lecticii, aşa ca toţi să-i poată vedea figura subţire, îngrijită, tivul de porfir al togii sale de senator. Se uită la bărbatul acela din provincie prin smaragdul lornionului său. „Da, tinere”, spuse el cu un glas nazal, ironic. „De-abia am început reconstrucţia, n-am terminat. Totuşi nu se poate să nu-ţi dai seama chiar şi fără prea multă fantezie cum va arăta oraşul nostru înainte de sfârşitul acestui an”. Se înălţă puţin, întinse piciorul încălţat cu coturni înalţi, roşii, rezervaţi numai înaltei aristocraţii şi, parodiind uşor, luă tonul unuia din cei care strigă prin pieţe. „Îndrăznesc să afirm fără să exagerez: – cine nu cunoaşte Roma de aur, nu poate spune că a trăit cu adevărat. Domnule, la Roma, oriunde te afli, eşti drept în centru, căci noi nu avem hotare, noi înghiţim mereu tot mai multe localităţi din preajmă. Auzi aici o sută de limbi.

Poţi studia aici particularităţile tuturor popoarelor. Avem aici mai mulţi greci decât Atena, mai mulţi africani decât Cartagina. Găseşti aici fără să călătoreşti toate roadele lumii întregi, mărfuri din Indii şi Arabia în asemenea cantităţi, încât eşti convins că ţările acelea au fost despuiate pentru veşnicie şi că, dacă au nevoie de propriile lor produse, locuitorii lor trebuie să vină la noi. Ce-ţi pofteşte inima, domnule? Lână spaniolă, mătase chinezească, brânzeturi din Alpi, parfumuri din Arabia, droguri medicinale din Sudan? Ai un premiu, dacă se-ntâmplă să nu găseşti ceva. Vrei, poate, ultimele noutăţi? Forul şi Câmpul lui Marte sunt foarte exact informate când în nordul Egiptului scade cursul cerealelor, când un general de pe Rin ţine un discurs stupid, când trimisul nostru la Curtea părţilor a făcut o impresie proastă strănutând prea tare. Niciun învăţat nu poate lucra fără bibliotecile noastre. Avem tot atâtea statui câţi locuitori şi noi suntem aceia care plătim cel mai mare preţ pentru virtute şi viciu. Tot ce fantezia dumitale e în stare să născocească, găseşti la noi şi încă ceva pe deasupra”.

Senatorul se aplecase în afara lecticii: în jurul lui, un cerc larg de oameni îl asculta. Păstrase până la capăt poza ironică, imitând un avocat sau unul care strigă prin pieţe, dar cuvintele-i erau străbătute de o notă caldă şi toţi simţeau că acest panegiric al oraşului era mai mult decât o parodie. Ascultau transfiguraţi cum era lăudat oraşul, oraşul lor, cu virtuţile şi viciile lui binecuvântate, oraşul celor mai bogaţi şi celor mai săraci muritori, oraşul cel mai viu din lume. Când senatorul termină, îl aclamară aşa cum aclami la teatru un actor favorit. Senatorul Marulle însă nu mai asculta şi nici pe Iosif nu-l mai învrednici cu o privire. Dispăru în lectica lui şi-i făcu semn arhitectului, cerându-i să-i prezinte macheta noului edificiu. Nici bijutierul Claudius Reginus nu-i mai adresă vreun cuvânt lui Iosif,

însă când acesta fu târât de vârtejul mulţimii care se împrăştia, el îi făcu un semn de încurajare ironică, ce dădu feţei sale cărnoase o expresie de mirare şireată.

Îngândurat, fără a privi la ceea ce se afla în jur, adesea înghiontit, Iosif îşi croia drum prin furnicarul oraşului. Nu înţelesese în întregime discursul în latină al senatorului, dar îşi simţise inima aprinsă şi gândurile biciuite. Se urcă pe Capitoliu şi îşi umplu ochii cu priveliştea Templului, a străzilor, monumentelor, palatelor. În Casa de aur ce se construia aici domnea împăratul roman al lumii, iar de pe Capitoliu Senatul şi poporul roman anunţau decretele care transformau universul şi în arhive odihnea, gravată în bronz, rânduiala lumii, aşa cum o voia Roma. Roma însemna „forţă". Repetă în şoaptă cuvântul Roma, Roma, apoi îl traduse în ebraică „*Gewurah*", care suna mai puţin înfricoşător, şi apoi în arameică, „*Kochbah*", cuvânt ce pierduse orice urmă de ameninţare. Nu, el, Iosif, fiul lui Mattias din Iesuralim, preot de gradul întâi, nu se temea de Roma.

Contemplă oraşul care se anima din ce în ce mai mult, căci era ceasul marii forfote de la amiază: strigăte, agitaţie, un întreg du-te-vino. Se lăsă pătruns de imaginea oraşului, însă mai presus de toate, mai adevărată decât această Romă autentică, îşi imagina patria, Sala Pătrată a templului, unde se întrunea înaltul Sfat; şi mai real decât vuietul Forului auzea mugetul tunător al uriaşei trâmbiţe ce vestea la răsăritul şi apusul soarelui, din Ierusalim şi până-n Ierihon, că jertfa zilnică a fost adusă pe altarul lui Iahve. Iosif zâmbi. Numai cine s-a născut la Roma poate deveni senator. Acest domn Marulle priveşte semeţ şi de la înălţime din lectica sa şi poartă ghetele înalte şi roşii, tivite cu negru, ale celor patru sute de senatori. Însă el, Iosif, preferă să se fi născut la Ierusalim, deşi n-are nici măcar inelul aristocraţiei de rangul al doilea. Romanii aceştia

râdea\i de el, dar mai tare râdea el de ei. Ceea ce puteau să ofere aceşti oameni ai Occidentului, tehnica lor, logica lor, se putea învăţa; ceea ce nu se putea dobândi era acea forţă vizionară a – Orientului, sfinţenia lui: raţiunea şi Dumnezeu, omul şi Dumnezeu alcătuiau un tot. Însă un Dumnezeu nevăzut: el nu putea fi nici contemplat, nici învăţat: îl avea: sau nu-l aveai. El, Iosif, poseda acel „nu ştiu ce”, care nu se capătă prin nicio învăţătură. Restul, tehnica şi logica Occidentului va învăţa, de asta nu se îndoia.

Coborî de pe Capitoliu. Ochii lui prelungi, pătrunzători ardeau pe chipul uscăţiv şi smead. Se ştia la Roma că printre orientali sumedenie erau posedaţi de dumnezeul lor. Unii priveau în urma lui batjocoritor, alţii cu invidie, însă celor mai mulţi, şi. În special femeilor, tânărul care trecea pe drum plin de visuri şi ambiţii le plăcea.

Caius Barzaarone, şeful comunităţii Agrippa la care trăsese Iosif, era proprietarul celei mai înfloritoare fabrici de mobilă de artă din Roma. Prăvăliile lui principale se aflau de cealaltă parte a Tibrului, în oraşul) repriu-zis, o dugheană mică în Subura şi două mari, de lux, sub arcadele Câmpului lui Marte. În zilele de lucru, spaţioasa sa casă particulară din cartierul evreiesc, lângă Poarta-celor-trei-drumuri, gemea de produsele negoţului său. Astăzi însă, ajunul sabatului, nici urmă nu se mai vedea. Întreaga locuinţă şi mai ales vasta sufragerie îi părură lui Iosif schimbate. De obicei, casa este deschisă spre curte, acum însă o închidea o perdea grea şi Iosif recunoscu cu duioasă emoţie un obicei din patria sa, datina Ierusalimului. Atâta vreme cât perdeaua atârna întinsă, oricine era primit ca oaspete, când era strânsă ca să pătrundă aerul, începea ospăţul şi cine se nimerea atunci, avea ghinion. În plus, încăperea nu era luminată în ziua

aceea după moda romană, ci după moda Iudeii: din tavan atârnau lămpi de argint împodobite cu ghirlande de violete. Pe bufet, pe platouri, cupe, solniţe, clondire cu ulei, oţet şi mirodenii străIucea ciorchinele de strugure, emblema Ierusalimului. Între numeroasele platouri – şi asta îl mişca pe Iosif mai profund decât tot luxul – tronau cutiile de încălzit îmbrăcate în pai, căci nu era îngăduit să găteşti în zi de sabat, aşa că toate mâncărurile se pregăteau dinainte şi mireasma lor umplea camera.

În ciuda acestei atmosfere familiare, Iosif nu era mulţumit. Chibzuise în sinea lui că, în calitate de preot de gradul întâi şi purtător al înaltului titlu de doctor de la Ierusalim, i se va oferi un loc pe una din cele trei laviţe de la masă. Dar, de când cu incendiul care-i sporise deverul, de bună seamă că succesul i se urcase la cap acestui pseudoroman, de vreme ce nu s-a gândit să-i ofere un loc de cinste. E clar că va trebui să stea laolaltă cu femeile şi oaspeţii de rând la masa mare comună.

Dar de ce stă lumea în picioare, în loc să se tragă perdeaua şi să înceapă ospăţul? Caius de mult şi-a pus mâna pe creştetul copiilor săi, binecuvântându-i potrivit străvechii formule pentru băieţi: „Dumnezeu să te ajute să ajungi precum Efraim şi Manase”. Şi pentru fiică: „Dumnezeu să te facă precum Rahila şi Lea. Toţi sunt nerăbdători şi înfometaţi: pe cine aşteaptă? Deodată răzbate din curte, prin perdea, un glas cunoscut şi îşi face apariţia un personaj rotofei, pe care Iosif îl mai văzuse cândva: financiarul Claudius Reginus. Salută în glumă după moda romană pe stăpânii casei şi pe bătrânul tată Aaren, adresează câteva cuvinte binevoitoare musafirilor de mâna a doua. Poftim! Iosii se umflă în pene de mândrie: l-a recunoscut, îi aruncă o privire pe sub pleoapele grele şi somnolente, rostind cu glasul lui puternic şi gros, încât aude toată lumea: „Bună ziua, pacea fie cu tine, Iosif Ben

Mattias, preot de gradul întâi”. Îndată perdeaua e strânsă, Claudius Reginus se întinde fără multe fasoane pe laviţa din mijloc, Caius pe cea de a doua, iar bătrânul Aaron – pe a treia. Apoi Caius rosteşte peste cupa cu vin iudaic de Eşco. rugăciunea din seara de sabat, binecuvântează băutura, şi cupa pântecoasă trece din gură în gură; binecuvântează pâinea, o frânge, o împarte şi toţi rostesc „Amin”, şi abia atunci încep să mănânce.

Iosif este aşezat între durdulia stăpână a casei şi frumoasa ei fiică de şaisprezece ani, Irina, care nu conteneşte să-l privească stăruitor, cu ochii ei blânzi. Mai sunt şi alţi meseni, tânărul Cornel, fiul lui Caius, şi fratele său mai mic, doi umilişi neînsemnaţi studenţi în teologie, care s-au înţeles să înfulece cât le va încăpea în burtă, îi un alt tânăr dezgheţat, cu un chip oacheş-gălbui, care, stând în faţa lui Iosif, se uita la dânsul fără sfială. Află că şi acesta e de fel din Iudeea, din oraşul pe jumătate grecesc Tiberiada, că se numeşte Iustus din Tiberiada şi că situaţia lui e într-o privinţă aidoma cu a sa; ca şi el a învăţat teologia, jurisprudenţa şi literatura. Se îndeletniceşte îndeosebi cu politica şi locuieşte la Roma ca agent al regelui Agrippa. Mai prejos de Iosif în ce priveşte nobleţea familiei, cunoaşte însă mai bine, mulţumită originii sale, greaca şi latina. Şi apoi e aici de trei ani. Cei doi tineri se cercetează curioşi, politicoşi, plini de reciprocă neîncredere. Dincolo, pe laviţe, conversaţia se deapănă liber, cu glas ridicat. Cele două mândre sinagoge înălţate chiar în inima Romei au ars, în vreme ce cele trei case de rugăciuni de ¿e malul drept al Tibrului sunt întregi. Fireşte, e dureros că cele două lăcaşuri ale Domnului sunt prefăcute în cenuşă, însă se pare că asta le merge la inimă căpeteniilor de pe malul drept. Cele cinci comunităţi iudee ale Romei aveau fiecare o căpetenie. Mare era dihonia dintre ele, mai ales între sinagoga din Velia aflată în

cealaltă parte, teribil de exclusivistă, şi comunitatea numeroasă, dar nu prea turbulentă a lui Agrippa, de sub Caius. Mai cu seamă tatăl acestuia, Aaron, ţipa cât îl ţinea gura împotriva dobitocilor înfumuraţi de pe malul celălalt. Oare nu legea şi datina străveche poruncesc să se clădească sinagogile pe locul cel mai ridicat din apropiere, precum templul din Ierusalim, care domină oraşul cu înălţimea sa? însă fireşte, Iulian Alf, şeful comunităţii Velia, a ţinut să-şi aibă sinagoga în imediata apropiere a Palatinului, deşi pentru asta a fost nevoit s-o clădească pe un teren jos. Dumnezeu i-a pedepsit prefăcând în scrum lăcaşurile acelea, pedeapsă dată îndeosebi pentru faptul că evreii de pe malul opus cumpărau sare de la romani, deşi toată lumea ştia că această sare, ca să arate mai bine, era unsă cu grăsime de porc! Aşa bodogănea bătrânul despre toţi şi despre toate. Iosif izbutea să prindă câte ceva din mormăiala lui Aaron, pornit acum împotriva acelora care-şi schimbau sfintele nume ebraice cu altele latine sau greceşti. Caius, feciorul său, care înainte se numea Haim, zâmbea îngăduitor şi plin de înţelegere: e mai sănătos să nu audă copiii asemenea vorbe. Claudius Reginus însă îl bătu pe unchiaş pe umăr, zicând că el întotdeauna s-a numit Reginus, căci s-a născut sclav, iar numele i-l dăduse stăpânul. De fapt, s-ar fi cuvenit să se numească Melek, aşa cum îi spunea adesea maică-sa, şi n-avea nimic împotrivă ca şi bătnhul să-i spună la fel.

În acest timp Iustus am Tiberiada îl cerceta pe Iosif. Iosii se simţise tot timpul privit. Avea impresia că acest Iustus se amuză pe ascuns pe seama lui, că îşi bate joc de conversaţia lui, de pronunţir lui, de obiceiurile de la masă după moda de la Ierusalim, bunăoară cum duce la gură scobitoarea din lemn de santal parfumat, apucând-o între degetul gros şi cel mijlociu. Pe neaşteptate, Iustus îl întrebă, cu tonul superior al insului din capitală: „De bună

seamă te afli aici cu vreo treabă politică, domnule doctor Iosif Ben Mattias?” Iosif nu se putu stăpâni; îi va arăta tânărului şi ironicului roman că a fost trimis într-o chestiune foarte importantă; îi povesti cazul celor trei nevinovaţi. S-a încălzit, vorbeşte puţin cam prea patetic pentru adunarea asta de romani sceptici; cu toate acestea se aşterne liniştea peste cele două despărţituri ale încăperii, peste laviţe, peste masa mare şi toţi îl ascultă pe tânărul avântat, care vorbeşte atât de convingător. Iosif vede bine câtă înflăcărare e în privirile Irinei, vede cum se supără colegul său Iustus, cum însuşi Claudius Reginus zâmbeşte binevoitor pe sub mustaţă. Se aprinde, cuvintele cad mai grele, credinţa în misiunea lui e mai fierbinte, îşi pierde respiraţia, pentru ca, în cele din urmă, să fie întrerupt de bătrân, supărat că se discută afaceri în ziua de sabat. Iosif tace, umil şi cperiat. Dar în sufletul lui e mulţumit, simte că discursul. prins.

S-a terminat şi masa: Caius rosteşte o lungî rugăciune, de la masă toţi se împrăştie, afară de bărbaţii serioşi care rămân pe loc. Acum Caius îi invită să se aşeze pe laviţă pe Iosif şi Iustus. Se aduce la masă mixerul ritual. De îndată ce severul bătrân pleacă, toţi îşi scot tichiile impuse de ritual.

Iată-i pe cei patru bărbaţi aşezaţi laolaltă în faţa cupelor de vin, a dulciurilor şi fructelor, sătui, mulţumiţi, puşi pe vorbă. Încăperea e scăldată de o lumină aurie, perdeaua e trasă şi dinspre curtea umbroasă adie o boare răcoroasă, înviorătoare. Cei doi bărbaţi mai în vârstă pălăvrăgesc cu Iosif despre Iudeea, îi pun fel de fel de întrebări. Caius n-a vizitat-o, din păcate, decât o singură dată, de mult, în tinereţe. Împreună cu mii de pelerini a dus la templu mielul de jertfă pentru sărbătoarea Paştelui. A văzut de atunci multe alaiuri triumfaie, spectacole grandioase în arena circului, însă templul alb şi auriu al

Ierusalimului, cu sutele de mii de credincioşi care umpleau uriaşa incintă, e tot ce a întâlnit mai copleşitor în viaţă. Deşi trăiesc la Roma, sunt legaţi de străvechea lor patrie. N-au ei, oare, la Ierusalim o sinagogă anume pentru pelerini? Nu trimit la templu ofrande şi daruri? Nu pun deoparte bani, ca trupurile lor să fie transportate în Iudeea, spre a fi îngropate în g/ia sfântă? însă domnii din Ierusalim fac tot ce pot ca să te scârbească de patria străbună. De ce naiba nu vă înţelegeţi cu administraţia romană? Nu-i greu să trăieşti în pace cu slujbaşii romani, oameni îngăduitori. Avem dovezi în sprijinul acestor afirmaţii. Nu, voi, ceilalţi din Iudeea, faceţi numai cum vă taie capul, aveţi în sânge mania contrazicerii şi într-o bună zi vă veţi Iovi de pragul de sus – îi traduse Caius în arameică zâmbind, dar, în fond, foarte serios.

Bijutierul Claudius constată nemulţumit că Iosif nu-şi goleşte cupa dintr-odată, potrivit severei etichete a Ierusalimului, ci în două rânduri. Claudius cunoaşte bine situaţia Iudeii, a vizitat-o cu doi ani în urmă. Nu-i vina administratorilor romani dacă Iudeea nu se astâmpără, nici a conducătorilor Ierusalimului, ci numai vina micilor uneltitori, Răzbunătorii lui Israel. Fiindcă nu găsesc alt mijloc să-şi croiască o carieră politică, ei împing la revoltă armată, care n-are niciun fel de sorţi de izbândă. Niciodată evreii n-au fost mai bine cinstiţi ca sub cârmuirea vrednicului împărat Nero. Ei s-ar bucura de influenţă în toate domeniile, o influenţă din ce în ce mai mare, dacă ar fi atât de abili, încât să nu scoată oamenilor ochii cu ea. Ce-i mai de folos, să deţii puterea sau să te făleşti cu ea? – încheie Claudius clătindu-şi gura cu vin călduţ.

Iosif socoti că e momentul să spună o vorbă în favoarea Răzbunătorilor lui Israel. „Domnii aceştia de la Roma n-ar trebui să uite”, spuse el, „că în Iudeea nu domneşte numai raţiunea rece, inima are şi ea, în mod

necesar, un cuvânt de spus. La fiecare pas te izbeşti de însemnele suveranităţii romane. Caius Barzaarone îşi aminteşte cu emoţie de Paştele sărbătorit la Templu. Dar când trebuie să vezi cât de brutal şi cinic se poartă în Templu poliţia romană, adusă să păstreze ordinea la sărbătoare, nici cel mai potolit ins nu se poate stăpâi.i. Nu-i uşor să sărbătoreşti eliberarea de sub jugul Egiptului, când la fiecare cuvânt simţi în spinare pumnul Romei. Să hălăduieşti tihnit aici, la Roma, e uşor şi nici mie nu mi-ar fi greu, însă e grozav de greu în ţara aleasă de Dumnezeu, unde Dumnezeu îşi are sălaşul – în ţara lui Israel”.

„Dumnezeu nu mai este în ţara lui Israel, acuma e în Italia”, interveni un glas tăios. Toţi se întoarseră spre tânărul cu faţa gălbuie, care rostise acele cuvinte. Ţinea în mână cupa şi nu se uita la nimeni; fraza îi era adresată lui însuşi, nu ascundea nicio împotrivire, nici zeflemisire: constatase un fapt şi nu mai adăugase nimic.

Tăcuse: ce să răspunzi? Chiar Iosif simţea înciudat că afirmaţia cuprindea adevăr.

— Dumnezeu este acum în Italia, îşi traduse în arameică şi fu adânc tulburat.

„S-ar putea să ai dreptate, tinere”, spuse după o clipă financiarul Claudius. „Trebuie să ştii”, urmă el adresându-se lui Iosif, „că sunt fiul unui sclav sicilian şi al unei mame evreice; stăpânul meu s-a ferit să mă circumcidă şi, sincer vorbind, îi sunt recunoscător. Sunt negustor şi mă feresc cât se poate de neajunsurile unei stări, iar pe de altă parte, trag foloase din toate împrejurările, oriunde le găsesc. Dumnezeul vostru Iahve mi se pare mai vrednic de crezut decât rivalii săi şi se aceea simpatizez evreii”.

Marele financiar era tolănit confortabil, cu cupa în mână, ochii săi şireţi şi adormiţi erau îndreptaţi spre curtea întunecoasă. Purta pe inelar o magnifică perlă mată de la care Iosif nu-şi putea desprinde privirea. „Da,

doctore Iosif”, spuse Caius Barzaarone, „e cea mai frumoasă perlă a celor patru mări”. „O port numai în zilele de sabat”, spuse Claudius Reginus.

Dacă nu va folosi prilejul acesta, cugetă Iosif, dacă nu va folosi buna dispoziţie şi sentimentalismul care însoţesc o masă grozavă, pentru a se face remarcat de acest personaj atotputernic, e un netrebnic, incapabil să ducă la bun sfârşit cauza celor trei nevinovaţi.

„Deoarece vă număraţi printre simpatizanţii noştri, senior Claudius Reginus”, se adresă el smerit, dar ferm totuşi, financiarului, „n-aţi vrea să vă îngrijiţi de soarta celor trei nevinovaţi din Cezarea?”

Oaspetele trânti violent cupa. „Cezarea?” făcu el, şi ochii săi de obicei atât de somnoroşi scăpărară, glasul puternic răsună ameninţător. „Cezarea este un oraş înfloritor, are un ţărm magnific, uriaşe exporturi, un extraordinar târg de peşte, perspective uluitoare. A voastră-i vina, dacă vi se smulge mărgăritarul din mână din pricina unor aspiraţii deşarte. Mi se urcă sângele la cap când vă aud vorbind de Răzbunătorii lui Israel”.

Speriat de izbucnirea neaşteptată a unei persoane altminteri atât de calme, Iosif răspunse şi mai umil că eliberarea celor trei evrei era o faptă strict morală, o faptă de omenie şi nu de politică. „Nu vrem să invocăm motive politice sau juridice, ştim că putem dobândi ceva numai prin legături personale cu Curtea”, spuse privindu-l pe Claudius cu un aer rugător. „Nevinovaţii voştri”, întrebă acesta cu o sclipire în sfârşit prietenoasă în priviri, „sunt într-adevăr fără prihană?” Iosii se grăbi să-l lămurească înfocat că toţi trei se aflau la celălalt capăt al oraşului când au izbucnit tulburările. „Dar”, îl întrerupse Claudius, „nu asta am întrebat: vreau să ştiu cărui partid aparţin? Au ţinut cuvântări în Sala Albastră? (Acesta era locul de adunare a Răzbunătorilor lui Israel.) Iosif recunoscu că da.

„Vezi”, făcu Claudius şi cu asta se păru că problema era încheiată.

Iustus din Tiberiada privi chipul frumos şi înflăcărat al lui Iosif: suferise o înfrângere vădită, nu-l invidia deloc. În acelaşi timp îl privea cu vrăjmăşie şi simpatie pe tânărul coleg care râvnea, ca şi dânsul, să ajungă mare scriitor cu trecere politică. Era înzestrat cu însuşiri asemănătoare, mergea pe aceeaşi cale spre acelaşi ţel. Mândra Romă era coaptă pentru străvechea cultură a Orientului, după cum cu o sută cincizeci de ani în urmă fusese coaptă pentru cultura grecească. Să lucrezi pentru ca Roma să fie sedusă de această cultură a Orientului era pasionant, era o misiune înălţătoare. Simţind aceasta, Iustus s-a grăbit să vină aici acum trei ani – la fel ca astăzi doctorul Iosif. Dar pentru el, Iustus, era şi uşor şi anevoios: el avea o voinţă mai pură, calităţi mai accentuate. Numai că alegea cu prea mare exigenţă mijloacele, se dovedea prea dificil. Studiase cu de-amănuntul mişcarea politică şi literară a capitalei, compromisurile ei. Izbânzile ieftine îl scârbeau: acest Iosif era fără doar şi poate mai puţin scrupulos, nu s-ar da în lături de la mijloacele cele mai abjecte, voia să reuşească cu orice preţ, linguşea, juca teatru, cădea la învoială cu toată lumea; pentru un cunoscător era mai mare dragul să descopere atâta făţărnicie. Iudaismul lui Iustus e mai spiritual, vor fi conflicte. Întrecerea va fi dură, nu va fi întotdeauna uşor să rămână leal. Dar va acţiona pe faţă; nu-şi va lipsi adversarul de niciuna din şansele ce i se oferă.

„V-aş sfătui, Iosif Ben Mattias, să vă adresaţi actorului Demetrius Liban”, spuse el. Privirile tuturor se îndreaptă din nou spre tânărul smead. Cum de nu le-a venit şi lor o asemenea idee? Demetrius Liban, cel mai popular comic din capitală, favoritul răsfăţat al Curţii, evreul care-şi etalează în toate împrejurările iudaismul,

iată omul de care avea nevoie Iosif. Împărăteasa nu-şi ascundea simpatia pentru el, îl poftea în fiecare săptămână la sindrofiile ei. Cu toţii fură de acord: Demetrius este omul potrivit.

Puţin mai târziu oaspeţii plecară. Iosii se urcă în odaia lui. Adormi curând, foarte mulţumit. Iustus din Tiberiada se întoarse singur acasă, orbecăind în întunericul nopţii. Zâmbi; şeful comunităţii, Caius Barzaarone, nu găsise de cuviinţă să-i dea cu el un om care să-i poarte torţa.

În zorii zilei, însoţit de un sclav al lui Caius Barzaarone, Iosii se îndrepta spre Poarta Tibur, unde-l aştepta un vizitiu al societăţii comerciale pentru transport în ţară. Docarul cu două roţi, micuţ şi strâmt, era tare incomod. Ploua. Vizitiul morocănos fu de părere că drumul le va lua vreo trei ore. Pe Iosif îl străbătu un fior rece. Sclavul pe care i-l dăduse Caius mai ales ca tălmaci nu părea prea vorbăreţ şi curând adormi. Iosii se înveli mai bine cu mantaua. În Iudeea acum mai putea fi încă foarte cald. E mai bine totuşi că se află aici. De astă dată, are încredere că totul va ieşi bine.

Evreii din Roma au făcut mereu o legătură între cei trei nevinovaţi, politica Răzbunătorilor lui Israel şi episodul petrecut în Cezarea. Fireşte, este important pentru întreaga ţară să se ştie dacă iudeii din Cezarea vor fi despuiaţi de drepturile lor civice, dar el nu vrea să amestece povestea asta cu cei trei nevinovaţi. I s-ar părea un cinism. Pentru el contează numai principiul etic. A-i ajuta pe cei întemniţaţi este una din îndatoririle de căpetenie ale învăţăturii iudaice.

La drept vorbind, se prea poate ca cei trei vinovaţi să nu se fi aflat în Cezarea în timpul alegerilor. Dar, din punctul lui de vedere, guvernatorul de atunci, Antonius Felix, a avut temeiurile lui să-i întemniţeze. Oricum el,

Iosif, nu are de ce să se îngrijească de temeiurile acestui guvernator care, din fericire, a şi fost între timp, revocat. Pentru el, cei trei prizonieri sunt nevinovaţi: trebuie să le vină în ajutor.

Docarul se poticneşte. Drumul e mizerabil. Dar iată că se apropie de cărămidărie. Este o pustietate cenuşiu-gălbuie, pretutindeni numai scâlpi şi balustrade şi iar stâlpi şi balustrade. Prin faţa porţii se plimbă soldaţi de pază care-l privesc curioşi, bănuitori şi bucuroşi de o variaţie. Sclavul parlamentează cu ei, le arată autorizaţia, în vreme ce Iosif stă deoparte, nu prea în apele lui.

Sunt conduşi la administrator pe un drum sinistru, apăsător. De jur-împrejur se aude un cântec înăbuşit, monoton; la lucru trebuie să se cânte, aşa scrie în regulament. Supraveghetorii au ciomege şi bice şi privesc miraţi la străini.

Administratorul este neplăcut surprins. De obicei e înştiinţat din timp când urmează să sosească vizitatori. Presimte un control, neplăceri, nu pricepe sau nu vrea să priceapă latina doctorului Iosif, iar greaca lui e insuficientă. Pentru a se înţelege, trebuie să se facă mereu apel la sclavul-tălmaci. Apoi apare un slujbaş, îi şopteşte ceva administratorului, a cărui purtare se schin bă pe loc. Începe să vorbească pe şleau. Sănătatea celor ti ei lasă de dorit, se teme că, cu toate acestea, au fost trimişi la muncă, acum a aflat că, din omenie, au fost lăsaţi în celule. E fericit că s-a întâmplat aşa, de astă dată pricepe mai bine latina, lui Iosif, se exprimă mai uşor în greacă, devine chiar flecar.

Iată actele celor trei. La început fuseseră trimişi la minele din Sardinia, dar n-au putut îndura munca de acolo. De obicei, condamnaţii la muncă silnică sunt folosiţi la construirea de drumuri, la curăţatul canalelor, la învârtitul. pietrei de moară sau la manevrarea pompelor de la băile

publice. Treaba la cărămidărie e cea mai puţin dură. Administratorii fabricilor nu sunt bucuroşi de prizonieri evrei. Ridică probleme cu mâncarea, refuză să muncească în zilele de sabat. El s-a arătat deosebit de omenos cu cei trei condamnaţi, îşi îngăduie aceasta mărturisire. Dar şi bunătatea are marginile ei. Reconstrucţia Romei pune cărămidăriile statului la mari eforturi. Trebuie ca toată lumea să pună umărul. Cantităţile cerute trebuie furnizate cu orice preţ şi vă puteţi închipui, domnule, că antreprenorii romani sunt pretenţioşi. Cincisprezece ore de muncă, acesta-i acum minimul oficial. Din cei opt sute – o mie de oameni ai lui, crapă în medie pe săptămână patru. E bucuros că cei trei nu se află până acum printre aceia.

Apoi, administratorul îl dă pe Iosif pe mâna unui slujbaş inferior. Şi iată-l umblând din nou prin cărămidărie; trece pe lângă paznicii înarmaţi cu ciomege şi bice, urmărit de cântecul înăbuşit şi monoton, prin humă şi căldură, printre salahorii încovoiaţi, îngenuncheaţi, gemând sub poveri. Îi vin în minte versete despre faraonul care i-a asuprit pe evrei în Egipt. *„De aceea Egiptenii sileau încă şi mai straşnic la muncă pe toţi fiii lui Israel. Şi le făceau viaţa amară prin munci grele, la lut, la cărămidă şi la tot felul de lucru de câmp şi prin alte felurite munci, la care-i sileau cu străşnicie. De aceea au pus peste ei supraveghetori de lucrări, ca să-i împileze cu munci grele. Atunci a zidit Israel cetăţi tari lui Faraon*: *Pitom şi Ramses*. La ce bun să prăznuieşti sărbătoarea Paştelui cu strălucire şi bucurie, dacă fiii lui Israel continuă aici să care cărămizi, pentru ca vrăjmaşii lor să construiască oraşe? Clisa se lipea area de sandale, i se prelingea între degete şi în jurul lui răsuna neîncetat melopeea surdă şi monotonă.

Ajunseră, în sfârşit, lângă clădirea în care se aflau prizonierii. Soldatul se duse să-l caute pe gardianul-şef, în

vreme ce Iosif aştepta în săliţa pe a cărei uşă se putea citi o maximă a vestitului scriitor contemporan Seneca: *„Sunt sclavi*? *Dar şi oameni*. *Sunt sclavi*? *Dar şi oameni ai casei*. *Sunt sclavi*? *Dar şi prieteni de rang inferior.1* Găseşte şi o cărţulie cu preceptele lui Columella aplicate la marile exploatări: *în fiece zi trebuie să se facă apelul condamnaţilor la muncă silnică şi trebuie cercetat în fiece zi dacă lanţurile sunt trainice şi celulele bine închise*. *Fiece celula trebuie socotită pe cât e cu putinţă pentru cincisprezece deţinuţi.*

E condus apoi la cei trei nevinovaţi. Într-o temniţă subterană, ale cărei ferestre înguste sunt sus de tot, să nu poată fi ajunse cu mâinile. Una lângă alta se înşiră cele cincisprezece rogojini şi, deşi în clipa aceasta acolo nu sunt decât cinci, Iosif, gardianul şi cei trei condamnaţi, înghesuiala e insuportabilă.

Cei trei nenorociţi stau înghesuiţi unul într-altul, pe jumătate goi, câteva zdrenţe pe pielea lor vânătă. Deasupra gleznei poartă belciugul de care se prinde lanţul şi pe frunte au încrustată cu fierul roşu litera E. Ţeasta le e rasă chilug, iar stufoasele bărbi cu smocuri încâlcite de un coliliu gălbui, par groteşti. Iosif îi ştie pe toţi trei după nume: Natan, Gadia, Iehuda. Pe ultimii doi îi văzuse în treacăt, aşa că nu-i de mirare că nu i-a recunoscut, însă Natan Ben Baruh, doctor şi senior, membru al înaltului Sfat, i-a fost dascăl: patru ani în şir a petrecut câteva ore pe zi cu el şi ar fi iebuit să-l deosebească de ceilalţi, dar nu izbuti.

Îi salută pe toţi trei şi glasul lui puternic, pe care cu greu îl tempera, sună straniu în încăperea sordidă: „Pacea fie cu voi, domnilor doctori!” Toţi ridicară ochii şi atunci, după sprâncenele groase, îşi recunoscu dascălul. Îşi aminti ce frică îi era de căutătura lui aspră; nu o dată acest om l-a bruftuluit când n-avea nouă s-au zece ani şi nu-i-putea

urmări interpretările complicate; l-a umilit bătându-şi joc de el, i-a retezat avântul. De câte ori i-a dorit posomorâtului şi morocănosului dascăl cele mai cumplite nenorociri. Astăzi, când privirea stinsă a ochilor secătuiţi se odihneşte pe chipul lui, e ca o lespede ce-i striveşte inima, mila îi taie respiraţia.

E nevoit să vorbească îndelung şi cu mare grijă, ca să se facă înţeles de minţile acestea înceţoşate de epuizare. Răspund în cele din urmă, tuşind şi bâiguind. S-a sfârşit cu ei! Căci, dacă n-au putut fi siliţi să încalce legile lui Iehova, nu-i mai puţin adevărat că au fost împiedicaţi să urmeze poruncile lui. Au pierdut, aşadar, viaţa de aici şi pe cea de dincolo. Să fie biciuiţi până se vor prăbuşi în noroi sau ţintuiţi pe cruce, că aşa îi place afurisitului neam roman să ucidă.

Dumnezeu trimite încercările acestea şi cu cât mai repede va veni sfârşitul, mai binevenit va fi, lăudat fie numele Domnului.

În mica şi întunecata celulă aerul e înăbuşitor, umed şi rece, căci ploaia străbate prin ferestrele înguste, duhoarea nu se împrăştie, iar de afară pătrunde melopeea monotonă. Lui Iosif îi e ruşine de straiele în bună stare ce-i acoperă trupul sănătos, îi e ruşine că e tânăr şi în putere, că, oricând are chef, poate pleca departe de vizuina asta scârboasă şi înfricoşătoare. Aceşti trei nenorociţi nu-şi dau seama ce se petrece dincolo de sfâşietoarea lor viaţă zilnică. Ar fi o prostie să vorbească de misiunea lui, de demersurile plănuite pentru ei, de politică, de clicile binevoitoare de la Curte. Pentru ei, cel mai cumplit lucru e că nu pot păzi legile purificării, regulile severe ale abluţiunilor rituale. Au avut tot felul de supraveghetori şi paznici; unii, mai răi, le luau filacterele, chipurile ca să nu se spânzure, alţii mai blajini li le lăsau, însă toţi erau nişte necircumcişi, nişte lifte şi nişte blestemaţi. Puţin le pasă

lor trei dacă prizonierii sunt mai bine sau mai prost hrăniţi, căci ei rfu mâncau carnea dobitoacelor care n-au fost tăiate după lege. Nu le rămânea pentru a se hrăni decât resturi de legume şi fructe. S-au sfătuit între ei dacă e îngăduit să primească tainul de carne şi să-l schimbe cu ceilalţi prizonieri. pentru pâine şi fructe. Dezbaterea a fost aprinsă, doctorul Gadia dovedind mai întâi cu temeinice argumente că e îngădu”, pentru ca, în cele din urmă, să fie de acord cu ceilalţi doi că aveai voie numai în caz de primejdie de moarte. Dar cine poate şti dacă Domnul – fie-i numele binecuvântat – le-a sorocit moartea în luna aceasta sau în cea următoare? Deci oricum ar fi sucit-o, era interzis. Când nu sunt prea trudiţi şi prea toropiţi, discută mereu cu argumente teologice ceea ce este îngăduit şi ceea ce nu este îngăduit, şi asta le aminteşte de Sala Pătrată a Templului.

Iosif bănuia că discuţiile deveneau adesea furtunoase, degenerau în certuri furibunde, dar, era neîndoielnic, asta-i ţinea în viaţă. Nu era cu putinţă să stai de vorbă cu ei cât de cât omeneşte. Făceai vreo aluzie la bunăvoinţa împărătesei faţă de iudei, ei răspundeau anapoda, că-i îndoielnic dacă se cade să te rogi în această cloacă scârboasă şi ticăloasă în care îşi duceau zilele. De altminteri, nu mai ştiau rostul calendarului, şi te pomeneşti că păngăreau sabatul punându-şi filacterele şi păngăreau zilele lucrătoare când nu şi le puneau.

Iosii se dădu bătut. Îi asculta şi, când unul din ei cita vreun pasaj din Scriptură, el riposta cu un text potrivnic, şi iată-i încingându-se şi începând să se ciorovăiască, lansând argumente cu glasul lor sleit, şi el lua parte la dispută şi asta însemna pentru bieţii bătrâni întemniţaţi o zi mare. Dar nu puteau să reziste multă vreme şi recădeau curând în starea lor de buimăceală.

Iosif îi privea cum stăteau pe vine în clar-obscurul

celulei lor. Bărbaţii aceştia trei, într-o stare fizică jalnică, fuseseră cândva înalte personalităţi în Israel, iar numele lor străluciseră printre juriştii Sălii Pătrate. Să vii în ajutorul acestor prizonieri… Nu, nu are nicio importanţă să ştii – asta e o chestiune fără rost şi rizibilă – dacă iudeii vor fi sau nu stăpâni în Cezarea; importantă e apărarea acestor nevinovaţi.

Vederea lor îl cutremură, îl înverşunează, îl cuprinde o smerită compătimire care-l sfâşie. Se simte tulburat şi, totodată, extaziat de aceşti nenorociţi care, în disperarea lor, mai aveau putere să se agaţe, să se cramponeze de Lege, singurul lucru ce-i menţinea în viaţă. Îl duceau gândurile la vremea când fugise în pustiu, îndurând sacre privaţiuni, printre esenieni, lângă dascălul său Banus, şi cum în cele mai bune clipe trăite acolo se făcea lumină într-însul, nu prin mijlocirea inteligenţei, ci prin contemplaţia în care se scufunda prin mijlocirea lui Dumnezeu.

Să scape prizonierii! Strânse buzele cu hotărârea fermă de a înăbuşi într-însul orice alt gând, de dragul acestor nefericiţi. Peste melopeea tânguitoare a ocnaşilor, el auzea marile cuvinte ale poruncilor ebraice. Nu se afla aici din egoism, era trimis de Iahve.

Se întoarse acasă prin ploaia rece, pe care n-o simţea, după cum nu simţea noroiul ce i se lipise de sandale… Să scape prizonierii!

În Iudeea, un om cu ideile politice ale lui Iosif nu se putea duce la curse sau la teatru. O singură dată asistase pe ascuns şi cuprins de remuşcări la o reprezentaţie în Cezarea. Dar ce spectacol jalnic în comparaţie cu acela ce se desfăşoară acum înaintea ochilor la Teatrul Marcellus. Era uluit de dansuri, de intermediile comice, de balet şi de marea pantomimă dramatică, de fastul şi necontenitele schimbări de decor de pe vasta scenă, care, ceasuri de-a

rândul, n-a rămas o clipă goală.

Iustus, care stătea lângă el, îşi traducea impresiile printr-un gest brutal cu mâna. Nu-i plăcea decât revista burlescă, după care se înnebunea pe drept cuvânt şi publicul; răbdase harababura dinaintea revistei, numai ca să-şi asigure locul în aşteptarea comicului Demetrius Liban.

Actorul acesta, deşi avea ceva nesuferit în el, era un artist cu chip omenesc. Născut sclav la curtea imperială şi eliberat de împăratul Claudius, dobândise o avere nemăsurat de mare şi titlul de „prim artist dramatic al vremii".

Împăratul Nero, căruia îi dăduse lecţii de declamaţie şi mimică, îl iubea. Era un personaj greu de definit acest Liban, deopotrivă de impulsionat, ca şi stingherit de iudaismul său. Nici rugăminţile, nici poruncile împăratului n-au izbutit să-l facă să apară pe scenă în ziua de sabat sau la marile sărbători evreieşti. Şi nu Îâiceta să discute cu doctorii universităţii ebraice acest punct: era cumva repudiat de Dumnezeu, fiindcă se îndeletnicea cu comedia? îl apucau crize de nervi când trebuia să apară în veşminte muiereşti, încălcând astfel opreliştea Scripturii: bărbatul nu trebuie să poarte veşminte muiereşti.

Cei unsprezece mii de spectatori ai Teatrului Marcellus, obosiţi de prima parte a programului, cereau cât îi ţinea gura să înceapă farsa. Direcţiunea se codea, şi pe bună dreptate, deoarece erau aşteptaţi împăratul sau împărăteasa, a căror lojă fusese pregătită. Însă publicul care înghiţise un spectacol de cinci ceasuri şi care era obişnuit să-şi impună drepturile la teatru, chiar împotriva Curţii, ameninţa, urla: fură nevoiţi să înceapă.

Cortina fu ridicată şi Denietrius Liban începu să-şi joace comedia intitulată *Focul*, care trecea drept opera senatorului Marulle. Eroul înfăţişat de Liban era Izidor, un

sclav din oraşul egiptean Ptolemais, mult mai iscusit decât stăpânul său şi decât anturajul acestuia. Liban juca aproape natural, fără mască, fără costume, fără coturni înalţi: era pur şi simplu sclavul Izidor din provincia Egiptului, flăcău molatec, trist, şiret, care izbutea să scape din toate încurcăturile. Îşi scotea prăpăditul său de stăpân din nenumărate buclucuri, îi făcea rost de bani şi măriri, se culca cu nevastă-sa. Într-o zi, când stăpânul i-a ars o palmă, Izidor i-a declarat cu amărăciune, dar hotărât, că se vede silit să-l părăsească şi nu se va înapoia până când el nu va împânzi toate pieţele public” cu cereri de iertare. Stăpânul îl puse la butuc, chemă poliţu», însă, fireşte, sclavul reuşi totuşi să scape spre marea bucurie a spectatorilor. Din păcate, tocmai în clipa cea mai palpitantă, când prinderea lui Izidor părea inevitabilă, reprezentaţia fu întreruptă de sosirea împărătesei. Întreaga asistenţă se ridică în picioare şi cele unsprezece mii de glasuri salutară eleganta blondă, care mulţumi cu braţul întins şi palma îndreptată spre public. De altfel, apariţia ei provocă de două ori senzaţie, căci era însoţită de stareţa vestalelor, până atunci nefiind obiceiul ca preotesele din aristocraţie să asiste la farsele populare ale Teatrului Marcellus.

Piesa a fost reluată spre nesfârşita mulţumire a lui Iosif, pentru care acest joc realist de o nemaipomenită îndrăzneală era o noutate şi, a doua oară, o înţelese mult mai bine. Nu-l slăbea din ochi pe actorul Liban, gura lui tristă şi neruşinată, mâinile şi tot trupul atât de mobile şi expresive. Urmă cupletul, faimosul cuplet al incendiului, pe care Iosif îl auzise în scurtul răstimp petrecut la Roma cântat de sute de ori, urlat, fredonat, şuierat. În faţa rampei, înconjurat de unsprezece măscărici, el intonă în sunetele darabanelor, fluierelor şi trâmbiţelor: „Cine e stăpân aici? Cine plăteşte untul? Cine plăteşte fetele? Şi

cine, cine plăteşte parfumul sirian? Spectatorii în picioare cântau împreună cu el, şi chiar împărăteasa cu obraji chihlimbarii mişca buzele, iar grava preoteasă râdea din toată inima.

În cele din urmă, sclavul Izidor e încolţit: nu mai e chip să scape de poliţiştii care-l înconjoară. Declară că nu era el sclavul căutat... însă cum s-o dovedească? Dansând. Da. Şi s-a pornit să danseze. Izidor mai purta lanţul la picioare şi trebuia să joace ascunzându-l: şi era teribil de chinuit, în acelaşi timp comic şi înduioşător omul acesta care dansa ca să-şi salveze libertatea şi viaţa. Iosif era, ca şi întregul public, entuziasmat. Fiecare mişcare a actorului Liban scutura capetele spectatorilor, aşa cum piciorul lui scutura lanţul. Iosii se simţea aristocrat şi n-avea nicio mustrare de cuget la gândul că sclavii fac pentru el serviciile cele mai umilitoare; majoritatea celor aflaţi aici erau ca el şi, omorând mii de sclavi, dovediseră că nu voiau să se şteargă deosebirea dintre stăpâni şi sclavi. Dar în clipa aceasta, când priveau dansul omului legat cu lanţ, care ţinea să treacă drept cetăţean liber, cu toţii îi luau partea împotriva stăpânului, şi toţi aceşti romani împreună cu împărăteasa lor îşi mărturiseau simpatia pentru isteţul flăcău, care trăsese încă o dată pe sfoară autoritatea, şi acum se pornise să fredoneze încetişor şi cu ironie: „Cine e stăpân aici? Cine ¡Ta este untul?

După aceea piesa deveni din cale-afară de îndrăzneaţă. Stăpânul lui Izidor afişase aşa cum se cuvine scuzele şi-şi regăsise sclavul. Dar, între timp, făcuse o serie de prostii, se certase cu chiriaşii lui, încât aceştia nu i-au mai plătit chiria. Din anumite motive, el. nu putea să-i dea afară, aşa că frumoasele lui acareturi nu-i mai aduceau niciun venit. Nimeni altul în afară de şiretul Izidor nu era în stare să-l scoată din bucluc. Şi acesta îl scăpă. L-a scăpat aşa cum îşi închipuie norodul că se aranjează

împăratul şi unii granguri mari: dădu foc cartierului unde se aflau casele care nu mai produceau valoare. Interpretarea lui Demetrius Liban. era îndrăzneaţă şi grandioasă: fiecare replică ascundea o aluzie la speculanţii de terenuri, la nesăţioşii profitori de pe urma reconstrucţiei oraşului. Nimeni nu era cruţat, nici Celer şi Sever, nici faimosul bărbat de stat şi scriitor Seneca, cel ce face teoretic elogiul sărăciei, în timp ce trăieşte în belşug; nici financiarul Claudius Reginus care poartă la inelar o uriaşă perlă, dar n-are cu ce-şi cumpăra şireturi pentru sandale; nici chiar împăratul. Fiecare cuvânt îşi atingea ţinta, tot teatrul înnebunise de plăcere, se strica de râs şi când, în sfârşit, Liban pofti publicul să prade pe scenă casa incendiată, se stârni o larmă cum Iosif nu mai auzises vreodată. Un mecanism ingenios îndreptase spre spectatori interiorul ademenitor al casei incendiate. Se năpustiră cu miile pe scenă, aruncându-se asupra mobilei, vaselor şi alimentelor. Ţipau, se îmbrânceau, se călcau în picioare, oi în tot teatrul şi în piaţa din faţa lui răsuna şi se revărsa peste imensele şi elegantele coloane, peste Câmpul lui Marte: „Cine e stăpân aici? Cine plăteşte untul?

Iosif îşi simţi inima bătându-i atunci când, prin mijlocirea lui Iustus, fu invitat la masă de Demetrius Liban. Era dezgheţat din fire, n-a fost intimidat nici când a fost prezentat Marelui Preot, regelui Agrippa, guvernatorului roman. Numai actorul îi insufla un adânc respect, iar comedia îl entuziasmase. N-avea egal acest Demetrius Liban, în stare să silească mii de oameni, de vază sau umili, romani sau străini, să gândească şi să simtă ca el.

Îl găsi pe comediant tolănit pe divan, îmbrăcat cu un halat verde, uşor şi plăcut, întinzându-i degajat o mână încărcată de inele. Iosif fu uimit de statura scundă a bărbatului care umpluse uriaşul Teatru Marcellus.

A fost o masă în cerc restrâns. Se mai aflau de faţă

Antonius Marulle, fiul senatorului, un alt patrician tânăr, apâi un evreu, membru al comitetului de conducere a sinagogii Velia, un oarecare doctor Licinius, foarte aferat şi care-i deveni imediat nesuferit lui Iosif.

Aflat pentru prima oară într-o casă romană de asemenea grandoare, Iosii se acomodă uimitor cu tot ce era nou pentru el. Şi ar fi avut de ce să-şi piardă cumpătul în faţa nenumăratelor tacâmuri, sosuri de peşte şi mirodenii. Se deprinse însă repede cu toate, imitându-l pe urâciosul doctor Licinius, tolănit pe laviţă în faţa lui, iar după o jumătate de ceas refuza cu o mişcare elegantă şi semeaţă a capului felurile ce nu-i plăceau şi cerea doar mişc, induşi degetul mic tot ce-l ispitea.

Comediantul mânca puţin şi se plângea de regimul impus de blestemata lui meserie; de asemeni şi de femei. Făcu câteva observaţii deocheate despre modul în care unii organizatori de spectacole îi potolesc pe artiştii-sclavi cu ajutorul unor mecanisme ingenioase fixate pe corp. Ei se lăsau însă îmblânziţi la sunetul arginţilor vânturaţi de unele mari doamne şi îngăduiau ca nenorociţilor actori să li se scoată în unele nopţi mecanismele.

Apoi, brusc, începu să-şi bată joc de unii confraţi, reprezentanţi ai altei şcoli, de caraghioasele lor tradiţii, de măştile şi cataligele lor. Ridicându-se în picioare, îl imita pe actorul Stratocles, umblând iute prin încăpere de-i flutura halatul şi, deşi era încălţat cu sandale fără călcâi, părea că poartă coturni înalţi şi că trupul i se lungeşte şi devine rigid.

Iosif îşi dădu drumul, lăudând cu sfială felul discret şi totuşi absolut clar în care Demetrius Liban făcuse aluzie la financiarul Reginus. „Asta înseamnă, că episodul ţi-a plăcut”, rosti actorul ridicând privirea v „Sunt fericit, fiindcă, mărturisesc, nu a lovit aşa cum sperasem”.

Încântat, însă în continuare rezervat, Iosif îi mărturisi

cât de mult îl fermecase reprezentaţia. Vzuse milioane de sclavi, dar abia acum a mtuit şi înţeles ce este un sclav. Comediantul îi întinse mâna: pentru el – după cum îi spuse – era o dovadă de mare preţuire dacă o persoană abia sosită din Iudeea se arăta atât de impresionată de jocul său. Iosii se văzu silit să descrie pe larg efectul produs asupra lui de fiecare amănunt, în vreme ce Liban îl asculta îngândurat, mestecând încet o anume salată pe care i-o cerea sănătatea lui.

„Aşadar, vii din Iudeea, doctore Iosif", spuse el într-un sfârşit, schimbând subiectul. „Dragii mei evrei!" spuse cu un amestec de reproş şi resemnare. „Mă tratează într-un mod care-mi este cât se poate de penibil. Numele meu este blestemat în sinagogi numai pentru că folosesc darurile pe care mi le-a hărăzit Dumnezeu, şi sunt înfăţişat copiilor ca o sperietoare. Adesea văd roşu înaintea ochilor, într-atât mă scoate din sărite obtuzitatea lor. Dar când au de trimis vreo cerere ia palatul imperial, la mine dau fuga. Atunci Demetrius Liban e şi el bun la ceva!"

„Dumnezeule", făcu tânărul Antonius Maniile, „evreii veşnic se plâng, cine nu-i ştie!"

„Aşa ceva nu permit", izbucni brusc actorul, ridicându-se furios. „Nu permit ca în casa mea să fie insultaţi evreii; sunt evreu".

Antonius Marulle se înroşi, încercând zadarnic să zâmbească; bâigui apoi nişte scuze, pe care Liban nici nu le ascultă.

„Iudeea, ţara lui Israel, Ierusalim! N-am pus niciodată piciorul în ea, n-am văzut niciodată templul. Dar mă voi duce într-o zi şi voi aduce la altar mielul meu".

Pe faţa palidă şi cam puhavă, ochii săi trişti, de un albastru plumburiu, priveau melancolici şi-nostalgici.

„Sunt în stare să fac mai mult decât aţi văzut", spuse, întorcându-se brusc spre Iosif cu un aer grav şi risterios.

„Am eu un gând şi, dacă voi reuşi, îmi voi merita c… adevărat renumele de „prim artist dramatic al Romii”. tiu bine ce trebuie făcut, e doar o chestiune de curaj. Roagă-te, scumpe doctore Iosif Ben Mattias, să am suficientă îndrăzneală”.

Antonius Marulle îşi petrecu braţele pe după gâtul actorului într-un gest graţios, ce dovedea încredere. „Mărturiseşte-ţi gândul”, îl rugă tânărul, „e a treia oară că vorbeşti de el”. Liban rămase însă neclintit. „Împărăteasa mă îndeamnă şi ea să-mi înfăptuiesc planul şi cred că m-ar răsplăti din plin dacă aş face-o”, spuse el cu zâmbet de o nemaipomenită insolenţă. „Dar nici nu-mi trece prin minte”. „Povesteşte-mi de Iudeea”, reluă el discuţia întreruptă, adresându-se lui Iosif. Acesta îi descrise Paştele, praznicul la care se aducea isop, slujba din Ziua împăcării, când – o singură dată în an – Marele Preot cheamă pe Iahve pe adevăratul său nume şi când, auzind acest teribil nume, poporul întreg se prosternează înaintea Dumnezeului nevăzut şi cincizeci de mii de frunţi ating lespezile templului.

Comediantul asculta cu ochii închişi.

„Da”, spuse, „va veni o zi când şi eu voi auzi acest nume. Din an în an îmi amân călătoria la Ierusalim, un actor nu are prea multă vreme forţa necesară artei sale şi trebuie să ţină seama de vârsta lui. Dar, într-o zi, o voi porni la drum şi, la bătrâneţe, îmi voi cumpăra o casă şi un petic de pământ lângă Ierusalim”.

În timp ce Demetrius vorbea astfel, Iosif cugeta rapid şi profund: acum este momentul potrivit. „Pot să mai povestesc câte ceva despre Ierusalim, senior Demetrius?” Şi-i vorbi de cei trei condamnaţi pe nedrept. Fu evocată cărămidăria, celula subterană, umedă şi rece, cele trei schelete, între care nu-şi recunoscuse bătrânul său dascăl, Natan. Comediantul stătea cu capul în mâini, pleoapele

coborâte, iar Iosif tot povestea şi istorisirea lui era plină de culoare şi înflăcărată.

Când sfârşi, toţi rămaseră tăcuţi. Apoi doctorul Licinius, de la sinagoga Velia, exclamă: „Foarte interesant”. Dar Demetrius îl scutură zdravăn: povestirea îl tulburase şi era dispus s-o creadă. Celălalt se apără. Ce dovadă exista că cei trei prizonieri erau, într-adevăr, nevinovaţi? E drept, doctorul Iosif Ben Mattias vorbea cu înflăcărată convingere, dar de ce ar preţui mărturia lui mai mult decât cea a guvernatorului Antonius Felix, pe care Tribunalul imperial o socotise întemeiată? Iosif îi aruncă o privire gravă şi plină de încredere cor. Edic f „b i replică abil: „Duceţi-vă la cei trei nenorociţi: sunt la cărămidăria din Tibur. Staţi de vorbă cu ei şi dacă şi atunci îi veţi găsi vinovaţi, nu voi mai rosti un cuvânt în plus în apărarea lor”.

Actorul se plimba în lung şi-n lat, ochii nu-i mai erau tulburi şi toată epuizarea îi dispăruse. „Iată o propunere colosală”, făcu el. „Sunt încântat, doctore Iosif, că ai venit la mine. Nd vom duce la Tibur, vreau să-i văd pe cei trei nevinovaţi. Te voi ajuta, scumpul meu doctor Ben Mattias”. Stând în pl –, cioare în faţa celuilalt, părea mai înalt, deşi era mai scund. „Ştii”, adăugă el cu un glas grav, „vizita asta se leagă perfect de ideea mea”.

Se înflăcărase, era surescitat, se ocupa el însuşi de mixer, spuse fiecăruia un cuvânt amabil. Se bău mult şi, puţin mai târziu, cineva propuse un joc. Se porni jocul cu cele patru zaruri de fildeş. Lui Demetrius îi veni o idee. Trebuie să fi păstrat el pe undeva, din copilărie, zaruri ebraice, ciudate, cu o tijă de care apucai, şi pe care puteai să le învârţi ca pe un titirez. Iosif le cunoştea. Fură căutate şi găsite. Erau grosolane, primitive şi se învârteau într-un chip comic, amuzant. S-a jucat cu plăcere, nu prea scump, şi totuşi pentru Iosif mizele erau enorme. Răsuflă uşurat

când câştigă primele trei lovituri.

Erau patru zaruri. Fiecare purta caracterele Ghimel, Heth, Nun, Sin, acesta din urmă fiind cel mai ghinionist, Nun cel mai norocos. Evreii habotnici interziceau cu severitate jocul acesta, susţinând că litera Sin era străvechea reprezentare a zeului Saturn, litera Nun o imagine a zeiţei Noga-Istar, pe care romanii o numesc Venus. Când zarurile se opreau, iirau puse în mijlocul mesei şi fiecare jucător avea voie să-şi aleagă pentru lovitura respectivă una din cele patru feţe. În câteva rânduri Iosif l-a nimerit pe Nun, litera norocoasă. Ochiul lui ager observase că un anumit zar, când se oprea din învârtit, rămânea la litera Nun; nu încăpea nicio îndoială că acest zar era turtit imperceptibil la unul din colţuri.

Când îşi dădu seama de acest lucru, pe Iosif îl trecură fiori. Dacă şi ceilalţi ajungeau să-şi dea seama că zarul cu muchia tocită se oprea mereu la litera Nun, nu-şi primejduia el astfel tot succesul acestei seri, câştigarea bunăvoinţei acestui om mare? Deveni foarte prudent, reduse miza. Ceea ce îi rămânea îi ajungea ca de acum înainte să poată trăi la Roma fără să strângă baierele pungii.

„M-aş arăta lipsit de modestie, domnule Demetrius”, întrebă el când jocul se termină, „dacă v-aş ruga să-mi dăruiţi ca amintire aceste zaruri?” Actorul râse. Pe unul din zaruri zgârie stângaci iniţială numelui său.

„Când mergem să-i vedem pe cei trei nevinovaţi?” îl întrebă pe Iosif. „Peste cinci zile”, propuse acesta şovăind. „Poimâine”, hotărî actorul.

La cărămidărie, lui Demetrius Liban i se făcu o primire grandioasă. Detaşamentul de soldaţi de pază prezentă, într-un zăngănit, primului artist dramatic al vremii onorurile destinate personajelor celor mai importante. Supraveghetorii şi paznicii se înghesuiau pe la

porţi, salutându-l cu braţul ridicat şi palma deschisă. Din toate părţile se striga: „Te salutăm, Demetrius Liban”.

Cerul era strălucitor, lutul, condamnaţii arătau mai puţin demoralizator şi pretutindeni, împletit cu monotona melopee, răsuna cunoscutul cuplet: „Cine-i stăpân aici, cine plăteşte untul? Iosif păşea buimăcit alături de actor; dovezile de veneraţie aduse lui Demetrius Liban până şi în acest loc de cea mai neagră mizerie îl impresionau aproape mai mult decât extazul miilor de spectatori din teatru.

Dar în spaţiul acela subteran, umed şi rece, toată găteala sărbătorească ce părea să fi acoperit cărămidăria pierise acum cu totul. Ferestre înalte, înguste, duhoare, o melopee monotonă. Cei trei stăteau, ca şi atunci, ghemuiţi, uscaţi, cu nelipsitul belciug de fier la picior, cu ţestele pe care era marcată cu fierul roşu litera E, cu bărbile lor ca o pâslă prelungind grotesc capetele pe jumătate rase.

Iosif încercă să-i facă să vorbească. Cu aceeaşi strădanie plină de afecţiune ca şi data trecută reuşi să le smulgă câteva fraze de jelanie, de resemnare fără nicio nădejde.

Actorul, uşor emoţionat, înghiţi în sec. Nu-şi putea desprinde priviriila bătrânii vlăguiţi, zdrobiţi, abia scoţând câteva jalnice cuvinte în timp ce mărul lui Adam li se mişca încet. Urechile lui recepţionau avide bolboroselile lor răguşite, mărunţite. Ar fi vrut să se mişte încolo şi-ncoace, dar ar fi fost pred greu în spaţiul acela îngust şi strâmt, aşa că împietri pe loc. Imaginaţia lui vie îi vedea pe aceşti bărbaţi păşind impunător, înveşmântaţi în alb, solemni, în Sala Pătrată a Templului, pentru a vesti legea lui Israel. Îl podidiră lacrimile, nu şi le şterse, le lăsă să-i curgă pe obrajii uşor puhavi. Stătea încremenit, fără să se mişte, apoi, cu dinţii încleştaţi, ridică încet de tot mâna cu degetele acoperite de inele şi-şi smulse straiele, aşa cum

fac evreii în semn de mare durere. Apoi se lăsă pe vine lângă cei trei amărâţi, lipindu-se de zdrenţele lor împuţite, aşa încât le simţea suflarea urât mirositoare, iar bărbile lor murdare îi gâdilau pielea, începu să vorbească cu ei în arameică; era o arameică destul de împiedicată, care parcă venea de departe, căci nu prea o vorbise de multă vreme. Erau însă cuvinte pe care ei le înţelegeau, care erau mai aproape de starea lor sufletească şi de situaţia lor decât cuvintele rostite de Iosif, de caldă participare la jalnica lor existenţă, şi ei plângeau, şi îl binecuvântară când plecă.

O bună bucată de timp, la întoarcere, Demetrius Liban rămase tăcut, apoi îşi rosti cu voce tare gândurile. Ce înseamnă marea tragedie a unei nenorociri unice – a lui Hercule ars de viu sau a lui Agamemnon sugrumat – faţă de mizeria care roade lent până la os pe cei trei? Ce nesfârşit de lungă şi anevoioasă cale au străbătut aceste mari figuri ale Sionului, care au dus mai departe flacăra ştiinţei, pentru ca acum să ajungă trei grămezi de nimicnicie, zdrobite, amorfe.

Ajunşi în oraş, la Poarta Tibur, când să-şi ia rămas bun, Demetrius îi mai spuse lui Iosif: „Ştii ce era cel mai cumplit? Nu ce spuneau, ci felul ciudat în care-şi legănau, cu o mişcare egală, trunchiul. Asta n-o fac decât oamenii care stau ghemuiţi pe jos şi multă vreme în întuneric. C-ivintele pot să mintă, însă mişcările acestea sunt cumplit le g litoare. Trebuie să mă mai gândesc la asta. Aici se ascunde o posibilitate de a înfăptui lucruri mari”.

În noaptea aceea Iosif nu s-a culcat. A rămas în camera sa şi a scris un memoriu despre cei trei nevinovaţi. Uleiul din lampă i s-a terminat, fitilul a scăzut, turnă din nou ulei, puse alt fitil şi scrise mai departe. N-a scris prea mult despre povestea din Cezarea, ci mai mult despre mizeria celor trei bătrâni, foarte multe despre dreptate. Dreptatea, scria el, a fost din toate timpurile, pentru evrei,

cea dintâi dintre virtuţi. Ei pot îndura nevoile şi împilarea, dar nu nedreptatea; îşi cinstesc chiar asupritorul, dacă le face dreptate. *„Dreptul, spune unul dintre proroocii lor, curge ca o apă vijelioasă, iar dreptatea ca unpârâu care nu seacă niciodată”*. Un altul spune: *„Vremurile de aur vor fi atunci când şi în deşert va domni dreptatea*. Iosii se aprinsese. Înţelepciunea străbunilor se aprinsese în propria lui văpaie. Scria şi scria. Fitilul lămpii fumega, el scria înainte. Dinspre porţile oraşului răzbătea până la el uruitul carelor, care peste zi erau oprite să treacă pe străzi; nici nu lua seama la ele, scria şi-şi şlefuia studiul.

Trei zile mai târziu, un curier al lui Demetrius Liban îi aduse lui Iosif o scrisoare, în care actorul îi cerea în câteva cuvinte, scurt şi sec, să fie pregătit poimâine dimineaţa la ora zece pentru a fi prezentat împărătesei, unde se va afla şi el, actorul.

Împărăteasa. Lui Iosif i se tăie respiraţia. Pe toate străzile se aflau busturile ei, venerate dumnezeieşte. Ce să-i spună? Cum să găsească pentru această femeie străină, a cărei viaţă şi gândire domină de la o asemenea înălţime viaţa şi gândurile tuturor celorlalţi oameni, cuvinte în stare s-o tulbure? Frământându-se astfel, ştia totuşi de pe acum că va găsi cuvintele nimerite, căci ea nu era decât o femeie, iar el avea pentru toate femeile un uşor dispreţ, şi tocmai de aceea, ştia el bine, va câştiga.

Reciti manuscrisul. Îl citi cu glas tare şi gesturi nestăpânite, aşa cum l-ar fi citit la Ierusalim. Îl scrisese în arameică, iar acum îl traducea eu mi-e greutate în greacă. Este o greacă împestriţată cu cuvinte greoaie, cu greşeli, ştie el. Nu este o necuviinţă să te înfăţişezi împărătesei cu un manuscris nepus la punct, plin de greşeli? Sau poate că tocmai aceste greşeli vor face o impresie de o inocentă drăgălăşenie?

Evită să vorbească cu cineva despre

audienţaiminentă. Bate străzile. Cum vede pe cineva cunoscut, se întoarce, aleargă la frizer, î; i cumpără un parfum nou, cade din cea mai fermă încredere în sine în cea mai adâncă disperare.

Busturile o înfăţişează pe împărăteasă cu o frunte îngustă, limpede şi delicată, ochii prelungi, o gură destul de mare. Chiar şi duşmanii ei recunosc că este frumoasă şi mulţi spun că îi zăpăceşte pe toţi care o văd prima oară. Cum să se poarte el, un om neînsemnat din provincie? Ar trebui să se poată sfătui cu cineva. Se întoarce acasă. Vorbeşte cu Irina şi-i spune strălucitoarei, respectatei tinere că are să-i împărtăşească o taină, ceva foarte important, şi apoi varsă tot din el: cum îşi imaginează întâlnirea cu împărăteasa, ce-i va spune. Repetă totul în faţa Irinei, cuvinte şi gesturi.

A doua zi este condus cu mare pompă, în lectica de gală a lui Demetrius Liban, la Palatul imperial. Înainte aleargă gonaci să deschidă calea, urmează o suită impunătoare. Pe unde trece lectica, oamenii se opresc şi-l aclamă pe actor. Iosif remarcă pe străzi busturile împărătesei, albe sau colorate. Părul de culoarea chihlimbarului, faţa palidă, delicată, buzele foarte roşii. Popeea, îşi zice în gând: Popeea înseamnă păpuşică, popeea înseamnă copilaş. Se gândeşte la cuvântul evreiesc: „*Janiki*”. Aşa i se spusese şi lui odată. N-are ce să fie greu, o s-o scoată la capăt cu împărăteasa.

Potrivit descrierilor, Iosii se aştepta s-o găsească, aşa cum obişnuiesc prinţesele orientale, tolănită pe lin maldăr de perne voluminoase, înconjurată de slugi cu evantaie, altele cu parfumuri, îmbrăcată în veşminte rafinate. În loc de toate acestea, ea stătea pur şi simplu într-un jilţ confortabil, îmbrăcată extrem de simplu, aproape ca o matroană, cu o stolă lungă; e drept, stola era dintr-un material neîngăduit în Iudeea, un borangic subţire ca un

abur, extrem de fină. Nici prea fardată nu era împărăteasa, iar coafura îi gra simplă, părul despărţit cu cărare, adunat pe ceafă într-un m³ greu; nimic nu amintea de acele construcţii înalte, ca nişte turnuri, presărate cu pietre preţioase, aşa cum se vedea la doamnele din pătura stăpânitoare. Împărăteasa stătea gingaşă ca „fetiţă şi le zâmbi oaspeţilor cu buzele sale rumene, mari, întinzându-le o mână albă ca de copil. Da, i se potrivea numele de Popeea, păpuşa, Janiki; era şi în realitate tulburătoare, şi Iosif nu mai ştia ce să-i spună.

„Luaţi loc, domnilor”, spuse ea, şi cum actorul se aşează, Iosii se aşează şi el, şi apoi se lăsă o scurtă tăcere. Părul împărătesei era într-adevăr de culoarea chihlimbarului, aşa cum îl numeau versurile împăratului, dar genele şi sprâncenele ochilor ei verzi erau închise la culoare. Iosif gândi cu o viteză nebună: este cu totul altfel decât o arată busturile, este un copil, dar un copil care n-ar sta mult la gânduri ca să trimită oamenii la moarte. Ce să vorbeşti cu un asemenea copil? Şi apoi pare să fie afurisit de deşteaptă.

Împărăteasa îl privea ţintă şi fără sfială, iar el păstra cu greu, transpirând uşor, o înfăţişare smerită şi supusă. Uşor de tot, abia perceptibil, ea strâmbă buzele, şi dintr-odată nu mai arăta deloc copilăroasă, ci neînchipuit de experimentată şi batjocoritoare. „Ai venit de curând din Iudeea?” îl întrebă ea pe Iosif, adresându-i-se în greacă cu o voce puţin cam rece, foarte clară. „Spune-mi”, îl rugă”, ce se crede la Ierusalim despre Armenia”. Asta era, într-adevăr, o întrebare surprinzătoare; căci chiar dacă hotărârea în privinţa Armeniei era cheia politicii romane în Orient, Iosif considerase Iudeea lui prea importantă pentru a nu fi luată în seamă prin ea însăşi, ci împreună cu o ţară atât de barbară cum e Armenia. La drept vorbind, nimeni în Iudeea, şi cel mai puţin el, se gândea la Armenia, aşa că

nu-i veni în minte ce ai" putea răspunde la o asemenea întrebare. „Evreilor din Armenia le merge bine", spuse el după o tăcere prelungită, puţin cam stângaci. „Chiar aşa?" făcu împărăteasa, de astă dată zâmbl-d larg şi fără să ascundă cât era de amuzată. Îi puse în conţii uare întrebări în acelaşi stil, se vedea bine că se delecta pe seama acestui tânăr cu ochi migdalaţi şi arzători, care, evident, habar n-avea care era miza ţării sale. „Mulţumesc", spuse în cele din urmă, după ce Iosif reuşi cu greu să ducă până la capăt o frază complicată despre situaţia strategică la hotarele părţilor, „acum sunt cu mult mai informată". Îi zâmbi pe deasupra lui Demetrius Liban, satisfăcută; ce creatură comică a Orientului îi mai adusese şi el? „Aproape sunt gata să cred", îi aruncă ea actorului uluit şi recunoscător, „că el se zbuciumă pentru cei trei nevinovaţi numai pentru că are o inimă atât de curată". Se întoarse apoi spre Iosif plină de bunăvoinţă şi foarte politicoasă. „Povesteşte-mi te rog, ceva despre protejaţii dumitale". Se aşeză bine în jilţ; gâtul îi era de o albeaţă mată; picioarele şi braţele se întrezăreau prin ţesătura fină a veşmântului lipit de trup.

Iosif îşi scoase memoriul. Dar de îndată ce începu să-l citească în greacă, ea spuse: „Dar ce-ţi dă prin minte? Vorbeşte în arameică". „Bine, dar mă veţi înţelege pe deplin?" întrebă prosteşte Iosif. „Dar cine ţi-a spus că vreau să înţeleg pe deplin?" replică împărăteasa. Iosif ridică din umeri, mai mult arogant decât jignit, şi apoi se porni în arameică, aşa cum îşi elaborase iniţial cuvântul, da, iar citatele din scrierile vechi le reproduse netulburat în ebraică. Cu toate acestea, nu izbutea să se concentreze, observă că vorbea fără elan, se uită ţintă la împărăteasă, mai întâi umil, apoi puţin cam timid, apoi cu interes şi, în cele din urmă, de-a dreptul îndrăzneţ. Nu ştia dacă ea îl asculta şi nici decă îl înţelegea. Când termină, aproape imediat după ultimul lui cuvânt, ea îl întrebă: „O cunoşti pe

Cleo, soţia guvernatorului meu în Iudeea?” Iosif reţinu acel „meu”. Cum venea asta: guvernatorul meu în Iudeea. El îşi închipuise că asemenea cuvinte trebuie să arate ca săpate în piatră, statuar, şi iată, avea în faţă un copil, care spunea zâmbind: guvernatorul meu în Iudeea, şi asta suna foarte firesc, căci era lucru ştiut, era adevărat: Gessius Fior era guvernatorul ei în Iudeea. Cu toate acestea, Iosif nu era dispus să se lase copleşit astfel. „Nu cunosc pe soţia guvernatorului”, spuse şi adăugă îndrăzneţ: „Pot nădăjdui un răspuns la expunerea mea?” „Am luat act de expunerea dumitale”, spuse împărăteasa. Cine putea şti ce însemnau aceste cuvinte?

Actorul socoti că sosise momentul să intervină. „Doctorul Iosif are puţin timp pentru viaţa de societate”, îi veni el în ajutor protejatului. „Se ocupă de literatură”. „Oh”, exclamă Popeea, deveninn foarte serioasă şi gânditoare, „literatură ebraică. O cunosc puţin. Ceea ce cunosc este frumos, dar foarte greu”. Iosii se încordă, se mobiliză. Nu se poate să nu reuşească s-o înflăcăreze pe femeia aceasta, rece şi zeflemisitoare. Declari că singura lui ambiţie este să le facă accesibilă romanilor puternica literatură ebraică. „Aduceţi din Orient perle şi mirodenii şi un şi animale rare”, spuse el. „Dar cele mai mari comori, cărţile lui, rămân neatinse”.

Popeea întrebă cum credea el că va face accesibilă romanilor literatura ebraică. „Uite, tălmăceşte-mi una din bucăţile de acolo”, spuse privindu-l atent cu ochii ei verzi.

Iosif coborî privirile, aşa cum văzuse că fac povestitorii din ţara lui, şi începu să povestească. Luă cea dintâi poveste ce-i veni în minte şi povesti despre Solomon, rege în Israel, despre înţelepciunea lui, puterea, construcţiile, templul, femeile şi idolatria sa şi cum a venit să-l vadă regina din Saba şi cu câtă dibăcie a aplanat el o ceartă între femei pentru un copil, şi cum a scris două cărţi

de o neînchipuită profunzime, una despre înţelepciune, numită *Predicatorul*, alta despre dragoste, numită *Cântarea Cântărilor*. Iosif încercă să redea câteva strofe din această Cântare a cântărilor într-un amestec de greacă şi arameică. Nu era uşor. Acum nu mai ţinea ochii închişi şi nu mai traducea numai din gură, ci, mai degrabă, se străduia să facă înţelese versurile pătimaşe prin gesturi, suspine, prin tot corpul. Împărăteasa lunecă uşor în faţă, gura îi era întredesch să „Frumoase cântece”, spuse când Iosii se opri respirând adânc din cauza efortului. Se întoarse către actor. „Prietenul dumitale e un tânăr drăguţ”.

Demetrius Liban, care acum se simţea puţin în umbră, folosi prilejul să iasă din nou în faţă. „Tezaurul literaturii ebraice e nesecat”, observă el. „Şi eu îl folosesc adesea, ca să-mi împrospătez art, a”.

„Ai fost extraordinar de vulgar, Demetrius”, spuse împărăteasa recunoscându-i meritul”, ultima oară când te-am văzut în „*Izidor*”. Am râs grozav”, spuse ea. Demetrius Liban se strâmbă puţin. Împărăteasa ştia prea bine că asta era o observaţie pe care tocmai de la ea n-ar fi vrut să o audă. Bărbatul acesta tânăr, obraznic şi cam prostuţ de la Ierusalim nu-i aducea noroc. Întreaga audienţă fusese un fiasco, n-ar fi trebuit să se lanseze în aşa ceva. „De altfel, mi-ai rămas dator cu un răspuns, Demetrius”, continuă împărăteasa. „Vorbeşti mereu de o măreaţă idee revoluţionară care-ţi umblă prin cap. Nu vrei, în sfârşit, s-o dai la iveală? Sincer vorbind, eu nu mai cred aşa ceva”.

Actorul sta cu o mutră sumbră şi iritată. „Nu mai am alt prilej să-mi tăinuiesc ideea”, spuse iritat! „E legată de ceea ce am discutat tot timpul”. Făcu o pauză mică, plină de subînţeleşuri, după care aruncă în treacăt: „Aş vrea să-l interpretez pe evreul Apella”.

Iosii se cutremură. Evreul Apella era evreul din

glumele populare romane cele mai răutăcioase, un tip absolut respingător, superstiţios, împuţit, de un grotesc greţos; marele poet Horaţiu îl introdusese în literatură cu cincizeci de ani în urmă. Şi acum voia Demetrius? Iosii se cutremură.

Dar aproape mai mult se cutremură la vederea împărătesei. Chipul ei de o albeaţă mată se îmbujorase. Era minunat şi era înfricoşător să vezi în ce fel se însufleţise.

Actorul gusta acum efectul spuselor sale. „Pe scenele noastre au fost înfăţişaţi greci şi romani şi egipteni şi barbari, dar niciodată n-a fost înfăţişat un evreu”, fu explicaţia lui.

„Da”, spuse împărăteasa încet şi cu o mică sforţare, „iată o idee bună şi periculoasă”. Toţi trei stăteau tăcând, pe gânduri.

„O idee prea periculoasă”, spuse, în cele din urmă, trist actorul, deja regretând. „Mă tem că nu o voi putea realiza. Nu trebuia s-o exprim. Ar fi frumos să-l interpretez pe evreul Apella. Nu pe nebunul stupid, pe care l-a creat poporul, ci pe cel adevărat, cu toată tristeţea şi tot hazul lui, cu posturile şi dumnezeul lui nevăzut. Probabil că sunt singurul de pe lume care ar putea face aşa ceva. Ar fi grozav. Dar este prea periculos. Du., neavoastră, Maiestate, ne înţelegeţi într-o oarecare măsură pe noi, evreii: dar, în rest foarte puţini la Roma pot s-o facă. Se va râde, doar se va râde, toate strădaniile mele nu vor duce decât la un hohot de râs răutăcios. Ar fi rău pentru toţi evreii”. Şi, după o pauză, încheie: „Apoi ar fi primejdios pentru mine însumi în faţa dumnezeului meu nevăzut”.

Iosif sta împietrit. În ce lucruri cumplite şi înfricoşătoare nimerise! Simţise el însuşi, pe propria-i piele, ce efect uriaş poate să aibă o asemenea reprezentaţie teatrală. Imaginaţia lui vie îşi şi reprezenta

pe actorul Demetrius Liban stând pe scenă, împrumutând evreului Apella ceva din viaţa lui zbuciumată, dansând, sărind, rugându-se, vorbind cu miile de graiuri ale trupului său expresiv. Tot globul ştia cât de arbitrare erau capriciile unui public de teatru roman. Nimeni nu putea prevedea ce efect ar fi putut să aibă o asemenea reprezentaţie până la hotarele părţilor. Împărăteasa se ridică. Cu un gest ciudat îşi încrucişă mâinile după ceafă, aşa încât mânecile îi alunecară, se plimbă încoace şi încolo măturând pardoseala cu trena veşmântului ei sobru. Amândoi bărbaţii săviră în picioare văzând-o că se ridică. „Taci, taci”, îi spuse înflăcărată actorului. „Să nu fii laş, o dată ce ai avut o idee cu adevărat bună”. Se opri în faţa lui şi-i puse delicat mâna pe umăr. „Teatrul roman e plicticos”, se plânse ea. „Ori sec şi simplist ori decăzut într-o tradiţie sterilă. Interpretează-mi-l pe evreul Apella, dragă Demetrius”, îl rugă ea. „Convinge-l, tinere”, i se adresă ea lui Iosif. „Crede-mă, toţi veţi avea ceva de învăţat, dacă el îl va interpreta pe Apella”.

Iosif tăcea cuprins de o penibilă incertitudine. Chipul lui smead era când roşu, când palid. Să-i vorbească lui Demetrius? Ştia că întreaga fiinţă a actorului năzuia: a-şi etaleze în faţa ochilor acestei mari Rome iudaismul său gol-goluţ. Un singur cuvânt al lui era suficient pentru ca piatra să se rostogolească la vale. Unde va ajunge rostogolindu-se, nu ştie nimeni.

„Sunteţi plicticoşi”, constată fără chef împărăteasa. Se aşezase din nou. Cei doi bărbaţi „\nr?.seseră în picioare, actorul – obişnuit să-şi controleze ţini a – sta acum într-o atitudine stângace şi lipsită de eleganţă. „Spune ceva, spune ceva”, îl îmboldea împărăteasa pe Iosif.

„Dumnezeu se află acum în Italia”, spuse Iosif. Actorul ridică privirile: se vedea cât îfâmpresionase acest

cuvânt plin de înţelesuri, cum mătura din calea lui o grămadă mare de îndoieli. Împărăteasa era şi ea surprinsă. „Extraordinar cuvânt”, spuse ea bătând din palme, „eşti un om inteligent”, spuse şi-şi memoră numele lui Iosif.

Iosif era în acelaşi timp strâmtorat şi fericit. Nu-şi dădea seama ce spusese. De fapt, el fusese cel care găsise aceste cuvinte? Le-a mai spus şi altă dată? în orice caz, erau cuvintele potrivite la locul potrivit. Nu are nicio importanţă dacă le-a găsit el sau altcineva: important este prilejul cu care sunt rostite. Dumnezeu se află în Italia – iată o propoziţie care abia acum s-a născut, în această clipă de mare efect.

Dar avea, oare, într-adevăr, un efect? Actorul sta mai departe într-o atitudine de nehotărâre sau, cel puţin, aşa voia să pară. „Spune da, Demetrius”, reluă împărăteasa. „Dacă-l convingi să spună da”, zise întorcându-se spre Demetrius, „ţi-ai asigurai eliberarea celor trei nevinovaţi”.

Ochii expresivi ai lui Iosii se aprinseră. Se înclină adânc, apucă cu delicateţe mâna albă a împărătesei de pe speteaza jilţului şi o sărută îndelung.

„Când mi-l interpretezi pe evreu?” îl întrebă împărăteasa pe actor. „N-am promis nimic”, se apără grăbit şi speriat Demetrius.

„Faceţi-i o promisiune scrisă pentru protejaţii noştri”, o rugă Iosif pe împărătească, care zâmbi auzind acel „i” şi acel „noştri”. Îşi chemă secretarul. Dictă: „Dacă actorul Demetrius Liban îl interpretează pe evreul Apella, voi avea grijă ca cei trei condamnaţi evrei de la cărămidăria din Tibur să fie puşi în libertate. Ceru tăbliţa şi puse jos P-ul ei. I-o întinse apoi lui Iosif, privindu-l cu ochii ei verzi, limpezi şi batjocoritori. O privi, la rând îl său, respectuos, dar atât de lung şi insistent, încât, curând, batjocura pieri din ochii ei şi limpezimea lor se tulbură.

După audienţă, Iosif plutea în al nouălea cer. Ceilalţi

slăveau busturile împărătesei, o femeie măreaţă, divină, care pusese cu zâmbetul pe buze să fie omorâtă puternica ei rivală, împărăteasa-mamă, şi cu acelaşi zâmbet silise Senatul şi întreg poporul Romei să îngenuncheze în faţa ei. Dar el vorbea cu această primă doamnă a lumii aşa cum vorbeşti cu o fată oarecare într-o zi obişnuită. *„Jildi, Janicki*. N-a fost nevoie decât s-o privească lung în ochi şi ea i-a şi promis eliberarea celor trei bărbaţi, pe care înaltul Sfat din Ierusalim, cu toată înţelepciunea şi diplomaţia lui, n-a izbutit s-o dobândească.

Se foia prin cartierele de pe malul drept al Tibrului, printre evrei, de parcă îi crescuseră aripi. Se simţea privit cu multă consideraţie. În spatele lui se şuşotea: este doctorul Iosif Ser. Mattias din Ierusalim, preot de gradul întâi, favoritul împărătesei. Tânăra Irina îi aşternea la picioare, ca un covor, veneraţia ei. Trecuse vremea când, în ajunul sabatului, Iosif trebuise să stea printre mesenii de mâna a doua. Acum Caius Barzaarone se considera onorat dacă Iosii se aşeza pe locul de cinste de pe laviţă. Mai mult încă. Şiretul bătrân ieşea din rezerva lui obişnuită şi-l făcea atent pe Iosif asupra unor dificultăţi pe care faţă de alţii le ascundea cu grijă.

Puternica lui fabrică de mobilă funcţiona, ca şi înainte, excelent. Dar pericolul pe care îl presimţea de ani de zile acum ameninţa din ce în ce mai grav. Printre romani prindea din ce în ce mai mult moda de a împodobi mobila – picioarele mesei, sculpturi – cu figuri de animale în nenumărate reprezentări. Dar iată că în cartea sfântă scrie: *„să nu-ţi faci chip cioplit"*, iar evreilor le era interzis să înfăţişeze fiinţe vii. Deocamdată Caius Barzaarone reuşise să evite executarea ornamentelor animaliere. Dar toţi concurenţii lui profitau din ce. În ce mai neruşinat de această interdicţie, susţineau că: produsele lui sunt demodate şi era dureros să vezi câţi dmirc clienţii lui îl

părăseau. Acum, după marele incendiu, Caius Barzaarone pierdea sute de mii refuzând să fabrice ornamentele animaliere. Căuta soluţii, ieşiri. Declara că nu tOiosea personal produsele fabricii sale, ci le vindea mai departe. Ceruse avizul mai multor teologi; doctori de vază din Ierusalim, Alexandria şi Babilon declaraseră că fabricarea ornamentelor în discuţie era, în cazul lui, un păcat scuzabil, ba chiar îngăduit. Cu toate acestea, Caius Barzaarone şovăia. N-a vorbit cu nimeni de acest aviz. Ştia prea bine: dacă, ba/induse pe aceasta, trecea peste obiecţiile habotnicilor, poziţia sa în cadrul comunităţii Agrippa era serios periclitată. Se putea chiar ca bătrânul său tată, supărat de un asemenea liberalism, să-şi găsească, ferească Domnul, moartea. Omul acesta aparent atât de sigur pe sine era plin de griji şi de îndoieli.

Iosif nu respecta cu stricteţe riturile ortodoxe. Dar *„să nu-ţi faci chip cioplit"*, asta este mai mult decât o lege, era unul din adevărurile de bază ale iudaismului. Cuvântul" şi chipul se excludeau reciproc. Iosif era un literat până în măduva oaselor. Cultiva cuvântul invizibil. Era lucrul cel mai minunat din lume; aşa lipsit de formă cum era, avea un efect mai puternic decât orice formă. Numai acela putea stăpâni cu adevărat cuvântul Domnului, sfânt şi nevăzut, care nu-l întina cu reprezentări senzoriale, care renunţa din adâncul inimii la orgolioasa deşertăciune a sculpturii. Asculta cuvintele lui Caius Barzaarone cu o figură împietrită, dar tocmai asta îi plăcu bătrânului. Iosif avu impresia că nu i-ar fi displăcut deloc bătrânului să-l aibă ginere.

Între timp „zvonul că eliberarea celor trei nevinovaţi era legată de o condiţie se strecurase peste tot. Bucuria evreilor se spulberă brusc când aflară care era acea condiţie. Ce? Actorul Demetrius Liban să-l interpreteze pe evreul Apella, dacă se poate la teatrul din Pompei, în faţa a

patruzeci de mii de spectatori? Evreul Apella. Pe evrei îi treceau fiorii când auzeau porecla răutăcioasă cu care Roma îşi exprima scârba faţă de imigranţii de pe malul drept al Tibrului. Batjocura aceasta jucase un rol nefast în pogromurile din timpul împăraţilor Tiberiu şi Claudius, însemna măcel şi jaf. Nu era posibil, oare, ca ura care acum mocnea să izbucnească în orice clipă? Nu era pe cât de prostesc, pe atât de criminal să stârneşti fiara ce se odihneşte? Existau doar destule exemple înfricoşătoare de excese la care se dedase publicul roman de teatru. Era o nemaipomenită nesăbuinţă din partea lui Demetrius Liban să-l aducă pe scenă pe evreul Apella.

Împotriva actorului se ridicară din nou, cu şi mai aprigă înverşunare, cei mai severi dintre doctori. Nu era şi aste un păcat să apari pe scenă, vârât în pielea şi hainele altui om? Nu i-a dat, oare, Dumnezeu, slăvit fie-i numele, fiecăruia chipul şi faţa proprie? Nu e deci semn de răzvrătire să vrei să le schimbi? Dar să înfăţişezi un evreu, unul din seminţia lui Avraam, unul din cei aleşi, pentru desfătarea necircumcişilor, asta era un păcat de moarte, asta era îngâmfare, asta aducea, negreşit, urgia pe capul tuturor. Aşa că cerură anatema şi izgonirea lui Demetrius Liban.

Cei mai liberali dintre doctori îl apărară cu toată căldura pe actor. Oare ceea ce plănuise el nu se înfăptuia spre binele celor trei nevinovaţi? Nu era singurul mijloc de a-i salva pe aceştia trei? Ajutorarea celor întemniţaţi nu era, oare, una din cele mai însemnate porunci ale Scripturii? Putea cineva să-i spună actorului: nu face asta, lasă-i pe cei trei să putrezească aşa cum au pierit mii de înaintaşi în cărămidăriile Egiptului?

Dezbaterile erau aprinse. Studenţii în teologie aduceau la seminarii citate din *Biblie*, pe care le opuneau subtil altor citate. Problema aceasta interesantă a fost

pusă în faţa tuturor şcolilor superioare ebraice, şi era dezbătută la Ierusalim şi Alexandria, de către doctorii cei mai mari din Babilon, în Orientul îndepărtat. Era un prilej ca niciun altul ca teologii şi juriştii să-şi arate măiestria.

Actorul însuşi nu-şi mai găsea locul şi arăta oricui ce conflict tragic exista între conştiinţa sa religioasă şi cea artistică. În sinea lui el se hotărâse de mult să-l interpreteze pe evreul Apella, indiferent cu ce preţ. Ştia foarte bine cum o va face. Libretiştii lui, dar în special finul şi spiritualul senator Marulle, îi concepuseră o acţiune zguduitoare, situaţii încărcate de efect. Ciudata legănare mecanică şi resemnată care se imprimase trupurilor celor trei nevinovaţi întemniţaţi îi prilejuise o idee grotesc de spectaculoasă. Ceea ce voia să arate era un amestec îndrăzneţ de tragic şi comic. Prudent, el interpreta în crâşmele populare din cartierul negustoresc, în cartierul depozitelor, în barăci scene disparate pentru a le urmări efectul. Se întrista însă apoi la gândul că „nu va putea reprezenta piesa, i-o interzicea conştiinţa. Află cu satisfacţie că toată Roma vorbea de asta: o să-l interpreteze actorul Demetrius Liban pe evreul Apella? Oriunde îşi făcea apariţia lectica lui, poporul aplauda şi striga: „Te salutăm Demetrius Liban, arată-ni-l pe evreul Apella”.

Îi spuse şi împărătesei în ce aventură nebuloasă şi îndrăzneaţă avea să se vâre şi cât de greu cântăreau scrupulele lui. Împărăteasa râdea şi tot râzând îl privea pe cel cuprins de îndoieli. S-a dat de veste la cărămidăria din Tibur ca cei trei osândiţi evrei să fie bine trataţi, ca nu cumva să moară în răstimp. De altfel, Popeea aştepta un aviz din partea Ministerului pentru cereri şi plângeri. Punerea în libertate a celor trei nu era o treabă grea; oricum însă, politica dusă de Roma în Orient era complicată şi Popeea era o prea bună romană pentru a

renunţa imediat la amnistierea celor trei de îndată ce s-ar fi ivit cele mai vagi neajunsuri politice legate de ea. Dacă ar fi fost nevoie, şi-ar fi tăgăduit, cu un zâmbet, promisiunea.

Deocamdată îi făcea mare plăcere să-l tot îmboldească pe actor să-şi realizeze planul. Ea îi relată că opoziţia înaltei aristocraţii se şi pornise să obiecteze în Senat împotriva amnistierii. El trebuia să se hotărască odată, nu era drept să prelungească fără motiv suferinţele celor trei sărmani bătrâni. Zâmbi: „Când ni-l vei interpreta pe evreul Apella, Demetrius Liban?”

Ministrul Filip Talas, şeful secţiei orientale a Cancelariei imperiale, cheamă pentru a doua oară maso-ul să-i frece mâinile şi picioarele. E încă începutul toamnei, soarele rămâne destul pe cer, nimănui nu-i, e frig; dar ministrul nu izbuteşte să se încălzească. Omul acesta mărunt, cu profil de vultur, zace în pat, învelit bine cu perne şi pături, în faţa cu un mic bazinaş cu cărbuni aprinşi pentru mâini şi încă unul pentru picioare. De cealaltă parte a patului, sclavul-masor freacă speriat pielea străveche, zbârcită, de sub care răzbat venele albastre şi uscate. Ministrul înjură şi ameninţă. Masorul se străduieşte să nu atingă locurile cicatrizate de pe umerii moşneagului; locurile acestea, ştie el, provin de la loviturile de bici, pe care ministrul Talas le-a încasat la Smirna când mai era încă sclav. Medicii încercaseră toate mijloacele pentru a-i îndepărta aceste cicatrici, l-au operat, marele specialist Scribon Largus folosise toate pomezile sale, dar rănile nu treceau.

Astăzi e o zi nefastă, o zi neagră, toată servitorimea din casa ministrului Talas a şi simţit-o. Secretarul ştie cine poartă vina pentru această proastă dispoziţie. Ea a început să se manifeste atunci când el i-a înmânat o scrisoare de la Minisierul pentru cereri şi plângeri conţinând o mică

întrebare formală. Domnii de la acest minister, în special grăsanul şi şiretul lunius Thrax, s-ar lipsi bucuros de ministrul Talas pe care nu-l agreează; dar, sub împăratul acesta, secţia orientală a devenit punctul central al întregii politici a imperiului şi ei ştiu ce scandal turbat face, de obicei, Filip Talas când nu este ascultat într-o problemă care ţine oricât de puţin de resortul lui. De aceea, domnii aceştia nu au dat un răspuns definitiv la o anumită întâmpinare a cabinetului împărătesei înainte de a avea şi consimţământul lui.

Nu e vorba de o problemă gravă. Este vorba de câţiva evrei bătrâni, condamnaţi cu câţiva ani în urmă la muncă silnică sub acuzaţia de a fi avut legătură cu tulburările din Cezarea. Probabil că era iarăşi unul din capriciile împărătesei, al câtelea? care vrea să-i amnistieze pe criminali, Maiestatea-Sa având o suspectă slăbiciune pentru adunătura iudaică. Stricata, blestemata! gândi ministrul, împungându-l fără să vrea pe masor cu cotul. Se prea poate ca ea însăşi să provină din vreo împerechere cu evrei în ciuda numelui ei de viţă veche. Aceşti aroganţi aristocraţi romani s-au umplut din străvechi timpuri de toate viciile şi sunt stricaţi până-n măduva oaselor.

Oricum, mare lucru nu se poate face împotriva capriciilor împărătesei. Numai nişte puncte de vedere generale: situaţia din Orient reclai. lă energie maximă chiar şi în lucruri aparent minore, şi altele de felul acesta.

Omul mărunt, cu profilul vulturesc se înfurie. Goneşte masorul; idiotul, nu e în stare să-l ajute. Se culcă pe o parte, îşi îndoaie genunchii ascuţiţi aducându-i până aproape de piept şi cugetă profund, într-o dispoziţie mizerabilă.

Iarăşi evreii aceştia, peste tot te ciocneşti de ei.

De când cu victoriile generalului Corbulon la graniţele părţilor, politica în Orient a devenit îmbucurător

de activă, împăratul e mânat de ambiţia de a deveni un nou Alexandru, de a extinde sfera de influenţă a imperiului până la Ind. Marile şi misterioasele campanii în Extremul îndepărtat, la care Roma visează de mai bine de un secol şi care, cu o generaţie în urmă, păreau stupide fantezii copilăreşti, au intrat acum în stadiul proiectelor serioase. Autorităţile militare au elaborat planuri, Ministerul de finanţe, după ce a controlat cu grijă, a declarat că există posibilitatea de a strânge fondurile necesare.

Un singur punct vulnerabil avea acest plan îndrăzneţ al noii expediţii, şi acesta nu era altul decât provincia Iudeea. Aşezată chiar în inima teritoriului ce urma a fi străbătut, ea împiedică începerea acestei acţiuni grandioase atâta timp cât punctele incerte nu sunt anihilate. Ceilalţi domni din cabinetul imperial zâmbesc când ministrul Talas începe să vorbească despre toate acestea, li se pare că ura lui împotriva evreilor este o idee fixă. Dar el, Filip Talas, îi cunoaşte pe evrei din trecutul său asiatic. Ştie că nu poţi avea pace cu ei, sunt un popor fanatic, superstiţios, de o absurdă aroganţă şi nu se vor potoli până când nu vor fi pedepsiţi exemplar, până când capitala lor obraznică nu va fi făcută una cu pământul. Guvernatorii cad mereu în plasa promisiunilor lor de supunere, dar mereu se dovedeşte că aceste promisiuni nu sunt decât minciuni. Această mică şi stupidă provincie nu s-a încadrat niciodată în mod loial în imperiu aşa cum au făcut-o alte regiuni mai mari şi mai puternice. Dumnezeul lor nu se împacă cu Dumnezeul celorlalţi. De fapt, războiul din Iudeea datează de la moartea ultimului rege de la Ierusalim şi Iudeea va rămâne un teritoriu veşnic neliniştit, acolo va fi mereu război, o expediţie nu va fi posibilă atâta timp cât Ierusalimul nu va fi distrus.

Ministrul Talas ştie că aceste considerente sunt întemeiate. Dar mai ştie că nu numai ele sunt de vină că,

ori de câte ori aude de evrei, i se pune un nod în stomac şi-l trec toate apele. Se gândeşte la trecutul lui: cum a ajuns, ca adaos la un candelabru de preţ, în posesia unui grec cultivat; cum, dovedind o perseverenţă ieşită din comun, a reuşit să parvină, graţie memoriei sale şi talentului său pentru limbi străine, ca stăpânul lui să-l dea la învăţătură; cum a ajuns să concureze cu cei care urmau să fie preluaţi în serviciul împăratului, cum apoi, după ce a fost examinat de şeful personalului împăratului Caius, tălmaciul evreu Teodor Zaheus şi-a bătut joc de arameica lui, aşa că era cât p-aci să fie respins de Cancelaria imperială. Şi nu era vorba decât de o greşeală minusculă, nici nu e sigur că era chiar o greşeală. Dar împuţitul de evreu nu l-a combătut cu argumente, ci doar l-a corectat. El a spus *„Nablion"*, iar evreul l-a corectat: *„Nabla"* sau, eventual, *„Nebea"*, dar în niciun caz *„Nablion"*, şi toate astea le-a spus cu un zâmbet ordinar, josnic. Şi ce s-ar fi întâmplat, ce-ar fi făcut stăpânul lui, dacă, după atâţia ani de sudoare şi cheltuieli, n-ar fi fost primit la Roma? Ar fi pus să-l biciuiască la sânge. Amintindu-şi de zâmbetul evreului, ministrul se simţi scuturat de fiori reci de furie şi de teamă.

Dar nu era vorba, într-adevăr, numai de un resentiment personal, ci şi de un înţelept instinct politic, care-l ţinea la distanţă de evrei. Lumea era romană, lumea fusese pacificată prin sistemul unitar greco-roman. Numai evreii se împotriveau, nu voiau să recunoască binefacerile acestei uriaşe organizări care unea popoare. Marea cale comercială spre India menită să poarte până în Orientul îndepărtat civilizaţia grecească nu putea fi deschisă atâta timp cât acest popor orgolios şi îndărătnic nu era definitiv înfrânt.

Din păcate Curtea nu prea dădea atenţie la pericolul Iudeii. La Palatul imperial sufla un vânt afurisit de prielnic evreilor. Grăsanul lui coleg Iunius Thrax, de la Justiţie,

ţinea cu ei. Îi găseai şi în administraţia financiară. Numai în ultimii trei ani, douăzeci şi doi dintre ei fuseseră incluşi pe listele nobilimii. Îşi făceau loc cu forţa pe scenă, în literatură. Aproape că simţeai fizic cum destrămau imperiul cu cărţile lor stupide, pline de superstiţii. Iar acest Claudius Reginus aruncă acum pe piaţă corăbii întregi de mărfuri. De cum se gândeşte la Reginus, bătrânul ministru îşi trage şi mai sus picioarele. Şiretenia acestui om, oricât i-ar fi de respingătoare, îi impune respect. Şi apoi, acest Reginus are în sipetul lui o perlă fabuloasă, desăvârşită, de un roz delicat. Tare ar vrea să i-o cumpere! Are impresia că, punând-o pe deget, pielea nu i-ar mai fi atât de uscată. S-ar putea ca perla aceasta să-i vindece şi cicatricele de pe umeri; dar împuţitul de evreu e bogat, nu-l tentează banul, nu va da perla.

Ministrul Talas îşi face tot felul de gânduri. Tulburările din Cezarea. Reginus şi inelul lui. Să alerteze Senatul? Se poate invoca războiul părţilor. Şi totuşi se numeşte „*Nablion*”.

Se întoarce brusc pe spate, se întinde, fixează plafonul cu ochii lui înroşiţi şi uscaţi. Nu-l mai supără stomacul şi nici nu-l mai scutură frisoane. Are o idee, o idee excelentă. Nu, nu-şi va pierde vremea cu nimicuri. Ce câştigă dacă cei trei câini vor crăpa în cărămidăria din Tibur? Domnii evrei n-au decât să-şi scoată protejaţii, să şi-i pună la murat cu usturoi sau în cutiile lor de mâncare pentru sabat. El are ceva mai bun în vedere. Va cere evreilor să plătească pentru eliberarea celor trei un preţ atât de piperat, cum niciunul din domnii de la Ministerul de finanţe nu s-ar pricepe să calculeze. Edictul, edictul pentru Cezarea. O să lege chestiunea Cezareii de amnistierea celor trei. Mâine îi va prezenta din nou împăratului edictul privitor la Cezarea. De şapte luni aşteaptă să fie semnat: de data aceasta va avea semnătura.

Nu se poate să se cedeze în faţa evreilor. Nu se poate să fie eliberaţi cei trei criminali şi pe deasupra şi oraşul Cezarea. Ori una, ori alta. Dacă aceasta este dorinţa împărătesei, dragii ei martiri vor fi eliberaţi. Dar atunci va trebui să renunţe definitiv la pretenţiile legate de Cezarea.

Îşi cheamă secretarul şi-i cere memoriul asupra Cezareii. Aşa cum îşi amintea, acesta este scurt şi cuprinzător. Aşa îi place împăratului; căci el nu vrea să-şi bată prea mult capul cu politica, pe el îl interesează alte lucruri. De altfel, împăratul pricepe uşor, are o minte ascuţită şi promptă. Important este să-l faci pe împărat să citească cu atenţie memoriul, pentru ca imediat să-şi pună şi semnătura. Iar cazul celor trei condamnaţi nu poate fi soluţionat definitiv, dacă nu se decide, în sfârşit, toată istoria cu Cezarea. Da, de data aceasta împăratul va trebui să se decidă. Binecuvântată fie ideea Popeii de a cere eliberarea celor trei.

Secretarul vine şi aduce memoriul. Talas îl mai parcurge o dată. Da, a prezentat lucrurile într-un mod clar şi convingător.

În Cezarea, populaţia care nu este formată din sclavi numără patruzeci la sută evrei şi şaizeci la sută greci şi romani. Dar în Consiliul municipal majoritatea sunt evrei. Ei sunt bogaţi, iar legea electorală stabileşte dreptul de vot în funcţie de principii economice. Dreptul de vot bazat pe asemenea principii s-a păstrat, în general, în provinciile Siria şi Iudeea. De ce toţi aceia care plătesc cea mai mare parte a taxelor comunale să nu fie şi cei care hotărăsc în privinţa folosirii lor? Dar în Cezarea această lege electorală implică pentru majoritatea locuitorilor restricţii deosebit de aspre. Căci în Consiliul municipal evreii îşi exercită puterea într-un mod nemaipomenit de arbitrar. Banii publici ei nu îi folosesc pentru nevoile populaţiei, ci ei trimit sume incalculabile la Ierusalim pentru templu şi

în scopuri religioase. Nu e de mirare deci că, întotdeauna, cu prilejul alegerilor, se ajunge la ciocniri sângeroase. Grecii şi romanii din Cezarea se gândesc cu amărăciune la faptul că, atunci când oraşul a fost construit, pe timpul lui Irod, ei au fost primii lui locuitori, că ei au construit portul, ale cărui produse hrănesc astăzi oraşul. De altfel, în Cezarea se află reşedinţa guvernatorului roman, iar violentarea grecilor şi romanilor de către evrei devine insuportabilă în capitala provinţiei. S-a avut, într-adevăr, prea mult u vedere sensibilitatea evreilor, cerându-li-se la Ierusalim autonomie bsolută. Nu este admisibil ca acestui popor niciodată mulţumit să i se facă mereu pe plac. Istoria Cezareii, originea şi religia celei mai mari părţi a populaţiei, seminţia şi forţa lor fiu sunt iudaice. Oraşul Cezarea, pe care se cazează liniştea şi siguranţa întregii provincii, nu va înţelege de ce partea cea mai loială, cea mai credincioasă imperiului a locuitorilor ei este în continuare lipsită de bine meritatul drept de vot.

În avizul său inteligent şi perfid, ministrul Filip Talas nu a trecut sub tăcere argumentele evreilor. El a atras atenţia asupra faptului că, în cazul unei modificări a statutului electoral, populaţia greco-romană ar căpăta dreptul de a dispune de toate impozitele plătite de evrei oraşului, ceea ce, practic, ar echivala cu continua deposedare a capitaliştilor evrei. Cu multă abilitate el a demonstrat că aceasta ar reprezenta un inconvenient minor în comparaţie cu imensa nedreptate ce s-ar provoca dacă, de fapt, capitala oficială a unei provincii atât de importante pentru întreaga politică orientală cum este Iudeea ar ajunge dependentă, ca urmare a legii electorale existente, de voinţa câtorva evrei bogaţi.

Citi încă o dată. Controlă cu atenţie manuscrisul: argumentele lui erau imbatabile. Era ferm hotărât, zâmbi. Da, va ceda ceva mai puţin important, cei trei condamnaţi,

pentru a le smulge evreilor cu mult mai mult şi anume frumosul port Cezarea.

Îşi strigă slugile, înjură. Porunci să se scoată afară bazinaşele cu cărbuni aprinşi, pernele, păturile. Ce le trecea prin cap dobitocilor ăştia, voiau să-l vadă mort de căldură? Alerga încoace şi-ncolo pe picioarele lui subţiri, mâinile osoase se agitau. Ceru insistent o audienţă la împărat pentru dimineaţa următoare. Acum ştia pe ce cale va merge, n-avfa cum să greşească.

Căci n-avea nicio grabă, putea să-şi savureze răzbunarea la rece. Trecuseră câteva decenii bune de când tălmaciul evreu Teodor Zaheus zâmbise. „Nablion”, ei, bine, aşa, o dată pentru totdeauna: „*Nablion*”. Poate să aştepte. O dată ce va fi semnat edictul prin care evreii din Cezarea vor fi alungaţi de pe puternicele poziţii uzurprte, nu e neapărat nevoieca el să fie imediat şi proclamat. Mai poate să zacă în linişte încă vreo câteva luni sau chiar un an, până se va vedea limpede cum se prezintă marea expediţie alexandrină.

Da, aceasta va fi forma în care mâine îi va propune împăratului reglementarea situaţiei din Cezarea. Este sigur că în forma aceasta va izbuti. Zâmbeşte. Mai dictează încă înainte de masa de seară răspunsul la întrebarea Ministerului pentru cereri şi plângeri privitor la avizul pentru Cabinetul împărătesei în problema amnistierii celor trei condamnaţi evrei de la cărămidăria din Tibur. Grăsanul Iunius Thrax se va minuna văzând că ministrul Talas nu se opune eliberării celor trei, ba chiar nu are nimic de obiectat.

La masa de seară, invitaţii ministrului iau notă surprinşi de buna dispoziţie a bătrânului şi morocănosului domn.

Iosif îi plăcea din ce în ce mai mult lui Demetrius Liban. Actorul nu mai era chiar tânăr, viaţa şi arta sa îl

costaseră mult, şi acum avea impresia că tânărul acesta plin de temperament, venit din Ierusalim, ar putea să-i insufle o nouă vitalitate. Oare nu Iosif fusese acela care îi prilejuise aducerea pe tapet a măreţei şi periculoasei sale idei de a-l înfăţişa pe evreul Apella? îl chema tot mai des pe Iosif la el acasă. Acesta se dezbăra de manierele lui provinciale, deprindea, graţie minţii sale ascuţite, tactul şi acel savoir-vivre al locuitorului din capitală, supleţea omului de lume. Numeroşilor literaţi întâlniţi în societatea actorului le fura tehnica, ba chiar jargonul meseriei. Purta discuţii politice şi filosofice cu bărbaţi importanţi, avea legături amoroase cu femei care-i plăceau, tinere sclave sau doamne din aristocraţie.

Aşadar, Iosif ducea o viaţă respectabilă şi plăcută. Cu toate acestea, când era singur, îl cuprindea o nelinişte care nu-i da pace. Ştia că eliberarea celor trei: nevinovaţi nu se putea face peste noapte. Dar treceau săptămâni, treceau luni, iar el aştepta şi aştepta, aşa cum aşteptase în Iudeea. Era ceva care-l rodea şi trebuia să se stăpânească cu orice preţ, pentru a nu lăsa să se vadă că îşi pierdea încrederea.

Claudius Reginus îi ceruse să-i trimită memoriul, a cărui expunere făcuse o asemenea impresie asupra împărătesei. Iosif trimise manuscrisul şi aştepta cu încordare ca marele editor să-şi exprime părerea. Dar acesta tăcea. Iosif aşteptă patru săptămâni; Reginus tăcea mai departe. Îi dăduse cumva manuscrisul lui Iustus ca să-l citească? Iosif nu se simţea în largul lui când se gândea la colegul lui, rece şi necruţător.

În sfârşit, Reginus îl invită la masă. În afară de Iosif nu mai avea ca invitat decât pe Iustus din Tiberiada. Iosii se cabră, presimţea că se va stârni o discuţie. Nu trebui să aştepte prea mult. De îndată ce s-au servit apetitivele, gazda spuse că a citit memoriul. Talentul literar este remarcabil, dar fondul, argumentele erau slabe. La rândul

lui, şi Iustus îşi spusese, în numele regelui Agrippa, părerea sa în cazul celor trei condamnaţi. Ar fi amabil din partea lui, dacă le-ar comunica şi lor opinia sa. Lui Iosif îi tremurau genunchii. Dintr-odată opinia întregii Rome îi părea lipsită de importanţă pe lângă cea a colegului lui, Iustus din Tiberiada.

Iustus nu se lăsă rugat. Cazul celor trei nu poate fi tratat altfel decât în contextul situaţiei din Cezarea. Situaţia din Cezarea nu poate fi tratată altfel decât în contextul întregii politici duse de Roma în Orient. De când în Orient comanda, generalul Corbulon, Roma făcuse uneori concesii formale, dar niciodată de fond. Cu tot respectul pentru talentul literar al lui Iosif, el nu credea că memoriul acestuia ar putea avea vreun efect în Cancelaria imperială, ci doar ar provoca, mai degrabă, o cascadă de rapoarte şi note di: partea oficiului financiar, a Marelui Stat Major. În memoriul înaintat de el, din însărcinarea regelui său Agrippa, secţiei orientale a Cancelariei, el, Iustus, pusese în lumină în special latura juridică a problemei Cezareii. Făcuse aluzie la exemplul oraşului Alexandria, unde Roma nu îngăduise manevrele duşmanilor evreilor. Dar el se ten: ea că ministrul Talas, oricum un antisemit şi, probabil, uns bine de grecii din Cezarea, se va arăta părtinitor faţă de manevrele populaţiei neiudaice, în ciuda tuturor argumentelor juridice. Şi aceasta, din păcate, pe bună dreptate, dacă i. e gândim din punctul de vederea! întregii politici duse de – oma în Orient.

Iustus se şezase pe laviţa de la masă: îşi expunea părerile într-o n \nieră subtilă, logică, persuasivă. Lungit şi el, Iosif îl asculta cu mâinile la ceafă. Deodată sări în sus, se aplecă peste masă şi-i spuse lui Iustus cu duşmănie: „Nu e adevărat că în cazul celor trei martiri de la Tibur e vorba de politică. E vorba de dreptate, de omenie. Numai

dreptatea m-a adus aici. Dreptatea! Asta o strig în gura mare de când sunt în Italia. Am convins-o pe regină numai prin voinţa mea de dreptate”.

Reginus îşi întorcea faţa sa cărnoasă de la unul la altul. Vedea chipul palid şi uscăţiv al lui Iosif şi cel smead şi uscăţiv al lui Iustus. „Ştiţi oare, domnii mei”, spuse, şi vocea lui înaltă, unsuroasă era emoţionată, „că voi doi semănaţi?”

Cei doi rămaseră consternaţi. Se examinară reciproc: bijutierul avea dreptate. Se duşmăneau.

„De altfel, pot să vă spun în mod absolut confidenţial, – domnii mei”, continuă Reginus, „că vă certaţi într-un caz care e rezolvat. Da”, le aruncă el celor doi care-l priveau uluiţi, „problema Cezareii este decisă. Va mai dura un timp până se va da publicităţii edictul; dar el a fost semnat şi trimis guvernatorului general al Siriei. Ai dreptate, doctore Iustus. Problema Cezareii a fost soluţionată în defavoarea evreilor”.

Cei doi tineri priveau împietriţi la Claudius Reginus, care se uita, adormit, în gol. Erau atât de stupefiaţi, încât uitaseră unul de altul, ca şi de cearta lor. „Este cea mai grea lovitură dată Iudeii de mai bine de un secol”, spuse Iosif. „Mă tem că acest edict va face să mai curgă ceva sânge”, spuse Iustus. Băură în tăcere. „Ai grijă, doctore Iosif, ca evreii dumitale să-şi păstreze cumpătul”. „E uşor să dai asemenea sfaturi aici, la Roma”, spuse Iosif, şi vocea-i tremura de amărăciune. Stătea ghemuit, obosit, parcă vlăguit. Cele spuse de acest om gras, respingător, îl umpluseră de atâta tristeţe, încât în inima lui nici nu mai era loc pentru acel sentiment ce înjosire pe care i-l trezea gândul la ridicolul lui şi al misiunii lui. Fireşte, rivalul său avusese dreptate, prevăzuse tot”, iar el, Iosif, realizase ceva ce s-a dovedit a nu fi decât fuir iar succesul lui – o nucă găunoasă.

Claudius Reginus vorbi iarăşi. „De altfel, eu voi publica imediat memoriul dumitale, doctore lustus, înainte ca edictul să devină cunoscut. Ascultă acest memoriu”, spuse el întorcându-se neobişnuit de sprinten spre Iosif, „este o mică operă de artă”. Şi îl rugă pe lustus să citească un capitol. Oricât era de abătut, urmări cu interes, fu captivat. Da, comparate cu aceste fraze clare, bine alcătuite, vorbăria lui jalnică, plină de patos n-avea nicio şansă.

Abandonă. Renunţă. Hotărî să se întoarcă la Ierusalim şi să ia acolo o slujbă modestă la templu. În noaptea aceea a dormit prost şi a doua zi s-a învârtit abătut de colo-colo. A mâncat puţin şi în siia, n-a mai vizitat-o pe Lucilla, tânăra cu care-şi dăduse întâlnire. Ar fi vrut să nu fi venit niciodată la Roma, să fi rămas la Ierusalim, să nu afle nimic de lucrurile acelea oribile şi ameninţătoare ce se pun la cale aici împotriva Iudeii. Cunoştea bine oraşul Cezarea, portul, marile cartiere de depozite, radele, sinagogile, magazinele şi bordelurile sale. Chiar şi clădirile ridicate acolo de romani, oricât de îngrădit era accesul la ele, colosalele statui ale zeiţei Roma şi ale primului împărat sporeau faima Iudeii atâta timp cât oraşul era guvernat de evrei. Dar dacă oraşul încăpea pe mâinile grecilor şi romanilor, capitala devenea romană şi atunci totul se transforma în contrariul său, atunci evreii din întreaga Iudee, chiar şi din Ierusalim, ajungeau toleraţi în propria lor ţară. Când se gândea la toate acestea, Iosif simţea cum îi fuge pământul de sub picioare. Tristeţea şi mânia îi umpleau inima, se simţea pătruns până în toţi porii, se simţea aproape bolnav.

Dar atunci când Demetrius. Liban îi împărtăşi solemn că e decis să interpreteze acum pe evreul Apella în schimbul eliberării celor trei martiri din Tibur, Iosif străluci din nou ca în clipa în care avusese primul său

succes neîntunecat de nimic. Evreii din Roma primiră hotărârea actorului ceva mai calmi decât te-ai fi putut aştepta după prima lor reacţie: căci era iarnă şi, deocamdată, reprezentaţia nu putea avea loc în faţa marelui public, e doar n micul teatru particular din grădinile imperiale. Nu r: „T: o decât unul singur care bombănea, şi, anume, bătrânu'. aron; acesta mormăia, fireşte, necontenit blesteme „mpotiiva blasfemiei actorului şi împotriva întregii generaţii criminale de modă nouă.

Evreul Apella a fost prima comedie muzicală populară reprezentată în teatrul particular imperial. Teatrul nu avea decât câteva mii de locuri, marea societate a Romei îi invidia pe cei invitaţi la această premieră. Erau de faţă toţi miniştrii, uscăţivul Talas, grăsanul, binevoitorul Iunius Thrax, ministrul pentru cereri şi plângeri, ba chiar şi comandantul Gărzii, Tigellin. A.poi curioasa şi vitala stareţă a vestalelor. Bineînţeles că nici Claudius Reginus nu a fost uitat. Dintre evrei nu erau prea mulţi de faţă; elegantul Iulian Alf, şeful comunităţii Veiia, şi fiul său; cu mare greutate a procurat iosif invitaţii şi pentru Caius Barzaarone şi pentru tânăra Irina.

Se ridică încet cortina. Pe scenă se află evreul Apella, un bărbat de vârstă mijlocie cu o barbă lungă, ascuţită, care începe să încărunţească. Trăieşte undeva în Iudeea, are o căsuţă, într-o singură încăpere trăieşte el, soţia sa şi cei patru copii. Jumătate din câştigul lui sărăcăcios u e luat de marii granguri de la Ierusalim; din rest, romanii din Cezarea iau şi ei jumătate. Când îi moare soţia, o porneşte în pribegie. Ia cu sine pentru a fixa în canatul uşii micul sul al Legii, mai ia apoi filacterele, cutia de încălzit pentru mâncărurile de sabat, menorah, numeroşii săi fii şi dumnezeul nevăzut. O porneşte spre răsărit, spre ţara părţilor. Îşi clădeşte o căsuţă, fixează în canatul uşii micul sul al Legii, îşi pune filacterele în jurul capului şi al

braţului, se aşază cu faţa spre apus, spre Ierusalim, acolo unde este templul, şi se roagă. Se hrăneşte cu mai nimic, nu prea-i ajunge, dar e strângător, mai trimite şi câte ceva la Ierusalim pentru templu. Dar iată că apar ceilalţi, cei unsprezece măscărici sunt părţii, care-şi bat joc de el. Îi iau de la uşă micul sul, apoi filacterele. le cercetează, găsesc pergamente scrise şi se amuză pe seama zeilor caraghioşi ai acestui om. Vor să-l silească să-i venereze pe zeii lor, pe seninul Ormuz şi pe întunecatul Ariman şi, cum el se împotriveşte, îl trag de barbă şi de păr până cade în genunchi, şi asta pare foarte comic. El nu recunoaşte zeii lor vizibili şi ceilalţi nu recunosc dumnezeul lui nevăzut. Dar pentru orice eventualitate, ei îi iau pentru altarele zeilor lor cei câţiva gologani pe care el reuşise să-i pună deoparte şi-i ucid trei dintre cei şapte copii ai săi. Îşi îngroapă cei trei copii, se târăşte printre cele trei micuţe morminte, se aşează jos şi îngână un cântec vechi: *Pe malurile Babilonului ne-am aşezat şi-am plâns* şi mişcările lui, legănatul lui, sunt ciudat de groteşti şi triste. Apoi se spală pe mâini şi porneşte din nou la drum, de data aceasta spre sud, spre Egipt. Îşi lasă căsuţa pe care şi-o clădise singur, dar ia cu el sulul Legii, filacterele, cutia de încălzit mâncarea, menorah, copiii care i-au mai rămas şi pe dumnezeul lui cel nevăzut. Îşi construieşte iar o căsuţă, – îşi ia o nouă soţie, anii trec, câştigă iar ceva bani şi în locul celor trei copii ucişi face alţi patru. Acum, când se roagă, se îndreaptă cu faţa spre nord, acolo unde se află Ierusalimul şi templul şi nu uită să trimită în fiecare an ţării lui Israel dania sa. Dar nici în sud duşmanii nu-i dau pace. Apar din nou cei unsprezece măscărici, de data aceasta sunt egip tenii şi-i cer să se închine la zeii lor, Isis şi Osiris, Taurul, Berbecul şi Şoimul. Dar iată că se arată guvernatorul roman şi le porunceşte să-l lase în pace. Cei unsprezece măscărici sunt teribil de comici atunci când îşi

iau, dezamăgiţi, tălpăşiţa. Dar el, evreul Apella, e şi mai caraghios în bucuria lui triumfătoare. Iarăşi se pune pe legănat, mişcându-şi în chip ciudat trupul slăbănog; dar de data aceasta dansează înaintea lui Dumnezeu, în faţa lăzii cu cărţile sfinte. Îşi ridică grotesc picioarele până la barba Decolorată, hainele lui zdrenţuite flutură, cu mâna uscată şi murdară scutură tamburina. Se leagănă, îl laudă pe Dumnezeu cel nevăzut cu toate oasele sale. Dansează aşa în faţa lăzii cu cărţi precum dansa odinioară regele David înaintea chivotului Legii. Înaltele personalităţi romane din teatru râd cu poftă, iar printre hohotele generale se desluşeşte clar râsul strident al ministrului Talas. Cei mai mulţi sunt însă derutaţi, iar cei câţiva evrei, uluiţi, ba chiar înspăimântaţi, nu-şi iau ochii de la bărbatul acela c-e ţopăia, dansa şi se legăna pe scenă. Îi poartă gândul la icviţi stând în picioare pe treptele înalte ale templului, într-o atitudine cucernică, în mâini cu trompete de argint, şi la Marele Preot, înfăţişându-se măreţ şi venerabil, împodobit cu nobilele lui veşminte şi cu odoarele templului, în faţa lui Dumnezeu. Şi atunci, ceea ce face omul acesta pe scenă nu este, oare, un sacrilegiu? Dar, în cele din urmă, nici guvarnatorul roman nu-l mai poate proteja pe evreu. Căci egiptenii sunt mult prea numeroşi, din cei unsprezece măscărici s-au făcut de unsprezece ori unsprezece, iar ei picură acuzaţii otrăvite în urechea împăratului şi dansează caraghios şi înţeapă şi ciupesc şi trag ctţ săgeţi mici ucigătoare şi iarăşi îi răpun pe trei dintre copii, ba chiar şi pe soţia lui.

În cele din urmă evreul Apeila o ia iar din loc cu sulul şi nlacterele şi cuâia şi menorah şi copiii şi cu dumnezeul lui invizibil, şi de data aceasta iată-l ajuns ia-Roma. Dar acum jocul devine îndrăzne. Ţ la culme şi obraznic. Măscăricii nu cutează să-l atace direct, stau retraşi la marginea scenii. E drept însă, că se caţără ca maimuţele

pe acoperişul casei sale, pătrund înăuntru, se uită să vadă ce. sulul şi ce e în cutia de încălzit mâncare. Îl imită cum se roagă, de data aceasta cu faţa întoarsă spre răsărit, unde se află Ierusalimul şi Templul. Acum cei unsprezece măscărici principali poartă măşti de-a dreptul agresive, măşti-portret, în care „recunoşti fără greutate pe ministrul Talas, marele jurist al Senatului Cassius Longin, pe filosoful Seneca şi alţi duşmani foarte influenţi ai evreilor. Numai că de data aceasta ei nu se pot atinge de evreul Apella, căci el este protejat de împărat şi împărătească. Dar ei îl pândesc să-şi dea în petec. Şi uite că îşi dă în petec. Se căsătoreşte cu o romană, o sclavă eliberată. Atunci se ascund în spatele acestei femei şi-i umplu sufletul de batjocură. Îi cântă câteva cuplete cât se poate de răutăcioase despre cel circumcis, despre usturoiul lui, despre mirosul lui urât, despre suflarea lui în timpul posti lui, despre cutia de încălzit alimente. Se ajunge până acolo, încât soţia îşi bate joc de el în faţa copiilor, pentru că este circumcis. Atunci el o alungă şi rămâne singur cu copiii şi cu dumnezeul lui invizibil, sub oblăduirea împăratului roman. Resemnat şi cuprins de un dor sălbatic, se leagănă cântându-şi cântecul său vechi: *Pe malurile Babilonului ne-am aşe Zat şi-am plâns*; din depărtare, încet de tot, se aud glasurile celot unsprezece măscărici care-l imită.

Spectatorii se privesc şi nu ştiu bine dacă trebuie să fie veseli sau trişti. Toţi trag cu coada ochiului-la loja imperială. Cu vocea sa clară de copil, împărăteasa spune desluşit, încât poate fi auzită până departe că, dintre toate piesele moderne”, aceasta a interesat-o cel mai mult. Îl felicită pe senatorul Marulle, care neagă, cu o falsă modestie, paternitatea textului, împăratul este rezervat; profesorul lui de literatură Seneca i-a predicat atât despre tradiţie, încât, deocamdată, nu prea înţelege această nouă

tehnică de joc. Împăratul este tânăr, blond, faţa sa inteligentă este uşor buhăită: ochii cercetează preo-u pat, puţin cam absent, spectatorii care nu pot părăsi teatrul înainte ca el să iasă. Evreii din teatru au încremenit stânjeniţi. Claudius Reginus îşi leagă oftând cureluşele şi, când este întrebat, bâiguie ceva ininteligibil. Iosii se simte cuprins când de supărare, când de recunoştinţă. Crudul adevăr adus pe scenă de acest evreu Apella a fost atât de strident, încât aproape că îl supără ochii. Faptul că cineva a putut să amestece fără scrupule nemărginitul caraghioslâc al acestui evreu cu soarta sa gravă îl umple de nelinişte, ca şi de admiraţie. De fapt, majoritatea spectatorilor se simt la fel. Sunt preocupaţi şi nemulţumiţi, iar evreii sunt pur şi simplu îngrijoraţi. Cu adevărat mulţumit este doar ministrul Talas.

Împăratul îl cheamă la el în lojă pe ministrul de justiţie lunius Thrax şi îi spune îngândurat că aşteaptă încordat modul în care evreii vor primi o anume hotărâre. Cu puţin înainte de a părăsi loja, împărăteasa îi spune lui Iosif că cei trei nevinovaţi vor fi eliberaţi chiar în ziua următoare.

A doua zi, puţin după r; – aritul soarelui, cei trei martiri au fost eliberaţi. În localitate» Tibur, în casa de la ţară a lui Iulian Alf, şeful comunităţi Velia, ei au fost îmbăiaţi, hrăniţi, îmbrăcaţi cu haine scumpe, în tot acest timp fiind supravegheaţi de medici. Apoi au fost urcaţi în frumoasa trăsură a lui Iulian Alf. Pretutindeni de-a lungul drumului ce ducea de la Tibur la Roma se aflau grupuri de evrei şi, la trecerea trăsurii, înaintea căreia alergau cei ce croiau drum, în spatele ei urmând o suită impunătoare, aceştia rosteau cuvântul de binecuvântare care se spune după înlăturarea unui mare pericol şi le strigau celor trei: „Binecuvântaţi cei ce vin. Pace vouă, doctori şi maeştri.

La Poarta Tibur se adunase o mulţime imensă. Aici,

într-un spaţiu încercuit de poliţişti şi militari, cei trei martiri erau aşteptaţi de şefii celor cinci comunităţi evreieşti, de secretarul de stat Polib de la Ministerul pentru cereri şi plângeri, un maestru de ceremonii al împărătesei, îndeosebi de scriitorul Iosif Beii Mattias, delegatul înaltului Sfat din Ierusalim, şi de actorul Demetrius Liban. Fireşte, şi aici actorul acapara atenţia; dar toţi, fără excepţie, romani, ca şi evrei, şi-l arătau unul altuia pe tânărul zvelt cu chipul uscăţiv şi fanatic, cu nasul semeţ şi ochi arzători; era doctorul Iosif Ben Mattias, cel care obţinuse amnistierea celor trei. Pentru Iosif acesta era un ceas măreţ. Arăta tânăr, grav, tulburat şi demn, făcea impresie bună chiar şi alături de actor.

În sfârşit, sosi trăsura cu cei trei. Fură ajutaţi să coboare. Erau foarte slăbiţi, trupurile li se legănau într-o parte şi alta într-un chip mecanic, ciudat. Priveau fără să vadă nenumăratele figuri, hainele albe sărbătoreşti, ascultau inerţi cuvintele de laudă ce li se aduceau. Înfiorată, mulţimea arăta spre capetele pe jumătate rase cu litera E înscrisă cu fierul roşu, spre urmele de lanţuri de la glezne. Mulţi plângeau. Actorul Demetrius Liban se lăsă în genunchi, îşi plecă în nisipul străzii capul şi sărută picioarele acestor bărbaţi care suferiseră pentru Iahve şi ţara lui Israel. Toţi îl ştiau drept un actor comic; poporul râdea oriunde îl vedea, dar nimănui nu i se mai păru comic, aşa cum sta în nisip în faţa celor trei, sărutându-le picioarele şi plângând.

În sabatul care a urmat, slujba religioasă s-a ţinut în sinagoga comunităţii Agrippa. Cel mai în vârstă dintre cei trei citi primele versete din capitolul din Scriptură închinat acelei sâmbete; cuvintele îi ieşeau cu greu din gâtlej, marea casă de rugăciuni era plină de oameni care se înghesuiseră în toate ungherele, iar alţii se înşiraseră de-a lungul străzii, unul lângă altul, aproape striviţi, fără să

scoată o vorbă. După ce s-a terminat cu cititul, Iosif fu poftit să ridice sulul Torei. Zvelt şi grav urcă pe estradă, ridică cu ambele mâini sulul, se întoarse ca toată lumea să îl poată vedea, privi cu ochi arzători mulţimea fără număr. Privirile evreilor din Roma erau aţintite asupra bărbatului acesta tânăr şi înfocat care înălţa în faţa lor sulul sfânt al Scripturii.

În iarna aceea, cei trei martiri fură mereu sărbătoriţi. Se refăceau încet, trupurile lor descărnate prindeau puteri, creştetele rase se acoperiră din nou de puţin păr, iar reţetele lui

Scribon Largus făcură să dispară cicatricele lăsate de lanţuri ia glezne. Erau plimbaţi de la o comunitate la alta, de la unul dintre cei mai influenţi evrei la altul. Primeau onorurile ce li se făceau fără entuziasm, ca pe un prinos ce li se cuvenea.

Cu timpul, mai prinzând puteri, începură să vorbească mai mult. Ieşi la iveală că martirii erau nişte bătrâni domni certăreţi, ambiţioşi şi cicălitori. Pentru ei nimic nu era destul de cucernic, potrivit prescripţiilor. Se certau între ei şi se certau cu alţii, se foiau printre evreii din Roma, de parcă erau la Ierusalim şi toţi aceşti evrei ar fi trebuit să se supună voinţei lor, porunceau şi interziceau. Până când Alf Iulian le atrase atenţia prevenitor, dar categoric, că sinagoga lui din Velia nu intră în zona templului lor. Pentru aceasta îl afurisiră şi vrură chiar să-l excomunice din comunitate şi să declare un boicot general împotriva lui. În cele din urmă, toţi răsuflară uşuraţi, când se reluă navigaţia şi cei trei fură conduşi la Puteoli spre a se îmbarca pentru Iudeea.

Misiunea lui Iosif la Roma se terminase. Şi totuşi mai rămase. Avea din nou clar în faţă ţelul pentru care venise la Roma; să cucerească acest oraş. Era din ce în ce mai evident pentru el că nu avea decât o singură cale:

literatura. Îl tenta o bună parte din istoria ţării sale. De când se ştia fusese atras mai ales de această relatare din cărţile vechi ale popo/ului său: lupta pentru libertate a macabeilor împotriva grecilor. Abia acum îşi dădea seama ce îl atrăsese aici. Roma era pregătită să primească înţelepciunea şi tainele Orientului. Misiunea lui era să prezinte lumii acel episod patetic şi eroic din trecutul Israelului, aşa ca toţi să recunoască: această ţară a lui Israel era aleasă, în ea sălăşluia Dumnezeu.

Nu vorbi nimănui de intenţia sa. Aparent, ducea viaţa unui tânăr din înalta societate. Dar tot ce vedea, auzea, trăia, el punea în legătură cu lucrarea sa. Trebuia să fie posibil să fie înţeles atât Răsăritul, cât şi Apusul. Trebuia să fie posibil ca istoria macabeilor, cu credinţa lor şi miracolele lor să fie aşezate într-o formă aspră şi clară cerută de teoria celor mai tineri prozatori. Trăise în cărţile vechi martiriul celor de odinioară, care-l luaseră asupra lor, pentru a nu încălca legile ilui Iahve, iar în Forum, sub coloanele Liviei, pe Câmpul lui Marte, la băile publice, în teatru trăise cu intensitate şi după tehnica acestui oraş Roma, care-şi vrăjea locuitorii făcându-i pe toţi să-l înjure şi să-l adore.

Încercase marea tentaţie a oraşului, atunci când i se ivise ocazia de a rămâne acolo pentru totdeauna. Aceasta s-a întâmplat atunci când Caius Barzaarone a vrut să-şi mărite fiica, Irina. La dorinţa mamei, şi-l luase drept ginere pe tânărul doctor Licinius de la sinagoga din Velia, dar inima sa nu dorea această legătură, iar ochii tinerei Irina erau aţintiţi cu aceeaşi înflăcărare nestăvilită ca şi în prima zi pe chipul tras, fanatic al lui Iosif. Căsătoria se tot amâna, nu era nevoie decât de un cuvânt din partea lui Iosif şi ar fi putut ajunge, pentru totdeauna, ginerele acestui bogătaş din Roma. Era ceva tentant, aceasta însemna o viaţă liniştită şi comodă, prestigiu şi abundenţă.

Dar mai însemna şi inactivitate şi retragere modestă. Nu era, oare, un ţel prea mic?

Se aruncă cu o îndoită ardoare asupra cărţilor. Cu o nesfârşită conştiinciozitate îşi pregătea *Istoria macabeilor*. Nu se sfia deloc să se ocupe, ca un şcolar, de gramatica latină şi greacă. Îşi exersă talentul în detalii dificile. Aşa a trudit toată primăvara, cu migală şi înverşunare, până când a simţit că În sfârşit, este destul de pregătit pentru a-şi începe propria sa lucrare.

Şi atunci se petrecu un eveniment care-l zgudui profund, în primăvara aceea, muri pe neaşteptate, în plină tinereţe, împărăteasa Popeea. Ea îşi dorise să moară tânără, neofilită, vorbea adesea. de moarte, şi iată, dorinţa i se împlinise. Atracţia ei pentru Orient se vădi şi după moartea ei; căci în testament ceruse ca trupul să nu-i fie ars, ci îmbălsămat după obiceiul Orientului.

Împăratul îşi ascunse întreaga sa iubire şi durere într-o uriaşă ceremonie. Imensul cortegiu funerar străbătu tot oraşul, cu muzică, bocitoare, coruri vorbite. Nesfârşita procesiune a străbunilor, care acum o primeau pe împărătească ca ultima în cortegiul lor. În acest scop fuseseră scoase din lăzile sfinte măştile de ceară ale străbunilor răposaţi. Erau purtate de actori îmbrăcaţi cu fastuoasele veşminte de gală ale foştilor consuli, miniştri şi preşedinţi. În faţa fiecăruia din ei mergând lictorii săi cu barde şi fascii. Apoi urma, în chip grotesc, un al doilea cortegiu, şi el format din dansatori şi actori, care-i parodiau pe cei dinaintea lor: şi chiar pe defuncta împărătească. Demetrius Liban nu lăsase nici el să treae că acest moment fără această ultima şi cumplită mărturie de recunoştinţă faţă de protectoar. ea să iar evreii urlau şi ei, de plăcere şi de durere, atunci când prin faţa lor trecea, sărind şi ţopăind, această imagine dureros de ridicolă a puternicei lor binefăcătoare. Urma apoi servitorimea

defunctei, uriaşul cortegiu al funcţionarilor, sclavilor şi dezrobiţilor, apoi ofiţerii din corpul de gardă şi la urmă de tot însăşi răposata, purtată de patru seniori, aşezată într-un jilţ, aşa: um îi plăcea ei, îmbrăcată cu unul din acele veşminte austere, dar revoltător de străvezii, aşa cum obişnuia ea, îmbălsămată artistic de – raci evrei şi învăluită într-un nor de parfum. În urma ei, împăratul cu capul acoperit, într-o togă simplă, neagră, fără însemnele puterii. Iar la urmă venea Senatul şi tot poporul Romei.

Cortegiul opri în faţa tribunei Forului. Bunicii coborâră din caleştile lor şi se aşezară în jilţurile de fildeş, iar împăratul rosti necrologul. Iosii se uita la Popeea, cum sta în jilţ, ca atunci în faţa lui, cu părul chihlimbariu, puţin cam batjocoritoare, iar apoi împăratul termină şi Roma-şi salută pentru ultima oară împărăteasa. Zeci de mii de oameni salutau cu braţul întins şi palma deschisă, bunicii se ridicaseră şi ei şi întinseră, de asemenea, braţul cu palma deschisă, şi rămaseră aşa, salutând minute în şir, în picioare, şi numai răposata şedea.

Iosif îl evitase tot timpul pe colegul său Iustus. Acum îl căută. Cei doi tineri se plimbară pe sub arcadele Câmpului lui Marte. Părerea lui Iustus era că acum, după moartea Popeii, domnii Talas şi ai lui nu vor mai aştepta mult cu publicarea edictului. Iosif ridică din umeri. Se plimbau în tăcere printre eleganţii trecători de la Colonade. Şi deodată, tocmai în faţa frumosului magazin al lui Caius Barzaarone, Iustus se opri şi spuse: „Şi dacă acum evreii din Cezarea vor fi despuiaţi de drepturile lor, nimeni nu va spune nimic. Se va spune că în cazul acesta evreii n-au dreptate. Când vin cu reclamaţii pe jumătate îndreptăţite, Roma îi aude şi le vine în ajutor. N-au fost graţiaţi cei trei nevinovaţi? Roma este generoasă. Roma tratează Iudeea cu blândeţe, chiar mai blând decât propriile ei provincii”.

Iosif păli. Oare omul acesta avea dreptate? Succesul lui, eliberarea celor trei dăunaseră, oare, politicii generale a evreilor, întrucât, în felul acesta, arătând blândeţe într-o cauză secundară, Roma îşi putuse îndulci în chip amăgitor asprimea deciziei principale? Privea fără să vadă mobila din faţa magazinului lui Caius Barzaarone.

Îşi luă curând rămas bun, fără să comenteze nimic. Cele spuse de Iustus îi făcuseră rău. Nu se poate să fie aşa. Are şi el clipele lui de vanitate… cine nu le are? Dar în istoria celor trei nevinovaţi el acţionase cu inimă curată, nu prejudiciase cauza poporului său de dragul unui mic succes personal.

Se aruncă din nou, cu un zel înverşunat, în lucrarea sa. Se puse pe postit, pe asceză, jură să nu se atingă de nicio femeie, înainte de a-şi îi terminat lucrarea. Lucra. Închidea ochii pentru a pătrunde în elementele cărţii sale şi îi deschidea pentru a le pune în lumina lor adevărată. Povestea lumii istoria minunatului război pentru libertate al poporului său. Suferea odată cu martirii cărţii, învingea odată cu ei. Împreună cu Iuda Macabeul a sfinţit din nou templul. Credinţa îl învăluia dulce şi puternică. Credinţă, eliberare, triumf, toate sentimentele înalte pe care le simţise înaintea cărţilor sfinte fură turnate în cartea sa. Atâta timp cât scria, era războinicul ales al lui Iahve.

Uită Cezarea.

Îşi reluă viaţa de dinainte, mergea în societate, curta femeile, îşi dădea mari aere de erou. Citi cartea macabeilor în faţa unui cerc select de tineri literaţi. Primi felicitări. Trimise cartea editorului Claudius Reginus. Acesta se declară imediat dispus s-o tipărească.

Dar, în acelaşi timp şi tot în editura lui Claudius Reginus, apăru o carte a lui Iustus *Reflecţii despre ideea de iudaism*. Faptul că nici Reginus, nici Iustus nu-i spuseseră ceva despre asta i se păru lui Iosif o perfidie. Îi

găsi tot felul de cusururi cărţii lui Iustus, o declară searbădă şi neavântată. Dar în sinea lui i se păru că tocmai ce făcuse el era o vorbărie emfatică şi naivă în comparaţie cu înlănţuirile de idei noi, dense şi convingătoare ale celuilalt. Compară portretul lui Iustus pictat la începutul cărţii sale cu propriul său portret. Citi cărticica lui Iustus o dată, de două ori, de trei ori. Propria lui scriitură îi apăru copilăroasă, fără speranţă.

Dar vezi că nu numai tânăra Irina, acum soţia doctorului Licinius, şi cititorii binevoitori de pe malul drept al Tibrului, ba chiar şi literaţii şi tinerii snobi de la elegantele băi de pe malul stâng al Tibrului găseau cartea despre macabei ca fiind o carte bună. Faima lui Iosii se răspândi, cartea sa despre războiul evreilor trecea drept o nouă formă, împrospătată, interesantă şi fructuoasă a epopeii eroice. Tineri literaţi îi dădeau tirt-o-e, era imitat, trecea drept şef de şcoală. Marile familii 1 lugau să le citească din cartea sa în cerc restrâns. Pe malul drept? 1 Tibrului copiii erau instruiţi după cartea sa. Dar lucrarea lui iustus din Tiberiada nu era cunoscută de nimeni, nu o citea nimeni. Contabilul editurii lui Claudius Reginus îi spuse lui Iosif că din cartea lui Iustus se vânduseră 190 de exemplare, iar dintr-a sa 4200, iar cererea din toate provinciile, în special din Orient, creştea continuu. De altfel, Iustus părea să se fi retras din Roma: în orice caz, în lunile acestea de succes literar Iosif nu-l întâlni nicăieri.

Iarna trecu şi primăvara timpurie aduse o impresionantă demonstraţie de forţă romană, triumful, de mult pregătit, al Romei asupra Orientului, mândru preludiu la o nouă expediţie alexandrină. Imperiul vecin de la răsărit, Imperiul părţilor sub regele Vologes, singura mare putere din lumea cunoscută în afara Romei, e ra slăbit din cauza războiului de lungă durată şi cedase Armenia, teritoriul disputat. Împăratul însuşi închise într-o

ceremonie solemnă templul lui Ianus, ca semn că pacea s-a instaurat acum în lume. Sărbători apoi, într-un spectacol. grandios, prima mare victorie asupra Orientului ce trebuia recucerit. Regele armenilor, Tindat, trebui să i se înfăţişeze personal pentru a primi din mâna lui coroana ce-i chezăşuia învestitura. Luni de-a rândul, suveranul oriental călători spre vest, însoţit de un uriaş alai, de călăreţi şi daruri bogate, aur şi smirnă, pentru a se închina împăratului roman. În tot Orientul s-au răspândit legende despre trei regi de la Răsărit, care au plecat la drum pentru a se închina la steaua care se înălţa la apus. De altfel, ministrul de finanţe de la Roma îşi făcea mari griji în legătură cu cheltuielile pe care le necesita o asemenea etalare de fast şi care se făceau, fireşte, pe seama vistieriei imperiale.

Atunci când cortegiul regelui Tindat păşi pe pământul Italiei, Senatului şi poporului Romei i se ceru printr-o proclamaţie să ia parte la omagiul pe care Orientul îl aduce împăratului. Pe toate străzile se înghesuia mulţimea curioşilor. Cei din Garda imperială flancau străzile. Printre rândurile formate de ei trecu regele oriental înveşmântat în port naţional, cu tiara pe cap, la cingătoare cu scurta spadă persană; dar arma, bine înţepenită în teacă, era inofensivă. Astfel trecu prin Forum, urcă pe estrada pe care trona împăratul roman şi se prosternă cu fruntea la pământ. Împăratul îi luă tiara de pe cap şi aşeză în locul ei diadema. Şi atunci oştile zăngăniră scuturile şi lăncile şi strigară tare, aşa cum exersaseră zile de-a rândul: „Fii salutat, Cezar, rege, împărat, zeu!

Într-o tribună de pe Calea sacră care duce peste Forum, asistau oaspeţii de onoare din provincii, iar printre ei se afla şi Iosif. Aa inc tulburat îl privea pe Tindat făcând, umil, act de supunere.

Lupta dintre Răsărit şi Apus dura de veacuri. La

vremea lor, perşii alungaseră departe Occidentul, dar apoi Alexandru a respins pentru veacuri Orientul. În ultimele decenii, în special de când, cu un secol în urmă, părţii zdrobiseră o mare armată romană, Orientul părea din nou în ascensiune. În orice caz, din punct de vedere spiritual, el se simţea superior şi o nouă nădejde cuprindea inimile evreilor: la Răsărit se va arăta Mântuitorul, aşa cum anunţau vechile proroci pentru a face ca Ierusalimul să ajungă capitala lumii. Iar acum Iosif trebuia să vadă cu propriii lui ochi şi cât se poate de clar cum Tindat; fratele celui mai puternic suveran din Orient, se ploconea în faţa Romei, cu fruntea în ţărână. Regatul părţilor se afla departe, o expediţie militară în partea aceea era legată de dificultăţi uriaşe, acolo încă mai trăiau urmaşii celor care bătuseră crunt, cal şi călăreţ, pe marele general roman Crassus şi toată armata sa. Şi cu toate acestea, părţii făceau acest jalnic compromis. Acest prinţ part consimţise să i se ţintuiască spada în teacă. În felul acesta îşi mai păstrase o oarecare autonomie şi, chiar dacă era de împrumut, diadema. Dacă puternicul part se mulţumise cu atât, n-ar fi fost o nebunie ca în mica Iudee să se creadă că o confruntare cu puterea romană era posibilă? Iudeea era uşor accesibilă: înconjurată de provincii romanizate, Roma îşi plasase de mai bine de un veac acolo administraţia şi organizarea ei militară. Toate cele câte le spuneau Răzbunătorii lui-Israel în Sala Albastră a Ierusalimului erau pure stupizenii. Iudeea trebuia să se încadreze în lume ca toate celelalte, Dumnezeu era în Italia, lumea era romană.

Dintr-odată lângă el apăru Iustus. „Regele Tindat face o figură foarte proastă lângă macabeii dumitale, doctore Iosif”, spuse el. Iosii se uită la el, avea faţa gălbejită, un aer sceptic şi puţin amar, părea mult mai în vârstă decât el, deşi nu era. Îşi bătea joc de el sau ce voiau

să însemne aceste cuvinte? „în orice caz, mi se pare că o spadă înfiptă în teacă e măi puţin simpatică decât una trasă”, spuse el. „Dar în mai multe cazuri e mai înţelept aşa şi uneori chiar mai eroic”, replică Iustus. „Îţi spun cu toată seriozitatea”, mai spuse apoi, „că e păcat ca un om atât de talentat ca dumneata să fie atât de vătămător”. „Eu vătămător?” se indignă Iosif. I se urcă sângele la cap, auzind că cineva îi spunea atât de clar şi deschis acele reproşuri nebuloase care-l bântuiau şi pe el uneori noaptea. „Cartea mea despre macabei”, spuse, „a arătat Romei că noi, evreii, suntem tot evrei şi nu romani. Asta ţi se pare vătămător?” „Şi crezi că acum împăratul îşi va retrage semnătura de pe edictul cu privire la Cezarea?” întrebă cu blândeţe Iustus.

„Edictul încă n-a fost publicat”, replică pe un ton iritat Iosif. „Sunt oameni care ştiu ce-i şopteşte Jupiter Iunonei”, cită el. „Teamă mi-e”, fu de părere Iustus, „că, după ce Roma va fi reglementat cazul părţilor, nu va mai trebui să aştepţi multă vreme publicarea edictului”. Stăteau în tribună, prin faţa lor trecea cavaleria în uniforme de paradă, dar cu o ţinută degajată, lejeră, mulţimea aplauda, ofiţerii priveau trufaş drept înainte, nu la dreapta, nu la stânga. „În ce te priveşte, să nu te amăgeşti”, spuse Iustus pe un ton aproape dispreţuitor. „Ştiu”, spuse, oprindu-l cu un semn, „ai scris o relatare clasică a războaielor noastre de eliberare, eşti Titus Livius al evreilor. Numai că, vezi, atunci când grecii din zilele noastre citesc cele scrise despre răposatul Leonida, sunt cuprinşi de o plăcere nevinovată, academică. Dar când la Ierusalim Răzbunătorii lui Israel citesc istoria pe care ai scris-o despre Iuda Macabeul, ochii li se învăpăiază şi-şi pipăie armele. Ţi se pare că e bine aşa?”

În faţa lor, jos, tocmai trecea barbarul cu spada ţintuită. Toţi cei din tribune se ridicară în picioare. Poporul

izbucni în strigăte frenetice.

„Cezarea”, spice Iustus, „ne-a fost definitiv smulsă. Într-un fel i-ai ajutat pe romani s-o facă. Vrei să le mai dai de multe ori prilejul să facă şi din Ierusalim un oraş roman?”

„Ce poate face astăzi un scriitor evreu? Nu vreau ca Iudeea să fie înghiţită de Roma”, spuse Iosif.

„Un scriitor evreu”, răspunse Iustus, „trebuie în primul rând să înţeleagă că astăzi lumea nu mai poate fi schimbată cu ajutorul fierului şi aurului”.

„Fierul şi aurul devin şi ele spirit, atunci când sunt folosite pentru lucruri ale spiritului”, spuse Iosif.

„O frază frumoasă pentru cărţile dumitale, domnule Livius, dacă nu vei avea fapte de istorisit”, replică ironic Iustus.

„Ce ar trebui să facă Iudeea, dacă nu vrea să decadă?” i-o întoarse Iosif. „Macabeii au învins, pentru că erau gata să moară pentru convingerile şi pentru ideile lor”.

„Nu văd niciun rost”, replică Iustus, „să mori pentru o idee. Să mori pentru o convingere este o faptă de luptător. A fi scriitor înseamnă să împărtăşeşti şi altora această convingere. Nu cred”, continuă el, „că dumnezeul nevăzut al Ierusalimului este astăzi atât de uşor de mulţumit ca dumnezeul macabeilor dumitale. Nu cred că înseamnă mult, dacă cineva moare pentru el. El cere mai mult. Este îngrozitor de greu să-i construieşti acestui dumnezeu nevăzut lăcaşul lui nevăzut. Atât de simplu precum ţi-ai imaginat dumneata, doctor Iosif, nu este în mod sigur. Cartea dumitale va aduce, – poate, ceva din spiritul roman în Iudeea, dar, cu siguranţă, nu aduce nimic din cel iudeu la Roma”.

Discuţia avută cu Iustus l-a preocupat pe Iosif mai mult decât ar fi vrut. În zadar îşi spunea că numai invidia îl

făcea pe Iustus să vorbească astfel, cărţile lui avuseseră succes, iar cele ale lui Iustus nu. Tot ce-i reproşase Iustus i se înfipsese în minte, cu niciun chip nu putea scăpa de aceasta. Reciti *Cartea macabeilor*, chemă în ajutor toate marile sentimente din nopţile singuratice în care» îşi scrisese cartea. Zadarnic. Trebuia să termine odată cu acest Iustus. Aşa nu se mai putea trăi.

Hotărî să-şi ia drept criteriu cazul Cezareii. De un an de zile îi tot flutură pe sub nas edictul acela stupid. Şi numai cazul Cezareii îi dă dreptate lui Iustus împotriva lui. Bine. Dacă el va fi decis într-adevăr în defavoarea evreilor, atunci el se va supune, atunci înseamnă că a greşit, iar cartea sa despre macabei nu reprezintă adevăratul spirit iudeu, atunci Iustus este un om mare, iar el un biet arivist vanitos.

Zile de-a rândul se zbuciumă într-o aşteptare chinuitoare, în cele din urmă nu mai poate suporta această încordare. Scoate zarurile. Dacă vor cădea bine, înseamnă că decizia va fi în favoarea evreilor. Aruncă zarurile. Nu cad bine. Le mai aruncă o dată. Nici de data aceasta nu cad bine. Le aruncă a treia oară. Acum cad bine. A luat, fără să vrea, zarul tocit.

Ca întotdeauna, vrea să plece în Iudeea. În aceste optsnrezece luni petrecute la Roma a cam uitat de Iudeea, n-o mai vede; trebuie să se întoarcă acolo şi să-şi recapete forţele.

Se pregăteşte în mare grabă de plecare. Jumătate din populaţia evreiască s-a strâns la Poarta-celor-trei-drumuri, de unde porneşte trăsura lui, îndreptându-se spre Ostia unde urma să se îmbarce pentru Iudeea. Trei dintre cei prezenţi îl vor însoţi: Irina, soţia doctorului Licinius, actorul Demetrius Liban, scriitorul Iustus din Tiberiada.

Pe drum, Demetrius povesteşte că odată a vrut să plece în Sion, şi pentru totdeauna. Nu, n-o să mai aştepte

mult momentul acesta. Nu crede că va mai putea juca mai mult de şapte-opt ani. Şi atunci, în sfârşit, va pleca la Ierusalim. Visează la Templu, veghind strălucitor deasupra oraşului cu terasele sale, cu sălile sale albe şi aurii. Visează la draperia care luceşte mat acoperind Sfânta Sfintelor, cea mai minunată ţesătură din lume. Cunoaşte fiecare detaliu al lăcaşului, poate chiar mai bine decât cel care l-a văzut cu propriii lui ochi, de atâtea ori a cerut să i se povestească despre el.

Au ajuns în portul Ostia. Ceasul solar arată ora opt. Iosif calculează copilăreşte, cu mare greutate şi stăruitor. Iată, s-au împlinit un an, şase luni, douăsprezece zile şi patru ceasuri de când a plecat din Iudeea. Brusc, îl cuprinde un dor aproape fizic după Ierusalim, ar vrea să împingă cu propria sa suflare pânzele corăbiei, ca să înainteze mai repede.

— Cei trei prieteni rămân pe cheu. Irina e gravă şi liniştită, Iustus ironic şi trist, dar Demetrius Liban întinde, într-un gest larg, braţul cu palma deschisă, cu trunchiul uşor aplecat înainte. Este mai mult decât un semn de rămas bun către Iosif, este un salut adresat întregii ţări îndepărtate şi atât de fierbinte dorite.

Oamenii dispar. Dispar Ostia, Roma, Italia. Iosif este acum în largul mării. Se îndreaptă spre Iudeea.

Pe acelaşi vas se află şi curierul secret, care-i duce guvernatorului Iudeii ordinul de a anunţa oraşului Cezarea hotărârea împăratului cu privire la statutul electoral.

Cartea a doua G a fi L E E A

La 13 mai, pe la nouă dimineaţa, guvernatorul Gessius Fior l-a primit pe prefectul Cezareii şi i-a adus la cunoştinţă hotărârea împăratului cu privire la statutul electoral, care-i lipsea pe evrei de dreptul de a stăpâni asupra capitalei oficiale a ţării. La ora 10 edictul a fost adus la cunoştinţă de către crainicul guvernului de la

tribuna vorbitorilor din marele Forum. În atelierele fraţilor Zakynth se şi trecuse la turnarea în bronz a textului edictului, pentru a fi păstrat în această formă în arhivele statului pentru totdeauna.

Populaţia greco-romană a izbucnit în nesfârşite urale. Statuile uriaşe de la intrarea în port, columnele cu stema Romei şi actitorului monarhiei, busturile împăratului domnitor plasate în colţurile străzilor erau împodobite festiv. Străzile erau străbătute de muzicanţi şi corişti, în port se împărţea, fără bani, vin, sclavilor li se dăduse liber.

În cartierele evreieşti însă, casele altminteri atât de gălăgioase încremeniseră albe şi pustii, magazinele erau închise, teama unui pogrom apăsa greu străzile încinse.

În ziua următoare, ziua de sabat, evreii care voiau să intre în marea sinagogă găsiră în faţa porţii un centurion grec care tocmai se pregătea să sacrifice împreună cu oamenii săi nişte păsări. Asemenea jertfe erau aduse, de obicei, de leproşi, şi modul cel mai agreat de a-i umili pe evrei în Asia Mică era tratarea lor drept descendenţi ai leproşilor egipteni. Personalul sinagogii îi pofti pe greci să-şi aleagă alt loc pentru jertfele pe care voiau să le aducă. Grecii răspunseră batjocorilor că timpurile în care evreii din Cezarea puteau să caşte gura trecuseră. Evreii se adresară poliţiei. Aceasta declară că trebuie, mai întâi, să primească instrucţiuni. Unii evrei, mai înfierbântaţi, simţiră că nu mai pot privi multă vreme liniştiţi neobrăzata ceremonie a grecilor şi încercară să le ia cu forţa vasul de jertfe. Sclipiră ca un fulger stilete şi cuţite şi, în curând, căzură morţi şi răniţi, şi interveniră trupele romane. Arestară un număr oarecare de evrei ca instigatori la încălcarea liniştii publice, iar grecilor le confiscară vasul de jertfe. Care dintre evrei avu posibilitatea, fugi din Cezarea cu bunuri cu tot; îşi ascunseră în siguranţă sulurile sacre cu scrierile sfinte.

Cele petrecute în Cezarea, edictul şi urmările sale făcură ca războiul surd purtat de Iudeea de un veac împotriva protectoratului roman să se aprindă acum din nou pretutindeni în ţară cu o furie sălbatică. Până acum, cel puţin la Ierusalim, cele două partide ale ordinii, cel aristocrat Neabătut loiali şi cel burghez Adevăraţii credincioşi, reuşiseră să zădărnicească actele de violenţă împotriva romanilor; acum, după edictul din Cezarea, pe primul loc se situa cel de-al treilea partid, Răzbunătorii lui Israel.

Tot mai mulţi dintre membrii Adevăraţilor credincioşi treceau acum la acest partid, ba chiar şi şeful administraţiei Templului, doctor Eleazar Ben Simon, trecu oficial la ei. Semnul lor, cuvântul macabeu, putea fi văzut pretutindeni, la fel şi iniţialele formulei ebraice *Cine este ca tine*, *Doamne*, parola răzvrătirii. În Galileea îşi făcu apariţia pe neaşteptate agitatorul Náhum, fiul lui Iuda, conducătorul patrioţilor omorât de romani. Timp de un deceniu i se pierduse urma, se credea că pierise, pentru ca acum, brusc, să străbată satele şi oraşele provinciei din nord, întâmpinat pretutindeni de mulţime de lume. „Ce mai aşteptaţi?” îi întreba el pătimaş şi fanatic pe cei adunaţi în jurul lui, tăcuţi şi amărâţi. „Simpla prezenţă a necircumcişilor vă pângăreşte ţara. Regimentele lor tropăie cu nerușinare pe lespezile Templului, trompetele lor acoperă strident muzica noastră sfântă. Aţi fost aleşi ca să-l slujiţi pe Iahve: nu se cade să-l slăviţi pe Cezar, mâncătorul de porci. Gândiţi-vă la marii zeloţi, la Pincas, Eleazar. Iuda Macabeul. Nu sunteţi destul de oprimaţi de exploatatorii voştri proprii? Trebuie ca străinii să vă răpească ceea ce aveţi cu binecuvântarea lui Iahve, pentru a le folosi la luptele de gladiatori şi la vânătorile de animale? Nu vă lăsaţi cuprinşi de teamă, impresionaţi de laşitatea Adevăraţilor credincioşi! Nu vă prosternaţi în faţa

lăcomiei celor Neabătut loiali, care mângâie mâna oprimatorilor, pentru că le protejează sacul lor cu bani. A sosit clipa. Împărăţia cerurilor este aproape. Acolo săracul preţuieşte tot atât cât pântecosul. Mesia s-a născut şi nu aşteaptă decât ca voi să vă ridicaţi, şi atunci el se va arăta. Doborâţi-i pe laşii din înaltul Sfat de la Ierusalim! Doborâţi-i pe romani”.

În toată ţara au apărut din nou cetele înarmate ale Răzbunătorilor lui Israel despre care se crezuse că au fost exterminate. În Ierusalim s-a ajuns la ciocniri sângeroase. În provincie, romanii care se încumetau să iasă la drum neînsoţiţi de pază militară erau atacaţi şi luaţi ostatici. Cum însăşi administraţia financiară imperială avea mari greutăţi cu strângerea birurilor, tineri adepţi ai Răzbunătorilor lui Israel ieşeau pe străzi ţinând în mâini o punguţă şi cerşeau jeluindu-se pe lângă trecători: „Fie-vă milă, daţi ceva pentru sărmanul, nenorocitul guvernator”. Gessius Fior a dat poruncă să se procedeze fără milă, a cerut să i se aducă neîntârziat căpeteniile răzvrătiţilor. Autorităţile locale au declarat că nu pot să-i prindă. Guvernatorul a dat ordin trupelor să scotocească în fiecare casă din paharul Mare şi de pe străzile alăturate, unde se presupunea ca s-ar afla cartierul general al Răzbunătorilor lui Israel. Cercetările s-au transformat în jafuri. Evreii s-au apărat, se trăgea de pe acoperişurile caselor. Şi printre romani au fost morfi. Guvernatorul a proclamat starea de asediu. Soldaţii înverşunaţi târau în faţa judecăţii vinovaţi şi nevinovaţi; era suficient să fii învinovăţit că faci parte din Răzbunătorii lui Israel. Ploua cu condamnări la moarte. Legea interzicea ca cetăţenii romani să fie executaţi în alt fel decât răpuşi de sabie. Gessius Fior porunci ca evreii să fie ni» i pe cruce, chiar dacă aveau titlul de cavaler şi purtau inelui de aur al aristocraţiei romane de rangul al doilea.

Atunci când doi membri ai înaltului Sfat fură târâţi în faţa judecăţii, dinaintea ofiţerilor Curţii marţiale se înfăţişă prinţesa Berenice, sora regelui Agrippa, însoţită de o mulţime tăcută şi tulburată. Salvată dintr-o boală grea, ea făcuse un jurământ solemn, şi de aceea purta părul scurt şi niciun fel de podoabe. Era o femeie frumoasă, foarte iubită la Ierusalim şi primită cu plăcere la Curtea din Roma. Felul ei de a merge ajunsese renumit în întreaga lume. De la graniţa germană până în Sudan, din Anglia până la Ind, nu se putea face unei femei un compliment mai frumos decât acela de a umbla la fel ca prinţesa Berenice. Acum, marea doamnă păşea smerită, desculţă precum orice năpăstuit al sorţii, cu veşmântul negru încins cu un şnur, capul tuns, plecat. Se înclină în faţa preşedintelui tribunalului şi ceru iertare pentru cei doi preoţi. La început ofiţerii fură politicoşi, făcură câteva glume galante. Dar cura prinţesa nu ceda, deveniră reci şi tăioşi, mai la urmă chiar grosolani, iar Berenice, profund umilită, fu nevoită să se retragă.

În aceste cinci zile cuprinse între 21 şi 26 mai, la Ierusalim pieriră peste trei mii de oameni, printre care aproximativ o mie de femei şi copii.

Oraşul clocotea de o indignare surdă. Până acum, mai mult ţăranii şi proletarii se îndreptaseră spre Răzbunătorii lui Israel, acum, tot mai mulţi cetăţeni înstăriţi li se alăturau. Pretutindeni se şuşotea, ba chiar se striga în gura mare că poimâine, nu, chiar mâine toată ţara se va ridica împotriva puterii romane. Guvernul local, colegiul Marilor Preoţi şi înaltul Sfat priveau cu îngrijorare întorsătura pe care o luau lucrurile. Toată pătura superioară dorea înţelegere cu Roma şi se temea de un război. Cei Neabătut loiali, mai ales aristocraţi şi oameni bogaţi, care ocupau posturile cele mai importante în stat, se temeau că un război împotriva Romei s-ar transforma în

chip fatal într-o revoluţie împotriva propriei lor dominaţii; căci ei respinseseră dintotdeauna dur şi cu aroganţă modestele revendicări ale ţăranilor arendaşi, ale micilor burghezi, ale proletarilor. În schimb; Adevăraţii credincioşi, partidul doctorilor de la Templul din Ierusalim, învăţaţi, democraţi, cărora li se alăturase marea masă a poporului, credeau că trebuie lăsat în seama lui Dumnezeu să restabilească vechea libertate a statului şi sfătuiau să nu se comită nicio violenţă atâta timp cât romanii nu se atingeau de cele 613 legi ale lui Moise.

Conducătorii celor două oartide se adresară stăruitor regea o lui Agrippa, care se afla în Egipt, şi îl rugară să le fie mijlocitor între rebeli şi guvernul de la Roma. Acestui rege romanii îi lăsaseră puterea de stăpânire numai asupra Transiordaniei şi a câtorva oraşe din Galileea, în Iudeea atribuţiunile lui fuseseră limitate la supravegherea Templului. Dar mai avea încă titlul de rege, trecea drept personajul cel mai important dintre evrei şi era iubit. La rugăminţile compatrioţilor săi, el a pornit în grabă spre Ierusalim, în dorinţa de a vorbi el însuşi cu oamenii.

Au venit să-l asculte zeci de mii, adunaţi în marea piaţă din faţa Palatului Macabeilor. Stăteau înghesuiţi unul într-altul, în spatele lor – era vechiul zid al oraşului şi defileul ce se închidea deasupra podului îngust şi apoi sala albă şi aurie a Templului înălţându-se la vest. Mulţimea salută regele deprimată, încordată, uşor bănuitoare. Apoi, printre ofiţerii care se înclinau, apăru pe poarta palatului prinţesa Berenice, din nou îmbrăcată în veşminte cernite, numai că de data aceasta nu ca orice năpăstuit al sorţii, ci purtând brocarturi grele. De sub părul tuns scurt, faţa ei prelungă, nobilă apărea şi mai îndrăzneaţă. La ieşirea ei din palat amuţiră cu toţii, aşa cum amuţesc cei ce se roagă atunci când aşteaptă să se ivească luna nouă, de după nori şi nevăzută, dar iat-o, a ieşit şi ei se bucură. Prinţesa a

coborât încet treptele spre fratele ei, brocartul flutura în jurul ei, în timp ce păşea tăcută. Când ridică ambele mâini cu palmele întinse spre popor, strigară din tot sufletul, frenetic: „Fii salutată, Berenice, prinţesă care vii în numele Domnului.

Apoi regele îşi începu cuvântarea. Le explică în fraze convingătoare că o revoltă împotriva protectoratului roman nu are nicio. şansă. Acest bărbat elegant ridică din umeri, care apoi căzură din nou, vrând, parcă, să exprime prin gesturi lipsa de sens a unei asemenea acţiuni. Oare nu toate popoarele de pe pământ s-au aşezat pe terenul faptelor? Grecii, care au putut odată să se ridice împotriva întregii Asii, macedonenii cu al lor Alexandru, care cu multă vreme înainte a împrăştiat sămânţa puternică a unui imperiu mondial: nu ajungeau acum 2000 de soldaţi pentru a ţine sub ocupaţie ambele ţări? Galia număra 305 triburi, avea excelente fortăreţe naturale, producea în propria ţară toate materiile prime şi nu erau, oare, suficienţi 1 200 de oameni, nu mai mult decât câte oraşe avea ţara, pentru a înăbuşi şi cel mai neînsemnat gând de răzvrătire? Erau de-ajuns două legiuni pentru a asigura ordinea romană în Egiptul bogat, uriaş, cu o veche cultură. Împotriva germanilor, care, după cum se ştie, au o fire mult mai neîmblânzită decât cea a animalelor sălbatice, o scoţi la capăt cu patru legiuni, şi în toată regiunea, de partea aceasta a Rinului şi Dunării puteai călători tot atât de nestingherit ca în Italia însăşi. „Nu vă daţi seama”, spuse regele dând trist din cap, „cât sunteţi de slabi şi cât de puternică este Roma? Hai, spuneţi-mi, unde vă este flota, artileria, sursele financiare?. Lumea e romană: de unde vreţi să luaţi aliaţi şi ajutoare? Poate din pustiu, unde nu e picior de om?”

Regele Agrippa le vorbea evreilor cu blândeţe, ca unor copii care nu înţeleg ce se întâmplă. Judecând drept,

birurile cerute de Roma nu erau exagerate. „Ia gândiţi-vă, oraşul Alexandria plăteşte într-o lună biruri mai grele decât toată Iudeea într-un an. Şi, pentru aceste biruri, oare nu face şi Roma câte ceva? Nu a construit ea drumuri excepţionale, moderne apeducte, nu a asigurat o administraţie bine instruită şi eficientă?” Conjura adunarea cu gesturi largi, stăruitoare. „Corabia e încă în port. Fiţi înţelegători. Nu vă aruncaţi în mijlocul înspăimântătoarei furtuni, spre o pieire sigură”.

Cuvintele regelui au făcut impresie. Mulţi strigară că ei nu sunt împotriva Romei, şi sunt doar împotriva acestui guvernator, împotriva lui Gessius Fior. Dar acum intrară în horă Răzbunătorii lui Israel. Folosind cuvinte de mare efect, tânărul şi elegantul doctor Eleazar ceru regelui să fie primul care semnează un ultimatum către Roma în vederea revocării imediate a guvernatorului. Agrippa dădu înapoi, căuta să tergiverseze, să se dea la o parte. Eleazar insista să capete un răspuns clar, regele refuza. Tot mai numeroşi erau cei care strigau: „Semnătura! Ultimatumul! Jos cu Gessius Fior! Starea de spirit se schimbă. Se striga că regele e mână-n mână cu guvernatorul, că toţi nu vor altceva decât să exploateze poporul. Câţiva indivizi părând foarte hotărâţi se şi îndreptară spre rege. Acesta abia apucă să se pună la adăpost în palat, apărat de cei din gardă, în ziua următoare părăsi oraşul, foarte amărât, întorcându-se în provinciile mai sigure ale Transiordaniei.

După acest eşec al seniorilor feudali şi al guvernului, radicalii împinseră lucrurile la extrem prin toate mijloacele. De o sută de ani, de la întemeierea monarhiei, împăratul şi senatul din Roma trimiteau în fiecare săptămână o jertfă pentru Iahve şi pentru templul său. Acum, doctorul Eleazar, şeful administraţiei templului, ceru preoţilor care oficiau slujbele să nu mai primească aceste jertfe. În zadar îl implorară arhiereul şi colegiul

preoţilor să nu provoace în felul acesta nemaipomenit oblăduirea. Doctorul Eleazar înapoie cu dispreţ împăratului jertfa.

Pentru cetăţenii de rând, ţărani şi proletari, acesta fu semnul să se ridice făţiş împotriva romanilor şi a propriilor lor seniori. Garnizoana romană era slabă. Răzbunătorii lui Israel puseră curând stăpânire pe toate punctele importante sub aspect strategic ale oraşului. Incendiară vistieria, distruseră jubilând listele cu biruri şi titlurile ipotecare. Distruseră şi jefuiră casele multor aristocraţi antipatizaţi. Închiseră trupele romane în Palatul Macabeilor. Romanii apărară acest ultim punct de sprijin, bine apărat, dând dovadă de mult curaj. Dar n-aveau nicio şansă, şi atunci când evreii le promiseră să-i lase să plece, dacă predau armele, primiră bucuros oferta. Ambele tabere întăriră învoiala jurând şi strângându-şi mâinile. Dar de îndată ce asediaţii depuseră armele, Răzbunătorii lui Israel se năpustiră asupra celor lipsiţi de apărare şi se puseră să-i măcelărească. Romanii nu opuseră rezistenţă, nici nu cereau să li se cruţe viaţa, ci doar strigau: „Jurământul! Trădare!” Strigau în cor, apoi fură tot mai puţini cei care strigau, corul era tot mai slab, în cele din urmă strigă unul singur: „Jurământul! Trădare!” şi apoi amuţi şi el. Toate acestea s-au petrecut la 7 septembrie, la 20 Elul, după cum socotesc evreii, o *zi* de sabat.

De-abia trecuse beţia acestei fapte, că întreg oraşul fu cuprins de o adâncă întristare. Ca pentru a întări gândurile lor negre, curând spsiră ştiri, după care, în numeroase oraşe cu populaţie amestecată, grecii se năpustiseră asupra evreilor. Numai în Cezarea, fuseseră măcelăriţi într-o sâmbătă neagră 20.000 de evrei, iar pe ceilalţi guvernatorul îi alungase în docuri şi-i făcuse robi. Drept răspuns, în oraşele în care erau majoritari, evreii puştiiră cartierele greceşti. Grecii şi iudeii care trăiau în

aceleaoraşe pe malul mării, în Samaria, la marginea Galileei, se uţ-au şi se dispreţuiau de secole. Iudeii se mândreau cu dumnezeul lor nevăzut Iahve, erau convinşi că Mesia va veni numai pentru ei, mergeau încoace şi încolo ţanţoşi cu sentimentul că ei sunt cei aleşi. Grecii îşi băteau joc de ideile lor fixe, de împuţitele lor superstiţii, de obiceiurile caraghioase şi barbare ale iudeilor, şi fiecare îi pricinuia vecinului cât rău putea. Între ei au fost tot timpul certuri sângeroase. Dar acum jafurile, omorurile şi incendiile trecuseră cu mult de graniţele Iudeii, şi ţara se sufoca sub cadavrele neîngropate.

Când lucrurile ajunseră atât de departe, Cestius Gali, superiorul lui Gessius Fior, şi guvernator general al Siriei, hotărî că trebuia să se intervină, în sfârşit, în Iudeea. Era un bătrân sceptic, convins că ceea ce nu s-a făcut se regretă mai rar şi mai puţin amarnic decât ceea ce s-a făcut. Dar cum lucrurile luaseră o întorsătură atât de proastă, nu mai putea fi tolerată slăbiciunea: Ierusalimul trebuia pedepsit aspru.

Cestius Gali mobiliză întreaga legiune a 12-a, în plus alte opt regimente de pedestraşi sirieni. Ceru şi statelor vasale însemnate contingente. Zelos să-şi dovedească fidelitatea faţă de Roma, regele evreu Agrippa oferi el singur două mii de călăreţi, apoi trei regimente de ţintaşi şi se puse el însuşi în fruntea lor. Cestius Gali pregăti până în cele mai mici amănunte programul expediţiei de pedepsire. Nu uită să-şi asigure nici semnalele de foc pentru a-şi vesti victoria. Roma trebuia să afle în aceeaşi zi cum avea să intre el în Ierusalim ca judecător şi răzbunător.

Intră impetuos dinspre nord în ţara răsculată. Potrivit programului său, ocupă frumoasa colonie Zabulon, o jefui şi

O dădu pradă flăcărilor. Tot potrivit programţului.

ocupă oraşul de la malul mării, Ioppe, îl jefui şi-l dădu pradă flăcărilor. Drumul său fu presărat cu oraşe jefuite şi incendiate, cu oameni măcelăriţi, până când, potrivit programului, ajunse la 27 septembrie în faţa Ierusalimului.

Dar aici se opri. Socotise că la 9 octombrie va fi pus stăpânire pe fortul Antonia, iar la 10 pe Templu. Acum era deja 14, şi fortul Antonia tot mai rezista. Răzbunătorii lui Israel nu şovăiseră să-i înarmeze pe nenumăraţii pelerini, veniţi la sărbătoarea corturilor, şi oraşul gemea de voluntari. Veni şi 27 octombrie, Cestius Gali se afla de o lună întreagă în faţa Ierusalimului, şi vestitorii victoriei aşteptau zadarnic pe lângă posturile lor de semnalizare temându-se că aparatele lor nu vor funcţiona şi ei vor fi pedepsiţi. Cestius ceru noi întăriturі, puse cu mari eforturi toate maşinile de atac în poziţie de atac la ziduri şi pregăti pentru 2 noiembrie un atac decisiv printr-o desfăşurare de forţe atât de masivă, încât, după toate previziunile omeneşti, nu avea cum să eşueze.

Evreii rezistară eroic. Dar ce putea face eroismul individual în faţa organizării superioare a romanilor? La ce-ar fi putut ajuta, de pildă, mişcătorul gest făcut de trei moşnegi, care la

1 noiembrie, cu o zi înaintea atacului, porniră singuri spre ziduri spre a da foc artileriei romane? în plină zi ei apărură brusc în faţa posturilor romane, trei evrei uitaţi de vremuri cu însemnele Răzbunătorilor lui Israel, eşarfa cu literele macabeilor, iniţialele formulei ebraice *„Cine este ca tine, Doamne”*} La început fură luaţi drept parlamentari, veniţi să aducă vreo solie a celor asediaţi, dar nu erau parlamentari, ci iată-i aruncând cu mâinile lor tremurătoare de bătrâni săgeţi aprinse împotriva maşinilor. Curată nebunie, iar romanii – ce poţi să faci cu nebunii? – îi uciseră uluiţi, glumind binevoitor, aproape cu milă. Dar în aceeaşi zi reieşi că cei trei erau membri ai

înaltului Sfat, Gadia, Iehuda şi Natan, care, la timpul lor, fuseseră osândiţi de tribunalul împăratului la muncă silnică, dar fuseseră eliberaţi în marea sa milă. Romanii dădeau mereu drept exemplu elocvent al propriei bunăvoinţe această amnistiere, vrând mereu să demonstreze că vina principală pentru tulburările apărute nu trebuia căutată în asprimea romană, ci în îndărătnicia evreilor. Această amnistie servea drept dovadă a mărinimiei romane şi în cuvântările celor Neabătut loiali şi ale Adevăraţilor credincioşi. Dar cei trei martiri nu mai voiau să umble încoace şi încolo prin oraşul lor în chip de pildă vie a nobilelor intenţii ale duşmanului de moarte. Ei aparţineau cu sufletul Răzbunătorilor lui Israel. Aşa că s-au hotărât, ca fanatici pedagogi, să împlinească această faptă pilduitoare, cucernică şi eroică.

Conducătorii macabeicilor ştiau, desigur, că numai cu sufletul nu se poate face mare lucru împotriva maşinilor de asediu ale romanilor. Hotărâţi să nu cedez, oraşul, dar fără speranţe de a izbuti să-l păstreze, asistau la pregătirile pentru ultimul atac care urma să aibă loc a doua zi.

Atacul nu s-a dat. În timpul nopţii Cestius Gali a dat ordin să înceteze asediul şi să se înceapă retragerea. Arăta bolnav şi tulburat. Ce se întâmplase? Nimeni nu ştia. Îl asaltară cu întrebări pe legatul Paulin, mâna dreaptă a lui Cestius Gali. Ridică din umeri. Generalii clătinau capul. Cestius nu dădu nicio explicaţie pentru surprinzătorul lui ordin, şi disciplina interzicea să se pună întrebări. Armata se puse în mişcare, retrăgându-se.

Evreii asistară la plecarea asediatorilor mai întâi uluiţi, fără a le veni a crede, apoi respirând uşuraţi şi, la urmă, jubilând. Şovăitori, temându-se încă de o manevră tactică, apoi cu forţe sporite, ei porniră în urmărire. Retragerea romanilor fu cumplită. De la Ierusalim răzvrătiţii îi hăituiră fără milă. În zona de nord, pe care

trebuiau s-o străbată romanii, un oarecare Simon Bar Giora, căpetenia unor partizani galileeni, organizase un mic război de hărţuială, deosebit de înverşunat.

Acum. după un marş rapid de împresurare, el ocupase cu grosul trupelor sale povârnişul Bet-Horonului. Numele acesta suna plăcut în urechile partizanilor evrei. Aici Domnul oprise soarele în loc pentru ca generalul Iosua să cucerească victoria pentru Israel; aici Iuda Macabeul îi învinsese în chip strălucit pe greci. Manevra lui Simon Bar Giora reuşi şi ea: romanii suferiră o înfrângere cum nu mai suferiseră de la războiul cu părţii în Asia. Evreii n-aveau nici măcar 1.000 de morţi, în timp ce romanii pierduseră 5680 pedestraşi şi 380 călăreţi. Printre morţi se afla şi guvernatorul Gessius Fior. Toată artileria, tot restul materialului de război, Vulturul de aur al Legiunii şi bogata trezorerie de război căzură în mâinile evreilor!

Toate acestea se petreceau pe data de 3 noiembrie după calculul roman, 8 Dios după cel grecesc, la 10 Marheşvan după cel evreiesc şi în al 12-lea an de guvernare a împăratului Nero.

Pe treptele Sfântului Lăcaş leviţii stăteau solemni cu instrumentele lor, în spatele lor în Sfântul Lăcaş preoţi de toate cele 24 de grade. După surprinzătoarea victorie asupra lui Cestius Gali, arhiereul Anan, deşi aflat în fruntea partidului celor Neabătut loiali, a trebuit să se îngrijească de slujba de mulţumire lui Dumnezeu, celebrându-se Marele Aleluia. Evenimentele din ultimele zile aduseseră în oraş pe toate străzile mulţime de străini, care priveau copleşiţi fastul sever. Uriaşele săli albe şi aurii clocoteau ca marea învolburată: aceasta este ziua Domnului. Să jubilăm şi să ne veselim. Şi iarăşi, şi iarăşi, cu cele 123 de variaţiuni prescrise: Lăudaţi-l pe Domnul!

Iosif stătea chiar în faţă, înveşmântat în alb, în jurul taliei încins cu o cingătoare albastră brodată cu flori.

Tulburat ca şi ceilalţi, îşi legăna trunchiul în ritmul prescris. Nimeni nu simţea mai profund decât el cât de minunată era această victorie, cucerită de partizani neinstruiţi asupra unei legiuni romane, asupra acestei capodopere de tehnică şi precizie, care, deşi compusă din mii şi mii, se mişca de parcă ar fi fost doar unul singur, condus de un singur creier. Bet-Horon, Iosua. miracol. Era o confirmare strălucită a sentimentului pe care-l avea că în încercarea prin care trecea acum Ierusalimul, raţiunea singură nu era suficientă. Faptele cu adevărat mari nu se fac cu raţiunea, ele vin direct din inspiraţia divină. Miile de oameni din faţa treptelor priveau mişcaţi cu câtă ardoare cânta acest preot tânăr şi înflăcărat imnurile de mulţumire.

Dar, cu tot entuziasmul lui pios, nu-l părăsea gândul la urmările pe care le va avea asupra lui personal neaşteptata victorie a macabeicilor. Ierusalimul nu prea avusese timp să-l sărbătorească pentru succesul pe care-l avusese în cauza celor trei nevinovaţi. Tulburările începuseră chiar la o săptămână de la întoarcerea sa. Oricum, succesul de la Roma îi adusese popularitate, guvernul moderat nu-l mai putea neglija pe tânărul aristocrat, deşi el putea fi văzut adesea în Sala Albastră a Răzbunătorilor lui Israel: i se încredinţă funcţia şi titlul de secretar particular în serviciul Templului. Mult prea puţin. Acum, după marea victorie, şansele lui crescuseră considerabil. Posturile înalte trebuiau reîmpărţite. Opinia publică va sili guvernul să permită accesul la putere şi câtorva macabeici. Mâine sau poimâine va avea loc o adunare a celor trei corpuri legislative. Nu se poate ca la această împărţire să se sară peste el.

Lăudaţi-l pe Domnul!, cânta, Lăudaţi-l pe Domnul! Putea să înţeleagă că până acum guvernul a căutat să evite prin toate mijloacele războiul cu Roma. Încă mai ieri, după

marea victorie, câţiva dintre oamenii înţelepţi fugiseră în mare grabă din oraş, luându-se după guvernatorul general Cestius Gali, pentru a-l asigura, în ciuda înfrângerii sale, că ei n-ar avea nimic de-a face cu mişelescul atac al răzvrătiţilor asupra armatei împăratului. Bătrânul şi bogatul Hanan, proprietarul marelui magazin de pe Muntele Măslinilor, s-a strecurat afară din oraş, secretarul de stat Zebulon îşi părăsise casa şi plecase la drum, preoţii Zefania şi Irod trecuseră de cealaltă parte a Iordanului în ţinutul regelui Agrippa. După victoria asupra lui Cestius Gali plecaseră din oraş şi mulţi esenieni şi acei sectanţi care îşi spun creştini, toţi au plecat cu arme şibagaje. Iosif n-avea decât dispreţ pentru evlavia searbădă a unora şi pentru înţelepciunea deşartă a altora.

Ceremonia se apropia de sfârşit. Iosif îşi făcu loc printre oamenii care umpluseră uriaşa zonă a Templului. Cei mai mulţi purtau eşarfe cu însemnele Răzbunătorilor lui Israel, cuvântu'! „Macabeu”. Stăteau în grupuri mari în jurul maşinilor de război capturate, le pipăiau, atingeau berbecii de spart zidurile, catapultele uşoare şi maşinile grele de azvârlit pietre, care-şi puteau trimite departe puternicele ghiulele. Pretutindeni în jur, sub soarele plăcut de noiembrie, oamenii se tocmeau voioşi, bine dispuşi, pentru bucăţi din prada de la romani, haine, arme, corturi, cai, catâri, obiecte de menaj, podoabe, suveniruri de tot felul, fascii şi secure de lictori. Curioşi şi maliţioşi îşi arătau unul altuia curclele purtate de fiecare soldat roman pentru a-i lega de prizonieri. Bancherii Templului aveau multă bătaie de cap cu schimbatul monezilor străine, luate de la cei învinşi.

Iosii se pomeni în faţa unui grup agitat, care discuta aprins: soldaţi, simpli cetăţeni, preoţi. Era vorba de Vulturul de aur cu portretul împăratului, stindardul legiunii a 12-a, care fusese cucerit. Ofiţerii partizanilor

voiau ca vulturul să fie pus pe zidul exterior al templului, lângă trofeele lui Iuda Macabeul şi Irod, la loc vizibil, ca stemă a oraşului şi ţării. Dar Adevăraţii credincioşi nu tolerau aşa ceva; figurile de animale erau interzise de lege, indiferent sub ce pretext apăreau. Atunci se propuse o cale de mijloc: vulturul urma să fie adăpostit în trezoreria templului, la dispoziţia doctorului Eleazar, şeful administraţiei Templului, care era şi el membru al „Răzbunătorilor”. Nu, cu asta nu fură de acord ofiţerii. Oamenii care transportaseră vulturul şovăiau; şi ei ar fi preferat ca trofeul să nu dispară în trezoreria Templului. Puseră jos prăjina groasă care susţinea pajura. Văzut de aproape, semnul temut al armatei arăta grosolan şi necioplit, chiar şi portretul împăratului de pe medalion, bădăran şi urât, în niciun caz nu inspira groază. Oamenii se certau violent. Atunci asupra lui Iosif coborî duhul, vocea sa tânără răsună; l-ar cerând ascultare în toată hărmălaia. Vulturul nu trebuie să ajungă nici pe zidul, nici în trezoreria Templului. El trebuie sfărâmat, făcut bucăţi. Trebuie să dispară. Propunerea fu pe placul tuturor. Dar treaba n-a fost uşoară. Vulturul era masiv, dură o oră bună până să fie sfărâmat şi fiecare putu să plece cu fărâma lui de aur. Iosif, eroul celor trei nevinovaţi din Cezarea, câştigă şi mai multă simpatie.

Iosii se simte obosit, dar acum nu poate merge acasă, mai cutreieră prin preajma Templului. Cine este cel care vine acuma şi în faţa căruia mulţimea se dă de bunăvoie în lături? Este un ofiţer tânăr, nu prea înalt, deasupra bărbii scurte şi îngrijite, nasul apare puternic şi drept, ochii sunt înguşti şi căprui. Este Simon Bar Giora, căpetenia partizanilor din Galileea, învingătorul. I se aduce un animal imaculat, alb ca neaua, o jertfă de mulţumire, desigur. Dar Iosif îl priveşte cu o uimire stingherită, căci Simon Bar Giora este înarmat. Se va duce cu tot fierul de

pe el la altarul pe care fierul nu l-a atins niciodată, nici în timpul construcţiei şi nici altă dată după aceea? Asta nu se poate. Iosif îi iese în cale. „Numele meu e Iosif Ben Matthias”, spune el. Tânărul ofiţer ştie cine e, îl salută cu mult respect şi cordial. „Vreţi să aduceţi o jertfă?” întreabă Iosif. Simon face semn că da. Zâmbeşte grav, radiază o mulţumire profundă şi încredere. Dar Iosif îl întreabă din nou: „Înarmat?” Simon roşeşte. „Aveţi dreptate”, spune. Porunci oamenilor care purtau animalul să aştepte, pentru ca el să-şi lase armele jos. Dar apoi se mai întoarse o dată spre Iosif. Spuse cu bunăvoinţă şi sinceritate, aşa ca să-l audă toată lumea: „Dumneavoastră, doctore Iosif, aţi fost primul. Atunci când i-aţi scos din temniţa romanilor pe cei trei levinovaţi, am simţit că imposibilul este posibil. Dumnezeu este cu noi, doctore Iosif”. Îl salută cu mâna la frunte; ochii îi strălucesc de evlavie, îndrăzneală şi fericire.

Iosif trecea pe uliţele uşor povârnite ale oraşului nou, prin bazarul negustorilor de haine, prin piaţa Fierarilor, prin uliţa Olarilor. Observa din nou cu plăcere cum creştea oraşul nou, devenind un cartier cu o viaţă comercială şi industrială plină. Avea aici nişte terenuri, pe care fabricantul de sticlă Nahum Ben Nahum i le-ar cumpăra bucuros. Chiar se şi hotărâse odată să i le cedeze. Acum, după marea victorie, nu mai voia. Sticlarul Nahum aşteaptă un răspuns. Iosii se va duce acum să-i spună. Îşi va construi o casă, aici, în Oraşul Nou.

Fabricantul de sticlă Nahum Ben Nahum şade în faţa atelierului său, pe perne, cu picioarele încrucişate. Deasupra intrării spânzura un ciorchine de strugure din sticlă vopsită, emblema Israelului. Se sculă să-l salute pe Iosif, îl pofti să se aşeze. Iosii se aşează jos pe pernă, cu destulă greutate, căci se dezobişnux se de felul acesta de a şedea.

Nahum Ben Nahum era un bărbat impozant,

corpolent, în vârstă de vreo cincizeci de ani. Avea ochii aceia frumoşi, vii, pentru care era renumit Ierusalimul, faţa frumos colorată era încadrată de o barbă deasă, pătrată şi neagră, în care răsăriseră doar câteva fire cenuşii. Era curios să afle răspunsul lui Iosif, dar nu lăsa să se vadă cât e de curios, ci începu mai întâi o discuţie calmă despre politică. Poate că ar fi bine ca şi tinerii să mai vină la putere. Acum, după ce „Răzbunătorii” au cucerit victoria, domnii guvernanţi din Sala Pătrată ar trebui să se unească cu ei. Vorbea cu vioiciune, dar în acelaşi timp demn şi categoric.

Iosif îl asculta cu atenţie. Era interesant să afle cum vedea Nahum Ben Nahum lucrurile după marea victorie de la Bet-Horon. Cele spuse de el reprezentau părerea celor mai mulţi cetăţeni ai Ierusalimului. Nu mai departe decât acum o săptămână, erau cu toţii împotriva Răzbunătorilor lui Israel; acum nimeni nu-şi mai aduce aminte de aşa ceva, toţi sunt convinşi că de multă vreme ar fi trebuit să-i aducă la putere pe macabeici.

Diri casă ieşi doctorul Nittai, un domn mai în vârstă, morocănos, cu care Iosif era de departe înrudit dinspre partea mamei. Doctorul Nittai era rudă şi cu sticlarul, care îl luase ca asociat. Doctorul Nittai nu se pricepea deloc la afaceri; dar firma îşi sporea prestigiul dacă îşi lua un învăţat ca partener şi îl făcea părtaş la venituri, îi „dădea în gură”, cum se spune cu cucernicie şi puţin cam dispreţuitor. Astfel, doctorul şi domnul Nittai, zgârcit la vorbă şi supărăcios, trăia în casa sticlarului. I se părea că face o faptă de mare bunăvoinţă îngăduindu-i fabricantului să ţină firma pe numele Doctor Nittai şi Nahum şi să se lase întreţinut de el. Când nu perora la universitatea Templului, stătea, legănându-se, în faţa casei la soare, cu sulul Legii în mână, cântărind pe un ton monoton argumentele şi contraargumentele tălmăcirii. Atunci

nimeni n-avea voie să-l tulbure; căci dacă întrerupi studiul cărţilor sfinte, pentru a spune-ia te uită ce frumos e copacul acela, atunci meriţi să pieri.

De data aceasta însă nu era cufundat în studiu, aşa că Nahum îl întrebă dacă nu este şi el de părere că Răzbunătorii lui Israel ar trebui luaţi în guvern. Doctorul Nittai se încruntă: „Nu faceţi din sfânta învăţătură un hârleţ cu care să săpaţi”, spuse el morocănos. „Scriptura nu vă e dată pentru a scoate din ea lecţii politice”.

În prăvălia şi în fabrica lui Nahum activitatea era în toi. Prada capturată de la romani vărsase mulţi bani în oraş, iar sticlăria lui Nahum vestită până departe era cumpărată cu mare plăcere. Nahum îşi saluta cu demnitate clienţii, le oferea băuturi răcite cu zăpadă, câteva dulciuri. O victorie mare, teribilă, nu – aşa? Afacerile merg strălucit, slavă Domnului. Dacă va merge tot aşa mereu, îşi va putea deschide curând magazine la fel de mari ca cele ale fraţilor Hanan printre cedrii de pe Muntele Măslinilor. Cine se hrăneşte din munca mâinilor sale este mai presus de cel care râvneşte întru Domnul, cită el nu prea exact, dar îşi atinse scopul: doctorul Nittai se supără.

Ştia şi el un citat, total opus, dar înghiţi în sec; pentru că, atunci când era iritat, nu-şi mai putea controla accentul lui babilonian şi lui Iosif îi plăcea să-l necăjească, e drept, cu toată deferenţa, din cauza accentului său. „Voi, babilonienii, aţi distrus templul”, spunea el de obicei, iar doctorul Nittai nu ştia de glumă. Nu participa la discuţii, nu studia, stătea pe jos la soare şi visa. De când venise din oraşul său babilonian Nehardea la Ierusalim, preoţii de gradul opt din care făcea el parte, categoria Abiia, fusese desemnată prin tragere la sorţi să facă slujbă la Templu. De multe opri i-a fost dat să ducă ia altar o parte din animalul de jertfă. Dar visul său suprem, acela de a împrăştia în faţa altarului fumul de tămâie din cădelniţa de

aur, nu i se împlinise niciodată. Ori de câte ori răsuna „magrefa” cu o sută de tonuri care vestea că se făcea jertfa fumului, îl cuprindea o invidie adâncă pe preotul, căruia îi fusese hărăzită această binecuvântare. Îndeplinea toate condiţiile, n-avea niciunul din cele o sută patruzeci şi şapte de beteşuguri ale trupului, care-l împiedică pe preot să oficieze slujba. Numai că nu mai era tânăr. Va îngădui Iahve ca el să fie odată ales pentru jertfa de fum?

În timpul acesta Iosif îi anunţase sticlarului hotărârea şti de a păstra terenurile. Nahum primi vestea fără să dea semn de supărare. „Fie ca hotărârea dumneavoastră, domnule doctor, să fie spre binele amândurora”, spuse politicos.

Apăru tânărul Efraim, în vârstă de paisprezece ani, fiul cel mai mic al lui Nahum. Purta eşarfa cu iniţialele macabeicilor. Era un tânăr frumos şi vioi, iar astăzi strălucea de bucurie, căci îl văzuse pe Simon Bar Giora eroul. Ochii săi prelungi străluceau entuziasmaţi pe chipul smead, înflăcărat. Poate că nu făcuse bine că plecase astăzi de la atelier. Dar nu putea pierde Marele Aleluia de la templu. Şi fusese răsplătit din plin, îl văzuse pe Simon Bar Giora.

Iosif tocmai se pregătea să plece, când apăru şi fiul cel mare al lui Nahum, Alexas. Alexas era impunător şi masiv ca tatăl său. avea aceeaşi barbă deasă şi pătrată şi faţa frumos colorată; dar ochii îi erau mai tulburi, dădea mult din cap şi îşi mângâia des barba cu o mână aspră şi crăpată din cauză că apuca cu ea masa fierbinte de sticlă. Nu era calm ca tatăl său, părea mereu neliniştit, preocupat. Se învioră văzându-l pe Iosif. Acum Iosif nu mai putea pleca. Trebuia să-l ajute să-şi convingă tatăl să părăsească Ierusalimul acum, cât mai era timp. „Dumneavoastră aţi fost la Roma, cunoaşteţi Roma. Spuneţi, ceea ce fac acum macabecii nu va duce la

prăbuşire? Eu am relaţii dintre cele mai bune, am prieteni de afaceri în Nehardea, în Antiohia, la Batna. Mă oblig pe viaţa copiilor mai să deschid în orice oraş din străinătate în mai puţin de trei ani o firmă cu nimic mai prejos decât cea de aici. Convingeţi – pe tatăl meu să plece de pe acest pământ periculos!

Tânărul Efraim se repezi la fratele său, frumoşii lui ochi erau negri de furie. „Nu meriţi să trăieşti aceste vremuri. Toţi se uită la mine strâmb, pentru că am un asemenea frate. Du-te la mâncătorii de porc! Pe tine te-a scuipat Iahve din gură?” Nahum îl certă pe băiat, dar cu blândeţe. Nici lui nu-i cădeau bine – cuvintele fiului său Alexas. E drept că, uneori, faptele sălbatice ale Răzbunătorilor lui Israel îl înfricoşau şi pe el şi, la fel ca ceilalţi Neabătut loiali, îi dezaproba; dar acum, când tot Ierusalimul era de partea macabeicilor, cuvinte ca cele rostite ce Alexas nu erau potrivite. „Nu-l ascultaţi pe fiul meu, Alexas, doctore Iosif”, spuse el. „E un fiu bun, dar întotdeauna el trebuie să fie altfel decât ceilalţi. Întotdeauna e plin de idei sucite”.

Iosif ştia că fabrica lui Nahum îşi datora prosperitatea tocmai ideilor sucite ale lui Alexas, Nahum Ben Nahum îşi conducea atelierul tot aşa cum îl conduseseră şi tatăl şi bunicul lui. Producea mereu aceleaşi lucruri, vindea mereu aceleaşi lucruri. Se limita la piaţa din Ierusalim. Se ducea la bursă, la cântare, cu ajutorul unor notari pricepuţi întocmea contracte de vânzare formale, bine p se la punct şi avea grijă ca ele să fie depuse în arhivele şti ului. Mai mult decât atât i s-ar fi părut stupid. Când la Ierusalim s-a construit a doua fabrică de sticlă, cu principiile lui simpliste n-ar fi putut face faţă unei concurenţe aprige. Dar a intervenit Alexas. De unde până atunci, în atelierul lui Nahum se lucra numai manual, acum Alexas a modernizat întreprinderea, aşa încât acum

se mai folosea doar ţeava lungă de suflat sticla şi cu ajutorul ei se suflau forme frumoase, rotunde, aşa cum Domnul suflă în trupul omului sufletul său. Apoi Alexas a importat mari cantităţi de cuarţ măcinat, a întemeiat în Oraşul de Sus o filială foarte rentabilă, în care se vindeau numai obiecte de sticlă de lux şi foarte scumpe. Trimisese mărfuri în marile pieţe de desfacere din Gaza, Cezarea şi la bazarul de la

Batna în Mesopotamia. Toate aceste înnoiri tânărul de nici treizeci de ani a trebuit să le impună luptând întruna cu tatăl său.

Şi astăzi încă Nahum se mai pornea împotriva fiului şi împotriva spuselor sale imprudente, prea sofisticate. După această înfrângere, romanii nu vor mai ataca niciodată Ierusalimul. Iar dacă îşi vor mai face apariţia, vor fi aruncaţi în mare. În orice caz, el, Nahum B», n Nahum, marele comerciant, nu-şi va părăsi niciodată fab ca sa de sticlă, plecând din Ierusalim. S-a dat formă sticP < cu mâna, sticla a fost suflată cu ţeava, şi Iahve a binecuvân it lucrarea. Noi, sticlarii, suntem de secole la Ierusalim şi v în rămâne la Ierusalim.

Şedeau pe perne, apar* rit calmi, dar amândoi erau enervaţi şi amândoi îşi mângâiar. bărbile pătrate şi negre. Băiatul Efraim îi arunca fratelui său priviri furibunde; era clar că numai respectul faţă de tată îl împie. dica să se repeadă la Alexas. Iosii se uita de la unul la altul. Alexas sta calm şi stăpânit, ba chiar zâmbea, dar Iosif vedea bine cât era de amărât şi de trist. Cu siguranţă Alexas avea dreptate, dar spiritul lui de prevedere apărea jalnic şi sterp pe lângă consecvenţa tatălui şi încrederea băiatului.

Alexas reveni. „Dacă romanii nu mai lasă să treacă transporturile noastre de nisip pe Belus, nu ne rămâne decât să închidem sticlăria. Dumneavoastră, doctore Iosif, sunteţi om politic, dumneavoastră trebuie să rămâneţi la

Ierusalim. Dar simpli negustori ca noi – „mari negustori”, îl corectă cu blândeţe Nahum, mângâindu-şi barba, – n-am face mai bine s-o pornim cât mai repede din Ierusalim?”

Dar Nahum nu mai voia să mai audă vorbindu-se de lucrurile acestea. Schimbă subiectul, fără nicio trecere. „Familia noastră”, îi explică el lui Iosif, „este perseverentă în toate cele. Când bunicul meu, fie-i amintirea binecuvântată, a murit, mai avea în gură douăzeci şi opt de dinţi, iar tatăl meu, fie-i amintirea binecuvântată, mai avea treizeci. Acum eu am trecut de cincizeci de ani şi mai am cei treizeci şi doi de dinţi, iar părul mi-e încă negru şi nu se răreşte”.

Iosif vru să plece, dar Nahum îi invită să-i vadă atelierul şi să-şi aleagă un dar. Căci încă se mai sărbătoreşte victoria de la Bet-Horon şi ce sărbătoare e aceea fără daruri.

Cuptorul dogorea şi fumul din atelier era gros. Nahum voia cu tot dinadinsul să-i dăruiască lui Iosif o piesă superbă de sticlă, o cupă mare, de forma unui ou, cu partea exterioară scrijelită, aşa încât totul părea îmbrăcat într-o reţea de sticlă. Nahum intonă versurile vechiului cântec: „*Dacă aş avea numai o dată, numai astăzi paharul meu festiv, mâine ar putea să se şi spargă*”. Iosif înapoie, aşa cum cerea buna-cuviinţă, preţiosul dar, mulţumindu-se cu ceva mai simplu.

Tânărul Efraim nu se putu opri să mai înceapă o nouă şi furtunoasă dispută politică cu fratele său Alexas în fumul şi căldura înăbuşitoare din atelier. „Ai fost la Marele Aleluia?” izbucni el supărat. „Bine-nţeles că nu. Iahve ţi-a luat ochii. Dar acum nu mă mai las îmbrobodit. Intru în Garda civică”. Alexas strâmbă colţurile gurii. Nu putea riposta înflăcăratului băiat decât cu tăcerea şi cu un zâmbet stingherit. Ce bucuros ar fi fost să poată pă. Ăsi Ierusalimul cu soţia şi cu cei doi copilaşi ai lor! Dar era

teribil de legat de familia lui, de frumosul şi nesăbuitul său tată Nahum şi de frumosul şi nesăbuitul său frate Efraim. El era singurul din ei care judeca cu înţelepciui.e. Trebuia deci să rămână pentru a-i feri de ce era mai rău. În sfârşit, Iosif putu să plece. Închise uşa deasupra căreia atârna marele ciorchine de sticlă şi respiră cu nesaţ aerul proaspăt şi plăcut, după ce îndurase căldura şi fumul din atelier. Alexas îl însoţi un timp. „Vedeţi”, spuse, „ce ravagii face lipsa de raţiune. Cu numai o săptămână în urmă tatăl meu era un adversar convins al macabeicilor. Măcar dumneavoastră rămâneţi mai departe înţelept, doctore Iosif. Vă bucuraţi de simpatie. Puneţi la bătaie ceva din această simpatie şi păstraţi-vă înţelepciunea. Sunteţi o mare speranţă. Doresc din toată inima ca mâine, în Sala Pătrată, să fiţi numit în guvern”. În sinea sa, Iosii se gândea: Vrea să ajung şi eu la fel de puţin simpatic, ca şi el. Înainte de a-şi lua rămas bun, Alexas spuse mohorât: „Aş fi vrut să fi fost scutiţi de această victorie”.

O jumătate de oră înainte de începerea fixată pentru adunare. Iosif intra în Sala Pătrată. Dar domnii din corpurile legiuitoare se şi instalaseră. Domnii din colegiu! Marilor Preoţi în veşmintele lor albastre, domnii din înaltul Sfat în veşmintele lor festive albe şi albastre, domnii din Tribunalul Suprem în cele al ce şi roşii. Printre ei se detaşau ciudat Simon Bar Giora, înarmat, şi câţiva dintre ofiţerii săi.

Nici nu intră bine Iosif, că prietenul său Amram se şi repezi la el. Fanaticaaept al. celor Neabătut loiali, de un timp încoace aderase la Răzbuătorii lui Israel. De când Iosif obţinuse eliberarea celor trei aartiri, Amram se ţinea de el cu o pasiune îndoită.

Ceea ce putea el să-i spună acum prietenului său, trebuia să-i aducă o mare mulţumire. Partizani din Gal a prinseseră un curier roman şi-i luaseră o scrisoait care

părea să fie de mare importanţă. Simon Bar Giora îi arătase scrisoarea doctorului Amram, pe care îl preţuia. În această scrisoare legatul Paulin, mâna. dreaptă a lui Gestius, îi relata în mare grabă şi absolut confidenţial, unui prieten despre înfrângerea legiunii a 12-a. Nu exista, scria el, niciun motiv raţional pentru nenorocitul ordin de retragere dat. Pe superiorul său pur şi simplu l-au lăsat nervii. Vina pentru această criză de nervi, un ciudat şi deprimant capriciu al sorţii, era o aiureală: sinuciderea celor trei smintiţi condamnaţi de la Tibur. Toată viaţa sa bâtrmul crezuse în raţiune. Moart. ea stupidă şi eroică a celor trei îi înrse minţile. Era absolut absurd să trimiţi o armată regulată împotriva unui asemenea popor de fanatici şi smintiţi. N-a mai luptat. A abandonat.

Iosif citi relatarea şi simţi că îi arde capul sub pălăria lui de preot, deşi era o zi de noiembrie cu aer proaspăt. Scrisoarea era o mare, minunată mărturie. Uneori existau momente când se îndoia dacă procedase bine la Roma. Atunci când romanii, ba chiar şi cei Neabătut loiali citaseră mereu amnistierea celor trei drept o dovadă a generozităţii administraţiei imperiale, se părea că Iustus, cu matematica lui rece, avusese în adevăr dreptate. Acum însă, devenise evident că acţiunea lui folosise. Da, domnule doctor Iustus din Tiberiada, poate că n-am acţionat raţional, dar urmările acţiunii mele nu sunt o splendidă justificare?

Arhiereul Anan deschise şedinţa. Astăzi nu-i va fi uşor. Se afla în fruntea celor Neabătut loiali, conducea aripa dreaptă a aristocraţilor extremişti, care, apăraţi de armele romane, refuzaseră cu duritate şi aroganţă orice înlesnire pentru cetăţenii de rând, ţărani şi proletari. Tatăl şi trei dintre fraţii lui îmbrăcaseră pe rând haina de arhiereu, cea mai importantă funcţie în templu şi în stat. Minte clară, raţională şi dreaptă, el era omul potrivit pentru a trata cu romanii: şi iată că acum politica lui

conciliantă eşuase ruşinos, războiul bătea la uşă sau, poate, chiar începuse? Şi ce va spune şi ce va face acum arhiereul Anan? Calm ca întotdeauna în veşmântul său de culoarea hiacintului, fără să ridice glasul său profund, începu să vorbească şi de îndată se făcu linişte. Era, într-adevăr, un om curajos. Ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, spuse: „Sunt tare mirat să zăresc aici, în Sala Pătrată, pe domnul Simon Bar Giora. Eu cred că soldatul nu trebuie să apară decât pe câmpul de uptă. Ce se va întâmpla mai departe cu acest templu şi e această ţară a lui Israel, aceasta se află deocamdată în grija colegiului Marilor Preoţi, a înaltului Sfat şi a Tribunalului Suprem. Îl rog, aşadar, pe domnul Simon Bar Giora şi pe ofiţerii săi să se îndepărteze". Din toate părţile răsunară proteste împotriva arhiereului. Căpetenia partizanilor se uită în jur, ca şi când nu înţelegea. Dar Anan continuă cu aceeaşi vt. p profundă, nu prea sonoră: „Dar, de vreme ce domnul Simon Bar Giora se află aici, aş vrea doar să-l întreb: cărei autorităţi i-a predat el banii capturaţi de la romani?" Obiectivitatea întrebării îi trezi brusc. Cu faţa roşie ca focul, ofiţerul răspunse scurt: „Banii se află în mâinile şefului administraţiei Templului". Toate capetele se întoarseră spre tânărul şi elegantul doctor Eleazar, care privea nepăsător drept înaintea lui. Apoi, salutând scurt, Simon Bar Giora se retrase.

Nici nu plecă bine, că doctorul Eleazar izbucni. Niciun om din toată mulţimea nu va înţelege cum de a putut arhiereul să-l dea afară cu atâta aroganţă pe eroul de la Bet-Horon.

Răzbunătorii lui Israel nu mai sunt dispuşi să tolereze raţionalismul anost al acestor domni. Ei au declarat întotdeauna nevolnici şi meschini, că este cu neputinţă s-o scoţi la capăt cu trupele romane. Dar unde era acum legiunea a 12-a? Dumnezeu a fost, evident, de partea celor

care nu mai vor să aştepte: a făcut o minune. „Roma are douăzeci şi şase de legiuni”, strigă unul din tinerii aristocraţi, „şi voi credeţi că Dumnezeu o să mai facă douăzeci şi cinci de minuni?” „Vedeţi să nu răzbată asemenea cuvinte dincolo de zidurile acestea”, spuse ameninţător Eleazar. „Poporul nu mai gustă acum glumele astea răsuflate. Situaţia cere ca funcţiile să fie reîmpărţite. Voi, cei de aici, care nu faceţi parte din Răzbunătorii lui Israel, veţi fi toţi măturaţi, dacă în guvernul de apărare naţională care se va forma nu-i veţi da un loc şi un vot lui Simon Bar Giora”. „Eu n-am de gând să-i ofer domnului Simon un loc în guvern”, spuse arhiereul Anan. Se gândeşte vreunul din domnii şi doctorii de aici la aşa ceva? Ochii săi cenuşii făcură încet înconjurul adunării, chipul său tras şi semeţ apărând de sub fruntarul albastru şi auriu de arhiereu părea impasibil. Nimeni nu scotea o vorbă. „Cum te gândeşti să foloseşti banii încredinţaţi de domnul Simon?” îl întrebă Anan pe şeful administraţiei Templului. „Banii sunt destinaţi exclusiv în scopul apărării naţionale”, spuse doctorul Eleazar. „Nu şi pentru alte scopuri ale guvernului?” întrebă Anan. „Nu cunosc alte scopuri ale guvernului”, ripostă doctorul Eleazar. „Îndrăzneaţa lovitură dată de prietenul dumitale”, spuse arhiereul, „a creat anumite condiţii care fac să ni se pară potrivit ca unele din atribuţiunile noastre să fie cedate administraţiei Templului. Dar va trebui să înţelegi, că, din moment ce judeci atât de îngust lucrurile, nu putem împărţi aceste competenţe cu dumneata”. „Poporul cere un guvern de apărare naţională”, declară încăpăţânat tânărul Eleazar. „Vom forma un asemenea guvern, doctore-Eldazar”, răspunse arhiereul, „dar mă tem că va trebui să renunţăm la colaborarea doctorului Eleazar Ben Simon. În Israel, la vreme de restrişte, au existat guverne”, continuă el, „în care nu se afla niciun financiar şi niciun oştean, ci

numai preoţi şi oameni de stat. Şi acestea n-au fost cele mai proaste guverne ale Israelului”. Se întoarse către adunare: „Legea îi permite doctorului Eleazar Ben Simon să hotărască singur în privinţa rezervelor de bani ale administraţiei Templului. Casele de bani ale guvernului sunt goale, rezervele de bani ale doctorului Eleazar au sporit cu zece milioane sesterţi datorită prăzii capturate la Bet-Horon. Doriţi, domnilor doctori şi maeştri, să-l cooptăm în guvern pe doctorul Eleazar?” Se ridicară o mulţime, ameninţară nemulţumiţi, cerură retractarea celor afirmate. „Nu am nimic de retractat şi nimic de adăugat”, se auzi nu prea tare vocea profundă a arhiereului. „În vremurile acestea grele banii au o mare însemnătate, cooptarea temperamentosului doctor Eleazar în guvern mi se pare o grea povară. Voturile „pentru” şi „ampotrivă” sunt clare. Trecem la vot”. „Nu e nevoie să se voteze”, spuse doctorul Eleazar, al cărui chip devenise cenuşiu de supărare. „Refuz să intru în acest guvern”. Se ridică şi părăsi fără să salute adunarea care încremenise. „Noi n-avem nici bani, nici soldaţi”, rosti pe gânduri doctorul Iannai, administratorul finanţelor înaltului Sfat. „Avem pentru noi”, spuse arhiereul, „pe Dumnezeu, dreptul şi raţiunea”.

Se stabili programul de acţiune al guvernului pentru săptămânile următoare. Colegiul preoţilor, înaltul Sfat, Tribunalul Suprem, după ce examinară exact situaţia, ajunseră la următorul rezultat: nu se aflau în război cu Roma. Acţiunile rebele erau provocate de persoane singulare, autorităţile nu purtau nicio răspuncele pentru acestea. Dar aşa cum stăteau acum lucrurile la Ierusal: n”, guvernul central evreu trebuie să decreteze mobilizarea. Dar el respectă regiunea supusă direct administraţiei romane, Samaria, fâşia de coastă. El interzice cu toată severitatea orice acţiune care ar putea fi interpretată drept

o agresiune. Programul lui se numeşte: pace înarmată.

Era greu să te ridici împotriva atitudinii reci şi calme a acestor domni bătrâni. Totodată s-a văzut că, în ciuda victoriei de la Bet-Horon, cei Neabătut loiali şi Adevăraţii credincioşi urmau să rămână la putere. Iosif venise plin de încredere la şedinţă. Ştia că ţara va fi împărţită, că o bucată din ea îi va reveni cu siguranţă lui, de data aceasta nu mai încape îndoială că va putea face salturi printre mai-marii ghiftuiţi şi totuşi lacomi şi-şi va putea înhăţa bucăţica lui. Nimic altceva în afara uriaşei, nestăpânit-ei dorinţe nu-i îndreptăţea gândurile. Dar acum, pe parcursul acestor dezbateri cu privire la programul de activităţi, speranţa se scurgea parcă din el, aşa cum se scurge vinul din tr-un furtun găurit. Creierul i se golise. Atunci când a venit, era sigur că va avea ceva important de spus, care nu se poate să nu-i impresioneze pe aceşti bărbaţi în aşa măsură, încât să-i încredinţeze o slujbă înaltă. Acum era sigur că şi acest prilej se va irosi, şi el va fi nevoit să rămână, ca şi până acum, undeva jos, un arivist foarte activ… Pentru realizarea păcii înarmate fură numiţi, pentru cele şapte districte ale ţării, câte doi comisari ai poporului cu depline împuterniciri dictatoriale. Iosif stătea inert pe locul său din ultimele rânduri din spate. Ce-l priveau pe el toate acestea? Nimănui nu-i va da prin minte să-l propună.

Ierusalimul, oraşul şi împrejurimile, fu dat, Idumea fu dat, Tamna şi Gofna date. Acum era rândul zonei de graniţă –, din nord, bogatul ţinut agricol Galileea. Aici Răzbunătorii lui Israel aveau majoritatea adepţilor. Aici se născuse mişcarea pentru libertate, aici se aflau cele mai puternice unităţi de apărare. Se propuse ca în această provincie să fie trimis bătrânul doctor Iannai, un bărbat chibzuit şi practic, cel mai bun specialist în finanţe din înaltul Sfat. Iosii se trezi din apatie. Ţinutul acesta minunat, cu bogăţiile sale, cu oamenii săi domoli şi cu

capul pe umeri. Această provincie încântătoare, dificilă, complicată. Pe aceasta voiau să o dea bătrânului Iannai? Un excelent teoretician, e drept, un economist reputat: dar nu un om pentru Galileea. Iosif vru să strige „nu”, se ridică pe jumătate, se înclină, vecinii îl observară, dar el nu spuse nimic, era, desigur, degeaba, oftă doar, înghiţi ca unul care are multe de spus, dar se reprimă.

Cei din apropierea lui zâmbiră, privindu-l pe tânărul nestăpânit. Îl mai observase cineva, îi observase indignarea şi apoi renunţarea. Acesta nu zâmbea. Se afla cu mult în faţa lui Iosif. Numai printr-o întâmplare remarcase gesturile violente ale tânărului; căci, conform obiceiului său, în cea mai mare parte a timpului ochii îi erau acoperiţi de pleoapele gălbejite, zbârcite. Era un bărbat scund, uitat de vremuri, veştejit, judecătorul suprem al Iudeii, Marele Doctor Iohanan Ben Sakkai, rectorul universităţii Templului. Când, după votul unanim pentru comisarul Iannai, se aştepta o a doua propunere, el se ridică. Ochii îi luceau într-un fel frapant de viu şi vioi pe chipul minuscul şi zbârcit. Spuse: „Propun ca al doilea comisar pentru Galileea să fie doctorul Iosif Ben Mattias”.

Iosif, privit acum de toţi, sta ciudat de nemişcat. În ziua aceea trecuse de zece ori prin chinurile aşteptării şi renunţării, gustase în imaginaţie succesul şi recăzuse în dezamăgire: acum faptul că fusese pronunţat numele lui, nu-l mai impresiona. Sta inert, ca şi cum ar fi fost vorba de un al treilea.

Propunerea îi luă pe ceilalţi prin surprindere. De ce oare blândul şi uscatul doctor Iohanan Ben Sakkai, reputatul legiuitor, îl propusese tocmai pe acest tânăr? Până acum el nu se afirmase în nicio funcţie de răspundere, ba, mai mult, de când cu neînsemnatul său succes în cauza celor trei. nevinovaţi, câştigase simpatia maselor şi cocheta în gura mare cu slăbiciunea lui pentru

Sala Albastră. I se părea Marelui Doctor că e bine să-l pună alături de bătrânul Iannai pe acest tânăr care se bucura de trecere şi printre Răzbunătorii lui Israel? Da, era bună alegerea. De regulă, toată înflăcărarea macabeicilor se stinge repede, de îndată ce ei se văd instalaţi în funcţii şi acoperiţi de onoruri. Probabil că în Galileea doctorul Iosii se va purta mai blând decât la Roma şi în Ierusalim, iar înţelepciunea inodoră şi incoloră ca apa a bătrânului teoretician al finanţelor putea să suporte foarte bine o mică infuzie de vin tânăr provenit de la acest tânăr focos.

În timpul acesta, Iosii se trezise din amorţeală. Parcă-i citase cineva numele? Cineva? Iohanan Ben Sakkai, Marele Doctor. Uneori, pe când mai era copil, simţise cu sfială pe capul său mâna uşoară a acestui om blând care îl binecuvânta. La Roma aflase că şi acolo bătrânul se bucura de faima de a fi unul dintre cei mai înţelepţi oameni din lume. Iohanan o dobândise fără să facă cel mai mic efort, ci ea era. pur şi simplu, efectul strălucitei sale personalităţi. Felul acesta potolit, lipsit de ambiţie îi era străin lui Iosif, ba chiar îi displăcea, îl irita şi îl apăsa, mai degrabă se dădea la o parte din calea doctorului. Şi iată că acum tocmai el îl propusese.

Se simţi tulburat când adunarea aprobă propunerea. Oamenii care îi încredinţaseră mandatul erau înţelepţi şi buni. Va fi şi el înţelept şi bun. Nu se va duce în Galileea ca reprezentant al Răzbunătorilor lui Israel şi nici mânat de ambiţii. Va fi potolit şi smerit, aşteptând cu încredere să se pogoare asupra lui duhul cel drept.

Îşi luă rămas bun împreună cu bătrânul Iannai de la arhiereu. În faţa lui stă Anan, rece şi calculat, ca întotdeauna, îndrumările lui sunt clare. Galileea se află în cel mai mare pericol. Cu orice preţ, în această provincie trebuie menţinută liniştea. „În situaţii îndoielnice mai bine

să nu faceţi nimic, decât să riscaţi. Aşteptaţi indicaţii de la Ier. călim. Fiţi tot timpul cu privirile îndreptate spre Ierusalim. Galileea are gărzi civice puternice. Dumneavoastră, domnii mei, aveţi misiunea de a ţine aceste forţe la dispoziţia Ierusalimului”. Întorcându-se spre Iosif, adăugă măsurându-l fără bunăvoinţă: „Ţi s-a încredinţat o funiţie de foarte mare răspundere. Nădăjduiesc că nu ne-am înşelat”.

Iosif ascultă îndrumările arhiereului politicos, aproape umil. Dar ele nu-i atinseră decât urechile. Desigur, atâta timp cât se află la Ierusalim, trebuie să-l asculte. Dar de îndată ce va fi trecut graniţele Galileei, nu mai răspunde decât în faţa unuia singur, şi acela este el însuşi.

Seara, Anan îi spuse lui Iohanan Ben Sakkai: „Să sperăm că nu ne-am pripit trimiţându-l în Galileea pe acest Iosif Ben Mattias. Nu mai cunoaşte nimic în afară de ambiţiile lui”. „Se prea poate”, răspunse Iohanan Ben Sakkai, „să existe unii mai de încredere decât el. Poate că încă mulţi ani va părea că acţionează numai pentru sine. Dar atâta vreme cât mai e încă în viaţă, vreau să cred că, până la urmă, tot spre binele nostru va acţiona”.

Noul comisar Iosif Ben Mattias îşi străbătea provincia în lung şi-n lat. Anul acesta, sezonul ploilor era bun, Iahve era milostiv, fântânile se umpleau, pe munţii din nordul Galileei era zăpadă, pâraiele din munţi se rostogoleau vesele la vale. Pe câmpuri, ţăranii îngenuncheau pe pământ şi-l miroseau ca să afle vremea. Da, era un ţinut bogat, mănos, cu un relief variat, cu văi, coline, munţi, cu lacul Ghenizaret, cu apa Iordanului, cu ţărmul mării, cu cele 200 de oraşe ale sale. Era cu adevărat grădina lui Dumnezeu cu aerul său mirific şi pur. Iosif respiră adânc. Şi-a văzut visul cu ochii, a urcat mult pe scara ierarhiilor, este minunat să fii stăpânul acestei provincii. Cel ce vine în această ţară investit ca el cu puteri depline, acela trebuie

să-şi acopere numele pentru totdeauna de cinste, de nu – este un netrebnic.

Dar numai după câteva zile începu să-l roadă o senzaţie neplăcută care se accentua pe zi ce trecea. Studia actele, arhiva, îi chemă pe mai marii judeţelor, tratâ cu primarii, preoţii, cu cei din fruntea sinagogilor şi şcolilor. Încerca să organizeze, da indicaţii, era ascultat cu politeţe, indicaţiile îi erau respectate; dar simţea clar că totul se făcea fără convingere, măsurile lui rămâneau fără efect. Aceleaşi lucruri într-un fel arătau în Ierusalim, într-altul în Galileea. Dacă la Ierusalim ploua e plângeri, ce mult suferă ţara sub povara apăsătoarelor biruri, drept răspuns se ridica din umeri, se prezentau cifre, erau ironizate – plângerile Galileei, luate ca nişte văitaturi obişnuite şi, apărate de armele romane, birurile erau încasate ca şi până acum. Cu buzele strânse, Iosif compară acum realitatea din Galileea cu cifrele de la Ierusalim. Priveşte întunecat: plângerile acestor ţărani, pescari, meşteşugari, muncitori din porturi şi din fabrici din Galileea nu sunt simple vaiete. Se află în ţara binecuvântată, dar strugurii din vii nu cresc pentru ei. Grăsimea ţinutului ia drumul Cezareii spre romani, uleiul lui e trimis marilor domni de la Ierusalim. Iată cum se împart daniile pământului: din cereale a treia parte, din vin şi ulei jumătate, din fructe a patra parte. Apoi zeciuiala pentru Templu, contribuţia anuală plătită de fiecare pentru Templu, impozitul pentru pelerinaj. Apoi taxele pe vânzări, impozitul pe sare. banii pentru drumuri şi poduri. Aici impozite, dincolo impozite, pretutindeni impozite.

Dar, mă rog, treburile acestea financiare îl privesc pe colegul său lannai. Dar Iosif nu poate să le ia în nume de rău oamenilor din Galileea când se uită întunecaţi la doctorii din Sala Pătrată, care, făcând trimiteri abile şi complicate la scrierile sfinte, îi jecmănesc de ceea ce au

mai bun. La fel îl privesc şi pe el, reprezentantul lor. La Roma şi Ierusalim a învăţat cum trebuie trataţi nemulţumiţii, cu mici înlesniri, cu cuvinte grave şi blânde, cu promisiuni solemne şi onoruri ieftine. Dar aici asemenea metode nu sunt suficiente.

La Ierusalim se strâmbă din nas cu aroganţă când e vorba de locuitorii Galileei: oameni de la ţară, provinciali, fără învăţătură, cu deprinderi grosolane. Chiar din prima săptămână Iosif trebui să se dezbare de această ieftină trufie. E drept, aici oamenii nu se ţin aşa de strâns de lege, nu pun mare preţ pe tălmăcirea savantă a Scripturii. Dar, pe de altă parte, sunt deosebit de severi şi de fanatici. Nu se mulţumesc deloc să lase lucrurile aşa cum sunt. Ei spun că statul şi viaţa trebuie schimbate din temelii; abia atunci cuvintele Scripturii pot fi înfăptuite. Toţi de aici cunosc pe de rost cartea profetului. Păstorii vorbesc de pacea veşnică, muncitorii din port de împărăţia lui Dumnezeu pe pământ; nu de mult, un ţesător l-a corectat când nu a citat textual un pasaj din Iezechiel. Sunt oameni înceţi, greoi, liniştiţi şi paşnici în purtări, dar în adâncul sufletului nu sunt deloc paşnici, sunt violenţi, aşteptându-se la orice şi fiind pregătiţi pentru orice. Iosif simte clar: aceştia sunt oamenii pe care şi-i doreşte. Credinţa lor înăbuşită, dar năvalnică, este o bază mai sigură pentru un om şi o acţiune mai măreaţă decât scepticismul sumbru şi erudiţia fadă a Ierusalimului.

Se străduieşte cu mult zel să se facă înţeles de oamenii din Galileea. El nu vrea să se afle aici pentru Ierusalim, ci pentru ei. Celălalt comisar, bătrânul doctor lannai, îl lasă în voia lui, nu-i stă niciodată în drum. Pe el nu-l interesează decât administraţia financiară. S-a cufundat într-un maldăr uriaş de acte la Seforis, primitoarea şi liniştita capitală a ţinutului şi se ocupă jovial, dar neînduplecat şi perseverent de noua rânduială a

finanţelor. Pe toate celelalte le lasă în seama mai tânărului său coleg. Dar, deşi Iosif este lăsat să facă ceea ce crede de cuviinţă, nu prea face paşi înainte. Se scutură de orice urmă de înfumurare savantă, de toate aerele aristocratice şi preoţeşti; stă de vorbă cu pescarii, cu muncitorii din şantiere, cu ţăranii, meşteşugarii şi alţii ca ei. Oamenii sunt prietenoşi, se simt flataţi, dar, dincolo de cuvintele şi purtarea lor, el simte reţinerea lor prudentă.

Ţinutul Galileei are alţi conducători. Iosif nu vrea să ştie de ei, nu vrea să aibă nimic de-a face cu ei, dar îi ştie bine după nume. Sunt comandanţii gărzilor civice, pe care Ierusalimul nu-i recunoaşte, conducătorul ţăranilor, Iohan din Ghişala, şi un oarecare Sapita din Tiberiada. Iosif observă cum se luminează ochii oamenilor când sunt pomenite numele acestea. Vrea să se întâlnească cu cei doi, să-i audă vorbind, să afle cum au început. Dar se simte încă lipsit de experienţă, incapabil, ineficient. Îşi are funcţia sa şi titlul său, poate şi forţa: dar puterea o au alţii.

Munceşte pe ruptelea. Îl îmboldeşte mereu dorinţa de a câştiga tocmai această Galileea. Dar ţara se închide în sine în faţa lui. De cinci săptămâni se află aici şi nu e cu un pas mai departe decât în prima zi.

Într-una din aceste seri de iarnă, Iosif trece pe străzile micului oraş Capernaum, unul din centrele Răzbunătorilor lui Israel. La una din casele acelea sărăcăcioase şi neîngrijite vede arborată o pânză, semn că stăpânul birtului a adus vin nou. La adunările Sfatului, în şedinţele comisiilor, în sinagogi, în şcoli Iosif îi văzuse destul pe galileenii săi. Ar vrea să-i vadă şi la un pahar de vin. Şi intră.

Încăperea e joasă, sărăcăcioasă, încălzită primitiv de la o vatră simplă în care arde bălegar. În fumul răumirositor Iosif desluşeşte chipurile a mai bine de o duzină de bărbaţi. Oamenii ridică privirile când intră acest domn

bine îmbrăcat, îl măsoară rezervaţi, destul de prietenos. Îl întâmpină birtaşul, îl întreabă ce doreşte, îl asigură că a nimerit foarte bine, căci tocmai a trecut pe acolo o caravană cu un negustor, acesta a: omandat mâncare din belşug, a mai rămas ceva friptură de pasăre şi lapte. Este strict interzis să se mănânce carne cu apte; dar populaţia Galileei este de părere că, de fapt, carnea le pasăre nu e carne, şi de aceea se abate de la obicei fier3 Înd sau frigând carnea în lapte. Se fac glume binevoitoare iespre politeţea cu care Iosif refuză delicatesele. Este întrebat cine este, la cine înnoptează, recunosc după dialectul lui: a este din Ierusalim. Iosif răspunde şi el prietenos, dar mai Deolit; încă nu ştie dacă e recunoscut.

Birtaşul se aşază lângă el şi începe să sporovăiască. Se numeşte Teofil, dar acum îşi spune Giora Străinul, pentru că sste un simpatizant şi vrea să treacă la iudaism. În Galileea! populaţia este foarte amestecată cu neevrei, sunt mulţi simpatizanţi, care se simt atraşi de Iahve, dumnezeul nevăzut. Şi pe acest Teofil-Giora doctorii l-au povăţuit, potrivit prescripţiilor, să nu treacă la iudaism; căci atâta timp cât este neevreu, nu pierde binecuvântarea, chiar dacă nu păzeşte cele 613 porunci. Dar, o dată ce a făcut acest legământ, sufletul îi este în primejdie dacă nu respectă legea, iar legea e aspră şi grea. Teofil-Giora nu era încă circumcis, cuvintele doctorilor l-au impresionat puternic; dar tocmai asprimea lor îl atrăgea.

Ceilalţi, stângaci, lenţi, greoi, stârniţi de prezenţa domnului de la Ierusalim, începură din nou să vorbească de principala lor grijă, cum.”; a asuprire a cârmuirii. Tâmplarul Halafta a fost nevoit să-şi vândă ultimul petic de viţă de vie. A adus capre de dincolo de Iordan; romanii au pus o vamă mare, el a vrut să le strecoare pe ascuns, dar a fost prins. Cu vameşii niciodată n-o nimereşti. Vai de cel ce-şi declară marfa, vai de cel ce n-o declară. Acum l-au

pus să plătească de zece ori, pentru că l-au prins a doua oară. Aşa că a trebuit să-şi vândă via. Ţesătorului Azaria controlorul bazarului din Magdala i-a! luat cel de-al treilea război de ţesut pentru că rămăsese în urmă cu plata contribuţiilor sale. Toţi oamenii din ţara aceasta bogată arătau jerpeliţi şi trăiau mizerabil. În Galileea erau multe păsări, laptele de capră era ieftin; dar acum plescăiau pofticios când birtaşul Giora pomenea de friptura sa de pasăre fiartă în lapte. Aveau parte de ea numai în zilele de mare sărbătoare. Se trudea din greu, nu pentru propria burtă, ci pentru îmbuibaţii din Cezarea şi Ierusalim. Erau timpuri grele.

Se împlinise ceasul? Agitatorul Iuda îl şi vestise aici, în Galileea, întemeiase partidul Răzbunătorii lui Israel, dar romanii îl răstigniseră. Acum fiul său, Nahum, cutreiera ţara şi prorocea. Şi profetul Teuda se ridicase în Galileea, făcuse minuni, apoi se retrăsese la Ierusalim şi declarase că va separa apele Iordanului. Dar romanii îl răstigniseră, iar domnii din înaltul Sfat au încuviinţat această faptă.

Producătorul de ulei Teradjon fu de părere că profetul Teuda putea să fi fost cu adevărat un şarlatan. Tâmplarul Halafta dădu violent din cap, dus pe gânduri: „Şarlatan? Şarlatan? Poate că, într-adevăr, Iordanul nu se despicase la porunca omului. Dar asta nu înseamnă că el e un şarlatan. Atunci înseamnă că a fost un premergător. Şi când, dacă nu acum, s-a împlinit ceasul, acum când Gog şi Magog au apărut din nou pentru a se năpusti asupra Israelului, aşa cum este scris la Iezechiel şi în Targum Ionatan?”

Ţesătorul Azaria observă subtil: acel Teuda nu putea fi cu siguranţă adevăratul Mesia: căci aşa cuir auzise din surse sigure, Teuda era egiptean, iar un egiptean n-are cum să fie Mesia.

Vinul era bun, şi vin era destul. Oamenii uitaseră de

domnul de la Ierusalim, şi, învăluiţi în fumul rău-mirositor al bălegarului ars în vatră, discutau pe îndelete, cu patimă şi gravitate despre Mesia, care trebuia să vină, astăzi sau mâine, dar fără îndoială anul acesta. Mesia putea foarte bine să fie un egiptean, susţinu îndărătnic tâmplarul Halafta. Căci nu stă scris despre mătura de fier care va mătura toată putreziciunea din Israel şi din lume? Iar Mântuitorul nu este această mătură de fier? Dar dacă el este acela, va trimite Iahve un evreu să-i bată pe evrei, nu va trimite, mai degrabă, unul necircumcis? Aşadar, de ce să nu fie Mesia un necircumcis?

Negustoraşul Tarfon se jelui în gâlgâitul înfundat şi neclar al dialectului său: „Oi, vai, nici că se poate să nu fie evreu.

Doctorul Bea Natan ne-a învăţat doar că acesta va aduna toţi răzleţiţii şi că apoi, oi, vai, va fi omorât şi va zăcea neînmormântat pe drumurile Ierusalimului şi că numele lui va fi Mesia Ben Iosif. Dar cum poate cineva care nu-i evreu să se numească Mesia Ben Iosif?”

Acum însă se amestecă în vorbă birtaşul Teofil-Giora şi sări în ajutorul tâmplarului Halafta. Se simţea lezat că un străin nu poate fi Mesia. Stărui întunecat şi încăpăţânat: numai un neevreu putea fi Mântuitorul. Căci nu se spune în Scriptură că va răsuci cerul ca un pergament şi că abia atunci va veni pedeapsa şi măcelul cel mare şi focul în oraşul ucigaş?

Mai mulţi dintre ei îi ţinură partea, alţii îl contraziseră. Toţi erau înfierbântaţi. Vorbeau toţi deodată, fără grabă, jeluindu-se posomorâţi, dezbăteau cu patimă prorocirile sumbre şi contradictorii. Aceşti galileeni credeau din tot sufletul în Mântuitor. Numai că fiecare avea altă imagine despre el, şi fiecare îşi apăra această imagine, fiindcă văzuse, fiindcă ştia că avea dreptate, iar celălalt nu avea, şi fiecare căuta înfrigurat dovezi din

Scriptură în sprijinul imaginii sale.

Iosif îi asculta încordat. Ochii şi nasul erau foarte sensibili, dar nu mai dădea atenţie la fumul înţepător şi cu un miros respingător. Se uita la oamenii aceştia care întorceau pe toate părţile argumente e în capetele lor tari. Pur şi simplu se putea vedea cum se chinuiau să le topească cu greu în cuvinte. Odinioară, când trăia în pustiu la pustnicul Banus, mesajele sfinte ale profocilor îl învăluiau palpabile, fără încetare, le inspira odată cu aerul din jur. La Ierusalim însă, făgăduinţele erau pale, iar dintre versetele Scripturii, cele în care era vorba despre Mântuitor îi ajunseseră cele mai străine, mai lipsite de substanţă. Doctorii Sălii Pătrate nu erau bucuroşi când voiai să aplici la prezent aceste profeţii; mulţi împărtăşeau părerea marelui maestru al legii Hillel, după care Mesia şi-ar fi făcut de multă vreme apariţia, întruchipat de regele Hiskia, şi ştergeau din cele optsprezece rugăciuni pe cele privitoare la apariţia Mântuitorului, şi dacă Iosii se gândea bine, de ani de zile speranţa în Mântuitor nu-şi mai avea loc nici în gândurile, nici în faptele sale: acum. În seara aceasta, în birtul întunecat şi plin de fum, aşteptarea Mântuitorului căpăta iarăşi formă, devenea fericirea şi mâhnirea, piatra de încercare a întregii vieţi. Cu inima deschisă, era numai urechi la aceşti oameni, vederile acestor fiinţe simple, ţesători, mici negustori, tâmplări, producători de ulei erau pentru el mult mai importante decât comentariile subtile ale doctorilor din Ierusalim. Ce va aduce Mântuitorul: ramura de măslin sau sabia? îşi dădea bine seama că oamenii se încinseseră în focul contradicţiilor legate de năvalnica lor credinţă şi, cu toată cucernicia, deveneau din ce în ce mai ameninţători.

În cele din urmă se ajunse până acolo, încât tâmplarul Halafta fu cât pe-aci să se repeadă cu pumnii împotriva negustoraşului Tarfon. Atunci, deodată, unul

dintre cei mai tineri spuse grăbit, dar stăpânindu-şi glasul: „Staţi, aşteptaţi, luaţi seama, el „vede”. „Atunci toţi se întoarseră spre locul de lângă vatră. Acolo sta un cocoşat, gălbejit, descărnat şi, după cât se părea, şi cam miop. Până atunci abia dacă deschisese gura. Acum se străduia să vadă prin fum, mijea ochii de parcă ar fi vrut să desluşească ceva nu mult mai departe de el, iar îi deschidea şi iar clipea.

Ceilalţi îl năpădiră cu întrebările: „Vezi ceva, Akavia? Spune ce vezi”. Cizmarul Akavia, care le „icea sandale, privea mereu încordat; cu o voce răguşită de vin şi fum spuse sec, în dialect: „Da, îl văd”. „Cum arată?” întrebară ceilalţi. „Nu e înalt”, spuse scrutând mai departe, „dar e spătos”. „E evreu?” îl întrebară. „Nu prea cred”, sună răspunsul. „N-are barbă. Dar cine poate să-şi dea seama după chip, dacă e evreu sau nu?” „E înarmat?” „Nu văd nicio sabie, dar nu cred să poarte arme”. „Cum vorbeşte?” întrebă Iosif. „Mişcă buzele”, răspunse cizmarul Akavia, „dar nu pot să-l aud. Cred că râde”, adăugă apoi plin de importanţă. „Cum să râdă, dacă e însuşi Mesia?” întrebă nemulţumit tâmplarul Halafta. Vizionarul replică: „Râde şi, cu toate astea, este înspăimântător”.

Apoi se şterse la ochi, declară că acum nu mai vede nimic. Se simţea obosit şi înfometat, se arătă ursuz, bău mult vin şi ceru să-i aducă şi din pasărea fiartă în lapte. Birtaşul îl lămuri pe Iosif în privinţa lui Akavia, care le făcea sandale. Era foarte sărac, dar asta nu-l împiedica să meargă în fiecare an în pelerinaj la Ierusalim şi să-şi ducă la Templu mielul de jertfă. În curţile interioare nu avea voie să calce, pentru că era infirm. Dar era foarte legat de Templu, din tot sufletul şi cu toate bunurile sale, iar curţile interioare le ştia mai bine decât cei care călcaseră acolo. Poate tocmai pentru că n-avea voie să vadă Templul, Iahve îi îngăduise să-l vadă altfel.

Oamenii mai rămaseră mult timp împreună, dar acum nu mai vorbeau de Mântuitorul. Vorbeau mai mult de macabeici şi cât de tare se înmulţiseră şi despre organizarea şi înarmarea lor. Ziua începerii luptei nu era departe. Înviorat din nou, cizmarul Akavia îl zgândărea pe necircumcisul birtaş, spunându-i că, atunci când va veni ziua aceea, va fi nevoit să creadă în marea purificare. Apoi se întoarseră din nou spre domnul din Ierusalim, luându-l peste picior în felul lor cam necioplit, dar fără răutate. Iosif nu se supără şi râse împreună cu ei. În cele din urmă ei îl poftiră să le fie oaspete şi să se înfrupte din pasărea gătită cu lapte. În special cizmarul Akavia, vizionarul, insista. Răcnea întruna, îndărătnic: „Mănâncă, omule, trebuie să mănânci”. La Roma, Iosif nu prea ţinuse cont de obiceiuri, dar la Ierusalim respectase cu stricteţe legile şi interdicţiile. Aici era Galileea. Se gândi un pic. Apoi mâncă.

Iosif îşi; alesese drept cartier general Magdala, o localitate mare şi foarte, plăcută la lacul Ghenizaret. Când se plimbă cu barca pe lac vede strălucind la sud, alb şi maiestuos, un oraş, cel mai frumos oraş al ţinutului, dar nu face parte din provincia sa, ci este supus regelui Agrippa. Oraşul se numeşte Tiberiada. În acest oraş regele a pus guvernator pe Iustus. Oraşul nu e uşor de condus, o treime din locuitorii lui sunt greci şi romani, pe care regele îi răsfaţă, dar doctorul Iustus, ce-i drept, ţine ordinea. Când Iosif a venit în Galileea, Iustus l-a vizitat, aşa cum cerea eticheta. De politică însă n-au vorbit. Este evident că nu-l prea ia în serios pe împuternicitul

Ierusalimului. Pe Iosif asta îl roade. Şi tare ar vrea să i-o spună celuilalt.

Pe înălţimea care domină Tiberiada, străluceşte mare şi impunător palatul regelui Agrippa, în care locuieşte Iustus. Pe cheu se înalţă vile şi prăvălii luxoase. Dar în

Tiberiada sunt şi mulţi oameni săraci, pescari şi luntraşi, hamali, meseriaşi. În Tiberiada grecii şi romanii sunt cei bogaţi, evreii sunt proletarii. E mult de muncă, birurile sunt mari, la oraş săracul simte mai amar decât la ţară ce multe îi lipsesc, în Tiberiada mulţi sunt nemulţumiţi. În toate cârciumile se aud cuvinte duşmănoase la adresa romanilor şi a regelui Agrippa, care se lasă susţinut de ei. Purtătorul de cuvânt al acestor nemulţumiţi este acel Sapita, secretarul corporaţiei pescarilor. El se întemeiază pe cuvintele lui Isaia: *„Vai vouă care clădiţi casă lângă casă şi grămădiţi ţarini plânge ţarini!*Iustus încearcă din răsputeri să frâneze mişcarea, dar puterea sa încetează la marginile oraşului Tiberiada şi el nu poate împiedica garda civică a lui Sapita să-şi creeze puncte de sprijin în restul teritoriului Galileei şi ca din aceste locuri să i se alăture tot mai mulţi oameni.

Iosif observă cu plăcere cum sporeşte numărul adepţilor lui Sapita şi cum bandele sale se întind peste tot, până şi în zona înaltă a guvernului de la Ierusalim. Oamenii lui Sapita cer comunelor subordonate lui Iosif contribuţii pentru cauza naţională, iar când întâmpină refuzuri organizează expediţii de pedeapsă, care seamănă îngrijorător de mult cu jaful şi tâlhăria. Poliţia lui Iosif intervine rareori, tribunalele sale îi tratează cu blândeţe pe cei prinşi.

Iosif nu-şi mai încape în piele de bucurie, când Sapita vine la el. Galileea începe să aibă încredere în el, Galileea vine la el. Acum, o simte „nu va mai dura mult până când să-l scoată pe trufaşul Iustus din rezerva sa. Dar îşi ascunde inteligent bucuria. Îl priveşte pe Sapita. E puternic, îndesat, unul din umeri e lăsat în jos. Are o barbă rară, despicată, ochi mici, arzători. Iosii se întreţine cu el, tratează cu el, totul abia spus. Cu el se înţelege mult mai uşor decât cu Iustus. Nu se stabileşte nimic în scris; dar

când Sapita pleacă, amândoi ştiu că s-a realizat o înţelegere mai eficientă decât un tratat formal. Dacă dintre oamenii lui Sapita, vreunul nu se mai simte în siguranţă în Tiberiada, se poate refugia fără grijă pe teritoriul lui Iosif; acolo va fi tratat cu discreţie. Iar Iosif nu va mai fi nevoit să transpire atâta ca să stoarcă ceva bani pentru fondul său de război de ia calicul doctor Iannai; tot ce-i refuză acesta, el va primi de la Sapita.

Zis şi făcut. Şi acum Iosif era în situaţia în care îl putea face pe Iustus să discute despre politică. Într-o misivă el îi cere stăruitor ca domnii de la Ierusalim să nu-i mai zădărnicească strădaniile sale de a reprima bandele înarmate din Galileea. Bătrânul doctor Iannai trebuie să-i pună câteva întrebări incomode lui Iosif. Acesta însă se preface mirat, Iustus are, fără îndoială, halucinaţii. Rămas singur, zâmbeşte satisfăcut. Se bucură de pe-acum de luptă.

Se convine asupra unei explicaţii verbale cu Iustus. Împreună cu bătrânul doctor Iannai, Iosif porneşte călare pe frumosul său cal arab, „Săgeata”, pe străzile îngrijite ale Tiberiadei, sub privirile curioase ale populaţiei. Ştie că arată bine călare, şi ia o ¡. oză epăsătoare, puţin cam trufaşă. Ajung călări sus, pe ce ia, unde se află palatul regelui Agrippa. În faţa intrării veghează, albă şi maiestuoasă, statuia-colos a împăratului Tibi râu, de la care şi-a luat oraşul numele. Până şi arcadele din faţă sunt împodobite cu statui. Toate acestea îl râcâie pe Iosif. Nu ţine la vechile obiceiuri, dar inima sa e plină de Iahve, dumnezeul nevăzut, şi e tulburat până-n adâncul sufletului, când este nevoit să privească în ţara lui Iahve chipurile interzise. A da chip rămâne numai la voia şi în mâna lui Dumnezeu creatorul. Omului el i-a permis doar să dea nume acestor chipuri: a dori însă să le plăsmuieşti tu însuţi, înseamnă aroganţă şi crimă. Statuile din jur îl

batjocoresc pe dumnezeul nevăzut. Uşoara nelinişte, sentimentul vinovăţiei cu care Iosif a pornit în călătoria spre Iustus au dispărut; acum se simte cuprins de o emoţie pură, se simte superior lui Iustus. Acesta reprezintă o politică inodoră, incoloră; el, Iosif, vine ca oştean al lui Iahve.

Duşman declarat al tuturor formalităţilor. Iustus se străduie să degreveze convorbirea de orice caracter oficial. Cei trei domni stau faţă-n faţă ia micul dejun. La început, Iustus a vorbit greceşte, dar apoi a trecut politicos în arameică, deşi are evident dificultăţi în această limbă. Încetul cu încetul se alunecă spre politică. Doctorul lannai este conciliant şi jovial ca întotdeauna. Iosif îşi apără propria politică; se aprinde mai mult decât ar fi voit. Tocmai pentru a împiedica partidul războiului să se lanseze în atacuri necugetate, este necesar să i se vină în întâmpinarea unor doleanţe. „Vreţi să spuneţi că trebuie activată pacea?" întrebă Iustus, şi cuvintele lui avură o nuanţă de neplăcută ironie. „Nu pot să nu-l asigur pe autorul *Cărţii macabeilor* că, în politica practică, atitudinea macabeicilor, indiferent care i-ar fi scopul, mi se pare şi astăzi complet greşită". „Oare cei mai incomozi dintre macabeici nu se află în Tiberiada dumitale? întrebă suav doctorul lannai. „Din păcate", măiturişi deschis Iustus, „nu stă în puterea mea să-l arestez pe Sapita al meu. Dar dumneavoastră aţi putea s-o faceţi, domnii mei. Numai că, aşa cum v-am scris, blândeţea tribunalelor dumneavoastră face ca numărul Răzbunătorilor lui Israel să fie atât de copleşitor". „Nici pentru noi nu este aşa de simplu", se scuză doctorul lannai. „La urma urmei, oamenii aceştia nu sunt tâlhari ordinari".

Iosif interveni: „Oamenii aceştia îl invocă pe Isaia. Ei cred", adăugă pe un ton apăsat şi agresiv, „că a sosit ceasul şi că foarte curând va veni Mesia". „Isaia ne

învaţă”, replică nu prea tare, dar înverşunat Iustus, „*Ţineţi-vă departe de putere*. *Ţineţi-vă departe şi aveţi încredere*, *ne* în *viaţă Isaia*”. „Citatul îl irită pe Iosif. Voia acest Iustus să-i dea o lecţie? „Focarul neliniştilor este Tiberiada dumitale”, spuse el aspru. „Focarul neliniştilor este Magdala dumitale, doctore Iosif”, replică politicos Iustus. „Nu pot face nimic, dacă tribunalele dumneavoastră îi eliberează pe hoţii mei. Dar dacă veţi continua să vă umpleţi fondurile pentru război din prada acestor tâlhării, doctore Iosif”, continuă el deosebit de politicos, „atunci nu mai răspund dacă, cumva, regele meu îşi va lua înapoi prin forţă aceste sume”.

Doctorul Iannai sări ca ars. „Ai în casa dumitale bani de la Sapita, doctore Iosif?” Iosif clocotea. Afurisitul ăsta de Iustus trebuie să aibă un fantastic serviciu de spionaj; trimiterea banilor fusese mascată în o mie şi unul de feluri. Evită un răspuns direct, spuse doar că primise, într-adevăr, bani din Tiberiada pentru gărzile civice, dar nu poate să creadă că aceştia proveneau din prada bandei lui Sapita. „Credeţi-mă, asta e sursa”, declară prietenos Iustus. „Vă conjur să nu mai sprijiniţi în felul acesta adunătura lui Sapita. Consider că îndatoririle ce-mi revin din funcţia mea nu-mi permit să admit ca Tiberiada mea să mai fie multă vreme aţâţată de dumneavoastră”. Şi acum mai vorbea foarte politicos; că se enervase reieşea mai mult din faptul că trecuse din nou la limba greacă. Cât despre bătrânul doctor Iannai, nici urmă nu mai rămăsese din indulgenţa lui. Sărise în sus şi gesticula mereu spre Iosif. „Ai bani de la Sapita?” striga el. „Ai bani de la Sapita?” Şi fără să mai aştepte un răspuns din partea lui Iosif, se întoarse spre Iustus. „În caz că au intrat bani din Tiberiada, sumele vor fi restituite”, promise el.

Nici nu ieşiră bine din oraş, că cei doi comisari se şi despărţiră. „Îţi atrag atenţia”, spuse Iannai şi vocea îi suna

metalic, „că nu te afli aici ca unul dintre Răzbunătorii lui Israel la Magdala, ci în calitate de comisar al Ierusalimului. Nu îngădui extravaganţele dumitale şi aceste aventuri pitoreşti”, striga el. Palid de furie, Iosif nu era în stare să riposteze nimic. Vedea clar că îşi supraapreciase puterea. Acest doctor Iannai mirosea bine ce are o bază solidă şi ce nu. Dacă îndrăznise să-l muştruluiască aşa ca pe un învăţăcel, însemna că poziţia lui se clătina puternic. Ar fi trebuit să mai aştepte, n-ar fi trebuit să se lanseze în această luptă cu Iustus. Cu viitorul prilej, Ierusalimul îl va revoca, iar Iustus va zâmbi, va arbora acest zâmbet infam, pe care Iosif i-l cunoaşte bine.

Dar să nu zâmbească. Iosif va avea grijă să împiedice zâmbetele. Ce înţelege acest Iustus din Galileea? Dar el acum simte că are ceva experienţă. Nu se mai teme şi nu mai este inhibat de conducătorii Galileei. Sapita a venit la el nechemat, pe celălalt, pe Iohan din Ghişala, îl va chema el. Se va dovedi că nu Ierusalimul, ci triumviratul Iohan, Sapita şi Iosif au adevărata putere în ţară. Indiferent că vor fi numiţi bande de hoţi sau adunătură sau cine mai ştie cum. Nici prin cap nu-i trece să rupă legătura cu Sapita. Dimpotrivă, va uni într-o singură uniune toate organizaţiile înarmate, recunoscute sau nu, din regiunea guvernului de la Ierusalim şi chiar şi în afara lui. Şi nu ca un comisar al Ierusalimului, ci în calitate de conducător al Răzbunătorilor lui Israel.

Iohan din Ghişala, căpetenia bine înarmatelor gărzi ţărăneşti din Galileea, se bucură vizibil când Iosif îl chemă la el. El avea în apropierea oraşului său natal, mica localitate montană Ghişala, de unde îşi luase şi numele, – în registre numele lui era Iohan Ben Levi – o mică proprietate nu prea rentabilă, care producea în special măsline şi smochine. Era un om îndesat, domol, binevoitor, foarte şiret, un om cu totul şi cu totul pe placul

galileenilor. În timpul expediţiei lui Cestius, organizase în Galileea de sus un înverşunat şi subtil război de partizani împotriva romanilor. Era multă vreme pe drumuri, cunoştea fiecare colţişor de ţară. Când Iohan ajunse în cele din mină la el, Iosif nu înţelese cum de nu se găsiseră mai şi. ainte. Scund, dar de statură puternică şi solidă, Iohan stătea în faţa lui cu chipul său smead, umeri largi, o bărbuţă în furculiţă, nasul turtit şi ochii cenuşii, şireţi. Cu toată viclenia lui, un om de treabă, cu sufletul deschis.

De cum veni, trânti o propunere care nu lăsa loc la nicio îndoială. Pretutindeni în ţară regele Agrippa depozita grâne, evident pentru romani. Iohan voia să rechiziţioneze aceste cereale pentru gărzile sale, o măsură de necesitate pentru care cerea încuviinţarea lui Iosif. Sub influenţa „sacilor cu bani" şi a aristocraţilor, – se plânse el, Ierusalimul neagă orice legătură cu gărzile sale. Iosif îi făcea impresia a nu semăna cu ceilalţi domni ipocriţi de la templu. „Dumneavoastră, doctore Iosif, sunteţi în adâncul inimii alături de Răzbunătorii lui Israel. Asta se simte de la o poştă. Dumneavoastră aş vrea să vă subordonez gărzile mele", spuse cu sinceritate şi îi dădu o listă întreagă a organizaţiei sale. Erau 18.000 de oameni. Iosif îşi dădu consimţământul ca grânele să fie rechiziţionate.

Nu se temea deloc de furtuna pe care o va stârni rechiziţionarea. Dacă se folosea de poziţia sa fără să-şi facă prea multe scrupule, dacă lua în mâna sa puterea reală în Galileea, atunci poate că Ierusalimul nu mai îndrăznea să-l revoce. Şi dacă totuşi se întâmpla aşa. atunci stătea în puterea lui să se lase rechemat sau nu. Aştepta să vadă ce se va întâmpla într-o stare de încordare aproape voioasă.

Iohan din Ghişala rămăsese şi el mulţumit de convorbirea cu Iosif. Era un om curajos şi nu-i lipsea nici humorul. Ştia toată Galileea că el era cel care sechestrase

grânele regelui Agrippa. Făcea pe nevinovatul, habar n-avea de nimic. Ceea ce se întâmpla era din dispoziţia comisarului de la Ierusalim. Se duse în văzul lumii prin toată regiunea duşmanului la Tiberiada pentru a-şi trata reumatismele la izvoarele calde de acolo. Ştia că dacă Iustus ar fi făcut ceva împotriva lui, oamenii săi s-ar fi năpustit asupra oraşului Tiberiada. Iustus râdea. Oricât de criminale i se păreau faptele acestei căpetenii de ţărani, felul său de a fi îi plăcea grozav.

Trimise însă la Ierusalim şi la Seforis o notă inaignată. Scos din sărite, gâfâind de furie, bătrânul doctor Iannai se duse la Iosif. Fireşte, cerealele trebuiau imediat estituite. Iosif îl întâmpină cu multă politeţe pe zelosul bătrân. Din păcate, cerealele nu pot fi restituite, căci le vându-se mai departe. Iannai trebui să se retragă, fără să fi obţinut nimic, din faţa lui Iosif, care ridica politicos din umeri în semn de regret. Rămăsese o mică mângâiere: Iosif trimisese o parte însemnată din câştig la Ierusalim.

În oraşul Tiberiada, unul din cele mai îndrăgite mijloace de agitaţie ale Răzbunătorilor lui Israel era lupta împotriva lipsei de pietate a păturii superioare, împotriva tendinţei ei de a se asimila romanilor şi grecilor. Când Sapita îi făcu o nouă vizită lui Iosif, acesta îi spuse cât de îndurerat fusese văzând statuile care se lăfăiau provocatoare în soare, în faţa palatului regal. Omul acesta sumbru şi robust ridică şi mai mult un umăr, ochii săi mici priviră în sus, apoi din nou în jos, se trase nervos de unul din capetele bărbii sale despicate. *Viţelul e în câmp, Iahve îi ia minţile. Mâna omului l-a făcut, el tiu poate fi un Dumnezeu*". Se aştepta ca Sapita să continue citatul faimos: „*Prin urmare viţelul trebuie prefăcut în praf*". Dar Sapita se mulţumi să zâmbească, sări peste această parte şi cită încet de tot, mai mult pentru sine decât pentru Iosif: „*Cine seamănă vânt, culege furtună*". Apoi, sec, făcu

constatarea: „Noi protestăm mereu împotriva acestei criminale nelegiuiri. I-am fi recunoscători comisarului de la Ierusalim, dacă şi el ar interveni în Tiberiada”.

Sapita nu era atât de deschis ca lohan din Ghişala, dar te puteai încrede în aluziile lui discrete. Cine seamănă vânt, culege furtună. Fără să se mai înţeleagă cu doctorul Iannai, Iosif îi ceru lui Iustus o nouă întâlnire.

De data aceasta Iosif sosi în Tiberiada simplu de tot, însoţit de un singur servitor. Iustus întinse, după obiceiul roman, braţul cu palma deschisă în semn de salut, dar apoi îl lăsă să cadă din nou, zâmbind, corectându-se oarecum, şi rostind salutul ebraic: „*Pace*”. Apoi cei doi domni se aşezară faţă-n faţă, numai ei doi, măsurându-se reciproc, într-o cordială ostilitate. Câştigaseră fiecare câte ceva de când se despărţiseră la Roma, căpătaseră putere asupra unor oameni şi asupra sorţii lor, se maturizaseră, trăsăturile li se înăspriseră, dar încă mai semănau între ei, Iosif cel smead şi palid şi Iustus cel smead şi gălbejit.

„Nu de mult, când am mai stat de vorbă, l-ai citat pe profetul Isaia”, spuse Iosif. „Da”, răspunse Iustus. „Isaia învaţă că mica Iudee nu trebuie să se lase târâtă într-o încleştare cu un adversar atotputernic”. „Aşa a învăţat”, spuse Iosif, „şi la sfârşitul vieţii s-a ascuns într-un cedru găunos şi a fost tăiat odată cu copacul”. „Mai bine să fie tăiat un om decât o ţară întreagă”, spuse Iustus. „De fapt, ce doreşti, doctore Iosif? Mă străduiesc să găsesc o legătură logică între măsurile pe care le iei. Dar fie că eu sunt prea prost ca să înţeleg, fie că ele toate nu au decât un scop: Iudeea îi declară Romei război sub conducerea noului macabeu Iosif Ben Mattias”. Iosii se stăpâni. Cunoaşte încă de la Roma această idee fixă a lui Iustus, care

Îl consideră un aţâţător la război. Dar el nu era. El nu vrea război. Dar nici nu se teme de el. De altfel, chiar

situându-se pe poziţia lui Iustus, consideră metodele folosite de acesta drept greşite. A face mereu caz de pace duce cu necesitate la război, la fel ca a face mereu caz de război. Dimpotrivă, o atitudine de înţeleaptă prevenire ar lipsi partidul războiului de orice pretexte. „Şi nu asta facem noi în Tiberiada?” întrebă Iustus. „Nu”, replică Iosif, „nu asta faceţi voi în Tiberiada”. „Te ascult”, spuse politicos Iustus. „Voi, cei din Tiberiada”, declară Iosif, „aveţi, de pildă, acest palat regal cu statuile sale reprezentând oameni şi animale, ceea ce constituie un permanent motiv de supărare pentru întreaga provincie, o permanentă instigare la război”. Iustus îl privi lung, apoi începu să zâmbească larg. „Pentru asta ai făcut drumul până aici?” întrebă el. Iosif îşi adună toată obida adunată împotriva acestor statui neruşinate şi spuse: „Da”.

Atunci Iustus îl pofti să-l urmeze. Îl conduse prin palat. Era un palat pe drept renumit, cea mai frumoasă construcţie a Galileei. Îl conduse prin săli, curţi, culoare şi grădini. Da, pretutindeni statui apărute odată cu clădirea. Regele Agrippa, cei doi premergători ai săi adunaseră cu migală din toată lumea, cu efort, bani şi mult bun gust, lucruri frumoase, pe care le potriviseră cum nu se poate mai bine unele cu altele, vechi şi renumite opere de artă. Într-una din curţi, pavată cu piatră maronie, Iustus se opri dinaintea unei mici opere de artă, veche, roasă de vreme, o lucrare egipteană reprezentând o ramură pe care se aşezase o pasăre. Era o lucrare foarte sobră, puţin cam severă, dar, cu toate acestea, micuţa pasăre părea chiar că se odihneşte, parcă vedeai fericita uşurime a zborului din aripile ridicate. Iustus se opri un timp în faţa lucrării, copleşit. Apoi, ca şi când s-ar fi trezit brusc, întrebă cu delicateţe: „Ar trebui s-o înlătur?” şi, arătând de jur-împrejur: „Şi pe asta? Şi pe asta? Atunci toată construcţia nu mai are niciun sens”. „Atunci rade la pământ

construcţia”, spuse Iosif, şi în vocea lui se adunase o ură atât de nestăvilită, încât Iustus nu mai spuse nimic.

Chiar a doua zi Iosif îl chemă la el pe căpetenia bandei, Sapita. Acesta se interesa dacă s-a ales cu ceva de la stăpânitorii Tiberiadei. „Nu”, răspunse Iosif, „inima lor e împietrită”. Dar, din păcate, domeniul de putere se sfârşeşte la marginea oraşului. Sapita trase tare de unul din vârfurile bărbii. De data aceasta el fu cel care rosti cuvintele peste care trecuse data trecută: „*Viţelul din S am ari a trebuie prefăcut în praf*”. „Dacă cei din Tiberiada”, spuse Iosif, „se leapădă de pricina supărării, atunci va avea înţelegere pentru aceşti oameni”. „Şi un adăpost?” întreba Sapita. „Poate că şi un adăpost”, spuse Iosif.

Când plecă Sapita, Iosif rămase îndoit. Acest Sapita este, în ciuda umărului lui ridicat, un tip zdravăn, nu umblă cu menajamente. Dacă el şi oamenii lui intră în palat, nu numai statuile vor fi înlăturate. Construcţia e frumoasă, tavanele sunt din lemn de cedru şi aurite, geme de rarităţi. Fără îndoială că îi aparţine regelui Agrippa şi se află incontestabil sub protecţia romanilor. Un timp, în ţară a fost linişte, şi la Ierusalim se speră că se va ajunge la o înţelegere cu Roma. Cizmarul Akavia, care face sandale, cel din birtul plin de funj de la Capernaum, l-a văzut pe Mesia: nu purta sabie. Anumiţi oamejii de la Roma nu aşteaptă decât ca guvernul de la Ierusalim să întreprindă ceva care să poată fi interpretat ca agresiune. Cele să se de el acum pot face să se rostogolească o piatră pe care până acum multe mâini au ţinut-o bine.

În noaptea următoare palatul regelui Agrippa fu devastat. Era o construcţie amplă, foarte solidă şi nu a fost deloc uşor să fie făcută una cu pământul. Nici nu s-a reuşit pe de-a-ntregul. Totul s-a petrecut la lumina palidă a lunii şi, ciudat, fără strigăte. Numeroşii oameni care s-au ocupat de treaba asta loveau cu îndârjire pietrele tari, le

smulgeau cu mâinile, le călcau în picioare. Călcară în picioare şi straturile de flori din grădină. Cu o deosebită furie distruseră fântânile arteziene. Alergau încoace şi încolo, foarte activi, nu cruţau preţioasele covoare şi ţesături, încrustaţiile în aur ale plafonului, alesele blaturi de mese. Şi totul fără strigăte. Iustus înţelese imediat că trupele sale erau prea slabe, pentru a interveni cu succes, şi interzise orice rezistenţă. Dar Răzbunătorii lui Israel măcelăriseră în jur de o sută de soldaţi şi locuitori greci ai oraşului, care, atunci când se pornise atacul, încercaseră să se apere. Construcţia însăşi mai arse încă o zi întreagă.

Devastarea palatului din Tiberiada făcu să înmărmurească de uimire toată Gaiileea. La Magdala, autorităţile îl asaltau pe Iosif cerându-i instrucţiuni, o luare de poziţie. Iosif tăcea cu înverşunare. Apoi, brusc, în mare grabă, încă în ziua incendiului, o porni spre Tiberiada, pentru a transmite lui Iustus mesajul de compasiune al guvernului de la Ierusalim pentru marea nenorocire, pentru a-i oferi sprijin. Îl găsi printre ruine, umblând încoace şi-ncolo trist şi neajutorat. Iustus nu-i ceruse regelui său trupe, nu întreprinsese nimic împotriva lui Sapita şi a oamenilor lui. Acest om, altminteri atât de activ, acum stătea inert şi disperat. Nici când T văzu pe Iosif nu-l batjocori, nu avu pentru el nici măcar o singură observaţie caustică. Vocea îi răsuna răguşit de supărare şi enervare, iar chipul îi era palid când îi spuse lui Iosif: „Nici nu ştii ce ai săvârşit. Răul nu l-a constituit nici oprirea jertfelor aduse pentru templu, nici atacarea lui Cestius, nici măcar edictul din Cezarea. Asta, ceea ce s-a întâmplat aici, asta înseamnă categoric război”. Ochii îi erau plini de lacrimi de furie şi tristeţe. „Ambiţia te orbeşte”, îi spuse lui Iosif.

O mare parte din prada din palat Sapita i-o dădu lui Iosif. Aur, lemn scump, fragmente de statui. Iosif căută fără să vrea ramura cu pasărea din piatră maronie, dar n-o

găsi; era dintr-un material fără valoare şi fusese distrusă cu uşurinţă.

Veştile din Tiberiada îi loviră pe domnii de la Ierusalim ca un pumnal în piept. Tocmai se obţinuse prin mijlocirea paşnicului legat Paulin o jumătate de promisiune din partea guvernului imperial. În caz că Iudeea va sta liniştită, Roma a declarat că se va mulţumi cu predarea câtorva căpetenii, a lui Simon Bar Giora, a doctorului Eleazar. La Ierusalim oamenii erau bucuroşi să scape de aţâţători. Acum, fapta stupidă de la Tiberiada distrusese totul.

Răzbunătorii lui Israel, încolţiţi, acum respirau mai liber. Sala Albastră, locul lor de adunare, deveni centrul iudeii. Impuseră ca doctorul Eleazar să fie chemat la guvern. Arogant, savurând din plin umilirea celorlalţi, tânărul şi elegantul domn se lăsă rugat înainte de a accepta. Cât despre rebelul guvernator al Galileei, care acţionase atât de evident împotriva indicaţiilor guvernului său, pe acesta Sala Albastră nu mai putu, desigur, să-l mai păstreze în funcţie. Doctorul Iannai raportase personal înaltului Sfat, cerând revoltat destituirea şi pedepsirea acestui criminal, Iosif Ben Mattias. Răzbunătorii lui Israel nu îndrăzneau să-i ia apărarea; se fereau să se manifeste în vreun fel. Printre domnii din guvern, unul singur găsi un cuvânt în favoarea lui Iosif, şi acesta fu bătrânul şi blajinul Mare Doctor Iohanan Ben Sakkai. Acesta spuse: „Nu slidiţi pe nimeni, înainte de moartea sa”.

Bătrânul părinte al lui Iosif, uscăţivul şi sanguinicul Mattias, era tot atât de disperat, pe cât de fericit fusese la numirea fiului său. Îl implora stăruitor ca, încă înainte ca decretul de rechemare să ajungă în Galileea, să se întoarcă 1? Ierusalim, să se înfăţişeze şi să se justifice. Dacă va rămâne în Galileea, aceasta va însemna pieirea pentru toţi. Inima lui era rănită de moarte. N-ar vrea să intre în

mormânt înainte de a-şi mai vedea o dată pe fiul său Iosif.

Primind această scrisoare, Iosif zâmbi. Tatăl său era un domn bătrân pe care el îl iubea foarte mult, dar care era prea temător şi prea pesimist. Propria sa inimă era plină de încredere. Din nou, lucrurile se vedeau din Galileea altfel decât de la Ierusalim. De când cu atacul împotriva statuilor din Tiberiada, Galileea îi ridica osanale; se ştia în toată ţara că, fără încuviinţarea sa, această faptă nu s-ar fi putut întâmpla niciodată. Dărâmase zidul dintre el şi poporul din Galileea, pentru ţară el trece acum, într-adevăr, drept cel de-al doilea Iuda Macabeul, cum îl numea în batjocură acest Iustus. Unităţile armate ascultă de el. Nu el depinde de Ierusalim, ci Ierusalimul de el. Stă în puterea lui să sfâşie, pur şi simplu, decretul de la Ierusalim, prin care era destituit.

În noaptea aceea avu un vis ciudat. Pe toate străzile veneau legiuni de romani. Îi vedea apropiindu-se încet, de nestăvilit, într-o ordine desăvârşită, în rânduri de câte şase oameni, mii şi mii, dar toţi ca o singură fiinţă. Da. ceea ce venea acum spre el era războiul, era „tehnica”, o maşină uriaşă, copleşitoare, de o siguranţă oarbă, era nebunesc să încerci să te aperi împotriva ei. Văzu pasul egal al legiunilor, îl văzu bine de tot, dar, ceea ce era mai cutremurător, nu-l auzea. Gemu. Era un singur picior enorm încălţat într-o uriaşă cizmă soldăţească, piciorul se ridica, păşea, nu i te putea; opune, în cinci minute, în trei minute va zdrobi pe cineva. Iosif sta pe calul său, „Săgeata”, Sapita, Iohan din Ghişala, toţi îl urmăreau cu privirile, întunecaţi şi întrebători, şi aşteptau ca el să-şi tragă sabia din teacă. Apucă sabia, dar nu ieşea din teacă, era înţepenită, gemu, Iustus din Tiberiada rânji, Sapita se trăgea sălbatic şi furios de unul din capetele bărbuţei sale despicate, tâmplarul Halafta ridică pumnii lui zdraveni. Iosif trase de sabie, dura o veşnicie, trase şi trase şi nu

reuşi s-o scoată. Cizmarul Akavia, care făcea sandale, scânci: „Mănâncă, omule, trebuie să mănânci” şi piciorul încălţat cu uriaşa cizmă soldăţească se ridică; păşi, se apropia tot mai mult.

Dar când Iosii se trezi, afară era o dimineaţă de iarnă, clară şi r rălucitoare, iar înspăimântătoarea veşnicie a aşteptării cir. rei sqldăţeşti fu dintr-odată măturată. Tot ce se întâmplase era bun. Nu Ierusalimul, ci Dumnezeu însuşi îl pusese în ace V. Dumnezeu doreşte război.

Se apucă e i o patimă sălbatică să pregătească acest război sfânt. Cum se putuse ca la Roma să mănânce cu străinii la o masă, să doarmă într-un pat cu ei? Acum, şi el, ca şi alţii, se simţea scârbit de mirosul pielii lor. Ei infestau aerul. Este posibil ca administraţia acestor romani să fie bună, străzile lor, apeductele. Dar această ţară sfântă, Iudeea, era ca ciumată dacă în ea se trăia altfel decât evreieşte. Se simţi cuprins de acea patimă obsedantă cu care-şi scrisese atunci cartea despre macabei. Îşi scrisese, prorocind, propriul său viitor. Forţa lui creştea. Lucra neobosit, zi şi noapte. Punea ordine în administraţie, făcea provizii, disciplina unităţile armate, întărea fortificaţiile. Cutreiera străzile Galileei, marile sale ţinuturi liniştite, munţii şi văile, malurile râurilor, ţărmul mării, viile, livezile de măslini şi smochini. Cutreiera pe calul său „Săgeata”, tânăr, plin de putere, radiind de o veselie strălucitoare şi de încredere în sine, în faţa lui flutura flamura cu iniţialele macabeicilor, Cine este ca tine, Doamne”, iar apariţia lui, cuvântul şi flamura sa aprindeau inimile tineretului din Galileea.

Mulţi dintre cei care îi auzeau cuvântările, învăpăiatele cuvinte pline de încredere în distrugerea Edomului, care ţâşneau din el ca pietrele şi focul dintr-un munte, strigau că în Israel a apărut un nou profet. „Marin, Marin”, Domnul nostru, Domnul nostru, strigau ei cu o

pătimaşă dăruire, oriunde venea el, şi-i sărutau mâinile şi hainele.

Plecă la Meron în Galileea de sus. Era un oraş neînsemnat, renumit numai prin măslinii, universitatea şi mormintele sale străvechi. Aici odihneau tălmăcitorii Legii din vechi timpuri, severul Mare Doctor Şamai şi blajinul Mare Doctor Hillel. Cei „din Meron treceau drept oameni deosebit de credincioşi. Se spunea că din mormintele tălmăcitorilor le era insuflată o mai profundă înţelepciune întru Domnul. Poate că pentru aceasta a plecat Iosif la Meron. Vorbi în vechea sinagogă; oamenii îl ascultau în linişte. Doctorii şi studenţii în special erau aici mai liniştiţi decât în alte părţi, îşi legănau trupurile ascultând încordaţi şi respirau tulburaţi. Şi deodată, când, după *6* propoziţie lungă şi obositoare, Iosif tăcu, în tăcerea aceea cineva, un tânăr palid, şopti înăbuşit, apăsat: „Acesta este”. „Cine sunt eu?” întrebă Iosif iritat. Tânărul repetă, ridicând ochii săi de câine credincios, puţin cam smintiţi: „Tu eşti, da, tu eşti”. Se dovedi curând că locuitorii micului oraş îl considerau pe acest tânăr un profet al lui Iahve şi că numai cu o săptămână în urmă lăsaseră o noapte întreagă uşile caselor lor deschise, pentru că el prezisese că în noaptea aceea Mântuitorul va veni la ei.

Auzind toate acestea, Iosii se înfioră. Se supără rău şi se porni cu cuvinte grele împotriva tânărului. Şi în fundul sufletului său alunga de la sine ca o blasfemie acest gând. Dar se simţea tot mai adânc pătruns de credinţa în caracterul divin al misiunii sale. Cei care îl numeau pe el Mântuitorul erau copii şi nebuni. Dar el era chemat să pregătească împărăţia Mântuitorului.

Celor din Meron nu puteai cu niciun chip să le scoţi din cap convingerea că l-au văzut pe Mesia. Puseră să fie turnate în aramă urmele copitelor calului „Săgeata”, şi aceste locuri le erau mai sfinte decât mormintele

tălmăcitorilor Legii. Iosif st înfuria, râdea şi îşi bătea joc de nebuni. Dar se simţea el însuşi din ce în ce mai legat de cel ce avea să vină şi aştepta cu un dor nestins, aproape cu voluptate, să-l vadă cu propriii săi ochi.

Când sosi comisia de la Ierusalim pentru a-i înmâna decretul de destituire, el declară zâmbind că trebuie să fie vorba de o greşeală, şi până când nu va avea un răspuns sigur de la Ierusalim, va trebui să-i ia în paza sa pe aceşti domni pentru a feri ţara de tulburări. Cei din Ierusalim îl întrebară cine îl împuternicise să declare război Romei. El a răspuns că misiunea lui a venit de la Dumnezeu. Cei din Ierusalim citară din lege: *„Cine cutează să spună în numele meu un cuvânt pe care nu l-am încuviinţat să-l rostească, acela trebuie să moară*. Zâmbind într ma, arborând un aer de aroganţă amabilă, Iosif ridică din um şi spuse că trebuiau să mai aştepte să vadă cine vo be în… mele Domnului şi cine nu. Iradia, era. sigur de sine şi ce dumnezeul său.

Uni miliţiile sale cu pâlcurile lui Iohan din Ghişala şi o porni în marş spre Tiberiada. Iustus i-a predat oraşul fără să se apere. Din nou s-au aflat faţă-n faţă; dar de data aceasta, în locul bătrânului Iannai, se afla robustul şi binevoitorul Iohan din Ghişala. „Du-te liniştit la regele Agrippa al dumitale”, îi spuse lui Iustus. „Eşti un om inteligent, prea inteligent pentru un război de eliberare. Pentru aceasta trebuie să ai credinţă şi urechea plecată spre chemarea lăuntrică”. „Poţi lua tot ce-i aparţine regelui, aur şi valori”, spuse prietenos Iosif. „Numai actele guvernului te rog să le laşi aici. Poţi pleca nestingherit”. „Eu nu am nimic împotriva dumitale, domnule Iohan”, spuse Iustus. „Cred că îţi urmezi chemarea lăuntrică. Dar cauza voastră este pierdută, lăsând cu totul la o parte motivele raţionale, chiar şi pentru faptul că-l aveţi drept conducător pe acest om”. Nu se uita la Iosif, dar vocea îi

era încărcată de dispreţ. „Doctorul Iosif al nostru nu pare să vă fie pe plac”, spuse zâmbind Iohan din Ghişala. „Dar este un organizator strălucit, un orator minunat, un conducător înnăscut”. „Doctorul Iosif al vostru este un mişel”, spuse Iustus din Tiberiada. Iosif nu răspunse. Omul acesta lovit era amărât şi nedrept, nu merita să te pui cu el, să-l contrazici.

În această iarnă galileeană Iosif s-a simţit puternic şi fericit. Ierusalimul n-a cutezat să intervină cu forţa împotriva lui; da, se admise în mod tacit, ca, după câteva săptămâni, să fie din nou comisar al guvernului central. Nu i-a fost deloc greu să-şi păstreze graniţele cu romanii, să pătrundă în interiorul lor, să-i smulgă regiunii regelui Agrippa malul de vest al lacului Ghenizaret şi să ocupe şi să-şi întărească oraşele. Organiza războiul. Aerul sfânt al ţării îi insufla uimitoare şi măreţe idei.

Roma tăcea, nicio veste nu sosea de la Roma. Legatul Paulin rupsese orice legătură cu prietenii săi de la Ierusalim. Această primă victorie fusese dobândită prea uşor. Romanii s-au menţinut în Samaria şi în oraşele de pe ţărm, unde, sprijiniţi de majoritatea greacă a populaţiei, deţineau fără teamă puterea. Trupele regelui Agrippa evitau şi ele orice încăierare. În toată ţara era linişte.

Oricine avea bunuri imobile, dacă în fundul sufletului său nu ţinea cu Răzbunătorii lui Israel, căuta să-şi ducă avutul în zona romană, la loc mai sigur. Cu un asemenea prilej, soţia unui oarecare Ptolemeu, intendent al regelui Agrippa, fu atacată pe drum de oamenii lui Iosif. Aceasta se întâmpla în apropierea satului Dabarita. Această doamnă avea multe lucruri cu ea, lucruri de valoare, evident, unele aparţinându-i regelui, o pradă serioasă, şi cei care puseră mâna pe ele nu-şi mai încăpeau în piele de bucurie. Dar fură serios dezamăgiţi. Iosif dispuse ca lucrurile să fie trimise pe teritoriul roman, însoţite de a

scrisoare politicoasă, pentru a ajunge în mâinile sigurea! e legatului Paulin.

Nu era prima oară că proceda astfel, şi oamenii lui mârâiau. Ei se plânseră lui Iohan din Ghişala. Se ajunse la o discuţie aprigă între Iohan, Sapita şi Iosif. Iosif le aminti că, în războaiele purtate mai înainte, de multe ori grecii şi romanii dădeau asemenea dovezi de cavalerism. Iohan însă t-urba. Ochii lui cenuşii, însângeraţi aveau scânteieri răutăcioase, bărbuţa despicată împungea aprig aerul, omul părea un munte care s-a pus în mişcare. Strigă: „Aţi înnebunit, domnule? Ce vă-nchipuiţi că facem noi, participăm la Jocurile Olimpice? îndrăzniţi să ne turnaţi tot felul de baliverne despre cavalerism, când e vorba de lupta împotriva romanilor? Ceea ce e aici e război, domnule, nu întreceri sportive. Aici nu e vorba de stejar. Aici sunt şase milioane de oameni care nu mai pot respira aerul ăsta otrăvit de romani şi se înăbuşă, înţelegeţi, domnule?” Iosif nu putu face faţă ieşirii nestăpânite a acestuia, era uluit, se simţea pe nedrept lovit. Se uită la Sapita. Dar acesta sta şi el întunecat la faţă, fără să scoată o vorbă, dar era clar: Iohan nu făcuse decât să exprime ceea ce simţea el însuşi.

Cei trei bărbaţi erau însă prea deştepţi pentru a-şi primejdui misiunea din cauza unei certe. Folosiră iarna pentru a asigura, după puterile lor, apărarea Galileei.

Ţara rămase calmă, dar acest calm începea să devină apăsător. Iosif îşi păstra siguranţa şi buna dispoziţie. Dar, uneori, prin aceeaşi «Vu-anţă veselă pătrundeau cuvintele încărcate de ură ale lui Iustus. Tot mai des, în ciuda zilelor sale încărcate la maximum cu muncă, i se părea că aude încet, clar şi amar din cuvintele funcţionarilor şi ofiţerilor, din murmurul adunărilor populare: „Doctorul Iosif al vostru este un mişel”. Aceste cuvinte i se întipăriseră în inimă, tonul lor, dispreţul lor, resemnarea lor, arameica lor chinuită.

În centrul lumii se afla ţara Israel, Ierusalimul se afla în centrul ţării, Templul se afla în centrul Ierusalimului, Sfânta Sfintelor în centrul Templului, buric Ol pământului. Până în vremea regelui David. Iahve pribegise. În cort sau în vreo colibă improvizată. Regele David a hotărât să i se construiască o casă. A cumpărat *Tenne Arawna*, străvechiul munte sfânt Sion. Dar nu i se îngăduia decât să pună fundamentul; îi era interzis să construiască propriu-zis templul, căci în numeroasele lui bătălii vărsase prea mult sânge. Numai fiul său, Solomon, a fost învrednicit să înfăptuiască această sfântă lucrare. Şapte ani a construit. Niciunul dintre muncitorii săi nu a murit în ace St timp, niciunul nu s-a îmbolnăvit, nicio unealtă nu s-a stricat. Cum nu era voie să se folosească fier pentru sfânta construcţie, Dumnezeu îi trimise regelui un vierme miraculos, „Shamir”, care despica piatra. Se întâmpla adesea ca pietrele să se aşeze de la sine la locul lor, fără ajutorul omului. Altarul pentru jertfe se înălţa impunător şi sfânt, lângă el era bazinul pentru abluţiunile preoţilor, marea de aramă, care se odihnea pe doisprezece tauri. În pronaos se înălţau doi copaci ciudaţi din bronz, numiţi Iahin şi Boas. Interiorul era lambrisat cu lemn de cedru, podeaua pardosită cu scânduri groase de chiparos, zidăria şi pietrele erau complet acoperite. De-a lungul fiecăruia dintre pereţi se aflau cinci sfeşnice de aur, apoi mesele pentru pâinea destinată jertfei. În Sfânta Sfintelor, ascunşi de priviri printr-o draperie, se aflau uriaşi oameni înaripaţi, Heruvimi, sculpt şi în lemn de măslin sălbatic; capetele lor de pasăre care te ţintuiau te umpleau de groază. Aripile lor uriaşe, acoperite cu aur, erau întinse protector asupra arcei lui Iehova, care îi purtase pe evrei în deşert. Această casă a dăinuit mai bine de patru sute de ani, până când regele Nabucodonosor a distrus-o, târând în Babilon uneltele sfinte.

Întorşi din prizonieratul din Babilon, evreii au construit un nou templu. Dar, asemuit cu primul, acesta părea jalnic. Până când s-a ridicat un mare rege, pe numele lui Irod; în cei optsprezece ani ai săi de domnie a început reconstruirea templului. A folosit mii de muncitori ca să lărgească acea colină pe care se afla construcţia, a întărit-o cu o terasă în trei nivele, făcu totul cu atâta iscusinţă şi cu atâta muncă, încât templul său trecea, fără îndoială, drept cea mai frumoasă construcţie din Asia. după mulţi chiar cea mai frumoasă construcţie din lume. Lumea, spuneau cei din Ierusalim, este ca un ochi: albul este marea, pământul este irisul, Ierusalimul este pupila; iar imaginea care apare în pupilă este Templul.

Podoaba templului nu era realizată nici cu pensula pictorului, nici cu dalta sculptorului; frumuseţea ei rezulta din armonia dimensiunilor ei măreţe, din calitatea aleasă a materialelor din care fusese construită. Era înconjurată din toate părţile de solide galerii duble, care ofereau trecătorilor adăpost pe timp de ploaie şi umbră pe arşiţă. Cea mai frumoasă dintre săli era Sala Pătrată, unde se întrunea înaltul Sfat. Avea şi o sinagogă, multe prăvălii, spaţii de vânzare a animalelor pentru jertfe, pentru parfumuri sfinte şi laice, o curte mare pentru tăieri, apoi bănci pentru zarafi.

Un grilaj de piatră separa spaţiile profane de cele sacre. Inscripţii greceşti şi latine ameninţau cu moartea – şi nu se putea să nu le vezi – pe orice neevreu care trecea dincolo de ele. Cercul celor care aveau voie să intre era din ce în ce mai redus. Cei bolnavi nu aveau nici ei voie să intre, de asemenea nici infirmii şi nici cei care se aflaseră în apropierea unui cadavru. Femeilor li se îngăduia săint. e într-un singur spaţiu, mare; dar nici aici nu puteau să calce când erau la menstruaţie. Curţile interioare erau rezervate preoţilor şi chiar şi în cazul acestora numai dacă n-aveau

niciun cusur.

Templul alb şi auriu aşezat pe terase domina oraşul; din depărtare părt. a o colină acoperită de zăpadă, acoperişurile erau înţesate cu suliţe ascuţite, poleite cu aur, pentru ca păsările să nu le murdărească. Curţile şi sălile erau pavate cu multă artă cu mozaicuri. Pretutindeni terase, porţi, coloane, cele mai multe din marmoră, multe îmbrăcate în aur şi argint sau cu acel metal preţios, arama de Corint, acel aliaj unic, rezultat în incendiul din Corint din topirea mai multor metale preţioase. Deasupra porţii care ducea la sanctuar Irod poruncise să se fixeze emblema Israelului, viţa de vie. Se lăfăia opulentă, toată din aur, ciorchinii îi erau de un stat de om.

Opere de artă renumite în întreaga lume împodobeau interiorul templului. Iată menorah, sfeşnicul cu cele şapte braţe reprezentând cele şapte planete: soarele, luna, Mercur, Venus, Marte, Jupiter şi Saturn. Iată masa cu cele douăsprezece pâini expuse pentru jertfire, care semnificau zodiacul şi anul. Iată vasul cu cele treisprezece tipuri diferite de miresme, din mare, din pustiul nelocuit, de pe pământul locuit, arătând că totul vine de la Dumnezeu şi este acolo pentru Dumnezeu.

În fund de tot, în locul cel mai ferit, în subteran, se aflau tezaurele Templului, care păstrau bogăţiile statului; o parte considerabilă din aurul şi din cele mai preţioase lucruri de pe pământ. Tot aici erau păstrate odăjdiile arhiereului, pieptarul sfânt, bijuteriile Templului, diadema de aur care purta numele lui Iahve. În jurul acestor odăjdii se purtase o lungă ceartă între Roma şi Ierusalim, înainte ca trezoreria Templului să le poată păstra definitiv, şi în această ceară cursese mult sânge.

În inima Templului, separată şi ea printr-o draperie de purpură, se afla Sfânta Sfintelor. Era goală şi întunecată, o singură piatră brută se afla pe fundul ei gol,

era o bucată din stânca Setiiah. După spusele evreilor, aici locuia Iahve. Nimeni nu avea voie să calce în acel loc. O singură dată pe an, în ziua în care Iahve s-a împăcat cu poporul său, – Marele Preot intra în această Sfântă a Sfintelor. În acea zi, toţi evreii de pe pământ posteau, sălile şi curţile Templului erau pline de oameni. Aşteptau ca Marele Preot să-l strige pe nume pe Iahve. Căci acest nume nu trebuia rostit, simpla încercare de a o face atrăgea moartea. Numai în această unică zi Marele Preot îl invoca pe Dumnezeu după numele său. Cei care auzeau numele rostit de gura Marelui Preot nu erau mulţi, dar toţi credeau că l-au auzit, şi sute de mii de genunchi izbeau dalele Templului.

Ceea ce se petrecea dincolo de draperia Sfintei Sfintelor era un mister şi un prilej de şuşoteli. Iudeii declarau că Iahve este nevăzut, aşadar acolo n-ar fi chipul lui. Dar lumea nu voia să creadă că spaţiul acela era gol. Jertfele îi erau aduse unui dumnezeu, acolo era un dumnezeu, al cărui chip putea fi văzut acolo. Cu siguranţă că şi acest dumnezeu Iahve era acolo, iar iudeii egoişti îl ascundeau pentru ca el să nu fie ademenit de alţii care să li-l fure. Duşmanii evreilor, în special grecii zeflemisitori şi sceptici, declarau că în realitate în Sfânta Sfintelor este proslăvită o căpăţână de măgar. Dar batjocura nu-şi atingea ţinta. Dar atât romanii, cu spiritul lor limpede şi luminat, cât şi barbarii întunecaţi şi ignoranţi tăceau îngânduraţi când se vorbea de dumnezeul evreilor, mister şi groază rămânea în lume în jurul tainicului nevăzut din Sfânta Sfintelor.

Pentru evreii de pe tot mapamondul templul lor este adevărata patrie, izvorul nesecat al puterii lor. Fie că se aflau pe Ebro sau pe Ind, la ţărmul mărilor britanice sau pe cursul superior al Nilului, întotdeauna când se rugau, ei se întorceau cu faţa spre Ierusalim, acolo unde se afla

Templul. Toţi donau cu dragă inimă o contribuţie pentru Templu, toţi mergeau în pelerinaj la el, sau aveau în plan ca, o dată, de Paşti, să ducă mielul lor la Templu. Dacă le reuşea vreo acţiune, aduceau la Templu mulţumiri celui nevăzut, erau slabi şi în nevoie îşi doreau ca el să-i ajute. Numai în preajma Templului pământul era pur şi aici trimiteau cei care trăiau în străinătate cadavrele lor, cu gândul ca măcar în moarte să se regăsească. Oricât de împrăştiaţi ar fi fost, aici era patria lor.

Atunci când la Roma a sosit raportul despre devastarea palatului din Tiberiaaa, împăratul se afla în Grecia pentru a vizita monumente de artă. Pe durata lipsei sale, el îl însărcinase pe ministrul casei imperiale Claudius Hei cu conducerea treburilor guvernului. Acesta convocă imediat un consiliu de cabinet. Şi iată-i împreună pe cei treizeci şi şapte de domni, care aveau funcţiile hotărâtoare la Curte. Vestea că revolta izbucnise din nou în Luaeea îi zgudui profund. Cu zece ani în urmă un asemenea mesaj n-ar fi fost decât o ştire neimportantă dintr-o provincie neimportantă. Dar acum ea lovi guvernul în punctul său cel mai sensibil, îi puse în pericol proiectul cel mai important, o nouă expediţie alexandrină.

Ei, aceşti treizeci şi şapte de domni, erau cei care puseseră uriaşul proiect pe o bază solidă. Creaseră în sudul Arabiei puncte de sprijin pentru calea maritimă spre Indii, procuraseră mijloacele financiare pentru campania în Etiopia şi o expediţie şi mai îndrăzneaţă spre Marea Caspică. Potrivit planului de război al imperatorilor Corbulon şi Tiberiu Alexandru, trupele se puseseră în mişcare. Legiunea 22, ca şi toate trupele disponibile din Germania, Anglia şi Dalmaţia erau deja în drum spre est, legiunea 15 era în drum spre Egipt. Şi iată că acum tot acest măreţ plan era răsturnat de o rebeliune care se tot aprindea chiar în mijlocul zonei pe care ei o aveau de

străbătut. Ah, ar fi fost fericiţi să poată da crezare promisiunilor făcute de autorităţile locale, că provincia se va linişti curând de la sine. Acum însă, s-a dovedit că va fi nevoie de foarte mulţi oameni şi de foarte mult timp atât de preţios pentru a reprima răscoala.

Cei mai mulţi dintre miniştri nu erau romani, ci greci pătimaşi; doreau cu tot dinadinsul ca Grecia lor, Orientul lor să devină baza imperiului. Acum turbau de furie, aceşti sfetnici şi generali ai noului Alexandru, la gâi dul că magnifica lor campanie putea fi amânată sau chiar zădărnicită pentru totdeauna de o asemenea stupizenie.

Aparent, erau calmi şi solemni. Unii dintre ei, cei mai mulţi, erau fii şi nepoţi de sclavi şi tocmai de aceea afişau acum, o dată ajunşi la putere, demnitatea glacială a vechilor senatori romani.

Claudius Hei expune situaţia dezastruoasă din Iudeea, importanţa ei pentru marile proiecte legate de Orient. El însuşi, Claudius Hei, este, prin naştere, sclav. S-a dezvoltat ireproşabil, face impresia unui om sobru şi impunător, chipul are trăsături regulate, toată fiinţa lui emană energie. Poartă inelul cu pecete al împăratului. Oricare altul în locul lui l-ar fi însoţit pe împărat în Grecia, este periculos să-l laşi atâta vreme pradă influenţelor străine. Claudius Hei a preferat însă să rămână la Roma. Este aproape sigur că vreuna din măsurile luate de el îi va displace împăratului. Probabil că Claudius Hei va muri de tânăr, inspirând pulbere de aur sau cu venele tăiate.

Dar niciun preţ nu e prea scump, atunci când vrei să r. tăpâneşti lumea.

Vorbeşte calm, concis, fără menajamente. Răscoala a fost luată prea în glumă, acum va trebui luată cu atât mai în serios. Ne-am înşelat cu toţii, recunoaşte deschis. Cu o singură excepţie. Îi cer celui care nu s-a înşelat să-şi spună părerea.

Oricât de nesuferit le-ar fi fost tuturor acestor domni Filip Talas, uscăţiv şi cu un nas vulturesc, acum priveau cu respect la şeful secţiei orientale. El atrăsese de la bun început atenţia ca nimeni să nu se lase amăgit de vorbăria vicleană, dulcefadă şi împăciuitoristă a Ierusalimului. Fusese puţin cam ridicul cu veşnica sa teamă de evrei, cu ura sa moşnegească. Iată, acum s-a dovedit că ochiul urii a văzut mai bine decât scepticismul tolerant al celorlalţi.

Ministrul Filip Talas nu lăsa să se vadă cât era de mulţumit. Mic, încovoiat, stătea nebăgat în seamă ca totdeauna. Dar pe dinăuntru se umflase *le* fericire; părea că nici cicatricea pe care o avea de pe timpul sclaviei nu se mai vedea. Acum, după jefuirea palatului din Tiberiada din voinţa binevoitoare a zeilor, după această: & ouă şi nemaipomenit de neruşinată încălcare a tuturor promisiunilor, sosise timpul pentru marea răfuială. Acum nu se mai putea accepta doar o condamnare uşoară, executarea câtorva mii de răsculaţi, câteva milioane despăgubiri şi cam aşa ceva. Asta trebuiau s-o înţeleagă acum şi ceilalţi. Ministrul Filip Talas spuse: „Ierusalimul trebuie distrus”.

N-a ridicat glasul şi nici nu i-a tremurat deloc. Dar aceasta era cea mai măreaţă clipă a vieţii sale, şi oricând va trebui să coboare în mormânt, o va face cu inima împăcată. În sinea lui jubila: Nablion. Visa la regimentele care se vor năpusti asupra Ierusalimului, cum îi vor trage de bărbi pe locuitorii lui şi îi vor omorî, cum le vor incendia casele, vor dărâma zidurile, vor face una cu pământul Templul care se înălţa atât de vanitos. Dar nimic din toate acestea nu răzbătea din glasul său, atunci când spuse ferm, ca pe ceva de la sine înţeles, aproape chiar puţin cam morocănos: „Ierusalimul trebuie distrus”.

Se lăsă tăcere şi prin această tăcere se auzi un oftat. Claudius Hei îşi întoarse chipul frumos şi smead spre

Reginus şi întrebă dacă directorul rezervaţiilor imperiale de perle are ceva de observat. Claudius Reginus nu avea nimic de observat. Gali eenii aceştia se purtaseră prea prosteşte. Acum, într-adevăr, nu mai rămânea altceva de făcut în afară de folosirea armatei.

Claudius Hei făcu un rezumat. Aşadar, presupunând că va avea consimţământul acestor domni, îl va ruga pe rege să pornească cât mai curând expediţia împotriva Iudeii. Până acum, curierii spre Grecia au arborat mereu în vârful lăncii coroana de laur care aducea veşti bune; de data aceasta, pentru a o face pe Maiestatea Sa să înţeleagă cât de gravă era situaţia la Roma, îi va da curierului, pentru a pune în vârful lăncii, pana vestitoare de nenoroc.

La stăruinţele lui Claudius Hei, Senatul dispuse să se deschidă templul lui Ianus ca semn că imperiul se pregătea de război. Senatorul Marulle, care prezida, îşi exprimă faţă de Claudius, fără să-şi ascundă ironia, regretul său de a nu fi putut organiza această ceremonie cu un prilej mai strălucit. Lumea avusese parte de pace un an de zile. Oraşul Roma fu surprins când văzu aripile grele ale uşilor templului lui Ianus dându-se la o parte cu zgomot şi apărând imaginea zeului cu două fese, zeul îndoielii, se ştie începutul, dar nimeni nu ştie sfârşitul. Mulţi se simţiră neliniştiţi când aflară că acum atât de bunul şi atât de marele Jupiter al Capitoliului lor începuse războiul împotriva dumnezeului nevăzut şi fără chip din Orient.

În mahalalele populare nimeni nu-i invidia pe evrei pentru faptul că regele se hotărâse, în sfârşit, să acţioneze drastic împotriva lor. Se cuibăriseră peste tot, întregul cartier negustoresc era înţesat de evrei, era o mare bucurie să-ţi poţi da frâu liber urii împotriva concurenţei, afişând, patriotismul. Prin cârciumi se povesteau iarăşi vechile şi răsuflatele istorii despre capul de măgar ţinut de

evrei în Sfânta Sfintelor şi despre copiii greci pe care ei îi aduceau drept jertfă măgarului sacru la sărbătorile lor pascale. Zidurile sinagogilor erau scrijelite cu inscripţii scârboase, ameninţătoare. La Băile Flora cei circumcişi erau bătuţi, daţi afară. Într-o crâşmă ordinară de pe strada Subura câţiva evrei au fost somaţi să mănânce carne de porc, iar celor care s-au opus li s-a vârât pe gât cu forţa dezgustătoarea hrană interzisă. În apropiere de Poarta-celor-trei-drumuri se dădu buzna în dugheana unui negustor de sosuri de peşte „coşer", îi sparseră sticlele şi cu conţinutul lor fură unse părul şi bărbile evreilor. De altfel curând poliţia puse capăt acestor nelegiuiri.

Membrii Cenatului, ai corpului diplomatic, ai marii finanţe nu-şi mai vedeau capul de treburi. Trebuiau create nenumărate posturi noi, trebuiau găsiţi oamenii care să le ocupe, căci în aer plutea mirosul prăzii. Bătrânii generali, retraşi de mult, se însufleţiră. Forfoteau peste tot şi trăgeau cu urechea la toate din jur cu ochi sclipitori. Forul răsuna de râsete zgomotoase, colonadele Liviei, Câmpul lui Marte, băile, toate se însufleţiseră. Fiecare îşi avea candidaţii săi, interesele sale speciale; până şi stareţa vestalelor se lăsa zilnic purtată pe Palatin, spre a le spune miniştrilor dorinţele ei.

Preţul aurului, al ţesăturilor scumpe, preţul sclavilor la bursele din Delos şi Roma scăzu, căci prada ce aştepta în Iudeea era masivă. Crescu preţul cerealeloi, căci trupele luptătoare vor avea nevoie de multe provizii. În îaza porturilor activitatea era în toi, în porturile din Ravenna, Puteoli, Ostia se muncea febril. În casele domnilor Claudius Reginus şi Iunius Thrax, în palatul senatorului Marulle curierii intrau şi ieşeau. Domnii aceştia priveau războiul din Iudeea cu sinceră îngrijorare. Dar dacă se puteau face afaceri mari, de ce să le sufle altul profitul?

Printre evrei domneau confuzia şi tristeţea. Existau

veşti exacte din Ierusalim, rolul lui Iosif era cunoscut. Era de necrezut că omul acesta care trăise împreună cu ei, care se îmbrăcase ca ei, Care ştia ce înseamnă Roma, era deci de necrezut ca acest doctor Iosif Ben Mattias să se afle în fruntea unei aventuri atât de lipsite de perspectivă. Claudius Reginus era supărat în special pe domnii din înaltul Sfat. Cum au putut să trimită în Galileea pe acest mărunţel eseist? Asemenea oameni pot fi lăsaţi să facă tărăboi în literatură, dar nu în marea politică. Mai mulţi evrei de frunte de la Roma se grăbiră să exprime guvernului oroarea lor faţă de atitudinea acestor criminali fanatici din Galileea. Guvernul dădu acestor domni agitaţi asigurări liniştitoare. Cele cinci milioane de evrei din afara Iudeii, care trăiau împrăştiaţi prin tot imperiul, erau supuşi loiali, îşi plăteau impozitele lor grase. Guvernul nici nu se gândea să se atingă de ei.

Ştirile din Galileea îl loviră greu pe actorul Demetrius Liban. Era deopotrivă tulburat şi exaltat. Invită câţiva prieteni evrei apropiaţi şi le recită în spatele uşilor încuiate cu grijă câteva capitole din *Cartea macabeilor*. Ştiuse întotdeauna ce foc uriaş ardea în tânărul doctor Iosif. Dar nimeni nu ştia mai bine decât el ce nebunească şi fără sorţi de izbândă era lupta împotriva Romei. De altfel, pentru moment, el era singurul de la Roma care avea de suferit serios din cauza tulburărilor din Iudeea. Căci, acum, pe străzile Romei se auzea din nou numele de ocară „evreul Apella”. Încercau cu tot dinadinsul să-l facă să joace şi în stradă acest rol. În caz că refuza, va fi înjurat cu tot atâta patimă cu câtă îl aclamaseră până acum.

Marea masă a evreilor romani era zguduită, cutremurată, disperată. Citiseră în cărţile profeţilor: „*Aud ţipetele unei femei în durerile facerii, gemetele uneia în dureri. Este fiica Sionului, care strigă şi se plânge şi-şi frânge mâinile*: *Vai mie, trebuie să fug de cei ce mă*

sugrumă”. Citeau acestea şi erau cuprinşi de spaimă. Casele se ferecau, se postea, în toate sinagogile se înălţau rugăciuni. Niciun roman nu le-a tulburat slujbele.

Printre evreii din Roma erau şi unii care vedeau în răzvrătirea Iudeii mântuirea, împlinirea vechilor proorociri despre Mântuitor. Printre aceştia se număra şi tânăra Irina, soţia doctorului Licinius. Asculta fără să scoată un cuvânt cum soţul ei îşi exprima oroarea faţă de aceste crime smintite, dar în inima ei tresălta de bucurie. Nu căzuse pradă unui sentiment nedemn, ştiuse dintotdeauna: Iosif era o figură importantă în Israel, anul din ceata profeţilor, un soldat al lui Iahve.

Curierul purtând în vârful lăncii pana care vestea nenorocirea îl ajunse pe împărat în capitala provinciei Grecia, în veselul Corint, care acum răsuna de sărbători.

Tânărul stăpânitor al lumii nu se simţise niciodată în viaţă atât de fericit ca atunci. Grecia, cea mai cultivată ţară a lumii, îl întâmpinase entuziastă, sincer cucerită de arta sa, de amabilitatea şi bunăvoinţa sa. Şi pentru a şti că această întreagă călătorie greceaccă este doar preludiul unei acţiuni cu mult mai mari. Acum el va adăuga jumătăţii sale cealaltă jumătate, mai nobilă, mai înţeleaptă. Împlinirea operei celui mai mare om care a trăit vreodată. A face bogate şi fericite amândouă jumătăţile lumii sub semnul numelui lui imperial.

Astăzi încununase călătoria grecească cu o măreaţă acţiune. Cu o sapă de aur făcuse prima crestătură pentru străpungerea istmului Corintului. Mâine va sărbători printr-o solemnitate construirea acestui canal. Scrisese el însuşi versurile finale în care zeul înaintează impunător şi-i porunceşte vulturului să-şi desfacă aripile pentru marele zbor.

În această zi, la scurtă vreme după ce împăratul se întorsese la palatul din Corint după punerea pietrei de

temelie a canalului, sosi curierul cu veştile din Iudeea. Împăratul citi raportul, aruncă mesajul pe masă, aproape acoperind cu el manuscrisul destinat solemnităţii. Privirile îi căzură pe versurile: *„Cel care face oceanul să se mişte şi pune soarele să se învârtească după cum vrea el”*.

Se ridică şi-şi împinse înainte buza de jos. Asta este invidia zeilor. Nu pot să-i ierte expediţia alexandrină. Cel care face oceanul să se mişte şi pune soarele să se învârtească după cum vrea el. Versurile finale au sens numai ca prolog la expediţia alexandrină. Acum nu au niciun sens.

Gessius Fior, guvernatorul Iudeii, a scăpat uşor. A murit. Cestius Gali, fireşte, va cădea în dizgraţie. Pentru această obraznică Iudee nu e bun un asemenea papă-lapte.

Împăratul cade pe gânduri: pe cine să trimită în Iudeea? Ierusalimul este cea mai puternică fortăreaţă a întregului Orient, poporul de acolo, – o ştie de la Popeea – este fanatic, îndărătnic. Războiul trebuie dus energic. Nu trebuie să dureze mult. Mai mult de un an nu va îngădui în niciun caz să se prelungească expediţia alexandrină. Pentru Iudeea are nevoie de un om dur şi cu o minte limpede. Fără imaginaţie. Trebuie să fie un om care să-şi folosească puterea cu care e investit numai împotriva Ierusalimului şi nu, în final, împotriva împăratului.

Unde să găsească un asemenea om? I se recomandă diferite nume. Foarte puţine. După ce le examinezi mai exigent, rămân şi mai puţine. La urmă rămâne unul singur: Mucian.

Împăratul clipeşte îngândurat. Nici senatorul Mucian nu poate fi avut în vedere decât cu mari precauţii. Împăratul îşi aminteşte bine. Un bărbat scund, vlăguit de prea multele desfrânări, cu o faţă zbârcită, foarte îngrijit. Deoarece şchioapătă uşor, poartă un baston; dar de regulă îl ţine cu o mână la spate, ceea ce pe împărat îl ceoate din

fire. Nici permanentul său tremur al capului nu-l poate suporta împăratul. Este adevărat, Mucian are o minte limpede, ascuţită, o s-o scoată repede la capăt cu provincia răsculată. Dar omul acesta de o ambiţie nemăsurată, o dată răsturnat de la putere şi apoi cocoţat din nou în vârful ei, ajuns acum în pragul bătrâneţii, se poate expune, dacă are o asemenea autoritate, unor experimente periculoase.

Împăratul suspină într-o dispoziţie proastă şi apoi se aşează din nou în faţa manuscrisului. Îl răsfoieşte mohorât. „*Cel care pune soarele să se învârtească*”. Tocmai versurile cele mai reuşite vor trebui să cadă. Acum el nu mai poate să încredinţeze finalul unui actor, ci va trebui să-l joace el însuşi pe Dumnezeu. Nu, nu poate să-i lase prea multă putere acestui Mucian, nimeni nu trebuie să fie ispitit. S-a făcut târziu. Nu se poate concentra într-atât, încât să sudeze la loc pasajele fragmentate în urma renunţării la versurile finale închinate lui Dumnezeu. Împinge deoparte manuscrisul. Înfăşurat într-un halat se strecoară dincolo, în camera prietenei sale Calvia. Posomorât, cu faţa buhăită acoperită de sudoare, oftând uşor, se ghemuieşte în faţa patului ei. Cântăreşte iarăşi argumentele şi contraargumentele. Asta şi asta pledează în favoarea lui Mucian. „Atunci trimite-l”, spune Calvia. Dar asta şi asta pledează împotriva lui. „Atunci nu-l trimite. Poate că se mai găseşte un altul”. Împăratul nu mai vrea să se gândească la toate acestea. A întors pe toate feţele argumentele. Acum totul depinde de inspiraţie, de noroc, de norocul lui. Acum nu se va mai ocupa decât de festivităţi. Iar mâine, după reprezentaţie, va lua o hotărâre.

La Roma se aştepta cu încordare hotărârea.

Ea fu luată chiar înainte de încheierea festivităţilor. Împăratul avu marea inspiraţie în timp ce purta masca grea şi coturnii înalţi ai divinităţii şi aştepta să-şi facă

intrarea pe scenă. Da, îl va numi pe Mucian: dar nu-l va numi numai pe el singur, ci îi va pune alături un al doilea om, care să-l controleze. Ştie şi pe cine. Este un general bătrân, care-şi face tot timpul de lucru prin preajma sa, care întotdeauna a aspirat la funcţiile cele mai înalte şi de cum ajungea sus, se şi rostogolea din nou; permanentul lui ghinion îi împrumutase ceva comic în toată fiinţa sa. Numele lui era Vespasian. Pare mai degrabă un prăvăliaş din provincie decât un general; dar s-a evidenţiat în campania din Anglia şi trece drept un excelent militar. Individul l-a supărat rău pe împărat. Întotdeauna cu greu s-a ascuns cât se plictisea să-l asculte pe împărat recitând, iar deunăzi, acum trei zile, pur şi simplu a adormit; da, în timp ce împăratul citea de pe foile bătute de vânt frumoasele versuri despre Danae, el s-a pus pe sforăit. Primul gând al împăratului a fost să-l pedepsească, dar, de fapt, îi era milă de creaturile pe care zeii nu le-au înzestrat cu organe potrivite pentru ceea ce este înălţăţor. Până acum n-a luat nicio măsură împotriva lui. Dar nu i-a mai permis accesul în amfiteatru. Ieri şi astăzi împăratul l-a văzut în calea sa, sta la distanţă, abătut şi dornic să-şi dovedească zelul. Da, acesta e omul. Cu greu i-ar putea veni în minte gânduri prea temerare. Pe el îl va trimite în Iudeea. În primul rând, scapă pentru multă vreme de mutra individului, şi, în al doilea rând, omul acesta îndesat şi viclean este tocmai potrivit pentru a sta mereu cu ochii pe elegantul Mucian. Împăratul va împărţi împuternicirile, îl va numi pe Mucian guvernator general al Siriei, pe Vespasian imperator în Iudeea. Unul nu va avea atribuţiuni militare, celălalt nu va avea atribuţiuni politice, şi fiecare va fi spionul celuilalt.

Cu toată masca grea şi fierbinte a zeului, împăratul zâmbeşte. Într-adevăr, soluţia este excelentă, ea este inspiraţia însăşi. Intră în scenă, rosteşte versurile emfatice

ale lui Dumnezeu. Rolul s-a scurtat: dar niciodată, după cum i se pare lui, nu a jucat atât de bine ca astăzi. Şi-a meritat aplauzele.

Generalul T. FI. Vespasian s-a întors de la festivităţi în căsuţa de la periferie, pe care o închiriase de la negustorul Laches pe toată durata şederii în Corint. Îşi scoase mantia şi uniforma de gală, îşi înjură servitorul care nu împăturea cu destulă grijă veşmintele bine îngrijite, îmbrăcă o haină de casă curată, puţin cam uzată, iar pe dedesubt rufe călduroase; căci era o zi de primăvară timpurie, destul de rece, iar el avea cincizeci şi opt ani şi-şi simţea din nou reumatismele.

Călca apăsat încoace şi încolo, într-o dispoziţie proastă, cu fruntea largă plină de creţuri adânci, cu tot chipul său rotund de ţăran mohorât, respirând tare şi supărător, deşi ţinea gura închisă, cu buzele strânse. Reprezentaţia nu avusese pentru el nimic sărbătoresc. Oriunde se întorcea era o tăcere de gheaţă, abia dacă i se răspundea la salut, iar şambelanul Gortyn, acest porc de câine spilcuit pe care-l întrebase dacă are vreo şansă să prezinte Maiestăţii Sale în ziua următoare omagiile sale, îi răspunsese în greceasca lui insolentă de provincie: „Stai liniştit în banca dumitale”.

Dacă sta să se gândească bine, nici nu-i rămânea altceva de făcut. Trebuia să i se întâmple povestea aia prostească de acum trei zile! Acum toată această costisitoare călătorie în Grecia se dovedeşte a fi fost fără rost. Şi, de altfel, povestea petrecută când cu recitările împăratului nici nu fusese decât pe jumătate atât de îngrozitoare. Căci el a adormit, asta o recunoaşte. Dar de sforăit, asta era o neruşinată calomnie a acestui porc de câine, şambelanul. Aşa e el din fire, respiră zgomotos.

Bătrânul general îşi mişcă braţele ca să se încălzească. Ca întotdeauna, cu siguranţă nu i se va mai

permite să ajungă în faţa împăratului, asta a văzut astăzi cu ochiul liber la teatru. Ar trebui să fie bucuros dacă nu se va pomeni cu vreun proces de les maiestate din cauza pretinsului său sforăit. Cel mai bine ar fi să se întoarcă la proprietatea sa din Italia.

În sinea lui se gândeşte că nici nu e chiar atât de rău că-şi va sfârşi zilele în tihnă. Din propria lui pornire niciodată nu şi-ar mai fi adunat oasele lui bătrâne ca să-l urmeze pe împărat în Grecia, într-o ultimă încercare. A făcut-o numai pentru că doamna sa, Cenis, nu i-a dat deloc pace. Niciodată n-a avut parte de buna lui tihnă ţărănească. Tot timpul l-au hăituit, până când a izbutit să se caţere, pentru ca apoi să se prăbuşească din nou.

Totul a început încă din tinereţe, şi vina o poartă blestemata de superstiţie ţărănească a mamei sale. Dacă la naşterea lui, un bitrân stejar sfânt închinat lui Marte dăduse la iveală o nouă mlădiţă de rădăcină, neobişnuit de viguroasă, zdravăna matroană luase aceasta drept un semn sigur de noroc: fiul ei, asta o hotărâse soarta, va dobândi mai mult decât arendaşii de impozite, bancherii de provincie şi ofiţerii de rând din care se trăgea. Copil fiind, îi plăcuse mult economia rurală şi ar fi fost bucuros să rămână toată viaţa sa în gospodăria părinţilor săi, valorificând cu un deosebit simţ financiar produsele proprietăţii lor. Dar energica sa mamă nu s-a lăsat până nu i-a vârât şi lui în cap nestrămutata sa credinţă în viitorul lui măreţ, împingându-l, împotriva voinţei sale, spre cariera politico-militară.

Gândindu-se la toate eşecurile pe care i le-a adus această carieră, bătrânul general sufla şi mai zgomotos şi-şi strângea şi mai amarnic buzele. De trei ori la rând se prăbuşise. În cele din urmă, cu chiu cu vai ajunsese primar al capitalei. Două luni de zile totul mersese strună. Poliţia lui funcţiona, serviciul de siguranţă îşi făcea treaba

excelent la reprezentaţiile sportive şi la teatru, aprovizionarea cu hrană şi piesele erau bine reglementate, străzile Romei erau îngrijite exemplar. Şi tocmai la întreţinerea străzilor i se înfundase. Împăratul Claudius a avut odată nefericita inspiraţie de a dori să arate ambasadorilor străini capitala, şi, cu această ocazie, a ales una din puţinele străzi secundare nu prea îngrijite, aşa că tot alaiul oficial rămase împotmolit în murdărie. Fără să stea pe gânduri şi ca să dea o pildă, împăratul porunci ca primarului Vespasian, pe care îl invitase să facă parte din alai, să-i fie mânjite hainele de gală de sus şi până jos cu noroi şi balegă de cal.

Amintindu-şi de această întâmplare, faţa şireată de ţăran a generalului Vespasian se strâmbă într-o grimasă. Afacerea avusese totuşi o întorsătură destul de favorabilă. Probabil că, aşa cum stătea cu mânecile acoperite de murdărie, făcuse o impresie pe cât de jalnică, pe atât de caraghioasă, încât imaginea aceasta de un comic înduioşător i se întipărise împăratului în minte ca ceva amuzant. În orice caz, el, Vespasian, nu observase să fi căzut cumva în dizgraţie, ba chiar dimpotrivă. Demnitatea nu i-a prisosit niciodată, şi, de atunci, în mod conştient, se prezenta cu o mină inocentă în forul cel mai înalt al imperiului, Senatul, cu propuneri de un servilism de clovn, la vederea căruia acest organism uns cu toate unsorile nu ştia dacă trebuie să râdă sau să plângă. În orice caz, îi aproba toate cererile.

Dacă astăzi, după atât de mulţi ani, socotea câte reuşise să facă şi câte neglijase să facă, nu se putea învinui de inconsecvenţă. Se căsătorise cu Domitilla, amanta părăsită a cavalerului Capella şi ajunsese, graţie uneltirilor şi relaţiilor acestui domn deosebit de abil, în apropierea ministrului Narcis, favoritul împăratului Claudiu. Asta era un om pe placul inimii sale. Cu el se poate sta bine de

vorbă în latină. Cerea şi el partea lui de câştig, dar lăsa şi omul capabil să câştige şi el. Acelea fuseseră vremuri bune, când Narcis îl trimisese ca general în neliniştita Anglie. Acolo duşmanii nu erau nişte curteni snobi, care luptă cu intrigi murdare, ci foarte reali barbari pe care-i puteai ţinti şi ciomăgi zdravăn, şi trebuia să cucereşti lucruri foarte concrete, terenuri, ţărmuri, păduri, insule, şi le şi cucereai. Acesta a fost momentul în care s-a aflat cel mai aproape de prorocirea stejarului sfânt. Când s-a înapoiat, i s-a făcut o primire triumfală, două luni de zile a ocupat funcţia cea mai înaltă în stat.

Generalul suflă în degete, ca să le încălzească, îşi frecă mâinile. Şi apoi, bineînţeles, după ce se cocoţase atât de sus, după două luni se prăvăli din nou cu atât mai jos. Asta nu putea fi decât ursita. Veni un nou împărat, veniră noi miniştri, el căzu în dizgraţie. Între timp i-a mufit şi mama şi acum, lipsit de credinţa ei fermă, sperase măcar să trăiască până la sfârşitul zilelor în tihnă. Se instalase comod la ţară, fără să-l pizmuiască pe fratele său Sabinus, care ajunsese fojrte sus şi-şi menţinea neatinsă poziţia sa înaltă.

Apoi, în viaţa lui intrase acea doamnă Cenis. Venea de jos, era fiica unor robi, împărăteasa-mamă Antonia dăduse la învăţătură fetiţa dezgheţată şi o numise secretara ei. A înţeles ce dorea Vespasian de la viaţă, i-a înţeles felul de a fi. Ca şi el, nu dădea o ceapă degerată pe fast şi mărire, în schimb, savura şi ea glumele deocheate şi: retenia soldăţească; la fel ca el, socotea rapid şi exact, la fel ca el îşi bătea joc şi se enerva din pricina fratelui lui, Sabinus, grav şi afectat. Dar – curând avea s-o observe, suspinând, dar şi bucurându-se – în ea se săpase şi credinţa nestrămutată a mamei sale în predestinarea sa, cu mult mai profund decât în el însuşi. L-a tot hăituit, până când, oftând şi blestemând, s-a aruncat din paşnica viaţă

de la ţară în agitaţia zgomotoasă a Romei. De data aceasta se văzu guvernator al provinciei Africa. O funcţie, care îi aduse cel mai mare rău din toată viaţa sa, în care anii răi n-au fost puţini. Această provincie bogată, şi anume masele nu mai puţin decât marii domni cu ifose, îşi dorea un guvernator reprezentativ, nu pe el, ţărănoiul grosolan. Măsurile lui erau sabotate. Oriunde se arăta, izbucneau scandaluri, în oraşul Hadrumetum aruncară în el cu napi stricaţi. Nu ar fi luat în tragic povestea cu napii stricaţi, după cum n-o luase pe cea cu balega de cal, pe vremea împăratului Claudiu, dar, din păcate, această demonstraţie a avut urmări practice foarte concrete: a fost rechemat. O lovitură grea, căci îşi investise întreaga avere în această provincie, în afaceri tenebroase, din care guvernatorul provinciei ar fi putut scoate mulţi bani, dar individul particular nimic. Iată unde se afla acum cu talentul lui financiar. Reîntors pe proprietăţile care îi aparţineau atât lui, cât şi fratelui lui, fu nevoit să dea o ipotecă enormă înfumuratului Sabinus, pentru a scăpa de cele mai împovorătoare datorii. În tot acel an, omul acesta vesel avusese o singură dată prilejul să râdă. Provincia Africa îi înălţase în ironie o stelă funerară: Cinstitului guvernator. Mai râdea şi azi pe sub mustaţă, când se gândea la acest unic rezultat pozitiv al activităţii sale în Africa.

De atunci totul mersese anapoda. Deschisese o casă de comision şi, sprijinit de energica Cenis, se ocupase de mijlocirea de slujbe şi titluri nobiliare. Dar, prins într-o afacere de mari fraude, scăpase de la o grea pedeapsă numai datorită intervenţiei nesuferitului său frate. Acum avea 58 de ani, nimănui nu-i mai dădea rin cap că va fi purtat prin Forum într-o caleaşcă triumfală şi că va primi un consulat. Oriunde se arăta, imediat se vedeau numai rânjete şi se vorbea despre napi stricaţi. Nu i se mai spunea decât comisionarul. Fratele lui, Sabinus, numit

acum prefectul poliţiei din Roma, strâmba din nas când se-pomenea numele lui şi spunea: „Tăceţi. Miroase a balegă de cal când vine vorba de acest comisionar”.

Acum, după acest eşec din Grecia, totul se terminase definitiv. De fapt, era chiar bine că atât cât îi mai rămăsese din viaţă putea să-l petreacă după cum îi era placul. Chiar mâine o va porni înapoi spre casă. Mai întâi trebuia să se socotească aici, în Corint, cu negustorul Laches, care îi închiriase casa. Acesta se poartă aşa de parcă ar fi făcut o favoare închinându-i casă, pe bani grei, acestui general prăpădit. Vespasian se bucură de pe-acum la gândul că îl va trata în bunul stil roman aspru pe acest grec nobil şi afectat, care l-a jupuit şi pe faţă şi pe ascuns. O dată terminată şi această treabă, se va întoarce mulţumit în Italia, va sta o jumătate de an la proprietăţile lui din Cosa, o altă jumătate la proprietăţile din Nursia, va creşte măgari şi-şi va îngriji măslinii, va bea vin cu vecinii şi va spune glume, după-amiaza se va desfăta cu Cenis sau cu vreuna din slugile sale. Apoi, peste cinci sau peste zece ani, când va fi incinerat, Ceniş va vărsa multe şi sincere lacrimi, Sabinus va fi bucuros că a scăpat de fratele lui care îl compromitea, ceilalţi participanţi la trista ceremonie vor şuşoti rânjind despre balega de cal şi despre napii stricaţi, iar viguroasele mlădiţe ale stejarului sfânt se vor dovedi răsărite în zadar.

Titus Flavius Vespasian, fost comandant al unei legiuni romane în Anglia, fost consul al Romei, fost guvernator al Africii, tras pe o linie moartă, căzut în dizgraţia Curţii, un om cu o datorie de 1 100.000 sesterţi şi, oftit de şambelanul Gortyn să stea liniştit în banca sa, îşi terminase bilanţul. Era mulţumit. Acum se va duce în radă şi se va tocmi cu grecul acela hoţ pentru preţul călătoriei de întoarcere. Apoi, o va plesni pe Cenis peste fese şi-i va spune: „Ei, bătrânico, de-acum nu mă mai scoţi

tu de după cuptor, orice ai face”. Da, în fundul sufletului era bucuros. Cu un oftat de uşurare îşi puse mantia pe umeri.

Dar când să iasă, îi ieşi în întâmpinare negustorul Laches, buimăcit, neobişnuit de politicos, tot numai plecăciuni şi vorbe mieroase. În spatele lui, grav, cu o mină solemnă, oficială, un curier al împăratului, cu laurii aducători de veşti bune în vârful suliţei.

Curierul întinse suliţa spre general, în semn de cinstire. Spuse: „Solia Maiestăţii sale către consulul Vespasian”.

Vespasian nu mai auzise de mult rostindu-se titlul său prăfuit; surprins, luă în mână scrisoarea sigilată, privi încă o dată bastonul solului. Erau lauri, nu pene; nu putea fi vorba de întâmplarea nenorocită cu adormitul în timpul recitării. Fără niciun protocol, chiar în prezenţa curiosului Laches şi a curierului, desfăcu sigiliul. Buzele i se întredeschiseră, toată fruntea lui înaltă şi bombată de ţăran se încreţi, rânji. Îl bătu grosolan pe umăr pe sol şi strigă: „Laches, exeroc bătrân ce eşti, dă-i băiatului trei drahme bacşiş. Sau stai, două ajung”. Alergă, fluturând scrisoarea în sus pe scări, îi mai arse una peste dos prietenei sale Cenis şi răcni: „Cenis, bătrânico, am reuşit”.

Doamna Cenis şi el se obişnuiseră să ghicească exact chiar şi fără vorbe, ce gândea sau ce simţea celălalt. Cu toate acestea, acum începură să vorbească de-a valma. Se apucară unul pe altul de după umăr, îşi râdeau în faţă, se desprindeau iarăşi, tropăiau prin cameră, de unul singur şi iarăşi împreună. Putea să-i vadă oricine, nu le păsa, toate simţămintele lor erau la vedere.

Pe Jupiter: A meritat cu vârf şi-ndesat călătoria asta. Reprimarea provinciei rebele Iudeea era ceva palpabil, ca turnată pe talentul lui Vespasian. Cu planuri utopice ca acea expediţie a lui Alexandru n-aveau decât să-şi bată

capul strategi geniali ca Tiberiu Alexandru şi Corbulon. El, Vespasian, îşi trăgea mantia peste urechi când era vorba de proiecte atât de hazardate, imperialiste. Dar ceva atât de impunător ca această expediţie în Iudeea, aşa ceva îi mergea la inimă bătrânului general. Acum domnii imperatori puteau să mai aştepte, el era gălbenuşul oului. Binecuvântaţi aceşti evrei! De mult ar fi trebuit să se răscoale.

Este peste măsură de încântat. Doamna Cenis îl pune pe negustorul Laches să facă rost de bucatele preferate ale lui Vespasian, indiferent cât ar fi de scumpe. Tot el ar mai trebui să găsească pentru după-amiază o fetişcană cât mai atrăgătoare, nu prea slabă, cu care să se poată desfăta Vespasian. Dar se părea că pe Vespasian nu-l mai prea interesau toate atenţiile acestea, se pusese pe treabă. Nu mai era bătrânul ţăran, ci generalul, imperatorul, care trece cu sânge rece la îndeplinirea misiunii sale. Regimentele siriene au decăzut de ţi se face scârbă să le vezi; o să-i înveţe el pe băieţii ăştia ce înseamnă disciplina romană. Probabil că guvernul va dori să-i vâre pe gât legiunea 15, care fusese aruncată în Egipt. Sau legiunea 22 care tot fusese pusă în mişcare pentru această utopică expediţie alexandrină. Dar n-o să înghită aşa ceva. Va trebui să se tocmească cu cabinetul militar pentru fiecare om în parte. Dar, dacă va fi nevoie, nu se va da în lături să bată cu pumnul în masă şi să-şi spună răspicat părerea. O să le spună aşa: „Domnilor, aici nu e vorba de nişte barbari primitivi cum sunt germanii, aici e vorba de un popor care s-a organizat până-n dinţi din punct de vedere militar”.

Se va înfăţişa chiar astăzi la Palat. Zâmbeşte pe sub mustaţă când îşi vâră bătrânele sale oase în uniforma de gală, pe care, cu trei ceasuri în urmă, credea că n-o va mai îmbrăca niciodată.

La reşedinţa imperială este întâmpinat de şambelanul

Gortyn. Îl salută ceremonios, întinzând înainte braţul cu palma deschisă. O discuţie scurtă, rece. Da, domnul general îl poate vedea pe Maiestatea Sa, cam într-o oră. Dar comandantul Gărzii? Domnul comandant al Gărzii îi va sta imediat la dispoziţie. Trecând pe lângă şambelanul Gortyn pentru a se duce să stea de vorbă cu comandantul Gărzii, Vespasi an îi aruncă în treacăt primului pe un ton uşor, aproape bine dispus: „Ei, băiete, cine stă acum liniştit în banca lui?”

Iarna a trecut prea repede, o iarnă bună pentru Iosif.

A muncit febr1. Îşi bătuse joc de tehnica romanilor, dar nu se dădea în lături s-o imite. La Roma acumulase experienţă, era plin de idei. Îşi smulsese din inimă orice meschinărie; pentru el conta un singur lucru: pregătirea apărării. Credinţa i se întărea. Babilonul, Egiptul, Regatul seleucizilor, nu fuseseră toate imperii puternice la fel ca Roma? Şi cu toate acestea, Iudeea le ţinuse piept. Ce înseamnă cea mai puternică armată faţă de suflarea Domnului? El le suflă peste întinderi ca pe nişte paie goale, iar maşinile lor de război le aruncă în mare ca pe nişte nuci găunoase.

În oraşe, în marile săli ale sinagogilor, în marile locuri de întrunire, la alergările de cai din Tiberiada şi Seforis sau chiar sub cerul liber, Iosif aduna în jurul său mulţimile. „Marin! Marin! Domnul nostru, Domnul nostru, îi strigau cu toţii. Iar el sta în faţa unor uriaşe întinderi, slab şi zvelt, cu chipul încordat şi ochi arzători, cu braţele înălţate spre cer, smulgându-şi din piept cuvinte întunecate, grave de îmbărbătare. Această ţară era sfinţită de Iahve, iar acum era năpădită de lepra romanilor, viermi nesăţioşi. Trebuie călcaţi în picioare, stârpiţi, nimiciţi. De unde îşi luau romanii îndrăzneala de a înainta cu atâta neruşinare? Aveau armata lor, caraghioasa lor „tehnică”. Legiunile lor pot fi înregistrate cu precizie, fiecare are câte

10.000 de oameni, 10 cohorte, 60 de companii, 65 de catapulte. Israelul îl are pe dumnezeul lui, Iahve. El n-are chip, nu poate fi măsurat. Dar în faţa suflării lui se sfărâmă maşinile de asediu, iar legiunile se topesc în vânt. Roma are putere. Dar puterea ei aproape că s-a sfârşit, căci a ridicat mâna ei spurcată împotriva lui Iahve şi a poporului său ales, care lui i-a adus multă vreme mulţumire, împotriva primului s-au născut, a primului moştenitor: Israelul. Vremea s-a împlinit, Roma ţine de trecut, dar împărăţia lui Mesia va fi, acum se ridică. Va veni, astăzi, mâine; poate că a şi sosit. Este de neînchipuit ca voi, cu care Iahve a încheiat legământul, să fiţi cei toleraţi în această ţară, iar mâncătorii de porc să fie stăpânii voştri. Lăsaţi-i să-şi aducă legiunile pe mare şi prin pustiu. Credeţi şi luptaţi. Aveţi companiile şi maşinile voastre de război: îl aveţi pe Iahve şi ceţele lui de războinici.

A trecut şi iarna, o primăvară încântătoare strălucea deasupra viilor, teraselor de măslini, a tufelor de smochini din Galileea. Malul lacului Genizaret din jurul oraşului Magdala, unde Iosif îşi avea cartierul general, era numai flori şi parfumuri. Oamenii respirau aerul proaspăt. Şi tocmai în aceste zile strălucitoare de primăvară veniră romanii.

Mai întâi avangărzile lor ţinură sub observaţie ţara, dinspre nord şi dinspre oraşele de pe ţărm, apoi nu se mai feriră din calea trupelor de hărţuială trimise de Iosif şi pe urmă veniră potop, trei legiuni întregi cu cai şi care de luptă şi puternice contingente ale statelor vasale. În frunte infanteria uşoară, regimentele de trăgători, trupele de recunoaştere. Urmau apoi primele trupe cu armament greu. Apoi pionierii, pentru a curăţa strada de obstacole, a nivela locurile dificile şi a înlătura tufişurile din cale, aşa încât trupele în marş să nu fie stânjenite. Venea apoi convoiul imperatorului şi statului major, garda

comandantului şi el însuşi. Apoi cavaleria şi artileria, uriaşele maşini de asediu, berbecii de spart zidurile, mult admiratele tunuri, baliste şi catapulte. Apoi stindardele, vulturul, slăvit ca o zeitate. Apoi grosul armatei în rânduri de câte şase oameni. La urmă lucrurile personale ale trupelor, coloanele cu provizii, juriştii şi funcţionarii trezoreriei. Şi, la urmă de tot, mulţime de civili: diplomaţi, bancheri, nenumăraţi negustori, în special bijutieri şi samsari de robi, preţuitorii pentru capturi, curieri particulari pentru diplomaţi şi mari negustori ai împărăţiei, femei.

În ţară se lăsă liniştea la intrarea romanilor. Mulţi voluntari se împrăştiară care încotro. Armata înainta încet, cu neputinţă de oprit. Potrivit planului, Vespasian curăţa Galileea, pământul, ţărmul şi marea.

Pacificarea ţărmului apusean al lacului Genizaret fusese, de fapt, treaba regelui Agrippa; căci această limbă de pământ împreună cu oraşele Tiberiada şi Magdala îi reveneau lui. Dar acest rege elegant era de o bunătate prea comodă; violenţele pe care le-ar fi adus cu sine reprimarea necesară a răsculaţilor îl dezgustau. Aşa că Vespasian împlini el rugămintea prinţului, prieten a Romei şi profund devotat ei şi-i încredinţă propriei sale armate misiunea unei expediţii de pedepsire. Tiberiada se supuse fără să opună rezistenţă. Oraşul bine întărit Magdala încercă să se apere. Dar nu putu rezista mult artileriei romane; iar trădarea din interior făcu restul. La pătrunderea romanilor în oraş, mulţi dintre răsculaţi fugiră refugiindu-se în împrejurimile lacului Genizaret. Se îngrămădiră în mica flotă pescărească, aşa încât romanii fură nevoiţi să-i urmărească pe apă. Lupta de pe lac a fost grotească: romanii s-au prăpădit de râs, iar iudeii s-au ales cu un mare număr de morţi; căci de jur-împrejur malurile erau înţesate de romani. Romanii răsturnau bărcile lor

uşoare şi porneau vânători amuzante de pe plutele lor grele împotriva celor care se înecau. Soldaţii urmăreau cu interes cum se zbăteau naufragiaţii şi puneau rămăşaguri dacă vreunul sau altul va prefera să se înece sau să se lase omorât de ei. Şi cum era de preferat, să-şi trimită săgeţile împotriva lor sau să mai aştepte până ce aceştia se vor agăţa de plute şi atunci să le reteze mâinile? Frumosul lac, renumit pentru jocurile lui de culori, acum era roşu de sânge, malurile sale, renumite pentru miresmele lor, au umplut săptămâni de-a rândul aerul cu duhoarea cadavrelor, iar apa sa bună se stricase, peştiise îngrăşară în lunile următoare şi fură pe placul romanilor. În schimb, evreii, şi chiar şi regele Agrippa, nu se atinseseră ani de-a rândul de peştii din lacul Genizaret. Ba chiar mai târziu, evreii cântau un cântec care începea cu cuvintele: „Până departe este roşu de sânge lacul din apropierea Magdalei, până departe este plin de cadavre ţărmul din apropierea Magdalei”. O socoteală exactă a arătat că în lupta de la lac şi-au pierdut viaţa 4 200 evrei. Ceea ce i-a adus 4 200 de sesterţi căpitanului Sulpiz. Căci el pariase că numărul morţilor va trece de 4.000. Dacă ar fi fost mai puţin, el ar fi trebuit să plătească 4.000 de sesterţi şi încă alţii pe deasupra, după cum numărul morţilor ar fi fost cu mult mai mic decât 4.000.

După două zile Vespasian şi-a convocat apropiaţii la un consiliu de război. Cu majoritatea locuitorilor oraşului socoteala era simplă: se putea uşor stabili cine se purta paşnic şi cine nu. Dar ce era de făcut cu numeroşii fugari prinşi, aruncaţi din toată Galileea în acest oraş bine fortificat? Erau în număr de vreo 38.000. Era prea complicat să afli care dintre ei erau rebeli şi care nu. Să-i eliberezi, pur şi simplu, nu se putea, căci erau prea suspecţi. Să-i mai ţii e vreme prizonieri era o povară. Pe de altă parte, ei se predaseră romanilor fără să opună

rezistenţă, doar pe încredere, aşa încât nici lui Vespasian nu i se părea că ar fi fost cinstit să-i omoare.

Dar, după ce întoarseră problema pe toate feţele, domnii din consiliul de război ajunseră la concluzia unanimă că, faţă de evrei orice este permis şi, dacă tot nu pot cădea de acord, atunci să se prefere ceea ce e de folos, în locul a ceea ce e mai onorabil. După ce ezită un timp, Vespasian îşi însuşi acest punct de vedere. Vorbind într-o greacă echivocă şi greu de înţeles, el le promise prizonierilor că le va lăsa viaţa, dar nu le permise să se retragă decât pe drumul spre Tiberiada. Prizonierii crezură ceea ce doreau şi se retraseră pe drumul indicat. Dar romanii ocupaseră drumul spre Tiberiada şi nu acceptară să se pornească pe un drum lăturalnic. Când cei 3S.000 ajunseră în oraş, fură îndrumaţi spre marele loc de alergări. Se ghemuiră pe jos şi aşteptară încordaţi ce le va spune căpetenia romană. Curând apăru Vespasian. El dădu ordin ca cei trecuţi de 55 de ani şi bolnavii să fie separaţi. Mulţi se înghesuiră printre cei selecţionaţi, crezând că ceilalţi vor merge pe jos, iar ei vor fi transportaţi în patrie în care. Mare eroare. Când se termină separarea, Vespasian ordonă ca aceştia să fie masacraţi; la altceva nu erau buni. Dintre ceilalţi, puse să se aleagă 6.000 mai puternici şi-i trimise, împreună cu o scrisoare politicoasă, împăratului în Grecia pentru a fi folosiţi la construirea canalului din Corint. Ce mai rămase îi scoase să robi la licitaţie în folosul armatei. Câteva mii din ceilalţi îi făcu cadou regelui Agrippa.

În timpul tulburărilor, 109.000 de evrei fuseseră deja scoşi la licitaţie ca robi, iar preţul acestor robi începu să scadă îngrijorător; în provinciile din est scăzu de la în medie, 2000 de sesterţi la 1 300 bucata.

Dintr-unul din turnurile micii şi puternicei fortăreţe Iotapat, Iosif vedea apropiindu-se acum legiunea 10.

Geometrii militari deja măs”. râseră locul pentru campare. Iosif cunoştea aceste tabere romane. Ştia cum, exersând timp de secole, legiunile învăţaseră să-şi aşeze tabăra chiar în ziua în care se opreau. Ştia că, la două ore după începerea lucrului, totul va fi gata. Douăsprezece sute de corturi pentru fiecare legiune, între ele străzi, valuri, porţi şi turnuri de jur-împrejur, un oraş bine fortificat.

Întunecat şi pregătit pentru orice, Iosif privea cum romanii se apropiau încet într-un cerc larg, cum ocupaseră munţii din jur, cum înaintaseră prevăzători în trecători şi văi. Şi acum, iată că închiseseră cleştele.

Acum, în afara acestui Iotapat, în toată Galileea mai rămăseseră în mâinile iudeilor doar două locuri fortificate: muntele Tabor şi Ghişala, aflată sub comanda lui Iohan. Dacă romanii luau aceste trei locuri, atunci drumul spre Ierusalim le era deschis. Căpeteniile au hotărât ca fortăreţele să fie menţinute cât mai mult posibil, iar în ultima clipă ei să-şi facă drum spre capitală: acolo, e drept, exista o miliţie numeroasă, dar erau puţini conducători şi organizatori.

Văzând că acum şi legiunea 10 se afla în faţa fortăreţei sale, Iosif fu cuprins de un soi de bucurie feroce. Generalul Vespasian nu era acel nervos Cestius Gali, avea nu una, ci trei legiuni cu el, întregi, legiunea 5, 10 şi 15, cu greu va reuşi Iosif să pună mâna pe unul din cei trei vulturi de aur, pe care îi purtau cu ei legiunile. Dar şi fortăreaţa lui avea ziduri şi turnuri bune, e aşezată la înălţime, cu pante abrupte, are uriaşe provizii alimentare, oamenii săi, mai ales cetele lui Sapita, sunt într-o formă bună. Imperatorul Vespasian va trebui să se străduiască mult pentru a dărâma zidurile acestei fortăreţe şi să poată smulge sulurile Legii din casa de rugăciuni.

Vespasian nu porni la atac. Armata sa îşi aşează în tihnă tabăra statică precum buşteanul şi tot atât de

neclintită. Se pare că aştepta ca, disperat, Iosif să iasă din gaura sa sau să crape, vlăguit.

Pe o cale ocolită Iosif primi o scrisoare din Ierusalim. Tatăl Mattias îi transmitea că din capitală nu-i vor sosi niciun fel de trupe de rezervă. Doctorul Eleazar Ben Simon ceruse insistent. trimiterea unor rezerve. Dar la Ierusalim sunt unii care ar fi bucuroşi să vadă căzând Iotapatul numai ca şi Iosif să piară odată cu el. Cel mai bine ar fi să predea fortăreaţa care, fără sprijin din afară, n-ar putea rezista mai mult de două săptămâni. Iosif cugetă îndărătnic. Erau în mai. Dacă Iotapatul se putea menţine până în iulie, atunci poate că pentru romani ar fi fost prea târziu s-o mai pornească spre Ierusalim. Oare cei din Sala Pătrată nu pricep lucrul acesta? Atunci va salva acest oraş orbit, împotriva voinţei sale. Îi scrise tatălui său că nu va ţine Iotapatul două săptămâni, ci de şapte ori şapte zile. De şapte ori şapte zile: cuvintele îi veniseră de la sine. Era acea siguranţă vizionară cu care profeţii îşi anunţaseră prezicerile. Dar scrisoarea lui Iosif nu ajunse la tatăl său. Romanii o interceptară, iar domnii din statul major râseră pe scama înfumuratei căpetenii iudaice: era exclus ca Iotapat să mai poată rezista.

Sosi şi cea de a doua săptămână şi romanii tot nu atacau. Oraşul era bine aprovizionat cu alimente, dar rezervoarele de apă erau cam pe sfârşite, Iosif fu nevoit să introducă raţionalizarea strictă. Era o vară călduroasă, asediaţii sufereau din zi în zi tot mai rău din cauza setei. Ca să facă rost de apă, mulţi se strecurau pe căi subterane afară din oraş; căci creştetul muntelui era străpuns de un uriaş şi complicat sistem de drumuri subterane. Dar încercările de felul acesta erau acţiuni temerare. Cine cădea în mâinile romanilor cu aceste prilejuri, era răstignit pe cruce.

Comanda în cazul execuţiilor o avea căpitanul

Lucian. Era, în fond un om de treabă, dar suferea cumplit din cauza căldurii şi, din această cauză, era adesea prost dispus. Când era într-o asemenea dispoziţie, dădea ordin ca cel care urma să fie executat să fie legat de cruce, ceea ce însemna o moarte mai lentă, mai chinuitoare. Când era mai bine dispus, îi punea pe jandarmii regimentului să-i bată în cuie mâinile condamnatului, astfel că rana care se forma imediat să ducă la o moarte mai rapidă.

Seară de seară, jalnicele procesiuni urcau înălţimile, condamnaţii purtau bârnele crucilor lor pe grumaz, braţele desfăcute erau legate de ele. Noaptea răcorea trupurile atârnate, dar nopţile erau scurte şi de îndată ce răsărea soarele, apăreau muştele şi alte insecte. De jur-împrejur se adunau păsări câini fără stăpân şi-şi aşteptau prada. Bărbaţii de pe cruce îşi îngânau rugăciunea de moarte: „Ascultă, Israel, Iahve este dumnezeul nostru, Iahve este unul”. O spuneau atâta timp cât mai ieşeau cuvintele din gura lor, o spuneau de la o cruce la alta. Curând, formula ebraică circula şi în tabăra romană, binevenit prilej pentru tot felul de glume. Doctorii militari întocmeau statistici, cât dura până murea unul bătut în cuie, cât dura până murea unul legat. Îşi alegeau pentru cercetările lor prizonieri deosebit de viguroşi şi deosebit de slăbănogi şi constatau care era contribuţia arşiţei din plină vară la accelerarea sfârşitului letal. Pe toate înălţimile, de jur-împrejur, se ridicau cruci, iar cei ce atârnau de ele. se schimbau în fiece seară. Romanii nu-i puteau da fiecăruia crucea sa specială, trebuiau să mai economisească lemnul, oricât de împădurită era regiunea.

Aveau nevoie de lemn pentru valuri artificiale şi şanţuri care să ducă la acest oraş îndărătnic. Au tăiat toate pădurile din jur şi au făcut din ele asemenea valuri. Lucrau protejaţi de construcţiile ingenioase din piele de vită şi din piele argăsită, care făceau ineficiente proiectilele

incendiare ale asediaţilor. Cei din Iotapat îi invidiau pe romani, care puteau folosi pentru asemenea scopuri apa. Îşi făceau nişte ieşiri speciale, şi de mai multe ori reuşiră să dea foc lucrărilor inamice. Dar ceea ce era distrus se completa rapid, iar valurile şi şanţurile se apropiau din ce în ce mai mult.

Seară de seară Iosif cerceta din turnurile zidului cum înaintau. Dacă galeriile ajungeau într-un anumit punct din nord, Iotapatul era pierdut, chiar dacă Ierusalimul ar fi trimis trupe de rezervă. Privirile lui Iosii se roteau încet. Pretutindeni pe creştetele munţilor erau cruci, drumurile de pe munte erau tivite de cruci. Cei executaţi aveau capetele plecate în faţă, într-o parte, falca le atârna. Iosif privea, încerca mecanic să numere crucile. Buzele îi erau uscate şi umflate, cerul gurii ars, ochii injectaţi; nu-şi lua pentru sine o raţie de apă mai mare ca a celorlalţi.

La 20 iunie, 18 Sivan după calculul iudaic, valurile atinseră acel periculos punct din nord. Iosif rândui pentru ziua următoare o slujbă religioasă. Îi puse pe cei adunaţi acolo să-şi mărturisească păcatele. Înfăşuraţi în mantiile lor cu firele pentru rugăciune purpuriu-albastre, oamenii se băteau sălbatic în piept şi strigau pătimaş: „O Adonai! Am păcătuit, am săvârşit greşeli şi nelegiuiri în faţa ta. Iosif sta în faţă, ca preot de gradul întâi, şi la fel ca ceilalţi, îi mărturisea lui Dumnezeu: „O Adonai! Am păcătuit, am săvârşit greşeli şi nelegiuiri”, şi se simţea murdar, josnic şi chinuit de remuşcări. Dar iată, când înălţa a treia frază a spovedaniei, ceva îl făcu să ridice capul, simţi cum din rândurile din spate ochi mici şi fanatici îndreptau spre el priviri răutăcioase şi stărui-Loare şi mai zări o gură ce nu rostea în cor cu ceilalţi: „am săvârşit greşeli, am păcătuit”, ci pronunţa cu asprime şi patimă cuvintele: „tu ai păcătuit, tu ai săvârşit greşeli”. Era gura lui Sapita. Şi atunci când, la sfârşitul slujbei, împreună cu ceilalţi preoţi Iosif rosti

binecuvântarea, când cu braţele ridicate şi degetele depărtate sta în faţa mulţimii, care plecase capetele la pământ, căci deasupra preoţilor care binecuvântau plutea spiritul lui Dumnezeu, atunci, din nou, văzu o pereche de ochi, care-şi îndreptau spre el privirile cu obrăznicie şi răutate şi stăruinţă, iar faţa lui Sapita hohoti clar în batjocură: „Închide-ţi gura, Iosif Ben Mattias. Preferăm să crăpăm fără binecuvântarea ta, Iosif Ben Mattias”.

Iosif era uluit. Nu s-a dat în lături în faţa nici unui pericol, îndurase setea şi lipsurile ca ultimul dintre soldaţi, măsurile lui se dovediseră bune şi eficiente, era clar că Dumnezeu era cu el, uite că menţinuse oraşul mai mult decât ar fi fost posibil să-l menţină oricine altcineva. Ce mai voia acest Sapita? Iosif nu-l învinuia de nimic. Omul era orb, ce spunea, curată defăimare.

Atacul dat de Iosif a doua zi împotriva valului din nord fu săvârşit cu un fanatism sălbatic. Să mori în luptă era mai bine decât pe cruce şi această năzuinţă sumbră spre o moarte în luptă îi făcu pe evrei, în ciuda ploii dese de săgeţi, să înainteze până la acel punct în primejdie Doborâră soldaţii de pază, dădură foc zăplazurilor şi maşinilor. Romanii cedară. Cedară nu numai în acel loc, ci şi în sud, unde abia dacă fuseseră încolţiţi. În curând cei din Iotapat aflară şi cauza: îl nimeriseră pe Vespasian, imperatorul roman fusese rănit. Oraşul jubila, Iosif dispuse să se împartă raţii duble de apă. Era cea de-a cincea săptămână. Dacă va reuşi să ajungă până în cea de-a şaptea săptămână, atunci vara va fi prea înaintată şi asta însemna că Ierusalimul va fi salvat pentru anul acesta.

A durat aproape o săptămână până când romanii şi-au asigurat din nou punctul din nord. Între timp, e drept, îşi puseseră în poziţie de luptă pe cele trei părţi ale zitivului maşinile pentru asediat, berbecii de spart zidurile. Aceştia erau nişte grinzi puternice, aidoma catargelor de

corăbii, prevăzute în faţă cu un solid bloc de fier ca un cap de berbec. În mijloc, de o grindă orizontală sprijinită pe piloni zdraveni atârnau catarge legate cu funii. Un mare număr de artilerişti trăgeau înapoi grinda cu capul de berbec şi apoi îl repezeau înainte. Niciun zid, oricât de gros, nu putea rezista multă vreme forţei de şoc a acestei maşini.

Acum, în sfârşit, după ce berbecii fuseseră folosiţi o bucată de timp, Vespasian socoti că a sosit momentul ca fortăreaţa să fie supusă unui atac general. Atacul începu în zori. Cerul se întunecă de săgeţi, trompetele legiunilor răsunau înfricoşătoare neîncetat, din toate catapultele zburau deodată mari bile de piatră, zgomotele înfundate ale balistelor erau răsfrânte de ecoul munţilor. Pe valuri lucrau trei turnuri căptuşite cu fier, având câte 17 m înălţime, pe care se aflau suliţaşi, arcaşi, luptători cu praştia, chiar şi baliste. Asediaţii erau lipsiţi de apărare în faţa acestor coloşi blindaţi. Sub protecţia lor, prin galerii se târâră uriaşe, înfricoşătoare broaşte ţestoase, formate din trupele lor de elită a câte o sută de romani, care, împingându-şi unul lângă altul deasupra capetelor scuturile aidoma unor ţigle, înaintau fără a putea fi-nimeriţi de proiectile. Turnurile blindate”, împreună cu aceste broaşte ţestoase, făcură o treabă bună, îşi îndreptară ţintele împotriva acelor locuri din ziduri pe care şi le aleseseră broaştele, aşa încât apărătorii fură nevoiţi să le părăsească. Asediatorii atinseseră deja deodată cinci puncte ale zidurilor şi aruncau punţi de asalt. Şi tocmai în acest minut, când romanii nu puteau trage fără să-şi primejduiască propriii lor oameni, apărătorii turnară asupra năvălitorilor ulei fierbinte, care pătrunse sub fierul armurilor, şi vărsară pe punţi o fiertură alunecoasă din fân grecesc, aşa că asediatorii alunecară.

Se lăsă noaptea, dar romanii nu slăbeau deloc ritmul.

Toată noaptea răsunară înfundat loviturile berbecilor, cupolele blindate şi balistele lucrară fără oprire. Oamenii loviţi se prăvăleau de pe ziduri în chip grotesc. Pretutindeni strigăte, gemete şi oftaturi. Zgomotele erau atât de înspăimântătoare, încât căpeteniile evreilor îi puseră pe soldaţii de pe ziduri să-şi înfunde urechile cu ceară. Cât despre Iosif, el asculta tot acest vacarm infernal aproape cu o bucurie sabatică. Era cea de-a 46-a zi: va ţine oraşul de şapte ori şapte zile. Apoi va veni ziua a 50-a şi atunci va fi o linişte deplină. Poate că această linişte va fi chiar moartea. Ca întotdeauna, fericit în mijlocul bubuitul lor dezlănţuite, gusta dinainte liniştea celei de a 50-a zi, şi se gândea la cuvintele tradiţionale: „Mai întâi este furtuna şi marele bubuit, apoi se lasă liniştea şi apare Dumnezeu.

Unul dintre apărători reuşise să prăvălească de pe ziduri cu atâta furie un bloc uriaş asupra unuia din berbeci, încât capul de fier al acestuia se desprinse. Evreul sări de pe zid, luă chiar din mijlocul duşmanilor capul de berbec, îl duse înapoi, sub ploaia de proiectile, se căţără pe zid şi se prăbuşi, lovit în cinci locuri, încovoindu-se de dureri, de cealaltă parte a zidului, la ai săi. Omul acesta era Sapita.

Iosii se aplecă asupra muribundului. Sapita nu putea trece dincolo ducând în inimă ocara. În jurul lui se aflau 10 oameni. Ei şc-pteau muribundului: „Ascultă, Isiael, unul şi veşnic este dumnezeul nostru, Iahve”, pentru ca el să poată intra în moarte cu cuvintele credinţei mărturisite. Sapita se trăgea chinuindu-se, de unul din vârfurile bărbii sale în furculiţă. Mişca buzele, dar Iosif vedea bine că acele cuvinte pe care le rostea nu erau cuvintele căinţei. Iosii se aplecă şi mai mult asupra lui. Ochii mici, fanatici ai muribundului clipeau răutăcios şi plini de durere, el se străduia vădit să spună ceva. Iosif îşi lipi urechea de buzele sale uscate, nu-l putea înţelege, dar era clar că

Sapita voia să spună ceva plin de dispreţ. Iosif era pe cât de uluit, pe atât de mâhnit, că omul acesta orbit pleca astfel pe lumea cealaltă. Se hotărî repede şi spuse încet şi pătimaş: „Ascultă-mă Sapita, voi împiedica romanii să intre în vara aceasta în Ierusalim. Voi mai menţine oraşul trei zile. Şi nu-mi voi face drum spre Ierusalim, aşa cum ne-am înţeles, ci voi rămâne în oraş până în cea de a patra dimineaţă”. Ceilalţi bărbaţi murmurau monoton în cor, pentru a ajunge până la urechile muribundului: „Ascultă, Israel”. Iosif nu-şi lua ochii de la Sapita, aproape implorându-l. Acesta trebuia să vadă că a fost nedrept, trebuia să moară împăcat. Dar ochii injectaţi ai lui Sapita erau daţi peste cap, falca îi căzuse: Iosif făcuse legământul în faţa unui mort.

Din ziua aceea, Iosif nu mai ştiu ce e somnul. Era pretutindeni pe ziduri. Faţa îi ardea, pleoapele îl dureau, cerul gurii era umflat, urechile îi asurziseră de zgomotul maşinilor de asediat, vocea îi era aspră şi răguşită. Dar nu se cruţa, se dăruifără economie. Aşa rezistă timp de trei zile, până când ajunseră în a 49-a zi. Atunci căzu într-un somn ca de moarte.

În zorii zilei de 1 iulie, în cea de a 50-a zi de la începerea asediului, romanii cuceriră fortăreaţa Iotapat.

Nu trecuseră nici două ceasuri de când Iosii se culcase, că fu scuturat şi trezit, au sosit. Se sculă clătinându-se, apucă ce-i cădea în mână, carne, pâine, cordonul brodat cu flori al preotului, ordinul prin care era numit comisar, zarurile pe care i le dăruise odată la Roma actorul Demetrius Liban. Se împleticea pe stradă în zorii care abia mijeau. Câţiva din jurul lui îl târâră cu ei într-unul din şanţurile subterane, spre un rezervor de apă părăsit, care se lărgea fornând un fel de grotă destul de încăpătoare.

Era. vreo doisprezece în această grotă, printre ei

cineva grav rănit, aveau cutii provizii, dar doar o singură căldare mică cu apă. Peste zi nădejdea nu-i părăsi, dar noaptea se dovedi că nici vorbă nu putea fi de scăpare. Galeria subterană era întortocheată şi plină de crăci, dar ducea chiar la această grotă şi avea ieşirea în oraş unde romanii puseseră străji severe.

În cea e a doua zi rănitul îşi dădu duhul. În cea de a treia zi li se termină apa, în cea de a patra, bărbaţii slăbiţi de îndelungatul asediu se îmbolnăviră şi erau ca nebuni de sete.

În cea de a cincea zi, Iosif Ben Mattias zăcea într-un ungher al grotei, îşi pusese sub cap cordonul albastru de preot, îşi trăsese veşmintele ca să-i acopere faţa şi aştepta să vină romanii şi să-l omoare. Stomacul parcă îi ardea, încerca mereu să înghită, deşi ştia cât de dureros şi cu neputinţă era, pulsul bătea neregulat, în toate încheieturile simţea furnicături şi înţepături. Pleoapele lăsate frecară ochii inflamaţi, în întuneric jucau puncte şi cerculeţe, se măreau mult, se micşorau, sclipeau, se încolăceau. I se părea ademenitor şi dulce să grăbeşti moartea, să-ţi iei zilele; dar rămânea o speranţă: poate că înainte de asta s-ar putea bea ceva. Poate că, dacă vin romanii, îi vor da să bea, înainte de a-l răstigni pe cruce. La Ierusalim există o asociaţie a unor doamne caritabile, cafe le dau osândiţilor, pe drumul lor spre moarte, să bea o băutură preparată din vin şi smirnă. Asta ar fi o moarte frumoasă. Îşi trage peste cap veşmintele şi zâmbeşte cu buze uscate.

Chiar în faţa lui, la îndemână, vede marele rezervor de apă, cu apa raţionalizată, cu cantităţi mici, mici de apă raţionalizată. Dacă tot au venit romanii, nu mai p i evoie să economisească apa. Cum de nu s-a gândit până acum la asta? Se şi vede pornind spre rezervor. Mulţi merg la rezervor. Dar el merge chiar printre evreii care strigă şi printre romanii, care urcă strada pe pipăite, iată, el este

conducătorul, oamenii îi fac loc să treacă, el merge mereu neabătut spre rezervor, fără să se oprească, lacom. Să bea! La rezervor nu mai sunt străji. Dar acolo e unul care nu-l lasă să bea. Dă-te, te rog, la o parte, Sapita. Te omor, dacă nu mă laşi să beau. Am fost oare un laş? Am avut grijă de mine, în timp ce în jur zburau săbiile, fiarele, torţele aprinse, când de pe ziduri se prăvăleau oameni? Nu te opinti prosteşte să ridici cu braţul sănătos capul de berbec. Ştiu bine că eşti mort. Eşti un mincinos ordinar, Sapita, poţi să fii de o sută de ori mort, dar tot trebuie s-o ştergi de aici.

Pentru că înghite atât de greu şi în gol, Iosif îşi simţi gâtlejui umflat, parcă sfâşiat, şi asta îl smulge din aiureli. Îşi trage iarăşi veşmintele peste faţă, acoperind-o. Vrea să nu mai vadă nimic din toate astea. Atunci când se afla în pustiu la esenianul Banus şi când îşi mbrtifica trupul, atunci a avut nevoie de năluciri, dar acum vrea ordine în minte, limpezime. Nu se mai gândeşte deloc să crape, pentru că n-a putut să bea apă câteva zile. E adevărat, dacă nu bei nimic câteva zile, îţi pierzi minţile, e lucru ştiut. Dar asta nu i se va întâmpla lui. Ceilalţi, da, ceilalţi vor muri de sete. Dar el nu, este cu neputinţă. Mai are încă multe de făcut, şi-aşa a întârziat prea mult. Unde sunt femeile pe care nu le-a avut, vinul, pe care nu l-a băut, frumuseţile pământului pe care nu le-a văzut, cărţile, pe care nu le-a scris? De ce n-a pus mâna pe Popeea atunci? Acoperământul ei era din borangic de Kos, subţire ca fumul, se întrezărea părul. Cu siguranţă era de culoarea chihlimbarului. Atâtea femei pe care le pierduse. Vede coapse, sâni, chipuri.

Dar acestea nu sunt chipuri, sunt grămezi de fructe, aşa cum se vând în pieţe, fructe rotunde, zemoase, smochine, mere, struguri uriaşi. Vrea să muşte din ele, să le strivească, să le soarbă; dar de îndată ce vrea să pună

mâna pe ele, ele îşi iau imediat chipul acela gălbejit, infam, pe care îl cunoaşte foarte bine. Nu, câine blestemat, eu n-o să mor, n-o să-ţi fac plăcerea asta. Mai ales dumitale. Dumitale, jalnic pedant, dumitale, maimuţă a raţiunii cu statuile şi toate simetriile şi tot sistemul dumitale. Vrei să spui ceva despre Iudeea? Dar ce înţelegi din ea? Ai fost vreodată acolo? Ai făcut vreodată ceva pentru ea? N-ai strop de sânge în vene, ticălosule. Dacă Iudeea va face odată una cu pământul afurisitul dumitale palat, să ştii că a avut dreptate, a avut de zece ori dreptate, şi eu, voi pune şi eu mâna ca să-l dărâm.

Nu bat câmpii, domnule. Mi-e îngrozitor de sete, dar ştiu bine: este josnic ca, de la Roma, să-ţi baţi joc de macabeici. Este murdar şi meschin. Eşti o apariţie jalnică, Iustus din Tiberiada.

Capul îi e plin de glasuri: Marin, Marin. Şi printre ele, o voce subţire, de o îndărătnică supunere, care rosteşte: „el e”.

Nu, n-a îngăduit acestei voci să pună stăpânire pe el, niciodată nu s-a suprapreţuit, întotdeauna s-a scuturat de blasfemie. Cel care acum abuzează de slăbiciunea lui este ispititorul, el îl face să audă din nou glasul acela. Da, cu siguranţă că nu e nimic altceva decât neruşinata uneltire a ispititorului, care vrea să întoarcă de la el faţa lui Iahve.

Cu mare greutate se ridică în genunchi, atinge cu fruntea pământul, torturat, îşi mărturiseşte păcatele, torturat. Vorbeşte ales şi cu mândrie: „O Adonai, nu am păcătuit, nu am săvârşit greşeli. Trebuie să-mi dai să beau, numele tău ţi l-am slăvit. Vreau apă. Nu-l lăsa pe robul tău să piară de sete, căci te-am slujit cu credinţă şi tu trebuie să-mi dai apă.

Deodată, în grotă răsună o voce ca un scârţâit, o voce de ofiţer pe care Iosif o cunoştea bine. Ceilalţi îl scuturară. Era o voce foarte reală, asta era clar. Vocea vorbea

greceşte şi spuse că se ştie că în grotă se află căpetenia galileenilor, şi dacă cei închişi acolo se predau, le va fi cruţată viaţa. „Daţi-mi să beau”, spuse Iosif. „Ai un ceas de gândire”, răspunse vocea, apoi vom afuma grota.

Un zâmbet fericit înflori pe chipul lui Iosif. Biruise. L-a tras pe sfoară pe răposatul Sapita şi chiar şi pe neruşinatul Iustus cel viu „care nu voia să-l lase să se atingă de fructe. Acum va bea şi va trăi.

Numai că, printre tovarăşii lui Iosif, erau unii care nici nu voiau să audă să se predea. Aveau în minte cele petrecute la Magdala, şi se gândeau că, dacă romanii puneau mâna pe ei, în cel mai bun caz l-ar fi oprit pe Iosif pentru alaiul triumfal, iar pe ceilalţi i-ar fi răstignit pe cruce sau i-ar fi scos la licitaţie ca robi. Hotărâră să lupte. Pe jumătate nebuni de sete. i se aşezară în cale lui Iosif. Mai degrabă l-ar fi omorât, decât să rabde ca el să-i predea romanilor.

Dar Iosif nu voia decât un singur lucru: să bea. Dacă romanii îl vor cruţa într-adevăr sau nu, asta rămânea de văzut mai târziu. În orice caz, îi vor da să bea, şi nebunii ăştia nu voiau să-l lase. Erau smintiţi, nişte câini turbaţi. Era ridicol ca, după atâta chin, să se omoare fără să fi apucat să bea. Din toate colţurile creierului său secătuit îşi aduna puterile, pentru a se putea impune celorlalţi, pentru a bea, a trăi.

Multă vreme le vorbi în zadar. Abia mai avea voce, într-atât era de aspră şi de răguşită, pentru a le face o ultimă propunere: să nu se sinucidă, ci să se omoare unul pe altul; era un păcat mai mic. Asta au înţeles, au acceptat propunerea, şi aceasta a fost salvarea. Lăsară soarta să hotărască cine pe cine să omoare, şi aruncară cu zarurile pe care Iosif le primise în dar de la actorul Demetrius Liban. Îşi cereau unul altuia iertare şi mureau, cu mărturisirea păcatului pe buze. Când, la sfârşit, rămase

Iosif cu ultimul din ei. el o apucă pur şi simplu pe drumul spre romani. Celălalt rămase fără vlagă un timp pe ioc, apoi se târî după el.

Legatul Paulin fu cel care-l întâmpină pe Iosif. Întinse spre el, salutând voios, braţul cu palma deschisă, ca un sportiv care-şi salută adversarul învins. Iosif nu mulţumi. Căzu jos şi spuse: „apă”. Îi aduseră de băut, iar el, făcând fapta cea mai cucernică din viaţa sa, se sili să rostească formula de binecuvântare: „Slăvit fii Iahve, Dumnezeul nostru, care ai făcut totul prin cuvântul tău”, şi abia după aceea bău. Fericit, lăsă apa să i se prelingă pe buze, în gură, apoi în gâtlej, ceru iarăşi apă şi încă o dată şi-i părea rău că trebuie să se oprească şi să-şi tragă sufletul; şi iarăşi bău. Zâmbi larg, prosteşte, cu toată faţa, şi iarăşi bău. Soldaţii stăteau de jur-împrejur, îl priveau cu bunăvoinţă.

Iosif fu lăsat să se cureţe în grabă, i se dădu de mâncare şi fu dus în lanţur: în cartierul general al imperatorului. Drumul trecea prin toată tabăra. Soldaţii se înghesuiau pretutindeni, toţi voiau să-l vadă pe conducătorul duşman. Mulţi îl cercetau fără răutate: aşadar, acesta era omul, care le dăduse de furcă timp de şapte săptămâni. Tare tipul! Linii, înverşunaţi pentru că le pieriseră camarazii, ameninţau şi înjurau sălbatic. Alţii făceau glume, văzându-l atât de tânăr, subţire şi slab: „Ei, ovreiaşule, când o să atârni pe cruce, n-o să prea aibă ce mânca din tine păsările şi muştele”. Iosif, aşa neîngrijit cum era, cu părul încâlcit ca o pâslă, cu tuleie murdare pe obraz, trecea liniştit prin toată agitaţia, ameninţările şi glumele îl lăsau nepăsător, unii coborau privirile văzându-i ochii trişti şi înroşiţi. Când unul îl scuipă, n-avu niciun cuvânt pentru cel care-l umilise, rugă doar, e, l, cel în lanţuri, pe cei ce-l însoţeau să-i şteargă scuipatul, căci nu se cădea să apară astfel în faţa imperatorului.

Drumul prin tabără a fost lung. Corturi, corturi, soldaţi curioşi. Apoi, altarul taberei. În faţa lui, greoi, auriţi, duşmănoşi şi puternici vulturii celor trei legiuni. Apoi iarăşi, corturi şi corturi. Omul acesta slăbit cu greu fu în stare să se ţină pe picioare, dar îşi adună toate puterile şi parcurse fără să se inconvoaie tot lungul drum al ruşinii.

Când ajunse, în sfârşit, la cortul imperatorului, în afară de legatul Paulin Iosif nu mai văzu la început decât un tânăr cu însemnele de general, nu prea înalt, dar cu o statură robustă, bine legată, cu o faţă rotundă, deschisă, cu bărbia scurtă proeminentă, aşa că semăna cu un triunghi ascuţit. Iosif înţelese imediat că acesta era Titus, fiul imperatorului. Tânărul general îi ieşi înaiare. „Îmi pare rău", spuse el deschis şi amabil, „că aţi avut ghinion. V-aţi bătut extraordinar. V-am subapreciat pe voi, evreii, sunteţi excelenţi soldaţi". Observând cât era de epuizat, îl pofti să stea jos. „Aveţi veri foarte fierbinţi", mai spuse. Dar aici în cort e o răcoare plăcută".

Între timp, de după draperia care împărţea cortul, intră însuşi Vespasian, îmbrăcat foarte comod, împreună cu impunătoarea şi hotărâta lui doamnă. Iosii se ridică şi încercă să salute după tipicul roman. Dar imperatorul îi făcu semn, binevoitor, să renunţe. „Nu te mai obosi. Arăţi al naibii de tânăr, ovreiaşule. Câţi ani ai?" „Treizeci", făcunse Iosif. „Vezi, Cenis", făcu Vespasian zâmbind, „cât de departe poţi ajunge la numai treizeci de ani?" Doamna Cenis îl măsură fără bunăvoinţă pe Iosif. „Nu prea-mi place. evreul ăst", declară ea brutal. „Nu poate să te sufere", îi explică Vespasian lui Iosif, „pentru că s-a speriat îngrozitor când mi-aţi trântit ghiuleaua de piatră pe picior. Dar a fost alarmă f< nu se mai observă nimic". Dar, în timp ce se îndrepta spre Iosif, se văzu clar că mai şchiopăta puţin. „Lasă-mă să te pipăi", spuse el şi-l cercetă ca pe un sclav. „Slab, slab", constată el respirând profund. „A

trebuit să înduri de toate. Aţi fi scăpat mai uşor. Dar se pare că ai un trecut foarte frământat, tinere. Mi s-a povestit istoria cu cei trei aşa-zişi nevinovaţi, care pe urmă i-a măcinat nervii lui Cestius Gali: cum am spus, de toate". Era mulţumit. Se gândea că, fără cei trei moşnegi ai acestui tânăr curajos, guvernatorul Cestius cu greu ar fi fost revocat, iar el nu s-ar fi aflat acum aici.

„Ce crezi, tinere", întrebă el jovial, „să mă îndrept încă de pe acum spre Ierusalim? Aş avea chef să văd un Mare Sabat la templu. Dar voi, cu Iotapatul vostru, m-aţi ţinut multă vreme deoparte. Acum e cam târziu. Şi dacă cei din Ierusalim sunt tot nişte capete pătrate ca cei de aici, înseamnă că va fi o treabă de durată".

Asta fusese spus aşa, în treacăt, aproape în glumă. Dar Iosif văzu ochii luminoşi şi atenţi ai acestui bărbat, faţa lui lată şi încreţită de ţăran, îi auzi respiraţia zgomotoasă şi deodată, cu o intuiţie strălucită, avu o străfulgerare: în fundul sufletului său, romanul acesta nu doreşte câtuşi de puţin să ajungă la Ierusalim, nu-l interesează deloc o victorie rapidă asupra Iudeii. Nu pare să fie omul care, de îndată ce are ceva, se grăbeşte să-l lase din mână. El vrea să-şi păstreze armata sa, cele trei grandioase legiuni care acţionează coordonat. De cum se va termina expediţia, ele îi vor fi luate fără doar şi poate, şi atunci s-a zis cu comanda sa. Iosif înţelege bine: generalul Vespasian nu vrea să ajungă anul acesta la Ierusalim.

Această constatare l-a înaripat. Mai simţea încă în stomac emoţiile pe care le încercase în grotă. Ştia că abia acum sosise momentul decisiv pentru a-şi salva viaţa, iar constatarea că romanul nu dorea deloc Ierusalimul îi oferea un avantaj nemaiauzit. Vorbi încet, dar foarte hotărât: „Vă spun, generale Vespasian, că nu veţi ajunge anul acesta la Ierusalim. Probabil că nici anul viitor". Continuă apoi privind încordat şi scoţând cu greu vorbele:

„Sunteţi menit pentru fapte mai măre – „te”.

Toţi fură izbiţi de acest neaşteptat răspuns: acest ofiţer evreu, care s-a bătut ireproşabil, făcisa o afirmaţie atât de stranie. Închizând pe jumătate ochii, Vespaşian îşi privea prizonierul. „Ia te uită”, îl ironiză el, „n-au pierit toţi profeţii din Iudeea?” Dar batjocura din vocea sa bă rână, hârâită era abia perceptibilă, mai degrabă era o încurajare, un semn de bunăvoinţă. Existau multe lucruri ciudate în ţara aceasta, Iudeea. În lacul Ghenizaret era un peşte care striga; ceea ce se planta pe câmpiile Sodomei se înnegrea şi se prefăcea în cenuşă; Marea Moartă îl ţinea la suprafaţă pe tot omul, fie că ştia să înoate, fie că nu. Totul aici era mai bizar decât oriunde altundeva. De ce să nu fi existat şi în acest tânăr evreu, oricât de bun politician şi soldat era, un grăunte de nebunie şi de duh profetic?

În acest timp, mintea lui Iosif lucra febril. În faţa acestui roman, în a cărui mână se afla viaţa sa, îl năpădeau subit fraze, pe care de mult le îngropase în sine, frazele acelor oameni gravi şi simpli din cârciuma din Capernaum. Îşi încordă agitat spiritul, în joc era viaţa sa, şi ceea ce aceia bănuiseră tulbure, el vedea dintr-odată, la lumina unui fulger, clar şi pregnant. „Nu sunt mulţi profeţi în Iudeea”, replică el, „iar spusele lor sunt întunecate. Ei au vestit că Mesia va veni din Iudeea. Noi i-am înţeles greşit şi am pornit războiul. Acum, când mă aflu în faţa dumneavoastră, domnule consul Vespasian, în acest cort, ştiu interpretarea corectă”. Se înclină plin de respect, dar vocea îi rămase calmă şi măsurată. „Mesia vine din Iudeea: dar el nu este evreu. Sunteţi dumneavoastră, domnule consul Vespasian”.

Această minciună extravagantă şi neruşinată îi ului pe toţi cei aflaţi în cort. Auziseră de Mesia, tot Orientul vorbea de el. Mesia era pe jumătate zeul la care visa această parte a pământului, crezând că se va ridica pentru

a răzbuna asupra Romei Orientul subjugat. O fiinţă tenebroasă, misterioasă, suprapământească, mai degrabă demnă de luat în râs, ca toate produsele superstiţiilor orientale, dar şi foarte ademenitoare şi ameninţătoare.

Cenis se ridică, gura îi era întredeschisă. Să fie Vespasian al ei Mesia? se gândea la povestea cu mlădiţa stejarului sfânt. Nu se putea ca evreul să ştie ceva despre asta. Îl ţintuia cu privirea pe Iosif, suspicioasă, tulburată. Cele spuse de el erau măreţe şi îmbucurătoare şi cu totul în sensul celor sperate de ea: dar omul acesta din Orient rămânea pentru ea un prilej de nelinişte.

Tânărului general Titus, un fanatic al preciziei, îi plăcea să-i prindă pe oameni după cele afirmate de ei: îşi făcuse obiceiul mecanic de a stenografia convorbirile. Şi de data aceasta notase totul. Acum privea consternat. Ar fi fost o dezamăgire pentru el ca acest tânăr şi viteaz soldat să se dovedească a fi un şarlatan. Nu, nu arăta deloc a şarlatan. Poate că, cu toată purtarea să simplă şi firească, era un posedat, aşa cum sunt mulţi în Orient. Poate că-şi pierduse minţile din cauza foamei şi a setei.

Vespasian privea cu ochii săi luminoşi şi şireţi „de ţăran în ochii plini de respect ai lui Iosif. Acesta îi susţinu privirea multă vreme. Transpirase, deşi în cort nu era, într-adevăr, prea cald, lanţurile îl rodeau, hainele îi juleau pielea. Dar susţinu privirea. Ştia că acesta era momentul decisiv. Poate că romanul îi va întoarce spatele, furios sau scârbit, şi va pune să-l răstignească pe cruce sau să-l urce pe o corabie cu sclavi pentru minele din Egipt. Dar s-ar putea şi ca romanul să-l creadă. Trebuie să-l creadă. În timp ce aştepta răspunsul, se ruga înfrigurat: „Doamne, fă ca romanul să mă creadă. Dacă nii o faci pentru mine, fă-o pentru templul tău. Căci dacă romanul va crede, dacă anul acesta nu se va mai duce, într-adevăr, în oraşul tău, atunci, până la anul viitor, oraşul tăti şi templul tău vor fi salvate.

Trebuie să faci, Doamne, aşa, încât romanul să mă creadă. Trebuie, trebuie. Astfel sta, rugându-se, tremurând pentru viaţa sa, susţinând privirea romanului, aşteptând încordat ca un arc răspunsul romanului.

Romanul spuse doar atât: „Ei, ei. Ia-o mai domol, tinere”.

Iosif respiră adânc. Omul nu-i întorsese spatele, nu pusese să fie târât undeva, aşadar, el câştigase. Continuă deci încet, grăbit, plin de încredere şi stăruitor: „Vă rog să mă credeţi. Numai pentru că eram menit să vă spun toate acestea nu mi-am făcut drum până la Ierusalim, aşa cum era planul nostru, ci am rămas până la sfârşit în Iotapat”.

„Prostii”, mârâi Vespasian. „N-ai fi putut niciodată să-ţi faci drum până la Ierusalim”. „Eu am primit scrisori de la Ierusalim şi am trimis scrisori”, i-o întoarse Iosif, „aşadar, puteam şi eu să ajung acolo”. Zâmbind, Titus spuse de la masa unde se afla: „Am interceptat noi scrisorile dumitale, doctore Iosif”. În acel moment, interveni cu modestie legatul Paulin: „Într-una din scrisorile interceptate se spune: voi păstra fortăreaţa Iotapat de şapte ori şapte zile. Am râs de asta. Dar evreii au menţinut fortăreaţa şapte săptămâni”.

Toţi căzură pe gânduri. Vespasian îi spuse, rânjind, doamne: Cenis. „Ei, Cenis. La drept vorbind, tânărul acesta cu cei trei nevinovaţi ai săi este pricina pentru care, încă înainte de închiderea porţilor, zeul Marte nu s-a înşelat prea tare în privinţa mlădiţei stejarului sfânt”. Imperatorul este un om luminat. Oricum, din moment ce nu-i stânjeneşte planurile, de ce să nu creadă în preziceri? Uneori interpretarea acestor preziceri a fost greşită, dar, pe de altă parte, există istorii dovedite despre veridicitatea stupefiantă a anumitor clar-văzători. În ce-l priveşte pe dumnezeul fără chip al iudeilor, care sălăşluieşte la Ierusalim în întunecata Sfânta Sfintelor, de ce i-ar nesocoti

vorbele, dacă acest zeu iudaic îi împărtăşeşte lucruri care se potrivesc atât de bine cu planurile sale? Până acum nici el însuşi n-a ştiut exact dacă vrea sau nu. vî ajungă la Ierusalim. Cârmuirea îl tot zoreşte să încheie încă în vară expediţia. Dar ar fi cu adevărat o jale, nu numai pentru el, ci şi pentru stat, ca această armată din est, pe care acum a instruit-o atât de bine, să fie bătută, după o victorie prea rapidă, şi să încapă pe mâini nepotrivite. De fapt, flăcăul acesta cu dârzul lui Iotapat i-a făcut un marserviciu, iar zeul care vorbeşte prin el nu este un rău sfătuitor.

Iosif înflorea ca un câmp uscat sub ploaie. Dumnezeu fusese îngăduitor; era evident că imperatorul îl crezuse. Şi, la urma urmei, de ce nu? Cel ce sta în faţa sa era, într-adevăr, omul despre care se spunea că vr.: porni din Iudeea pentru a rândui lumea. Nu se spune în Scriptură: Libanul va cădea în mână puternică? „Adir”, cuvântul ebraic pentru „puternic” nu înseamnă exact acelaşi lucru ca Cezar, imperatorul? Exista un cuvânt mai bun, mai potrivit, pentru bărbatul acesta scund, viclean şi limpede la minte? îşi înclină capul în faţa romanului, adânc, cu mâna la frunte. Cuvântul pentru Mesia şi vechiul cuvânt sumbru, după care Iahve va lovi Israelul, pentru a-l face să-şi ispăşească păcatele, era unul singur, şi romanul acesta venise pentru a-l împlini. Aşa cum măslinul ne dă uleiul lui numai strivindu-i fructul, tot astfel Israelul dă tot ce are mai bun numai dacă este apăsat, iar cel care îl stoarce ca un teasc şi îl striveşte se numeşte Vespasian. Da, acum Iosif găsise ultimul argument, argumentul concluziv. O adâncă siguranţa puse stăpânire pe el, simţea în sine acea putere în stare să-l facă capabil de a-şi susţine interpretarea în faţa celui mai rafinat doctor de la Şcoala Superioară a Templului. Grota din Iotapat fusese plină de încordare intelectuală şi de umilinţă, dar, aşa cum fructul omului vine pe lume înconjurat de sânge şi murdărie, tot

aşa şi de aici apăruse un fruct bun. Era plin de încredere în sine până-n toţi porii pielii.

Dar Cenis îi tot dădea târcoale stânjenită prizonierului. „Frica de cruce”, mormăi ea îmbufnată, „vorbeşte din omul acesta. Eu l-aş trimite la Roma sau în Corint. Să-l judece împăratul”.

„Nu mă trimiteţi la Roma”, se rugă stăruitor Iosif. „Voi sunteţi cei care aveţi de hotărât în privinţa sorţii mele şi a tuturor”.

Era sfârşit de efort; dar această epuizare era fericită, nu mai cimtsa niciun pic de teamă. Da, în fundul sufletului se simţea chiar superior romanului. Sta în faţa romanului, îi spunea cuvinte îndrăzneţe şi linguşitoarfe, se înclina în faţa lui, dar avea de pe-acum sentimentul că el este cel care îl dirijează pe celălalt. Fără să-şi dea seama, romanul era un bici în mâna lui Dumnezeu: el, Iosif, era în mod conştient şi cucernic unealta lui Iahve. Ceea ce simţise atunci când de pe Capitoliu privise asupra Romei, s-a împlinit într-un mod ciudat. Pusese şi el umărul la soarta Romei. Vespasian este omul pe care l-a ales Dumnezeu, dar el, Iosif, este cel care trebuie să-l conducă după voia Domnului.

Imperatorul spuse, iar în vocea lui se simţea o uşoară ameninţare: „Ovreiaşule, ia seama. Titus, fiule, stenografiază bine. S-ar putea să ne vină vreodată poftă să-l luăm pe cuvânt pe acest domn. Ai putea să ne spui”, zise întorcându-se spre Iosif, „când va fi asta cu suveranitatea mea ca Mesia?”

„Asta nu ştiu”, răspunse Iosif. După care brusc, într-un avânt neaşteptat: „Ţineţi-mă până atunci în lanţuri. Puneţi să fiu executat, dacă vi se va părea că durează prea mult. Am fost un bun slujitor al Răzbunătorilor lui Israel atâta timp cât am crezut că Dumnezeu este în Ierusalim, iar aceşti oameni sunt împuterniciţii lui. Vă voi fi un bun

slujitor, domnule consul Vespasian, căci acum ştiu că Dumnezeu se află în Italia şi dumneavoastră sunteţi împuternicitul lui”.

Vespasian spuse: „Te iau în slujba mea personală, ca parte ce mi se cuvine din captună”. Şi, cum Iosif voia să spună ceva: „Nu te grăbi să te feliciţi, ovreiaşule. Poţi să porţi mai departe cordonul de preot, dar îţi vei purta şi lanţurile până nu se va adeveri profeţia ta”.

Imperatorul le scrise împăratului şi Senatului că, pentru anul acesta, va trebui să se mulţumească să asigure ceea ce deja dobândiseră.

Telegrafiştii mai aşteptau şi acum în locurile unde îi pusese Cestius Gali ca să vestească prăbuşirea Ierusalimului. Vespasian îi rechemă pe toţi.

Cartea a treia

C E Z A R E A

Trăind în imediata apropiere a lui Vespasian, „csif era tratat simplu, dar nu rău. Imperatorul îl consulta în lucruri care priveau obiceiuri iudaice şi relaţii personale cu evreii şi-i făcea plăcere să-l aibă aproape. Dar îi arăta că nu se inc e de pe deplin în spusele lui, punea adesea să fie verificate, îşi bătea joc de el şi uneori îl umilea vizibil. Iosif primea batjocrra şi umilinţa cu o modestie docilă şi căuta în toate chipur le să fie de folos. Stiliza decretele către populaţia evreiască date de imperator, era considerat expert în litigiile dintre autorităţile de ocupaţie şi autorităţile iudaice, în curând nu se mai puteau lipsi de activitatea lui.

În ochii evreilor din Galileea, deşi el se trudea după puterile sale în folosul lor, el trecea drept un trădător laş. Cel puţin la Ierusalim era urât de moarte. E drept că, din capitală, în regiunea ocupată de romani pătrundeau doar ştiri vagi; un lucru era însă sigur: macabeicii ajunseseră acolo stăpâni absoluţi, instauraseră o domnie a groazei şi

trimiseseră împotriva lui Iosif marele blestem: „Blestemat, zdrobit, izgonit fie Iosif Ben Mattias, mai înainte preot de gradul întâi din Ierusalim. Nimeni să nu aibă de-a face cu el. Nimeni să nu-l salveze de la foc, prăbuşire, apă, din orice l-ar putea distruge. Toţi să refuze să-x ajute. Cărţile lui să fie luate drept lucrările unui profet mincinos, copiii lui drept bastarzi. Fiecare să se gândească la el când va rosti cca. de a douăsprezecea din cele optsprezece rugăciuni, cea a afuriseniei, şi de-l va întâlni cineva în cale, să stea la şapte paşi depărtare de el, ca de un lepros”.

Deosebit de impresionant şi-a manifestat comunitatea din Meron din Galileea de sus oroarea faţă de Iosif, deşi ea se afla în regiunea ocupată de romani şi asemenea fapte nu erau lipsite de primejdii. Aici, la Meron, strigase odată cineva: „El este”, şi cei din Meron turnaseră în aramă urmele copitei calului „Săgeata” şi considerau locul acela sfânt. Acum făcuseră dintr-un drum ocolit calea principală, deoarece pe aceea o împodobiseră odată cu flori şi frunziş în cinstea lui Iosif. Într-o ceremonie solemnă ei au semănat iarbă peste ceea ce fusese înainte strada principală, pentru ca iarba să crească pe calea pe care a păşit trădătorul, iar amintirea lui să se şteargă.

Iosif strângea din dinţi, ochii i se îngustau. Jignirea nu făcea decât să-l întărească în hotărârile sale. Veni la Tiberiada

Odată cu suita lui Vespasian. Aici săvârşise fapta hotărâtoare a vieţii sale, pe străzile acestea trecuse măreţ şi strălucitor, pe calul său „Săgeata”, un erou, conducătorul ţării. Îşi adună toate puterile. Îşi purta cu mândrie lanţurile pe străzile Tiberiadei, nu lua seama la oamenii care scuipau dinaintea lui şi se fereau cu ură şi scârbă din calea lui. Nu se ruşina de soarta care făcuse din dictatorul Galileei sclavul răsfăţat cu dispreţ de romani.

Dar în faţa unuia singur mândria sa artificială cedă;

în faţa lui Iustus şi a dis (eţului lui impersonal. Iustus se opri în mijlocul frazei, atunci când intră Iosif în cameră, şi-şi întoarse faţa de la el arborând o mină plină de suferinţă. Iosif vru să se justifice. Omul acesta cunoştea atât de bine inima omenească, trebuia să-l înţeleagă. Dar Iustus nu-l lăsă pe Iosif să

I se adreseze.

Regele Agrippa se pornise să-şi re facă palatul său distrus. Iosif află că Iustus îşi petrece aproape toată ziua umblând prin vastul şantier. Adesea se urca şi el pe colina, unde urma să se înalţe noul palat, şi căuta un prilej de a-l întâlni pe Iustus. În sfârşit, odată îl găsi singur. Era o zi clară de iarnă timpurie. Iustus stătea pe o muchie de zid şi privea în sus în clipa în care Iosif începu să-i vorbească. Dar imediat îşi trase mantia peste cap, ca şi când l-ar fi scuturat frigurile şi Iosif. În mai ştiu dacă îl aude sau nu. Îi vorbi, îl rugă, îl imploră, încercă să-l lămurească. Oare, o greşeală gravă nu e de preferat unui adevăr neputincios? Nu trebuie mai întâi să fi trecut prin toate sentimentele macabeicilor înainte de a-i putea repudia?

Iustus însă tăcea. Când Iosif termină, el se ridică, grăbit, puţin cam stângaci. Trecu fără să scoată un cuvânt pe lângă cel care-l implorase în aerul acela îmbibat de mirosul puternic de tencuială şi lemn crud. Umilit şi amărât, Iosif privi în urma lui şi-l văzu cum se căţăra puţin cam obosit şi cam cu greu pe pietrele acelea mari ca să iasă cât mai repede de pe şantier.

În oraşul Tiberiada erau mulţi care nu-l puteau suferi pe Iustus. Raţiunea, în asemenea vremuri de război, nu era că tată nici de populaţia autohtonă greco-romană şi nici de evrei; din Iudeea. Iustus însă era un om raţional. Când era comisrr al oraşului, mijlocise cu o raţiune pătimaşă între evrei şi neevrei, pentru a menţinea pac – a. Dar fără succes. Evreii îl găseau prea grec, grecii prea evreu. Grecii

i-au luat în nume de rău că nu a procedat împotriva lui Sapita şi că nu a putut împiedica distrugerea palatului. Ştiau că regele Agrippa îşi preţuia mult secretarul şi, după recucerirea oraşului, tăcuseră. Acum însă, încurajaţi de prezenţa imperatorului roman, se plânseră că evreul Iustus este principalul vinovat pentru tulburările din Galileea şi din oraşul lor.

Dator de două ori în aceste vremuri incerte să-şi dovedească devotamentul faţă de romani, régele Agrippa nu îndrăznea să-şi apere omul său. Pe de altă parte, legatul Longin, judecătorul suprem în armata lui Vespasian, avea ca maximă că e de preferat să execuţi un nevinovat decât să laşi în libertate un vinovat. Prin urmare, situaţia mi se arăta prea favorabilă lui Iustus. Şi apoi chiar Iustus, cu dispreţul lui faţă de oameni, arogant şi plin de fiere, se apăra fără convingere. N-avea decât să-l lase în plata Domnului regele său. Destul că el ştia cine e de vină pentru tot răul care se petrecea în Galileea. Individului acela schimbător şi superficial îi reuşea tot ce făcea. Acum, n-aveau decât să-l cocoloşească romanii. Totul era orgoliu. Iosif era până-n toţi porii pielii îmbibat de un fatalism amar.

Din consideraţie faţa de regele Agrippa, legatul Longin lua lucrurile foarte în serios. El îl chemă pe Iosif ca martor. Având în mâna sa soarta lui Iustus, Iosii se simţea sfâşiat de contradicţii. Iustus văzuse în ungherele inimii sale ce era mai murdar: şi acum stătea în puterea lui să-l distrugă sau nu pe acest om. Iustus acesta avea pentru toţi şi pentru toate o explicaţie suficientă, o justificare. Pentru el – nu. Pentru el avea doar tăcere şi dispreţ. Iosif cedase mult din demnitatea sa, învăţase ce înseamnă răbdarea, mersese în lanţuri, dar dispreţul pătrunde şi carapacea unei broaşte ţestoase. Era: atât de simplu să-l facă pe cel care-l înjosise să dispară pentru totdeauna. Iosif nici măcar

n-avea pentru asta nevoie să mintă, ajungea ca mărturia lui să fie potrivită, nici caldă, nici rece.

Mărturia lui fu pătimaşă şi în favoarea lui Iustus. El arătă cu o convingere răscolitoare şi cu argumente bine gândite că nimeni nu a reprezentat cauza păcii şi a romanilor mai consecvent decât acest doctor Iustus. Iar cei care îl acuzau, erau mincinoşi sau nebuni.

Legatul Longin îi transmise mărturia imperatorului, Vespasian sforăi zgomn* ÎI supraveghea bine pe prizonierul său şi mirosise a Ci-ae cei doi erau lucruri de natură personală. Dar până acum nu dăduse de urmă nici unei date false provenind de la înţeleptul lui evreu. De altfel, acest Iustus era un literat şi un filosof tipic, deci nepericulos. Imperatorul opri cercetarea şi îl puse pe doctorul Iustus la dispoziţia suveranului său, regele Agrippa.

Regele Agrippa se arătă politicos ji-şi asumă vina faţă de prea încercatul său secretar. Iustus vedea clar cât de mult îl incomoda. Rânji, cunoştea oamenii. Se oferi să meargă pentru domnul său la Ierusalim pentru a apăra drepturile lui Agrippa în timpul iernii, când încetau activităţile militare, să acţioneze pentru pace. Acum, când Răzbunătorii lui Israel tăiau şi spânzurau la Ierusalim, o asemenea acţiune era pe cât de lipsită de şanse, pe atât de primejdioasă. Nimeni nu se aştepta ca secretarul regelui să se întoarcă viu.

Iustus porni la drum cu acte false. Iosif îi apăru în cale, dar Iustus trecu pe lângă el, ca şi până acum fără să-l învrednicească cu o privire, tăcând.

În Cezarea, la marele târg care avea loc târziu vara, Iosif îl văzu pe meşterul sticlar Alexas din Ierusalim, fiul lui Nahum. Iosif crezu că acesta îl va ocoli de la depărtare, la fel ca cei mai mulţi dintre evrei. Dar ce să vezi, Alexas veni drept spre el, îl salută. Lanţurile lui Iosif şi marele blestem

nu-l opriră să vorbească cu el.

Alexas merse pe lângă el, impunător şi corpolent ca întotdeauna, dar ochii săi erau mai tulburi şi mai îngrijoraţi. Numai punându-şi viaţa în primejdie, reuşise să lece din Ierusalim; căci macabeicii vegheau cu arma în nună ca nimeni să nu părăsească oraşul şi să se pună sub protecţia romanilor. Da, era domnia nebuniei şi a violenţei crase la Ierusalim. După ce Răzbunătorii lui Israel i-au înlăturat pe aproape toţi Moderaţii, începură să se măcelărească între ei. Simon Bar îl contesta pe Eleazar, iar Eleazar pe Ioh-n în Ghişala, iar Iohan, la rândul lui, pe Simon, iar împreună a cau un singur adversar: raţiunea. Privită la rece, această călitorie în Cezarea nu avea nimic de-a face cu câştigul, căci el. Alexas, intenţiona ferm să se întoarcă din nou la Ierusalim. Îşi asumase riscul de a trăi mai departe în acest oraş, care se sufoca în absurdul şi ura oarbă a macabeicilor. Era o nebunie din partea lui. Dar îşi iubea tatăl şi fraţii, nu putea trăi fără ei, nu voia să-i lase la nevoie. Numai că în ultimele zile nu mai suportase nebunia oraşului. Trebuia să respire un aer mai liber, trebuia să vadă cu propriii săi ochi că exista şi o lume mai raţională.

De fapt, aici era interzis să te opreşti şi să stai de vorbă cu Iosif, iar dacă aşa ceva se afla la Ierusalim, macabeicii l-ar face să plătească scump pentru fapta sa. Iosif îşi are şi el partea sa de vină pentru mersul lucrurilor. În Galileea ar mai fi putut preîntâmpina câte ceva. Dar Iosif a îndreptat şi el multe lucruri. Cel puţin el, Alexas, consideră ca un mare merit, ca o victorie a raţiunii, faptul că Iosif nu a pierit odată cu ceilalţi la Iotapat, ci s-a predat, cu capul plecat, romanilor. Mai bine un câine viu decât un leu mort.

La Ierusalim se gândeşte, desigur, altfel, continuă el cu amărăciune, şi-i povesti lui Iosif cum s-a primit la Ierusalim vestea căderii fortăreţei Iotapat. Mai întâi acolo

s-a anunţat că Iosif a pierit atunci când a fost luat Iotapatul. Tot oraşul a luat parte la uriaşa şi măreaţa solemnitate funerară în memoria eroului care a izbutit să menţină atât de mult timp fortăreaţa. Alexas îi istoriseşte cu toate amănuntele cum în casa bătrânului Mattias, într-o atmosferă solemnă şi în prezenţa arhiereilor şi a membrilor înaltului Sfat, a fost întors patul în care a dormit Iosif. Propriul său tată, Nahum Ben Nahum, împuternicit de cetăţeni, cu cenuşă pe cap şi hainele sfâşiate, îi înmânase bătrânului Mattias tradiţionalul coş de răchită împletită cu încarea de linte, care se mănâncă la mort. Şi tot Ier-salimul fusese de faţă când bătrânul Mattias rostise pentru prima dată „Kadeşul”, rugăciunea pentru morţi, adăugând cele trei cuvinte care se pot spune numai dacă în Israel a muiit un om mare.

„Şi apoi; „întrebă Iosif.

Alexas avu atunci zâmbetul acela sinistru al lui. Apoi, fireşte, povesti el, când s-a aflat că Iosif trăieşte şi s-a predat romanilor, reacţia a fost cu atât mai violentă. Prietenul din tinereţe al lui Iosif, doctorul Amram, a fost cfel care a cerut blestemul asupra lui Iosif şi numai foarte puţini dintre domnii din înaltul Sfat au cutezat să se pronunţe împotrivă, iar printre ei, bineînţeles, Marele Doctor Iohanan Ben Sakkai. Atunci când, de pe treptele altarului, s-a rostit blestemul şi anatema asupra lui Iosif, galeriile templului erau înţesate de oameni ca la sărbătorile Paştelui. „Nu vă faceţi sânge rău pentru asta”, îi spuse el lui Iosif şi-i zâmbi cu prietenie, arătându-şi dinţii mari, albi şi sănătoşi în mijlocul bărbii negre şi pătrate. „Cine se mărturiseşte întru raţiune, trebuie să sufere”.

Se despărţi de Iosif. Silueta lui impunătoare, corpolentă, faţa viu colorată, dar îngrijorată, dispărură printre prăvălioare. Mai târziu Iosif îl văzu cumpărându-şi de la un negustor pulbere de cuarţ şi mângâind delicat cu

mâna praful fin; probabil că de multă vreme fusese lipsit de preţiosul material al meşteşugului său iubit.

Iosif s-a gândit adesea la această discuţie şi sentimentele îi erau împărţite. Încă de la Ierusalim fusese de părere că Alexas are o judecată mai clară decât tatăl său Nahum, dar inima lui, a lui Iosif, era alături de nebunul de Nahum şi împotriva înţeleptului Alexas. Şi iată că acum toţi erau împotriva lui şi numai înţeleptul Alexas rămăsese lângă el. Lanţurile cu care credea că s-a obişnuit, începură să-l apese, să-l roadă. Cu siguranţă că preotul avea dreapta: e: mai bine un câine viu decât un leu mort. Dar uneori parcă ar fi vrut să fi pierit la Iotapat împreună cu ceilalţi.

Marcus Lavinius Crassus Mucianus, guvernator general al Siriei, se plimba nervos prin vastele încăperi ale palatului său din Antiohia. Era convins că de data aceasta Vespasian nu va mai găsi nicio scuză pentru a tărăgăna campania. După ce teroarea instaurată de Răzbunător”; lui Israel îi eliminase pe Moderaţi din Ierusalim, rebelii – năpustiră unul asupra altuia. La Ierusalim era război civi, ştirile erau clare şi sigure. Era absurd să laşi să-ţi scape: asemenea şansă. Acum, în sfârşit, Vespasian trebuia să se „ucă la Ierusalim, să ia oraşul, să încheie războiul. Mucian aşte Dtase încordat la maximum raportul cu privire la consiliul de război, care-acum, la sfârşitul iernii, trebuia să stabilească nu de directoare pentru campania din primăvară. Şi acum iată, avea în faţa lui raportul. Majoritatea covârşitoare a con Tliului de război, chiar şi fiul lui Vespasian, tânărul general Titus, fuseseră de părere că ar trebui pornit imediat spre Ierusalim. Însă comisionarul, ţăranul acela neruşinat, greoi, tipul cu balega, găsise o nouă chichiţă. Certurile interne ale evreilor, explica el, vor face, într-un timp previzibil, ca oraşul să fie pregătit pentru a fi luat cu mult mai puţine

jertfe decât acum. A o porni acum în marş spre Ierusalim însemna să verşi degeaba sângele bunilor legionari romani, care putea fi foarte bine cruţat. Era de părere să se mai aştepte, să se invadeze de-o –, camdată doar Sudul care încă nu fusese ocupat. Vespasian acesta era un om şiret. Oricât era de cărpănos, cu tertipurile nu era deloc aşa. Unul ca el n-o să dea niciodată uşor din mână comanda:

Firavul Mucian, cu bastonul la spate, cu chipul slab atârnându-i într-o parte, măsura furios sala. Nu mai era tânăr, trecuse de cincizeci de ani, o viaţă de destrăbălare în stil mare, de care niciodată nu s-a căit, dar şi bogată în studii cu privire la nesecata abundenţă a ciudăţeniilor naturii, o viaţă bogată în măriri şi prăbuşiri, în opulenţă şi ruină. Acum încă în deplinătatea puterilor, iată-l suveran în această străveche Asie plină de ispite). fierbea de mânie că tânărul şi perfidul împărat îl pusese să împartă asemenea grandioase delicii cu acest respingător ţărănoi. Aproape un an de zile a trebuit să-l rabde pe lângă el, ca pe un egal al său, pe acest viclean comisionar. Dar acum era prea mult; gata. Bine-nţeles că-şi dădea seama de intenţiile imperatorului la fel de bine ca şi de cele ale împăratului. Individul nu mai trebuia să-i stea multă vreme în cale. Trebuia să dispară din Asia lui, trebuia, trebuia: să termine odată cu acest ridicol război evreiesc.

Mucian dictă în grabă şi foarte furios un întreg morman de scrisori, către împărat, către miniştri, către senatorii cu care era prieten. Era de neconceput ca, după atât de multe pregătiri şi după ce duşmanul era slăbit de lupte interne, generalul să considere la începutul verii că oraşul Ierusalim încă nu e destul de potrivit pentru un asalt de succes. Nu mai voia să facă niciun fel de meditaţii amare asupra măsurii în care această conducere atât de puţin energică a războiului primejduia planurile campaniei

alexandrine. Dar un lucru e sigur, şi anume că, atâta timp cât se va continua strategia amânării, prestigiul împăratului, al Senatului şi al armatei va fi compromis în tot Orientul.

Clipa în care au ajuns la Roma aceste scrisori era cât se poate de nefavorabilă intenţiilor lui Mucian. Provinciile din vest anunţaseră şi ele lucruri mult mai importante şi mai supărătoare. Guvernatorul Lyonului, un oarecare Vindex, protestase şi părea să se bucure de simpatiile întregii Galii şi Spaniei. Depeşele erau îngrijorătoare. Aşa stând lucrurile, raportul întocmit de Mucian găsi o înţelegere reală şi deplină numai într-un singur loc, la ministrul Talas. Bătrânul general socotea ca un afront adus lui personal de către generalul Vespasian faptul că nimicirea Ierusalimului se prelungea atât de mult. Îi trimise lui Mucian un răspuns plin de înţelegere, dându-i din toată inima dreptate.

Cu acest răspuns în mână, guvernatorul general hotărî să se răfuiască el însuşi cu comisionarul, drept care se duse la cartierul general al lui Vespasian din Cezarea.

Imperatorul îl primi zâmbind, vizibil încântat. Au stat la masă în trei, Vespasian, Titus, Mucian, iar discuţiile au fost cordiale. Încet-încet, la desert, se alunecă spre probleme ale politicii. Mucian ţinu să sublinieze cât de departe de el este intenţia de a se amesteca în treburile altuia; dar Roma, miniştrii romani, insistau ca expediţia să se sfârşească. În ce-l priveşte pe el, înţelege foarte bine motivele imperatorului, dar, pe de altă parte, pentru el dorinţa Romei este atât de importantă, încât se declară gata să cedeze trupe din propriile lui legiuni din Siria în cazul în care Vespasian s-ar îndrepta spre Ierusalim. Tânărul general Titus, care ardea de nerăbdare să-şi arate, în sfârşit, calităţile sale militare, se entuziasmă imediat pentru idee: „Acceptă, tată, acceptă! Ofiţerii mei ard de

nerăbdare, toată armata arde de nerăbdare să distrugă odată Ierusalimul”.

Vespasian observă cu plăcere cum pe chipul inteligent, devastat de vicii, patima banilor şi ambiţie al lui Mucian înflorea o mare admiraţie pentru fiul său Titus, un amestec de simpatie sinceră şi individie. Imperatorul zâmbi pe sub mustaţă. Oricât îi era de apropiat fiul lui, el nu-i spusese nimic despre motivele lui reale. În sinea lui era convins că tânărul ştia tot atât de bine ca vicleanul Mucian sau ca evreul Iosif despre ce era vorba; dar se bucură văzând că Titus se aprinde atât de tare. Cu atât mai uşor i-a fost lui să-şi mascheze argumentele personale prin unele obiective.

Mai târziu, rămas singur cu Mucian, acesta scoase scrisoarea ministrului Talas. Vespasian se simţi de-a dreptul cuprins de respect faţă de tenacitatea acestuia. Omul acesta era infect, dar inteligent: cu el puteai să discuţi deschis. Aşadar, Ves – asian făcu un gest de refuz: „Lăsaţi, excelenţă. Ştiu, acuma Vieţi să-mi împărtăşiţi părerea unui om de nimic, dar foarte influent de la Roma, care vă asigură că Roma se duce de râpă, dacă eu n-o pornesc în clipa următoare spre Ierusalim”. Se apropie de Mucian, îi suflă în faţă respiraţia lui grea, încât Mucian avu nevoie de toată politeţea de care era în stare, pentru a nu se trage înapoi, şi spuse prietenos: „Nici dacă-mi arătaţi zece asemenea scrisori, stimate domn, nu-mi. schimb gândurile”. Se ridică. Îşi mângâie oftând braţul atins de gută, se vârî cu totul în celălalt şi spuse confidenţial: „Ascutaţi-mă, Mucian, noi doi am trecut prin multe, nu trebuie să ne mai prefacem. Mie mi se-apleacă atunci când văd cum vă tremură capul şi văd şi bastonul acela la spate, iar dumneavoastră aveţi rău de mare când îmi auziţi respiraţia zgomotoasă şi-mi mirosiţi pielea. Aşa e?” Mucian răspunse politicos: „Continuaţi, vă rog”. Vespasian

continuă: „Dar iată-ne înhămaţi la aceeaşi căruţă. Grozav de şireată a fost ideea Maiestăţii Sale. Numai că n-ar trebu să fim şi noi la fel de şireţi? Un dromader şi un bivol înhămaţi la aceeaşi căruţă n-o scot prea bine la capăt, grecii şi evreii ar putea fi foarte bine folosiţi unii împotriva altora: dar doi haruspicii bătrâni ca noi, ce părere aveţi?” Mucian clipea violent şi nervos. „Vă urmăresc cu atenţie ideile, consule Vespasian”, spuse el. „Aveţi veşti de la apus?” întrebă deschis Vespasian, iar ochii săi luminoşi nu se dezlipeau de Mucian. „Din Galileea, vreţi să spuneţi?” întrebă, la rândul lui, Mucian. „După cum văd. sunteţi în temă”, spuse cu viclenie Vespasian. „Nu e nevoie să-mi arătaţi scrisoarea personajului de la Roma care se află în spatele dumneavoastră. Roma are acum cu totul alte griji”.

„Cu cele trei legiuni ale dumneavoastră nu puteţi face mare lucru”, spuse stânjenit Mucian. Pusese bastonul deoparte şi cu dosul mâinii lui mici şi îngrijite îşi ştergea sudoarea de pe buza superioară. „Exact”, constată bine dispus Vespasian. „Tocmai de aceea vă propun un acord. Cele patru legiuni ale dumneavoastră din Siria sunt mizerabile, dar împreună cu cele trei ale mele reprezintă oricum şapte. Să ne punem laolaltă cele şapte legiuni ale noastre şi să le ţinem până ce în vest lucrurile se mai limpezesc. „Şi, cum Mucian tăcea, i se adresă făcând apel la raţiune: „Atâta timp cât în vest situaţia nu se limpezeşte, nu va descotorosiţi de mine. Fiţi înţelept”. „Vă mulţumesc pentru explicaţiile dumneavoastră deschise şi logice”, răspunse Mucian.

După cât se pare, Mucian rămase în săptămânile următoare în Iudeea, mânat de interesele sale ştiinţifice; căci lucra la o operă vastă, o expunere asupra geografiei şi etnografiei imperiului, şi Iudeea puţea de ciudăţenii. Tânărul Titus îl însoţea pe guvernator plin de zel în excursiile sale; adesea stenografia ceea ce le povesteau

băştinaşii. Aşa era, de pildă, izvorul Ierihonului, care pe vremuri distrugea nu numai fructele pământului şi ale pomilor, ci şi cel al pântecului femeilor şi, în general, aducea moarte şi rău tuturor celor vii, până ce un anume profet Eliseu l-a scăpat de păcat prin evlavia şi arta sa preoţea. aşa încât acum efectul lui era contrar. Mucian vizită şi Lc. cul de Asfalt, Marea Moartă, care ţine la suprafaţă chiar şi cele mai grele obiecte, ba chiar le aruncă îndată afară când sunt scufundate cu forţa. Mucian făcu şi experienţa de a arunca în adâncuri persoane care nu ştiau să înoate şi cu mâinile legate la spate şi privea cu interes cum erau din nou scoşi la suprafaţă. Vizită apoi Câmpiile Sodomei, căută urmele focului trimis din cer, văzu în apă contururile umbrite ale celor cinci oraşe pierite în adâncuri, culese fructe care semănau ca formă şi culoare cu cele comestibile, dar care se prefăceau în pulbere şi cenuşă chiar când erau culese.

Puse pretutindeni întrebări, voia să ştie foarte multe lucruri, îşi nota şi punea să se noteze totul. Într-o zi găsi asemenea note scrise cu scrisul său, deşi ştia foarte bine că aceste note nu-i aparţineau lui. Ieşi la iveală că fuseseră scrise de Titus. Da, tânărul domn avea darul de a imita uşor şi temeinic scrisul altora, aşa încât aceştia nu mai puteau deosebi propriul lor scris de imitaţie. Căzut pe gânduri, Mucian îl rugă pe Titus să scrie câteva rânduri cu scrisul tatălui său. Titus se conformă şi era cu adevărat imposibil să deosebeşti aceste rânduri de cele adevărate.

Dar lucrul cel mai ciudat ce-i fu dat lui Mucian să vadă şi să trăiască în aceste săptămâni iudaice fu învăţatul general prizonier Iosif Ben Mattias. Încă din prima zi petrecută în Cezarea guvernatorul fu frapat de evreul prizonier, de felul modest şi totuşi foarte vizibil în care îşi purta lanţurile pe străzile Cezareii. Vespasian răspunsese ciudat de evaziv la întrebările privitoare la evreu. Dar n-a

putut să împiedice ca, împins de curiozitate, Mucian să se întreţină pe larg cu acest preot Iosif. Şi a făcut des acest lucru; curând a observat că Vespasian îşi transformase prizonierul într-un fel de oracol, după care se orienta în cazurile îndoielnice, fără a îngădui, fireşte, prizonierului să bănuiască cât era de important. Pe Mucian gândurile acestea nu-l părăseau; pentru că îl considera pe imperator un raţionalist convins. Vorb” cu Iosif despre toate lucrurile posibile, cuprinse între cei pământ şi nu contenea să se minuneze cât de straniu modificase înţelepciunea orientală cunoştinţele multilaterale de influenţă greacă ale evreului. Cunoscuse preoţi de toate ţi-urile, preoţi ai lui Mithra şi ai lui Aumu, preoţi barbari ai şi Sulis din Anglia şi ai Rosmertei germanice: acest preot al lui Iahve, oricât de puţin se deosebea în interior de un roman, îl atrăgea mai mult decât toţi ceilalţi.

Cu toate acestea, nu scăpa prilejul de a-şi lămuri, pe cât era posibil, relaţiile sale cu imperatorul. Vespasian avusese dreptate: atâta timp cât nu există o viziune clară asupra a ceea ce se petrecea în vest şi la Roma, cei doi suverani din Orient, guvernatorul Siriei şi comandantul suprem al Iudeii, aveau aceleaşi interese. Cu francheţea lui destul de brutală, Vespasian socoti în ce măsură trebuia să se transpună în practică această comunitate de interese. Niciunul din ei nu putea trece la importante acţiuni politice sau militare fără consimţământul celuilalt; dar în rapoartele lor oficiale către Roma vor ţese ca şi până acum intrigi unul împotriva altuia, dar acum, fireşte, de comun acord.

Vespasian, care nu era prea generos din fire, se gândea cu spaimă la darul pe care urma să i-l ceară, la plecare, acest guvernator risipitor şi lacom. Mucian ceru un singur lucru: prizonierul evreu Iosif. Surprins de modestia cererii, imperatorul fu gata să spună pe loc „da”.

Dar se mai gândi; nu, nu-i va da evreul. „Ştiţi doar”, râse el cu prietenie, „că bătrânul comisionar este un zgârciob”.

Guvernatorul se alese măcar cu consimţământul ca Vespasian să i-l dea pentru câtva timp, în vizită în Antiohia, pe Titus. Imperatorul şi-a dat seama că Titus era un fel de ostatic în schimbul căruia el, Vespasian trebuia să respecte învoielile convenite. Dar nu fu jignit. Îl escortă pe Mucian până la corabia cu care pleca spre Antiohia. Luându-şi rămas bun, Mucian spuse cu politeţea lui caracteristică: „Fiul dumneavoastră, Titus, domnule consul, are toate însuşirile bune ale. dumneavoastră, mai puţin cele rele”. Vespasian sforăi zgomotos, după care răspunse: „Din păcate, dumneavoastră nu aveţi un Titus, excelenţă”.

Vespasian inspecta în docurile din Cezarea prizonierii de război care urmau să fie scoşi la licitaţie. Centurionul Fronto, care avea în subordine depoul, întocmise în grabă o listă a prizonierilor, care erau în număr de vreo trei mii. Fiecare purta la gât o tăbliţă pe care erau trecute număruf, vârsta. greutatea, bolile de care suferise, calităţi deosebite de un fel sau altul. Negustorii treceau prin faţa lor, îi puneau să se ridice, să se ghemuiască, să ridice membrele, le deschideau gura, îi pipăiau. Negustorii strâmbau din nas: marfa nu era bună, mâine va fi o licitaţie slabă.

Vespasian luase cu el câţiva ofiţeri, o luase şi pe Cenis, chiar şi pe evreul Iosif, de care avea nevoie pentru a se înţelege mai bine cu prizonierii. Ceruse din toată captura zece sclavi pe care voia să şi-i aleagă înainte ca toată marfa să fie dusă la piaţă. Cenis avea nevoie de o coafeză şi de un tânăr cu aspect plăcut care să servească la masă. În schimb, practicui Vespasian voia să-şi găsească nişte flăcăi zdraveni pe care să-i folosească pe proprietăţile lui din Italia ca muncitori agricoli!

Era bine dispus, glumea pe seama sclavilor evrei. „E

al naibii de g-reu cu sabaturile voastre, cu zilele de sărbătoare, cu mâncărurile voastre complicate şi cu toate celelalte. Dacă tolerezi toate astea, ca să fie respectate toate aşa-zisele voastre prescripţii religioase, atunci trebuie să te uiţi cum jumătate din viaţă nu fac nimic; dacă nu tolerezi, atunci nu te mai înţelegi cu ei. De fapt, nu sunt buni la altceva, în afară de a fi revânduţi altor evrei. M-am întrebat", spuse întorcându-se brusc spre Iosif, „dacă n-ar trebui să te vând şi pe dumneata compatrioţilor dumitale. Dar au oferit nişte preţuri mizerabile, se vede că au prea mulţi profeţi".

Iosif zâmbea tăcut şi modest. Din frânturi de conversaţie, pe care le prinsese din zbor, dedusese că doamna Cenis, care nu-l putea suferi, încerca, în spatele lui Vespasian, să-l vândă guvernatorului general Mucian. Politicosul Mucian, cu interesul lui pentru literatură, nu şi-ar fi per: „is, cu siguranţă, glume atât de grosolane cu el ca Vespasian. Dar Iosii se simţea întrucâtva îndatorat acestui Vespasian. Jumre: eu îl legase de acesta, aici era marea lui şansă. Zâmbi slab, uşor crispat, auzind glumele lui Vespasian privitor la vânzarea lui.

Ajunseră la un pâlc de femei. Tomai li se dăduse să mănânce; mâncau lacom, dar în tăcere supa de linte şi mestecau roşcovele. Era prima zi caldă, era zăpuşeală şi duhoare. Femeilor mai în vârstă, care nu mai erau bune decât pentru muncă, li se îngăduise să stea îmbrăcate, cele mai tinere erau goale de tot. Printre ele se afla şi o tânără, subţire, fără a fi slabă. Nu mânca, sta cu picioarele încrucişate sub ea, cu umerii aduşi, cuprinzându-şi cu mâinile gleznele, aplecată înainte pentru a-şi ascunde goliciunea. Stătea aşa ghemuită, grozav de sfioasă şi privea în jur cu ochi mari, atenţi, îngrijoraţi şi mustrători.

Vespasian o observă şi trecu printre femei spre ea, respirând zgomotos. O apucă de umeri, desfăcându-i.

Ridică spre el o privire înspăimântată, îngrozitor de temătoare. „Ridică-te”, îi porunci centurionul Fronto. „Las-o jos”, spuse Vespasian. Se aplecă spre ea, ridică tăbliţa de lemn care-i atârna pe piept şi citi tare: „Mara, fiica lui Lachiş, angajat la teatrul din Cezarea, paisprezece ani, fecioară. Mda”, spuse el, şi se ridică din nou cu un geamăt. „Nu vrei să te ridici, javră?” răcni un paznic. Probabil că, de frică, fata nu înţelegea nimic. „Cred că ar trebui să te ridici, Mara”, îi spuse blând Iosif. „Lăsaţi-o”, spuse cu jumătate de glas Vespasian.

„Nu mergem mai departe?” întrebă doamna Cenis. „Sau vrei să ţi-o iei? Nu ştiu dacă e potrivită la grajduri”. Doamna Cenis nu avea nimic împotrivă ca Vespasian să se desfete după pofta inimii, dar îi plăcea să aleagă ea însăşi obiectele plăcerilor lui. Acum fata era în picioare. Chipul rotund, delicat şi pur se desprinse dintre şuviţele negre, foarte lungi, gura cu buze pline, cu dinţi mari, era uşor proeminentă. Îşi mişca într-o parte şi alta capul, neajutorată, goală, tânără, jalnică, „întreab-o dacă ştie să facă ceva deosebit”, se adresă Vespasian lui Iosif. „Marele domn întreabă dacă ai vreo iscusinţă deosebită”, îi spuse Iosif prietenos şi prevenitor. Mara respira precipitat, în spasme şi îl privea stăruitor pe Iosif cu ochii ei migdalaţi şi adânci. Brusc, duse mâna la frunte şi se înclină adânc, dar nu spuse nimic. „Nu mergem mai departe?” întrebă doamna Cenis. „Cred că ar trebui să ne răspunzi, Mara”, spuse cu bunătate Iosif. „Stăpânul întreabă dacă cunoşti vreun meşteşug deosebit”, repetă el cu răbdare. „Ştiu pe dinafară multe rugăciuni”, spuse Mara. Vorbea cu sfială, vocea ei avea un timbru ciudat de grav, plăcut. „Ce spune?” se interesă Vespasian. „Ştie să se roage”, sosi răspunsul lui Iosif. Domnii se puseră pe râs. Vespasian nu râdea. „Mda”, spuse el. „Pot să vă trimit fata?” întrebă centurionul Fronto. Vespasian ezita. „Nu”, spuse el în cele

din urmă, „eu am nevoie de muncitori pentru proprietăţile mele”.

Seara Vespasian îl întrebă pe Iosif: „Femeile voastre se roagă mult?” „Femeile noastre nu sunt oprite să se roage”, îl lămuri Iosif. „Sunt obligate să respecte interdicţiile, nu poruncile. Noi avem 365 de porunci, câte zile are anui, şi 248 de interdicţii, câte oase sunt în corpul omului”. „E destul”, Tu de părere Vespasian.

„Crezi că este într-adevăr fecioară?” întrebă el după un timp. „Legea noastră pedepseşte cu moartea neruşinarea femeii”, spuse Iosif. „Legea”, făcu Vespasian ridicând din umeri. „De legea voastră, doctore Iosif, se sinchiseşte poate o fată, dar soldaţii mei cu siguranţă – nu. Trebuie să spun că am făcut totul pentru ca şi în această privinţă să fie respectată legea. Dar ochii aceştia mari de junincă te fac să crezi că ascund tot felul de mistere. Probabil că nu ascund nimic, aşa cum se întâmplă mereu în ţara voastră. Totul e un decor patetic şi, când te apropii mai mult, vezi că după el nu e nimic. Cum e cu oracolul dumitale, domnule profet?” întrebă el devenind pe neaşteptate răutăcios. „Dacă te-aş fi trimis la Roma, probabil că de mult erai condamnat şi trudeai din greu într-una din minele din Sardinia, în loc să te întreţii aici cu drăgălaşe tinere evreice”.

Glumele imperatorului nu-l mai necăjeau acum pe Iosif decât prea puţin. Observase de la un timp că nu era singurul în lanţuri. „Guvernatorul general Mucian”, replică el cu o politeţe îndrăzneaţă”, ar – i plătit pentru mine preţul a cel puţin o duzină de minerr dacă m-aH fi cedat lui. Nu cred că mi-ar fi mers rău în Antiohia. „Te-am lăsat să te obrăzniceşti, ovreiaşule”, spuse Vespasian. Psif schimbă tonul. „Viaţa mea ar fi fost distrusă”, spuse el înfrigurat, umil şi cu convingere, „dacă m-aţi fi trimis de aici. Credeţi-mă, domnule consul Vespasian.

Dumneavoastră sunteţi salvatorul, Iahve m-a călăuzit spre dumneavoastră ca să vă spun mereu acelaşi lucru. Sunteţi salvatorul”, repeta el cu încăpăţânare, patimă şi înverşunare. Vespasian îl privi batjocoritor, cu un umor sceptic. Nu putea împiedica nicicum ca înfocatele asigurări ale tânărului să-i pătrundă în sângele său bătrân. Îl irita că storcea mereu din evreu asemenea profeţii. Se obişnuise prea mult cu glasul tainic, plin de încredere, se legase prea mult de evreu. „Să ştii că, dacă dumnezeul tău nu se grăbeşte, ovreiaşule”, îl luă el peste picior, „Mesia va arăta destul de şovăitor, atunci când îşi va face, în sfârşit, apariţia”. Fără să-şi dea nici el seama de unde îi venea atâta siguranţă, Iosif răspunse calm şi neabătut: „Dacă încă înainte de miezul verii nu se va întâmpla era care să schimbe din temelii situaţia dumneavoastră consule Vespasian, atunci vă rog să mă vindeţi în Antiohia”.

Vespasian gustă cu mare plăcere aceste cuvinte. Dar nu voia s-o şi arate, aşa că schimbă vorba: „Regele David al vostru îşi aducea în pat fete tinere cu sânge cald. Nu era un mofturos. Cred că niciunul din voi nu e mofturos. Ia spune, ovreiaşule, ar fi ceva de povestit?” La noi”, explică Iosif, „se spune că, dacă un om e împreună cu o femeie, Dumnezeu nu mai vorbeşte prin el timp de şapte luni. Atâta timp cât am scris Cartea macabeilor, nu m-am atins de nicio femeie. De când am preluat comanda supremă în Galileea, nu m-am atins de nicio femeie”. „Dar nu ţi-a fost de prea mare folos”, fu de părere Vespasian.

În ziua următoare, – imperatorul puse să-i fie cumpărată la licitaţie tânăra Mara, fiica lui Lachiş. În aceeaşi seară îi fu adusă. Mai purta pe cap coroana celor care, potrivit dreptului războiului, erau scoşi la licitaţie „sub lance”, dar, din dispoziţia centurionului Fronto, fusese îmbăiată, unsă cu alifii şi îmbrăcată cu veşminte din voal de Kos, transparent. Vespasian o măsură din creştet

până-n tălpi cu un ochi aspru şi pătrunzător. „Tâmpiţii”, înjura el, „creiere îmbibate de grăsime! Au aranjat-o ca pe o târfă spaniolă. Pentru aşa ceva n-aş fi plătit o sută de sesterţi”. Fata nu înţelegea vorbele bătrânului. Se întâmplaseră atâtea cu ea, acum sta sfioasă şi tăcută. Iosif îi vorbi în arameica ei maternă, blând, prevenitor, iar ea îi răspunse timid cu vocea ei gravă. Vespasian asculta răbdător discuţia celor doi într-o limbă guturală, străină lui. În sfârşit, Iosif îi explică: „Ea se ruşinează pentru că este goală. Goliciunea la noi este socotită ca un păcat mare. O femeie nu se poate arăta goală, nici dacă doctorul i-ar spune că astfel şi-ar salva viaţa”. „Prostii”, constată Vespasian. Iosif continuă: „Mara îl roagă pe suveran să pună să i se aducă o rochie dintr-o singură bucată şi încheiată până la gât. Mara îl roagă pe suveran să pună să i se dea o plasă pentru păr şi sandale parfumate”. „Pentru mine miroase destul de bine”, fu de părere Vespasian. „Dar mă rog. Poate să le aibă”.

O trimise afară, astăzi nu mai trebuia să revină. „Pot să aştept”, îi declară confidenţial lui Iosif. „M-am învăţat să aştept. Îmi place să pun deoparte lucrurile bune înainte de a mă bucura de ele. Asta în ceea ce priveşte mâncarea, patul şi toate celelalte. A trebuit să învăţ să aştept ceva timp şi până ce să ajung în acest post”. Îşi frecă gemând braţul gutos şi deveni şi mai confidenţial: „Găseşti, de fapt, şi tu ceva deosebit la ovreicuţa asta? E sfioasă, e prostuţă, nici să vorbesc nu pot cu ea. Fructul necopt e foarte atrăgător, dar aici se pot găsi, să mă bată Dumnezeu, femei şi mai frumoase. Ştie Domnul ce poate fi găsit atrăgător la o vietate atât de fragedă”. Tânăra Mara îl atrăgea şi pe Iosif. Le ştia pe femeile din Galileea, erau lente, sfioase, ba chiar triste, dar, când se dăruiau, erau senzuale şi exuberante. „Spune”, îi explică el romanului cu o francheţe neobişnuită, „că a venit după roşcove. Are

dreptate. Această Mara, fiica lui Lachiş, n-are de ce să rostească formula de blagoslovire dacă i se dă o rochie nouă, închisă până gât”. Vespasian se supără. „Eşti sentimental, ovreiaşule? începeţi să mă cam enervaţi. Vă daţi prea mare importanţă. Când ţi se aduce o fetişcană în pat, voi vreţi să se facă pregătiri ca pentru o expediţie. Am să-ţi spun ceva, profetule. Învaţ-o ceva latinească. Vorbeşte cu ea mâine dimineaţă. Dar să nu-mi iei caimacul, fiindcă o încurci cu profeţiile tale cu tot”.

A doua zi Mara îi fu adusă lui Iosif. Purta îmbrăcămintea obişnuită dintr-o singură bucată, închisă până-n gât, de un cafeniu închis cu dungi – oşii. Imperatorul intuise bine. Puritatea feţei ei rotunde, fruntea mică, uşor lucioasă, ochii migdalaţi, buzele voluptuoase frapau mai tare în îmbrăcămintea tradiţională atât de simplă decât în goliciunea aceea împopoţonată.

Iosif îi puse cu multă delicateţe o seamă de întrebări. Tatăl, întreaga familie fuseseră omorâţi. Mara credea că toate acestea s-au întâmplat pentru că el şi-a petrecut viaţa în păcat; acum ispăşea şi ea păcatele lui. Lachiş Ben Simon era angajat la teatrul din Cezarea. Înainte de a primi acest post întrebase mai mulţi preoţi şi doctori şi. după oarecari şovăieli. i se permisese să-şi câştige în felul acesta pâinea. Alţii însă protestaseră cu pioşenie împotriva activităţii sale. Mara credea în aceşti oameni pioşi, ascultase cuvântările macabeicilor, ceea ce făcuse tatăl ei era păcat, ea era repudiată. Acum a trebuit să stea goală în faţa necircumcişilor, romanii s-au desfătat văzând-o goală. De ce n-o lăsase Iahve să moară mai înainte? Se plângea încetişor cu vocea ei gravă, cuvintele picurau umile de pe buzele, ei pline, stătea în faţa lui Iosif tânără, dulce ca un fruct copt. Via ei e acum în floare, se gândi el. Se simţi cuprins deodată de o dorinţă năvalnică, genunchii i se înmuiară, la fel ca atunci, în grota din Iotapat. Privi

fata, iar ea nu-şi întoarse privirile ochilor ei prelungi şi adânci, gura-i era uşor întredeschisă, respiraţia ei proaspătă şi parfumată se revărsa asupra lui, o dor-a – ” mijlit. Ea contnuă: „Ce trebuie să fac, doctorul şi stăpi-ul meu? Pentru mine este o mare mângâiere, o ihare bine cu/întăre, că Domnul m-a lăsat să aud glasul dumneavoastră”. Şi zâmbi. 1

Acest zâmbet stârni în Iosif o furie sălbatică, fără margini, împotriva romanului. Îşi scutură lanţurile, se potoli, le scutură, se potoli. Era obligat să-i arunce el însumi în braţe nesăţiosului roman, animalului acela, biata copilă.

Mara se ridică brusc. Se plimba prin încăpere zâmbind întruna şi plutind uşor* în sandalele ei împletite şi parfumate, „întotdeauna am purtat de sabat sandal parfumate. Este o vrednicie de care Dumnezeu ţine seama, dacă te îmbraci îngrijit de sabat. Am făcut, oare, bine cerându-i romanului, sandale parfumate?” Iosif spuse: „Ascultă-mă, Mara, fiică a lui Lachiş, tânără fecioară”, şi încercă să-i explice cu multe precauţii că ei doi, el şi ea, fuseseră trimişi de Dumnezeu la acest roman în acelaşi scop.

Îi vorbi despre tânără Estera, pe care Dumnezeu o trimisese regelui Ahaşver pentru ca ea să-şi poată salva propriul ei popor, şi despre tânără Irina menită regelui Prolemeu. „Este misia ta, Mara, să-i placi romanului”. Dar Mara se temea.

Necircumcisul, nelegiuitul, care va fi judecat în valea Hinomului, bătrânul de care îi era scârbă, de care îi era groază. Cu inima plină de furie împotriva lui însuşi şi împotriva celuilalt, Iosif îi vorbi cu cuvinte prevenitoare, delicate, pregătind trufandaua pentru roman.

A doua zi dimineaţă, Vespasian povesti în stilul lui grosolan şi deschis cum s-au petrecut lucrurile cu Mara.

Puţină teamă şi puţină ruşine nu i-ar fi displăcut deloc, dar fata tremura din tot trupul, cât pe ce să leşine, apoi rămăsese multă vr-me ţeapănă şi nemişcată. El e un om bătrân, puţin cam reumatic, pentru el e prea obositoare. „Pare să fie toată numai superstiţii: când o ating, o apucă toţi demonii sau cam aşa ceva. Trebuie să ştii tu mai bine cum vine treaba asta, ovreiaşule. Ascultă-mă, îmblânzeşte-o, vrei? încă ceva, cum se spune în arameică: „fii drăguţă, fetiţo, nu fi proastă, porumbiţa mea, sau ceva de-astea?”

Când Iosif o revăzu pe Mara, aceasta era într-adevăr ţeapănă şi împietrită. Cuvintele îi veneau mecanic pe buze, era ca o moartă. sulemenită. Când Iosif vru să se apropie de ea, se trase îndărăt, strigând disperată şi îngrozită ca o leproasă: „Sunt spurcată! Sunt spurcată!”

Înainte de mie/r verii, de la Roma sosiră veşti importante. Răzmeriţa din vpst avusese succes, Senatul îl detronase pe împărat, Nero, cel de-al cincilea împărat, se sinucisese, cu onorurile cuvenite, oferind celor din preajma sa un spectacol grandios. Stăpânii lumii erau acur. i căpeteniile armatei. Vespasian zâmbea. Nu era un om pătimaş, dar acum ţintea mai sus. Era bine că urmaşe glasul inimii şi nu încheiase atât de repede expediţia. Acum avea trei legiuni puternice, împreună cu cele ale lui Mucian şapte. O apucă pe Cenis de umeri şi spuse: „Nero a murit. Evreul meu nu e deloc prost, Cenis”. Se uitară unul la altul, legănându-şi încet şi monoton trupurile mătăhăloase, zâmbind.

Aflând vestea morţii lui Nero, Iosii se ridică încet de tot. Era încă un om tânăr, n-avea decât treizeci şi unu de ani, şi trecuse prin mult mai multe decât un om de vârsta lui. Acum se ridicase, respira adânc, îşi cuprinsese pieptul cu mâinile, gura îi era întredeschisă. Crezuse ferm că Iahve sălăşluieşte în el, jucase un joc foarte riscant, nu pierduse nimic. Îşi puse cu greu pe cap, cu mâna legată cu

lanţuri, tichia de preot şi rosti formula de binecuvântare: *„Lăudat fii Iahve, Dumnezeul nostru, care ne-ai îngăduit să trăim şi să ajungem şi să apucăm ziua aceasta*. Apoi, încet, greoi, ridică piciorul drept, apoi stângul, dansând aşa cum la Purim marii stăpânitori dansează în templu, în faţa norodului. Lovea din picior, lanţurile zornăiau, sărea, ţopăia, iar mai lovea cu piciorul, încerca să bată din palme, se bătea peste şolduri. Tânăra Mara intră în cortul lui şi rămase locului înmărmurită, îngrozită. El nu se opri, dansq mai departe, era ca ieşit din minţi, striga: „Poţi să-ţi baţi joc de mine, Mara, fiică a lui Lachiş, aşa cum duşmai ca râdea de David care dansa. Nu-ţi fie teamă. Cel care dansează nu este Satana, nu este dansatorul din infern, ci regele David dansând în faţa Chivotului Domnului”. Aşa petrecea doctorul Iosif Ben Mattias, preot de gradul întâi, pentru că Dumnezeu îngăduise ca profeţia lui să nu fie făcută în van.

Seara, Vespasian îi spuse lui Iosif: „Acum poţi să-ţi scoţi lanţurile, doctore Iosif”. Iosif replică: „Cu voia voastră, voi purta în i departe lanţurile, consule Vespasian. Voiesc să le port până ce împăratul Vespasian mi le va scoate”. Vespasian zâmbi. „Eşti un om îndrăzneţ, evreule”, spuse el. Întorcându7 se acasă, Iosif fluiera încet printre dinţi, – ceea ce făcea foarte rar, numai atunci când îi mergea deosebit de bine. Dar ceea ce fluiera, era cupletul sclavului Isidor: *„Cine e stăpân aici*? *Cine plăteşte untul?*

Curierii alergau de la Antiohia la Cezarea, de la Cezarea la Antiohia. Mesaje urgente soseau din Italia, din Egipt. Senatul şi Garda numiseră împărat pe foarte bătrânul general Galba, un om bolnav de podagră, morocănos şi ţâfnos. Asta n-o să rămână multă vreme împărat. Cine va fi noul împărat, asta hotărăşte armata, armata de la Rin, cea de la Dunăre, cea din Orient. Guvernatorul general al Egiptului, Tiberiu Alexandru,

propuse o legătură mai strânsă între el şi cei doi stăpânitori din Asia. Până şi strepezitul frate al lui Vespasian, prefectul poliţiei, Sabinus, se puse în mişcare, intră în legătură cu el, făcu oferte nebuloase.

Erau multe de făcut, iar Vespasian n-avea timp de studii de arameică pentru relaţiile sale cu tânăra Mara. Pe Jupiter: Târfişoara asta trebuia să înveţe să fie drăguţă pe latineşte. Dar Mara nu învăţa. Ba mai mult, abia a putut fi împiedicată să nu se înjunghie" cu un ac lung din părul ei.

Atâta lipsă de înţelegere l-a supărat pe imperator. Se simţea într-un fel obscur îndatorat dumnezeului iudeilor şi nu voia ca fata asta să-l despartă de acest dumnezeu. Într-o asemenea chestiune nu-i venea să se încredinţeze lui Iosif; aşa că încercă printr-un alt mijlocitor să afle ce anume o rănea atât de mult în adâncul inimii. Fu surprins când află. Această bucăţică de nimic era tot atât de naiv înfumurată ca şi evreul lui. Vespasian avu un zâmbet larg, destul de maliţios. Ştia cum o va scoate la capăt cu fata şi cu Iosif.

„Voi, evreii", îi declară el lui Iosif chiar în aceeaşi zi, în prezenţa doamn „Cenjs, „sunteţi cu adevărat plini de superstiţii neruşinate, b< bare. Închipuie-ţi, doctore Iosif, această micuţă Mara este ferm convinsă că este spurcată, pentru că mi-am luat-o în pat. Poţi ¿7. Înţelegi aşa ceva?" „Da", spuse Iosif. „Eşti mai viclean decât mine", cugetă Vespasian, „crezi că ar exista vrev… mijloc pentru ca ea să fie din nou pură?" „Nu", sună răspunsul lui Iosif. Vespasian trase un gât din straşnicul vin de Eşcol; apoi explică calm: „Dar ea ştie un mijloc. Dacă o ia în căsătorie un evreu, atunci, cel puţin aşa ne-a asigurat ea, ea devine din nou pură". „Astea sunt copilării", declară Iosif. „Nu e o superstiţie mai tâmpită decât prima", aprecie conciliant Vespasian. „Cu greu veţi găsi un evreu", spuse Iosif, „care să se căsătorească cu ea. E oprit de lege". „Eu o să găsesc

unul”, replică bine dispus Vespasian. Iosif ridică întrebător privirile. „Pe tine, ovreiaşule”, zâmbi romanul. Iosif păli, Vespasian îl mustră cu blândeţe: „Nu eşti deloc politicos, profetule. Puteai să spui măcar „mulţumesc”. „Eu sunt preot de gradul întâi”, spuse Iosif cu o voce răguşită, iudat de slabă. Vespasiaii se întoarse spre Cenis: „Afuisit de complicaţi mai sunt evreii ăştia. Ce e atins de unui de-ai noştri, nu le mai place. Dar împăratul Nero şi unul ca mine poate să se căsătorească cu o femeie părăsită de altul. Ce zici, Cenis, bătrânico?” „Mă trag din asmoneeni”, spuse foarte încet Iosif, „neamul meu îşi întinde ramurile până la regele David. Dacă mă căsătoresc cu această femeie, pierd pentru totdeauna drepturile mele de preot, iar copiii dintr-o asemenea unire sunt nelegiuiţi, n-au niciun fel de drepturi. Sunt preot de gradul întâi”, repetă el încet, stăruitor. „Eşti un gunoi”, încheie răspicat Vespasian. „Dacă vei avea un copil, vreau să-l văd peste zece ani. Atunci voi cerceta dacă este fiul tău sau al meu”. „Te căsătoreşti cu ea?” se interesă curioasă doamna Cenis. Iosif tăcea. „Da sau nu?” întrebă cu o neaşteptată violenţă Vespasian. „Nu spun nici da, nici nu”, replică Iosif. „Dumnezeucarea. hotărât că imperatorul va ajunge împărat i-a dat imperatorului această dorinţă. Mă înclin înaintea lui Dumnezeu”. Şi se înclină adânc.

Iosif a dormit prost în nopţile care au urmat; lanţurile îl rodeau. Pe cât de sus îl urcase adeverirea profeţiei sale, pe atât de adânc îl prăbuşise neruşinata batjocură a romanului, îşi aminti de învăţăturile esenianului Banus din pustiu. Poftele trupeşti alungă duhul lui Dumnezeu; pentru el era de la sine înţeles că va trebui să se lase de fier – i până când i se va împlini profeţia. Tânăra Mara era pe placul inimii şi a simţurilor sale, iar el trebuia acum să plătească pentru asta. Dacă se căsătorea acum cu această fată, pe care captivitatea în război şi poftele neînfrânate

ale romanului o prefăcuseră într-o curvă era repudiat în faţa lui Dumnezeu şi risca să fie biciuit în public. El cunoştea exact prescripţiile; aici nu exista niciun fel de excepţie, nicio eschivare şi nicio interpretare. *„Viţa de vie nu trebuie să se caţere pe* mărăcini; acesta era principiul. Iar în completarea frazei *„Blestemat cei ce se împreună cu un animal”*, comentariul autentic al doctorilor spune că preotul care se încurcă cu o curvă nu este mai bun decât cel care se împreună cu un animal.

Iosif sorbi paharul până la fund. O partidă mare cere un joc mare. S-a legat de acest roman, va lua ruşinea asupra sa.

Vespasian puse la bătaie mult timp şi toată îndărătnicia lui pentru a savura pe de-a-ntregul gluma. Se interesă exact de ritualul matrimonial iudaic, pretenţios şi complicat, precum şi de ceremonialul logodnei şi al cununiei, care în Iudeea era altul decât în Galileea. Avu grijă ca totul să se petreacă potrivit ritualului. Ritualul cerea ca, în locul tatălui decedat, tutorele să trateze cu mirele preţul de vânzare al miresei. Vespasian se declară tutore. Obiceiul era ca mirele să plătească două sute de piese de aur dacă mireasa era fecioară şi o sută, dacă era văduvă. Vespasian puse să se treacă în document ca preţ de vânzare pentru Mara, fiica lui Lachiş, o sută cincizeci de piese de aur şi stărui ca Iosif să-i semneze personal un act de recunoaştere a sumei. Chemă ca martori la cununie doctori şi studenţi de la şcolile, din Tiberiada, Magdala, Seforis şi alte notabilităţi din regiunea ocupată. Mulţi refuzară să contribuie la această oroare. Imperatorul îi ameninţă cu pedepse pentru ei şi contribuţii băneşti pentru comunităţile lor.

Crainicii poftiră la solemnitate toată populaţia. Pentru alaiul nupţial trebui acuşi din Tiberiada cel mai scump scaun pentru mireasă, aşa e în se obişnuia la

cununiile celor mai mari personaje. Când iara părăsi casa sa, aşezată în scaunul pentru mireasă împor obit cu mirt, Vespasian rosti în locul tatălui: *„Dea Dumnezeu ca niciodată să nu te întorci aici*. Apoi fu purtată prin oraş, iar scaunul pentru mireasă fu dus de cei mai nobili evrei din Galileea, împodobiţi şi ei cu mirt. Înainte mi rgeau tinere purtând torţe, apoi studenţi care clătinau vase de alabastru cu miresme. Pe străzi se stropea cu vin şi ulei, erau aruncate nuci şi spice prăjite. De jur-împrejur răsuna cântecul: *„Tu n-ai nevoie nici de sulimanuri, nici de pomezi şi nici de ierburi tămăduitoare, drăgălaşă gazelă"*. Pe toate străzile se dansa; matroana de şaizeci de ani trebuia să ţopăie în sunetele cimpoiului la fel ca fetiţa de şase ani şi până şi doctorii bătrâni trebuiră să danseze, cu ramuri de mirt în mâini, căci Vespasian ţinea ca perechea sa de miri să fie cinstită după vechiul obicei.

Astfel Iosif fu purtat prin tot oraşul Cezarea, un drum lung şi nu mai puţin chinuitor decât cel prin tabăra romană, când fusese adus pentru prima oară lui Vespasian. În sfârşit, iată-l alături de Mara în cortul nupţial „Huppa". Cortul nupţial era din în alb ţesut cu fir auriu, din vârful lui atârnau ciorchini de struguri, smochine şi măsline. Vespasian şi o seamă de ofiţeri ai săi, ca şi unele notabilităţi evreieşti fuseseră martori ai cununiei lui Iosif cu tânăra Mara. Îl auziră rostind clar şi cu o mânie stăpânită formula care în gura lui suna nelegiuit: *„Mărturisesc aici că îmi eşti încredinţată după legea lui Moise şi a lui Israel"*. Pământul nu s-a dărâmat când preotul a rostit aceste cuvinte ce-i erau interzise. Fructele atârnate de vârful cortului nupţial se clătinau încet. În ju. se cânta: *„Eşti grădină încuiată, sora mea, mireasa mea, fântână acoperită şi izvor pecetluit"*. Şi tânăra Mara, drăgăstoasă şi răsa se sfiască, nu-şi lua ochii ei prelungi şi stăruitori de e chipul palid al lui Iosif şi răspundea cu

versul: „*Iar iubitul meu să vină, în grădina sa să intre şi din roadele ei scumpe să culeagă, să mănânce*”. Vespasian punea să i se traducă tot-l, şi zâmbea mulţumit”. „Un lucru aş cea să te rog, dragul mi. u, „îi spuse el lui Iosif”, să nu te strecori prea repede din grădini”.

Prinţesa Berenice, fiica primului şi sora c-lu de al doilea rege Agrippa, a ieşit di: meditaţiile ei în pustiu şi acum se întorcea în Iudeea. Cum punea patimă în toate sentimentele, atunci când romanii au devastat oraşele Galileei ea a suferit, pur şi simplu, fizic şi se retrăsese în deşerturile din sud. Trupul îi ardea, respingea cu scârbă orice hrană şi băutură „îşi mortifica corpul, îşi lăsa părul să se încâlcească şi pielea să-i fie zgâriată de cămaşa din păr de capră, se lăsa cu totul pradă arşiţei din miezul zilei şi frigului nopţii. Aşa a trăit săptămâni, luni, singură, într-o pocăinţă deznădăjduită, fără a vedea pe nimeni în afara sihaştrilor, fraţilor şi surorilor ei esenieni.

Abia atunci când, în chip de neînţeles, vestea despre lucrurile grave ce se petreceau la Roma, despre moartea lui Nero şi despre tulburările de sub domnia lui Galba a pătruns în pustiu, prinţesa s-a aruncat în politică cu aceeaşi patimă cu care se prăbuşise în marea fără fund a pocăinţei. De multă vreme i se clătinaseră convingerile; ba se cufunda în Sfintele Scripturi, căutându-l pe Dumnezeu cu o râvnă frenetică, ba îşi îndrepta toată forţa spiritului ei îndrăzneţ şi abil spre problemele complicate ale guvernării împărăţiei şi provinciilor.

Începu să lucreze încă în timpul călătoriei, îşi făcea note, trimitea şi primea nenumărate scrisori, depeşe. Cu mult înainte de a ajunge din nou în Iudeea, ea era lămurită asupra firelor care duceau din est spre vest, asupra împărţirii puterii în imperiu, făcuse planuri, adoptase o atitudine. Erau multe lucruri de cumpănit: armata de la Rin. armata de la Dunăre, armate din est: Senatul, bogaţii

stăpânitori de la Roma şi din provincii; felul de a fi şi puterea guvernatorilor din Anglia, Galia, Spania, Africa, al înalţilor funcţionari din Grecia, de la Marea Neagră; străvechea, cărpănoasa şi morocănoasa persoană a împăratului; numeroşii candidaţi potoliţi sau gălăgioşi la succeciune. Cu cât era mai mare confuzia în lume, cu atât era mai bine. Se şi vedea cum, datorită acestor tulburări, Ier. alimul şi Templul scăpaseră întregi şi neatinse. Poate că se va reuşi ca punctul de greutate al guvernării lumii să fie mutat spre est, aşa încât lumea să nu fie dirijată de la Roma, ci de la Ierus ” im.

Prinţesa cirreşte, socoteşte, caută punctul unde poate interveni. În est, în estul ei, trei oameni deţin puterea: suveranul din Egipt, Tiberiu Alexandru; suveranul din Siria, Mucian; imperatorul din Iudeea, Vespasian. Aşa că acum se îndreaptă spre cartierul lui general, pentru a sta de vorbă cu acest imperator. Are o mulţime de prejudecăţi împotriva lui. I se spune comisionarul, omul cu balega, se pare că e viclean, un ţărănoi prefăcut, grosolan şi necioplit, cu ţara ei, Iudeea, s-a purtat brutal şi sângeros. Atunci când se gândeşte la el, gura mare i se strâmbă dezgustată într-o grimasă. Din păcate, trebuie să se gândească adesea la el, căci este bine văzut şi are succes. Tot Orientul răsună de preziceri şi profeţii divine care îl au ca subiect pe el.

Vespasian întârzie nepoliticos de mult. Înainte de a se prezenta prinţesei. La rândul lui, vine şi el plin de prejudecăţi. A auzit de această doamnă preţioasă, de capriciile ei, de amorurile ei extravagante, de legăturile deloc frăţeşti cu fratele ei. Îi repugnă purtarea snoabă, sofisticată a acestei doamne orientale. Dar ar fi absurd să şi-o facă, gratuit, duşmană. Ea are nenumărate legături cu Roma, se pare că e foarte frumoasă, este nemăsurat de bogată. Nici măcar furia sălbatică de a construi – de altfel,

ea şi fratele ei împânziseră tot Orientul cu palate – nu-i ştirbise cât de cât din averi.

Berenice se îmbrăcase în vederea acestei primiri sobru şi ceremonios. Capul ei mare şi nobil, încă ars de soare, apare marţial din veşmintele pline de cute, în parul scurt şi rebel nu străluceşte nicio podoabă, mânecile de brocart cad peste degetele ei lungi, frumoase, arămii de la soarele deşertului. După câteva cuvinte de introducere, ea trecu direct la ceea ce o interesa: „Vă mulţumesc, consule Vespasian, pentru că aţi cruţat atâta vreme Ierusalimul”. Vocea îi es-e profundă, plină, gravă, dar în ea se simte totuşi un mic tremur nervos, ea sună oarecum frântă, învăluită de o răguşeală uşoară, care emoţionează. Vespasian o măsoară din creştet până-n tălpi, privind-o rece, cu ochii săi severi, luminoşi, după care spune fornăit şi rezervat: „Ca să vorbesc deschis, nu am cruţat Ierusalimul dumneavoastră, ci ostaşii mei. Dacă şi compatrioţii dumneavoastră vor face la fel, sper că voi putea lua oraşul fără jertfe prea mari”. Berenice răspunde politicos: „Vă rog să continuaţi, consule Vespasian. Îmi place mult să aud dialectul dumneavoastră sabin”. Ea însăşi vorbeşte o latină uşoară, fără niciun accent. „Da”, spune Vespasian binevoitor, „sunt un ţăran bătrân. Asta are avantajele, dar şi dezavantajele sale. Pentru dumneavoastră, vreau să zic”.

Prinţesa Berenice s-a ridicat; cu un pas elastic şi uşor, cu renumitul ei mers, se apropie de imperator: „De ce sunteţi, de fapt, atât de ţepos? Probabil că vi s-au povestit despre mine cine ştie ce năzbâtii. Nu trebuie să le daţi crezare. Eu sunt evreică, coborâtoare din Irod şi din asmoneeni. Asta este o situaţie mai complicată când legiunile dumneavoastră stau în ţara mea”. „Îmi dau seama, prinţesă Berenice”, spuse Vespasian, „că vă visaţi implicată în tot felul de complicaţii încântătoare, atâta

vreme cât la Roma cârmuieşte un împărat bătrân care nu şi-a desemnat încă succesorul. Mi-ar părea rău să fiu silit să vă consider duşmană". „— fratele meu Agrippa se află la Roma pentru a-şi prezenta omagiile împăratului Galba". „Fiul meu, Titus, a plecat la Roma în acelaşi scop". „Ştiu", spuse calm Berenice. „Fiul dumneavoastră îşi prezintă omagiile împăratului Galba, deşi aţi aflat din scrisorile interceptate, că acest împărat a tocmit oameni care să vă omoare". „Dar când un suveran foartbătrân stă pe un tron care se clatină tare", replică şi mai ialm Vespasian, „atunci face tot felul de mişcări pentru a-şi păstra echilibrul. Este firesc? Când noi doi vom fi la fel de bătrâni, vom proceda, probabil, la fel. Dar unde vreţi să ajungeţi, prinţesă Berenice?" „Unde vreţi să ajungeţi dumneavoasi. ră, consule Vespasian?" „Voi, orientalii, vreţi întotdeauna să aflaţi de la celălalt care e preţul". Chipul însufleţit şi nobil al prinţesei Berenice se lumină brusc de o mare şi cuteatoare încredere. „Eu vreau", spuse ea cu voce gravă şi emoţionată, „ca acest străvechi şi sfânt Orient să-şi ia partea ce i se cuvine din dominaţia asupra lumii". „Este un mod de exprimare prea general pentru mintea mea de ţăran sabin. Dar mă tem că fiecare din noi vrea exact contrariul. Eu vreau să se termine odată cu teribila dezordine care a pătruns din Orient în imperiu. După cum văd, planurile împăratului Nero în Orient şi înclinaţiile evident orientale au adus imperiului mai multe miliarde de datorii. Cu asta cred că a plătit un preţ cam piperat pentru străvechea sfinţenie". „Dacă împăratul Galba va muri", întrebă de-a dreptul Berenice, „armata din Orient nu va încerca să influenţeze numirea noului împărat?" „Eu sunt pentru lege şi dreptate", declară Vespasian. „Aşa suntem toţi", replică Berenice, „dar uneori interpretarea legii şi a dreptăţii este diferită". „Eu v-aş fi cu adevărat recunoscător, doamnă, dacă mi-aţi spune, clar ce doriţi de

fapt”.

Berenice se concentra; faţa-i deveni imobilă. Spuse cu o voce înceată, dar cu o convingere neclintită: „Vreau ca Templul lui Iahve să nu fie distrus”.

Vespasian fusese trimis în Iudeea cu mandatul de a îmblânzi, prin toate mijloacele, care i se par potrivite, Iudeea. Preţ de o clipă fu ispitit să răspundă: „Din păcate, menţinerea dominaţiei asupra lumii nu permite întotdeauna să se ţină seama de considerente arhitectonice”. Dar văzu chipul ei nemişcat, încordat cu patimă, şi mormăi evaziv: „Nu suntem barbari”.

Ea nu replică nimic. Încet, cu tristeţe şi îndoială, ea – şi cufundă ochii ei prelungi într –, ai săi, şi el nu se simţi la largul său. Nu era perfect indiferent dacă această evreică îl considera un barbar? Şi iată că, ciudat, nu-i era indiferent. Simţi că îl apucă o uşoară ameţeală aşa cum îl apuca şi în prezenţa evreului Iosif. Căută să treacă peste toate acestea: „N-ar trebui să-mi provocaţi ambiţia. Nu mai sunt destul de tânăr pentru asta”.

Lui Beienice comisionarul i se păru un individ aspru şi dificil, afurisit de viclean cu tot felul lui deschis de a fi. Sciiimbă vorba: „Arătaţi-mi un portret al fiului dumneavoastră, Titus”, se rugă ea. Generalul trimise după portret. Ea se uită la el cu mult interes şi spuse multe lucruri care cad bine în inima unui părinte. Dar Vespasian era în vârstă şi cunoştea oamenii şi văzu bine că portretul nu-i plăcuse deloc. Despărţirea fu cordială, iar romanul şi evreica ştiau bine că nu se vor putea suferi unul pe altul.

Când Iosif Ben Mattias o vizită la dorinţa ei, Berenice întinse mâna ca spre a se apăra: „Nu vă apropiaţi. Rămâneţi acolo. Între dumneavoastră şi mine trebuie să rămână şapte paşi”. Iosif păli, pentru că ea se ţinea la depărtare de el ca de un lepros.

Berenice fu cea care începu: „Am citit cartea

dumneavoastră, de două ori". Iosif răspunse: „Cine nu scrie cu plăcere şi entuziasm când are de povestit despre strămoşi că ai noştri?". Berenice îşi scutură violent părul scurt, rebel. Aşa era, omul era rudă cu ea. „Regret, vere Iosif", spuse ea, „că suntem rude". Vorbea foarte calm, vocea îi era uşor răguşită. „Nu înţeleg cum de aţi rămas în viaţă, când Iotapatul a căzut. De atunci, în Iudeea nu mai există nimeni care să nu se îngreţoşeze la auzul numelui Iosif Ben Mattias". Iosii se gândi la cuvintele lui Iustus din Tiberiada: „Doctorul Iosif al vostru este un mişel". Dar vorbele femeilor nu-l atingeau. „Cu siguranţă vi s-au povestit multe lucruri rele despre mine", spuse el, „dar nu cred că cineva v-a povestit că aş fi laş. Gândiţi-vă, vă rog, că uneori nu este foarte greu să mori. Moartea era uşoară şi ispititoare. Era nevoie de hotărâre ca să trăieşti. Era nevoie de curaj. Am rămas în viaţă pentru că ştiam că sunt o unealtă a lui Iahve". Buzele Berenicei se strâmbară, toată faţa ei exprima batjocură şi dispreţ. „Prin Orient umblă un zvon", spuse ea, „cum că un profet evreu ar fi prezis că romanul ar fi Mesia. Dumneavoastră sunteţi acel profet?" „Ştiu că Vespasian este omul despre care vorbesc Sfintele Scripturi", spuse calm Iosif.

Berenice se aplecă în faţă, dincolo de graniţa de şapte paşi pe care o trăsese ea. Între ei era tot spaţiul încăperii, chiar şi bazinaşul cu cărbuni, căci era o zi rece de iarnă. Se uită la omul care încă mai purta lanţuri, dar arăta foarte îngrijit. „Trebuie să mă uit şi eu bine la acest profet, care, la porunca romanului, i-a lins de bunăvoie scuipatul. Mi s-a făcut greaţă când am auzit cum doctorii din Seforis au fost nevoiţi să asiste la „cununia" dumneavoastră". „Da", spuse liniştit Iosif, „am înghiţit-o şi pe asta".

Dintr-odată părea mic şi strivit. Mai mult decât faptul că se cununase cu această tânără, era apăsat şi înjosit de

altceva. Atunci, sub cortul nupţial, jurase solemn să nu se atingă de Mara. Numai că Mara venise la el, se aşezase pe pat, tânără, cu pielea netedă, fierbinte, aşteptând cu tot trupul. El a luat-o, a fost nevoit s-o ia, aşa cum atunci, când a ieşit din grotă, a fost nevoit să bea. De atunci tânără Mara era mereu în preajma lui. Ochii ei mari îl urmăreau cu aceeaşi patimă atunci când o poseda şi când, după aceea, o arunca la o parte mânios şi plin de dispreţ. Berenice avea mai mult decât dreptate. Nu numai că linsese scuipatul romanului, dar îi şi plăcuse.

Iosif răsuflă uşurat, căci Berenice nu stărui pe această temă. Vorbea de politică, se înverşunase împotriva imperatorului: „Nu vreau ca acest ţărănoi să se aşeze în mijlocul lumii. Nu vreau”. Vocea ei gravă ardea de patimă. Iosif sta calm, stăpânit. Dar era plin de ironie faţă de neputinţa ei. Ea observă aceasta. „Du-te, vere Iosif”, îl irbniză ea, „spune-mă. Trădează-mă. Poate că vei primi o răsplată mai bogată decât sclava Mara”.

Stăteau în picioare, despărţiţi prin toată lăţimea încăperii, cei doi evrei, amândoi tineri, amândoi frumoşi, amândoi mânaţi de aceeaşi voinţă fierbinte spre scopurile lor. Nu se pierdeau din ochi, plini de dispreţ unul faţă de celălalt, şi totuşi, în fond, înrudiţi. „Dacă i-aş spune imperatorului”, o ironiză, la rândul lui, Iosif, „că sunteţi adversară lui, verişoară Berenice, s-ar prăpădi de râs”. „Atunci faceţi-l să râdă pe stăpânul dumneavoastră roman”, se zise Berenice. „Probabil că în acest scop vă ţine pe lângă el. Iar eu, vere Iosif, mă voi spăla bine pe mâini şi voi face o baie bună, de vreme ce am stat atât împreună”.

Pe drumul de întoarcere Iosif zâmbea. Prefera să fie înjurat de o femeie ca Berenice, decât privit cu indiferenţă.

La cartierul general al lui Vespasian din Cezarea apăru, întâmpinat cu multe morun de autorităţile romane, un evreu bătrân ca lumea, foarte mărunt, de mare faimă,

Iohanan Ben Sakkai, rectorul universităţii Templului, judecător suprem în Iudeea, Mare Doctor la Ierusalim. El informă cu vocea lui veştejită, în cercul iudeilor din Cezarea, despre ororile îndurate de capitala iudaică. Cum căpeteniile Moderaţilor fuseseră toate măcelărite, arhiereul Anan, cei mai mulţi aristocraţi, dar şi mulţi dintre Adevăraţii credincioşi; cum acum macabeicii se treceau unii pe alţii prin foc şi sabie. Chiar şi în pridvorul templului aduseseră arme, iar oamenii care voiseră să-şi aducă jertfele la altar fuseseră ucişi cu toţii. Câteodată, bătrânul îşi întărea spusele după moda veche: „am văzut cu ochii mei”. El însuşi putuse să se strecoare din Ierusalim numai expunându-se unor mari primejdii. Făcuse să se răspândească zvonul că a murit, elevii săi îl scoseseră într-un sicriu ca pentru a fi îngropat dincolo de zidurile Ierusalimului.

El îi ceru imperatorului o întrevedere, şi Vespasian îl pofti imediat la el. Marele Doctor evreu sta, uitat de vremuri şi gălbejit, în faţa romanului; ochii albaştri străluceau frapant de proaspeţi pe faţa zbârcită, înconjurată de o barbă mică şi decolorată. Spuse: „Am venit, consule Vespasian, pentru a vorbi cu dumneavoastră despre pace şi supunere. În spatele meu nu se află nicio putere. Puterea la Ierusalim o au Răzbunătorii lui Israel; numai că legea nu este moartă, şi eu aduc pecetea judecătorului suprem. Nu e mult. Dar nimeni nu ştie mai bine ca Roma că un imperiu mare nu poate t: menţinut multă vreme decât prin dreptate, lege şi pecete, şi de aceea, nu e puţin”. Vespasian răspunse: „Sunt bucuros să pot sta de vorbă cu omul care, în Iudeea, poartă numele cel mai vrednic de cinste. Dar, din păcate, am fost trimis ca să scot sabia din teacă. Pacea poate fi tratată numai de împăratul de la Roma şi de senatul său”. ohanan Ben Sakkai clătină capul lui bătrân şi mic, şi contiguă încet, în

ritmul predării şcolare orientale: „Sunt unii care se numesc împăraţi. Dar este numai unul cu care aş vrea să fac schimb de pecete şi documente. Libanul a căzut sub domnia lui Galba? Numai cel prin care cade Libanul este cel puternic, Adir. Libanul nu a căzut prin Galba”. Vespasian îl privea neîncrezător pe bătrân. Întrebă: „Aţi vorbit cu prizonierul meu, Iosif Ben Mattias?” Iohanan Ben Sakkai tăgădui, uşor uluit. Vespasian spuse plin de căinţă şi stângaci: „Iertaţi-mă, într-adevăr n-aţi vorbit cu el”.

Se aşează, se ghemui, aşa încât să nu trebuiască să se uite în jos la bătrân: „Vă rog, spuneţi-mi ce vreţi să daţi şi ce vreţi să luaţi”. Iohanan întinse mâinile sale veştejite, răspunzând: „Vă dau scrisoare şi pecete, că înaltul Sfat şi doctorii din Ierusalim se supun Senatului şi poporului Romei. În schimb vă cer un singur lucru: Lăsaţi-mi un orăşel, ca să înfiinţez acolo o universitate, şi daţi-mi libertatea de a preda”. „Ca să alcătuiţi cele mai straşnice reţete împotriva

Romei”, zâmbi Vespasian. Iohanan Ben Sakkai se făcu şi mai mic şi mai neînsemnat: „Ce doriţi? Voi planta un bob minuscul de orez din marele copac Ierusalim. Daţi-mi, să zicem, oraşul Iabne. Iabne va fi o universitate mică”. Îi vorbi romanului cu iscusinţă, îi arătă prin gesturi cât de mică va fi universitatea lui: ah, va fi atât de mică, această universitate Iabne, şi închise şi deschise mâna lui minusculă.

Vespasian replică: „Bun, voi trimite la Roma propunerea dumneavoastră”. „N-o transmiteţi”, se rugă Iohanan. „Eu n-aş vrea să am de-a face decât cu dumneavoastră, consule Vespasian”. Şi repetă cu încăpăţânare: „Dumneavoastră sunteţi Adir”.

Vespasian se ridică; robust şi bine legat ca un ţăran se înfipsese în faţa doctorului care sta jos. „Ca să fiu sincer”, spuse el, „nu înţeleg pe de-a-ntregul de ce vă daţi

în vânt după mine. Sunteţi un om în vârstă, înţelept şi, după cât se pare, relativ cinstit. N-aţi vrea să-mi explicaţi? Nu e cam greu de crezut că, tocmai în ţara pe care v-a promis-o dumnezeul Iahve, tocmai eu trebuie să fiu Adirul? După câte aud, dintre toate popoarele, voi sunteţi cei care vă daţi înapoi cu cea mai mare groază de „la contactul cu alţii”. Iohanan închisese ochi. „Când îngerii lui Dumnezeu”, explică el didactic, „au vrut, după căderea Egiptului, să intoneze un cântec de bucurie, Iahve a grăit: „Creaturile mele se îneacă şi voi vreţi să cântaţi cântec de bucurie?” Imperatorul se apropie de învăţatul cel mărunţel, îl atinse uşor, prieteneşte, pe umăr şi-l întrebă şiret: „Un lucru însă este sigur: aşa e că pe noi nu ne recunoaşteţi drept oameni cu adevărat, în deplinătatea cuvântului?” Ţinând întruna ochii închişi, Iohanan răspunse calm, ca de undeva de departe: „La sărbătoarea corturilor vom sacrifica şaptezeci de tauri pentru împăcarea neevreilor în faţa lui Dumnezeu”.

Vespasian spuse cu o neobişnuită politeţe: „Dacă nu sunteţi prea obosit, doctore Iohanan, vă rog să-mi mai daţi o lămurire”. „Vă răspund cu plăcere, consule Vespasian”, spuse Marele Doctor.

Vespasian se sprijini cu mâinile în masă. Aplecat peste masă, el întrebă încordat: „Neevreul are un suflet nemuritor?” Iok. nan răspunse: „Există 613 porunci, pe care noi, evreii, suntem obligaţi să le respectăm. Neevreul nu are de păzit decât şapte porunci. Dacă le ţine, atunci Duhul Sfânt se pogoară şi asupra lui”. „Care sunt aceste şapte porunci?” întrebă romanul. Iohanan ridică sprâncenele stufoase, ochii săi albaştri priveau luminaţi şi cu o expresie tinerească în ochii cenuşii ai lui Vespasian. „Este un Da şi şase Nu”, spuse el. „El trebuie să facă dreptate, să nu-l tăgăduiască pe Dumnezeu, să nu se închine la idoli, să nu omoare, să nu fure, să nu se dedea

desfrânărilor şi să nu chinuiască dobitoacele”. Vespasian se gândi puţin; apoi spuse cu părere de rău: „Din păcate am puţini sorţi ca Duhul Sfânt să se pogoare asupra mea”.

Marele Doctor întrebă pe un ton persuasiv: „Vi se pare foarte periculos pentru Roma ca în mica mea universitate Iabne să predau asemenea lucruri?” Vespasian răspunse cu oarecare înfumurare: „Primejdios sau nu, mare sau nu, ce motiv aş avea să vă vin în întâmpinare?” Bătrânul luă o expresie şireată, îşi riHică mâna micuţă, o flutură pun aer, apoi grăi, reluând tonul monoton al dascălului oiiental: „Atâta vreme cât nu sunteţi Adir, nu aveţi niciun motiv să cuceriţi Ierusalimul; căci s-ar putea să aveţi nevoie de trupe ca să deveniţi Adir. Dar oricum vi s-ar spune pe nume, probabil că nu mai aveţi timp să cuceriţi Ierusalimul. Dar poate că pentru dumneavoastră n-ar fi lipsit de interes, dacă nu cuceriţi Ierusalimul, măcar să luaţi cu dumneavoastră la Roma un titlu juridic. Poate scă acest titlu face cât mica mea concesie pe care v-am cerut-o”.

Tăcu; părea epuizat. Vespasian îi urmărise cu mare atenţie expunerile. „Dacă şi ceilalţi potentaţi ai dumneavoastră ar fi tot atât de subtili ca dumneavoastră”, spuse el cu un zâmbet în încheierea întrevederii, „atunci, probabil, n-aş ajunge niciodată în situaţia de a fi desemnat de dumneavoastră Adir”.

Existau păcate, pentru care Marele Doctor, cu toată bunăvoinţa lui, nu avea îngăduinţă; de aceea lui Iosif îi bătea tare inima, când apăru în faţa celui ce-l chemase. Dar Iohanan nu păstră distanţa de şapte paşi.1 Iosii se plecă adânc, cu mâna la frunte şi bătrânul îşi binecuvântă elevul preferat.

Iosif spuse: „Am tălmăcit cuvântul profetului într-un chip tulbure, sunt vinovat de limbuţie. De aici a pornit mult rău”. Bătrânul spuse: „Ierusalimul şi Templul erau gata să

cadă înaintea faptei dumitale. Porţile templului se fac ţăndări de îndată ce sufli în ele. Eşti vrednic de iertare, cu toată greşeala săvârşită. Vreau să stau de vorbă, doctore Iosif, ucenicul meu", spuse în continuare". La Ierusalim se crede că ai o inimă schimbătoare şi asupra dumitale a fost aruncat blestemul. Dar eu cred în dumneata şi vreau să-ţi vorbesc". Aceste cuvinte îl înviorară pe Iosif, aşa cum roua împrospătează câmpul, iar el îşi deschise inima.

„Imperiul e pierdut", repetă Iohanan. „Dar nu imperiul este ceea ce ne ţine uniţi. Imperii au întemeiat şi alţii, şi ele s-au prăbuşit, vor apărea noi imperii, se vor destrăma şi ele. Nu imperiul este lucrul cel mai important".

„Care este lucrul cel mai important, părinte?"

„Comunitatea nu o creează poporul şi statul. Sensul comunităţii noastre nu este imperiul, sensul comunităţii noastre este legea. Atâta timp cât există legea şi învăţătura, avem ceva care ne ţine laolaltă, ceva mai puternic decât statul. Legea dăinuie atâta timp cât există un glas care să o vestească. Atâta timp cât răsună vocea lui Iacov, braţele lui Esau sunt neputincioase".

Iosif întrebă timid: „Am acest glas, părinte?" „Ceilalţi cred", veni răspunsul lui Iohanan, „că ţi-ai pierdut calitatea de evreu, Iosif Ben Mattias. Dar chiar dacă sarea se dizolvă în apă, ea tot există, şi atunci când apa se evaporă, sarea rămâne".

Aceste cuvinte ale bătrânului îl înălţară şi-l umiliră într-atât, încât multă vreme nu fu în stare să scoată o vorbă. Apoi, încet, sfios, îşi aminti de dascălul său: „Aţi vrea să-mi spuneţi care vă sunt planurile, părinte?"

„Da", răspunse Iohanan, „acum vreau să ţi le spun. Cedăm Templul. În locul casei vizibile a lui Dumnezeu vrem să punem una invizibilă, vrem să îngrădim suflarea Domnului cu ziduri din cuvinte în locul zidurilor din granit.

Ce este suflarea Domnului? învăţătură şi lege. Nu vom putea fi despărţiţi atâta vreme cât avem o limbă sau hârtie pentru lege. De aceea l-am rugat pe roman să-mi dea oraşul Iabne, pentru ca acolo să pot întemeia o mică universitate. Cred că mi-l va da”.

„Planul dumneavoastră, părinte, cere o muncă de multe generaţii”.

„Avem timp”, răspunse bătrânul.

„Dar romanii nu se vor pune împotrivă?” întrebă Iosif.

„Cu siguranţă vor încerca să ne împiedice: puterea priveşte întotdeauna cu neîncredere spiritul. Dar spiritul este elastic. Nimic nu poate fi ferecat, aşa încât să nu poată ieşi la iveală. Ei ne distrug statul şi templul: în locul lor noi clădim învăţătura şi legea. Ei ne interzic cuvântul: ne înţelegem prin semne. Ne interzic scrisul: născocim cifruri. Ne stă\ilesc calea dreaptă: Dumnezeu nu va fi mai mic, dacă credincioşii săi vor trebui să ajungă la el pe căi ocolite cu dibăcie”.

Bătrânul închise ochii, apoi îi deschis: vr şi spuse: „Nu ne este dat să desăvârşim lucrarea, dar avem ca menire să nu o părăsim. Pentru asta am fost noi aleşi”.

„Şi Mesia?” întrebă Iosif cu o ultimă speranţă. Marelui Doctor începu să-i vină greu să mai vorbească, dar îşi adună puterile, era important să-i transmită elevului său preferat cunoştinţele. Îi făcu semn lui Iosif să se aplece şi gura lui veştejită şopti în urechea tânără. „Este îndoielnic”, şopti el, „dacă Mesia va mai veni vreodată. Dar trebuie s-o credem. Nu trebuie niciodată să te bizui pe faptul că Mesia va veni, dar trebuie să crezi mereu că va veni”.

Pe drumul de întoarcere Iosif era cu inima strânsă. Aşadar, credinţa acestui bătrân nu era ceva strălucitor, care să-i poată ajuta, ci ceva anevoios, subtil, întotdeauna

amestecat cu crezuri, întotdeauna apărându-se de crezuri, o povară. Oricât de diferiţi păreau cei doi, între Iohanan Ben Sakkai şi Iustus din Tiberiada nu era o distanţă prea mare. Iosii se simţea copleşit.

Despre căsătoria lui Iosif Marele Doctor auzise multe şi rele. O chemă deci la el pe Mara, fiica lui Lachiş, şi stătu de vorbă cu ea. Simţi parfumul sandalelor ei. Ea spuse: „Când mă rog, pun întotdeauna aceste sandale. Vreau să apar în faţa Domnului bine mirositoare". Ştia pe dinafară multe rugăciuni: nu era îngăduit să notezi rugăciunile, ele trebuiau să izvorască din inimă şi trebuiau purtate în inimă. Plină de încredere în el, ea îi mărturisi: „Am auzit că de la pământ la cer sunt 500 de ani şi de la un cer la altul sunt iarăşi 500 de ani, şi grosimea fiecărui cer este de 500 de ani. Şi cu toate acestea, mă ascund după câte o coloană a sinagogii şi şoptesc şi mi se pare că-i şoptesc lui Iahve în ureche. Este înfumurare şi păcat, Mare Doctor, dacă eu cred că Iahve este atât de aproape de mine, pe cât e urechea de gură?" Iohanan Ben Sakkai asculta cu interes gândurile care clocoteau în spatele frunţii mici, de copil, şi discută cu ea grav, aşa cum ar fi discutat cu unul din doctorii din Sala Pătrată. Când ea îşi luă rămas bun, el îşi puse mâna sa moale şi zbârcită pe ceafa ei, binecuvântând-o cu vechea formulă: „*Iahve să te facă precum Rahila şi Lea*".

Auzi că Iosif, de îndată ce nu se va mai teme de mustrările lui Vespasian, se va despărţi de Mara. Nu era greu să te desparţi. În Scriptură este scris clar şi simplu: „*De va lua cineva femeie şi se va face bărbat ei, dar ea nu va afla bunăvoinţă în ochii lui, pentru că va găsi. el ceva neplăcut la ea şi-i ya scrie carte de despărţire, i-o va da în mână şi o va slobozi civicasa sa*". Iohanan spuse: „Sunt două lucruri, al căror vaiet nu; se aude cu urechea de la distanţă de o poştă şi, cu toate acestea, răsunetul lor

ajunge de la un capăt al pământului la celălalt. Este copacul pe care-l dobori când poartă fructe şi femeia care suspină când o alungă bărbatul pe care-l iubeşte”. Iosif spuse egoist: „Nu am găsit la ea ticăloşie?” Iohanan spuse: „Nu ai *găsit* ticăloşie: ticăloşia a fost înainte de a fi luat-o dumneata. Fă-ţi un examen de conştiinţă, doctore Iosif. Nu-ţi voi fi martor, dacă vei trimite scrisoare de despărţire împotriva acestei femei”.

Relaţiile dintre Vespasian şi împăratul Galba nu erau atât de simple, precum i le expusese el prinţesei Berenice. Titus plecase la Roma nu numai pentru a-şi aduce omagiile, ci, mai ales. pentru a dobândi înaltele funcţii care-i mai lipseau. Acest ultim scop ţintea mult mai sus. Fratele lui Vespasian. morocănosul şi rigidul Sabinus, lăsase să se înţeleagă că n-ar fi exclus ca bătrânul împărat, care nu avea copii, să-l înfieze pe fiul lui Vespasian, pentru a-şi ataşa armatele din Orient. Această scrisoare făcuse ca tratativele dificile dintre Vespasian şi Mucius să se încheie prematur. Atât unul, cât şi celălalt dăduseră cu generozitate asigurări că nu se gândesc să cucerească puterea; dacă unul dintre ei era pe punctul de a face acest lucru, atunci nu putea fi decât celălalt. În realitate amândoi ştiau foarte bine că niciunul din ei nu se simţea destul de puternic pentru a lupta împotriva celuilalt şi astfel scrisoarea lui Sabinus oferise o soluţie binevenită.

Numai că, în plină iarnă, sosi o veste care puse; apăr tuturor acestor planuri. Sprijinindu-se pe Senat şi pe Garda romană, cineva pusese mâna pe putere, unul pe care Orientul nu-l avusese în vedere: Othon, primul soţ al Popeii. Bătrânul împărat fusese omorât, acest împărat tânăr avea curaj şi talent, prestigiu, multe simpatii. Nu se ştia dată Telus îşi va continua călătoria şi-şi va aduce omagiile noului împărat sau dacă se va întoarce. Aici, în Orient, în orice caz, nimeni nu se simţea atât de puternic,

încât să se opună cu unele şanse tânărului împărat şi cine ar fi fost, de altfel, alesul Orientului? Lichidarea bătrânului Galba venise prea repede, încă nu apucaseră să se pună de acord; atât Vespasian, cât şi Mucian ordonară trupelor să depună jurământul solemn către noul împărat Othon.

Dar nimeni nu credea că această nouă domnie va fi de durată. Othon se putea bizui pe trupele italiene, dar n-avea nicio legătură cu cele din provincii. Tronul acestui împărat tânăr nu era mai trainic decât cel al bătrânului împărat.

Prinţesa Berenice primea zilnic un raport amănunţit de la Roma. După privaţiunile din pustiu, acum se arunca cu o pasiune sporită în politică. Coresponda cu miniştrii imperiului, cu senatorii, cu guvernatorii şi generalii Orientului. Orientul nu mai trebuia pus încă o dată în faţa faptului împlinit. Acum. În această primăvară timpurie, el trebuie pregătit pentru a putea cuceri capitala. Nu trebuia să fie fărâmiţat, trebuia să aibă neapărat un conducător, iar acest conducător trebuia să fie Mucian. În primul rând era nevoie să se obţină acordul clar al lui Mucian, dacă se punea problema de a-l opune ca pretendent imperatorului.

Berenice o porni spre Antiohia cu mare pompă şi alai numeros. Începu să se apropie de Mucian cu multe precauţii. Om cu experienţă, acesta ştia să preţuiască avantajele prinţesei evreice, frumuseţe, spirit, gust, bogăţie, o dăruire neînfrânată spre politică. Cele două făpturi cultivate se înţeleseră foarte repede. Dar Berenice nu a reuşit să-l aducă pe Mucian acolo unde voia ea. Cu mare sinceritate el o lăsă să-i afle gândurile sale intime. Da, este ambiţios. Nu e laş, dar e puţin obosit. A cuceri Roma venind dinspre Orient e o acţiune afurisit de anevoioasă. El nu este omul potrivit pentru o asemenea sarcină. Poate trata cu diplomaţi, cu senatori, guvernatori, cu aşi ai economiei. Dar, din păcate, astăzi militarii dau

tonul, şi îi repugnă să pactizeze cu aceşti generali care se ajunseseră. Privirea lui inteligentă, tristă, nesăţioasă era aţintită asupra prinţesei. „A scoate ochiul acestor Polifemi este un lucru care, cu vremea. Îşi pierde farmecul. Primejdia şi câştigul nu sunt într-un raport direct. Aşa cum se prezintă situaţia astăzi, omul potrivit este. Într-adevăr. Vespasian. El are grosolă*”, „şi primitivismul necesare pentru a fi popular în timpuli. e noastre. Recunosc că În fundul sufletului, şi mie-mi este la fel de respingător ca şi dumneavoastră, prinţesă Berenice. Dar este o încarnare atât de pură a spiritului vremii, încât aproape că devine simpatic. Faceţi-l împărat, prinţesă Berenice. iar pe mine lăsaţi-mă să-mi termin în linişte istoria naturală a imperiului”.

Berenice nu se dădu bătută. Nu lupta numai cu cuvântul. ci împărţea aur eu dărnicie, pentru a câştiga voturi pentru candidatul ei. Pe Mucian nu-l slăbea deloc. Îl îndemna, îl măgulea. Un om, care pe dinăuntrul său era atât de activ. 1111 putea să se lase atâta rugat, nu avea voie să lenevească. 11 răspundea zâmbind: „Dacă o doamnă ca dumneavoastră, alteţă, m-ar dori, într-adevăr, pe mine, asta m-ar putea stimula să trec peste toate obstacolele şi să mă lansez în această aventură. Dar dumneavoastră nu mă vreţi pe mine, ci nu-l vreţi pe Vespasian”. Bevenice roşi, refuză să recunoască cât de mult avea dreptate, vorbi mult şi iscusit, pentru a-i influenţa părerea. El asculta politicos, şi se prefăcea că se lasă convins. Dar în timp ce vorbea cu ea pe un ton confidenţial şi cald, ea-l vedea desenând cu bastonul pe nisip cuvinte, cuvinte greceşti, care, desigur, nu-i erau adresate ei, deşi ea le putu descifra: „Unuia Dumnezeu îi dă talentul, altuia norocul”. Ea citi cuvintele şi rămase mută.

Când în Antiohia sosi Iosif Ben Mattias, Berenice ştiu

cu certitudine că vizita ei la Mucian va rămâne fără rezultat. Ea simţi, şi nu fără temei, că Iosif fusese trimis de Vespasian, pentru a-i zădărnici încercările ei.

Iosif îşi îndeplini misiunea cu delicateţe.: lăsă pe celălalt să facă primii paşi. Mucian fu bucuros să aucă din nou vocea ciudată, repezită şi stăruitoare a profetului evreu. Petrecu ceasuri întregi întrebându-l de tradiţiile, obiceiurile, vechimea poporului său. Cu acest prilej ajunseră să vorbească şi despre regii evrei, şi Iosif îi povesti lui Mucian istoria lui Saul şi David. „Saul a fost primul rege al Israelului", spuse Iosif; „dar la noi puţini se numesc Saul şi foarte mulţi Samuel. Pentru noi Samuel e mai important decât Saul". „De ce?" întrebă Mucian. „Cel care cedează puterea", repli-a Iosif, „este mai mare decât cel care are puterea. Cel care îl numeşte pe rege este mai mare decât regele". Mucian zâmbi: „Sunteţi oameni trufaşi". „Poate suntem, într-adevăr, trufaşi", recunoscu fără supărare Iosif". Dar nu vi se pare şi dumneavoastră că puterea care dirijează din umbră este mai rafinată, mai spirituală, mai atrăgătoare decât puterea care se lăfăie în faţa ochilor întregii lumi?" Mucian nu spuse nici da, nici ba. Iosif continuă şi cuvintele sale erau o cunoaştere dobândită după multe experienţe nefericite. „Puterea prosteşte. Niciodată n-am fost mai prost decât atunci când am avut puterea. Samuel e mai mare decât Saul". „Eu cred", spuse zâmbind Mucian, „că în istoria pe care mi-aţi povestit-o cel mai simpatic este tânărul David. Păcat", oftă el, „că a eşuat planul cu tânărul Titus".

La scurt timp după ce Iosif sosi în Antiohia, Berenice îşi luă rămas bun de la Mucian. Pierduse orice speranţă. Se ducea înaintea fratelui ei, care în următoarele zile era aşteptat în Galileea. Până acum rămăsese în Roma, dar, cum nu dădea decât câteva săptămâni domniei lui Othon, voia să dispară la timp şi pe neobservate din Roma, pentru

a nu trebui să se îndatoreze faţă de un nou împărat. Berenice respiră adânc la gândul că urma să-şi revadă fratele dorit cu atâta ardoare; amărăciunea insuccesului fu atenuată de această bucurie.

Îşi întâlni fratele în Tiberiada. Noua construcţie a palatului era gata. Strălucea şi mai mândru ca înainte deasupra oraşului şi lacului. Unele săli fără ferestre erau construite din piatră de Capadocia, atât de transparentă, încât chiar când erau închise uşile ele rămâneau luminoase. Totul era uşor, aerat, nimic nu era supra-încărcat, cum era moda la Roma. Arhitecţii făcuseră din sufragerie o capodoperă. Cupolele ei erau atât de înalte, încât privirea obosită abia mai ajungea la casetele de plafon din fildeş; aceste casete erau turnante, lăsând să plouă asupra mesenilor flori şi apă parfumată.

Fraţii se plimbau prin casă, se ţineau de mână, bucurându-se din tot sufletul unul de celălalt. Începuse o primăvară timpurie, zilele se lungiseră, cei doi tineri frumoşi străbăteau cu pieptul larg deschis sălile aerisite; buni cunoscători, apreciau fericiţi măsurile echilibrate ale construcţiei, aleasa ei eleganţă. Agrippa povesti ironizând uşor despre noile palate pe care le văzuse la Roma, de dimensiunile lor steril-monstruoase, de bogăţia adunată în ele fără gust. Othon a aprobat cincizeci de milioane pentru realizar & a Casei de Aur a lui Nero; dar probabil că nici el nu va supravieţui desăvârşirii construcţiei. Berenice făcu o strâmbătură. „Barbarii aceştia nu ştiu decât să jefuiască. Ei îşi închipuie că dacă încastrează o bucată de marmoră deosebit de rară într-o alta, la fel de rară, şi mai pun şi ceva aur pe deasupra, au atins culmea arhitecturii. N-au niciun alt talent în afară de cel al puterii”. „Un talent foarte avantajos, oricum”, fu de părere Agrippa.

Berenice se opri. „Trebuie, într-adevăr, să-l suport pe acest Vespasian”, se plânse ea. „Ai putea să-mi impui aşa

ceva, frăţioare? Este atât de greoi şi atât de necioplit, fornăie ca un câine care şi-a pierdut răsuflarea”. Agrippa povesti întunecat: „Când am fost la el, în Cezarea, mi-a oferit nişte peşte, spunându-mi întruna că este din lacul Ghenizaret. Cum n-am mâncat mortăciunile acelea, m-a luat rău de tot peste picior. Aş fi putut să-i zic câteva, dar mi-am înghiţit cuvintele”.

Berenice se indignă: „Mă face să urlu de nervi. Când îi aud glumele grosolane, parcă m-aş afla în mijlocul unui roi de ţânţari. Iar noi trebuie să dăm o mână de ajutor ca să ajungă împărat”. Agrippa încerca s-o înduplece: „Un împărat numit de Occident ar distruge totul aici, orbeşte. Imperatorul este inteligentei echilibrat. Îşi va lua ce-i trebuie lui. restul ni-l va lăsa nouă”. Ridică din umeri: „Armata îl numeşte pe împărat, armata nu jură decât pe Vespasian. Fii înţeleaptă, surioară”, o rugă el.

Pe tânărul Titus vestea uciderii lui Galba îl ajunsese în Corint, încă înainte ca el să fi venit la Roma. Ar fi fost absurd să mai plece. Era convins că va fi adoptat de Galba, iar faptul că împăratul fusese prematur ucis era o grea lovitură pentru el. Nu voia să-i prezinte omagiile acestui Othon, în locul căruia se visa pe el însuşi. Rămase dar în Corint, petrecu în acest oraş al plăcerilor uşoare paisprezece zile turbate, pline numai de femei, băieţi, orgii de tot felul. Apoi se smulse şi, deşi anotimpul nu era bun, se întoarse în Cezarea.

Pe vas fu tot timpul chinuit violent şi răvăşitor de visurile ambiţioase ale bunicii sale. Generalul Titus, aşa tânăr cum era, avea în spate o viaţă agitată. Măririle şi prăbuşirile tatălui său, trecerile de la consul la comisionar, de la funcţii înalte şi strălucite la o sărăcie apăsătoare, îi marcaseră destinul. Fusese crescut împreună cu prinţul Britannicus, stătuse la aceeaşi masă cu acest tânăr şi strălucitor pretendent la tron, mâncase aceleaşi bucate

atunci când îl otrăvise Nero, se îmbolnăvise atunci şi el. Cunoştea splendoarea Palatinului şi casa modestă a tatălui său, viaţa limitată la ţară şi campaniile aventuriere la hotarele Germaniei sau Angliei. Îşi iubea tatăl, înţelepciunea lui rece, precizia sa, cunoaşterea sigură a oamenilor; dar adesea îl ura pentru felul lui ţărănos de a fi, pentru circumspecţia şi lipsa lui de demnitate. Titus putea îndura săptămâni, luni de-a rândul mizerii şi privaţiuni, pentru ca apoi, pe neaşteptate, să-l apuce o poftă nebună de lux şi opulenţă. Era sensibil la demnitatea degajată a vechilor familii nobile romane, iar fastul hieratic somptuos al străvechilor generaţii de regi orientali îl tulbura. La îndemnul unchiului său Sabinus, se căsătorise de tânăr cu o fată uscată şi aspră dintr-o familie bună, Marcia Furnilla, care-i „dăruise o fiică, fără însă a-i deveni astfel mai dragă: Marcia trăia la Roma o existenţă searbădă şi meschină, el n-o vedea, nu-i scria.

Bătrânul Vespasian îşi întâmpină fiul rânjind, cu o părere de rău amestecată cu mulţumire: „Este clar, fiule Titus, că avem aceeaşi traiectorie, în sus şi-n jos. Va trebui să avem grijă ca data viitoare să ne trezim mai din timp şi să punem lucrurile la cale cu mai multă înţelepciune. Mântuitorul vine din Iudeea. Eşti tânăr, fiule, nu trebuie să-l blamezi pe evreul meu”.

Agrippa şi sora lui au dat o serbare pentru inaugurarea noului lor palat din Tiberiada. Imperatorul n-o simpatiza pe prinţesă, aşa că îl trimise pe fiul său.

Lui Titus această misiune nu i-a displăcut. El îndrăgise Iudeea. Era un popor vechi şi înţelept şi oricâte lucruri nesăbuite pusese la cale, avea instinctul lumii de dincolo, al eternităţii. Ciudatul, nevăzutul dumnezeu Iahve îl atrăgea şi îl copleşea. Apoi îi impunea regele Agrippa, eleganţa lui, inteligenţa lui melancolică. Titus se duse cu plăcere în Tiberiada.

Pe cât i-a plăcut Agrippa şi casa sa –, pe atât de tare l-a dezamăgit prinţesa. I-a fost prezentat cu puţin înainte de a se aşeza la masă. Era obişnuit să stabilească repede un contact cu femeile; ascultă primele sale propoziţii cu o politeţe moderată şi nimic mai mult. Găsi că e rece şi distantă, vocea ei gravă şi uşor răguşită îl surprinsese. În timpul mesei nu se prea sinchisi de Berenice, în schimb se interesă mai mult de restul societăţii. Era vesel, povestea cu haz, era ascultat cu atenţie şi plăcere. Uită de prinţesă şi în tot timpul cât dură masa nu mai schimbară decât puţine cuvinte.

Masa se apropia de sfârşit. Berenice se ridică; era îmbrăcată după gusturile ei, o rochie dintr-o singură bucată după cum era obiceiul aici, dintr-un brocart scump, care cădea greu. Se înclină în faţa lui Titus, cu o amabilitate indiferentă, începu să coboare scările sprijinindu-şi uşor mâna de umărul fratelui ei. Titus o urmări maşinal cu privirea. Era angajat într-o discuţie aparent înverşunată pe teme de tehnică militară. Deodată, în mijlocul unei propoziţii, se întrerupse, ochii săi curioşi şi jucăuşi deveniră imobili, rămânând aţintiţi asupra celor doi me păşeau prin sală. Gura cu dinţi mici sclipind pe faţa sa mare rămase întredeschisă prosteşte. Genunchii îi tremurau. Îşi abandonă nepoliticos partenerii de conversaţie şi o porni grăbit pe urmele celor doi fraţi.

Ce mers avea femeia aceasta! Nu, nu mergea, pentru asta exista un singur caz; în, grecesc, homeric: luneca. Era cu siguranţă ridicol să foloseşti marele cuvânt homeric în viaţa de toate zilele, dar pentru mersul acestei femei nu mai exista un altul. „Te grăbeşti”, spuse ea cu vocea aceea profundă. Până acum glasul ei puţin cam răguşit îl surprinsese, ba chiar îl respinsese, acum i se părea tulburător şi plin de ademeneli tainice. Spuse ceva oarecare despre graba proprie militarilor, nu era foarte

potrivit, de obicei găsea răspunsuri mult mai bune. Se purta copilăreşte, cu o înfrigurare stângace. Berenice îşi dete foarte bine seama de impresia pe care o făcea asupra lui şi i se păru atrăgător, cu un anumit farmec cam colţuros.

Trăncănirăă despre fizionomii, de grafologie. Era ceva foarte la modă în est, ca şi în vest. Berenice vru să-i vadă scrisul lui Titus. Titus îşi scoate tăbliţa sa de ceară cu rame aurite, zâmbeşte ştrengăreşte, scrie. Berenice se minunează: scrisul tatălui lui până la ultima trăsătură de condei. Titus recunoaşte că a făcut o glumă; de fapt, nu mai are un scris propriu, atât de des s-a amuzat imitând scrisul altora. Dar acum e rândul ei. Berenice citeşte ce scrisese 1. Este un vers dintr-un poem modern: „Vulturii şi inimile legiunilor îşi deschid aripile pentru zbor”. Ea devine gravă, şovăie o clipă, apoi şterge cuvintele lui şi scrie: „Zborul vulturilor nu poate acoperi nevăzutul din Sfânta Sfintelor”. Tânărul general priveşte cele scrise; sunt corecte şcolăreşte, puţin cam copilăroase. Rămâne pe gânduri, nu şterge propoziţia, scrie dedesubt: „Titus ar dori să vadă nevăzutul din Sfânta Sfintelor”. Apoi îi întinde tăbliţa şi condeiul. Ea scrie: „Templul din Ierusalim nu trebuie distrus”. Acum n-a mai rămas decât puţin loc pe micuţa tăbliţă. Titus scrie: „Templul din Ierusalim nu va fi distrus”.

El vrea să-şi vâre tăbliţele în tunică. Ea îl roagă să i le lase ei. Ea îi pune o mână pe umăr, întreabă când se va sfârşi, în sfârşit, îngrozitorul război. Cel mai rău i se pare aşteptarea fără speranţă, care zdrobeşte inima. Un sfârşit rapid ar fi un sfârşit dulce. Fie ca, în cele din urmă, el să ia Ierusalimul. Titus ezită, măgulit: „Nu depinde de mine”. Berenice – cum de i s-a părut rece şi distantă? – îi vorbeşte: mplorator şi persuasiv: „Ba da, depinde de dumneata”.

După plecarea lui Titus, Agrippa o întreabă confidenţial pe sora sa ce impresie i-a făcut tânărul: „Nu ţi se pare că are o gură moale, neatrăgătoare?” Berenice zâmbeşte: „Sunt multe lucruri care nu-mi plac la acest tânăr. Seamănă în multe privinţe cu tatăl său. Dar s-a mai întâmplat ca mei evreice s-o scoată bine la capăt cu barbarii. Ca, de pildă, Estera cu Ahaşver. Sau Irina cu Prolemeu al şaptelea”. Agrippa ripostă – şi Berenice simţi un uşor avertisment în gluma lui. „Dar pe străbunica noastră Mariamna jocul acesta a costat-o capul”. Berenice se ridică, făcu câţiva paşi. „Fii fără grijă, dragă frate”, spuse, vocea îi rămase stinsă, dar suna foarte sigur şi triumfal, „tânărul acesta nu va pune să mi se taie capul”. De îndată ce reveni din Cezarea, Titus îl asaltă pe tatăl său cu îndemnuri de a începe odată, asedierea Ierusalimului. Era neobişnuit de înflăcărat. Nu mai suportă aşteptarea. Îi este ruşine de ofiţerii săi. O amânare atât de lungă nu poate fi interpretată altfel decât drept slăbiciune. Prestigiul Romei este periclitat, precauţiunile lui Vespasian se învecinează cu laşitatea. Doamna Cenis asculta impunătoare şi dezaprobatoare: „Ce doreşti, de fapt, Titus? Eşti prost sau te faci?” Titus răspunse violent că doamnei Cenis nu i se pot lua în nume de rău proastele socoteli pe care le face; nu poţi să-i ceri să înţeleagă ce înseamnă onoarea militară. Vespasian îşi scutură-zdravăn fiul: „Dar de la tine, tinere, cer să te scuzi cât mai repede faţă de Cenis”. Cenis rămase detaşată. „Are dreptate, într-adevăr nu prea am sentimentul demnităţii. Printre tineri demnitatea este întotdeauna mai populară decât raţiunea. Dar un lucru ar trebui totuşi să-l înţeleagă şi anume că numai un nerod ar renunţa la armată într-o asemenea situaţie”. Vespasian întrebă: „Te-au hărţuit rău în Tiberiada, băiete? Unul după altul. Abia am trecut de şaizeci. O să trebuiască să mai rabzi vreo zece ani”.

După ce plecă Titus, Cenis se dezlănţui împotriva adunăturii din Tiberiada. Cu siguranţă că evreii ăia îl împingeau din spate pe Titus. Vicleanul Agrippa, împăunata Berenice, alunecosul, periculosul Iosif. Vespasian ar face mai bine să scoată din joc toată clica orientală, să trateze ca un roman, direct, cu Mucian. Imperatorul o asculta cu atenţie. Apoi spuse: „Eşti o doamnă înţeleaptă şi hotărâtă, bătrânico. Dar nu te pricepi la Orient. În acest Orient, fără banii şi fără abilitatea evreilor nu fac nimic. În acest Orient drumurile cele mai întortocheate sunt cele mai drepte”.

Sosi ştirea că (. rmata din nord proclamase împărat pe conducătorul ei, Vitellius. Othon fusese răsturnat, Senatul şi poporul din Roma recunoscuseră ca împărat pe Vitellius. Lumea privea încordată spre Orient, iar noul suveran, desfrânat şi flegmatic, tresărea ori de câte ori era numit conducătorul oriental. Vespasian însă se prefăcea că nu observă nimic. Degajat, fără să ezite, depuse împreună cu legiunile sale jurământul faţă de noul împărat şi, cu unele ezitări, exemplul său fu urmat fără tragere de inimă de guvernatorul Tiberiu Alexandru pentru Egipt şi guvernatorul Mucian pentru Siria. Vespasian era asaltat din toate părţile. El se prefăcea însă că nu înţelege nimic, rămânea loial în toate.

Împăratul din Occident fu nevoit, ca să-şi asigure tronul, să aducă în capitală detaşamente puternice, patru legiuni de pe

Rinul inferior, două din Mainz şi, în plus, patruzeci şi şase de regimente auxiliare. Vespasian mijea ochii, pândea. Era un militar bun, ştia că nu era bine să stea într-un oraş ca Roma cu o sută de mii de soldaţi de carieră demoralizaţi. Aceşti soldaţi care-l proclamaseră împărat pe Vitellius îşi aşteptau răsplata. Bani erau puţini şi cu bani, aşa cum cunoştea el mentalitatea celor din armată, ei nu

se vor mulţumi. Aveau în spate campania epuizantă din Germania, acum se aflau la Roma şi se aşteptau la slujbe mai uşoare şi la solda mai mare a celor din garda pretoriană. La nevoie, Vitellius putea încartirui douăzeci de mii de oameni la Roma, dar ce e de făcut cu ceilalţi? în armatele din est circulau mereu anumite zvonuri, cum că Vitellius intenţiona să-şi trimită aceste oştiri în frumosul şi caldul Orient ca mulţumire pentru sprijinirea lui. Legiunile din est îşi arătaseră încă de la prestarea jurământului nemulţumirea prin uralele anemice la adresa noului suveran: acum îşi manifestau făţiş ostilitatea. Ţineau adunări, făceau scandal, ameninţau în fel şi «hip pentru cazul în care se va încerca trimiterea lor în aspra Germanie sau în blestemata Anglie. Domnilor din Orient le făceau mare plăcere asemenea ştiri. Întrebaţi insistent de ofiţerii lor ce este cu zvonurile despre regruparea armatei, ei tăceau şi ridicau din umeri mimând un regret ce spunea multe. Veştile venite de la Roma erau tot mai neliniştitoare. Finanţele erau într-o stare de haos desăvârşit, economia stagna în toată Italia, dar mai ales în capitală, se ajunsese la jafuri, noua curte imperială, prost organizată, era. delăsătoare, desfrânată, pusă pe excese, imperiul era pe cale să se ducă de râpă. Revolta în Orient creştea. Tiberiu Alexandru, regele Agrippa o întreţineau cu ajutorul banilor şi al zvonurilor. Vastul ţinut dintre Nil şi Eufrat era ecoul profeţiilor privitoare la Vespasian; extraordinara prezicere pe care generalul evreu prizonier Iosif Ben Mattias o făcuse imperatorului în prezenţa unor martori era pe buzele tuturor: „Mântuitorul va veni din Iudeea”. Atunci când trecea pe străzile Cezareii, încă în lanţuri, în jurul lui Iosif plutea un aer încărcat de respect şi sfială.

În această vară timpurie, pe ţărmurile Mării Iudeii aerul era fermecător de proaspăt şi de minunat. Vespasian

privea cu ochii săi cenuşii şi luminoşi apele sclipitoare, pândea, aştepta. Devenise din ce în ce mai tăcut, chipul lui aspru se asprise şi mai mult, era şi mai autoritar, trupul său foarte drept era şi mai încordat, întreaga sa făptură parcă tot creştea. Studia veştile sosite de la Roma. Pretutindeni haos, finanţele la pământ, armata dezlânată, cetăţenii nu mai aveau nicio siguranţă. Mântuitorul va porni din Iudeea. Dar Vespasian îşi strângea buzele, se domina. Lucrurile trebuie să se coacă, le Iasă să-i cadă de la sine în gură.

Cenis se tot învârtea în jurul lui, privindu-l. Niciodată până acum nu avusese faţă de ea secrete; acum era ascuns, de nepătruns. Ea nu mai ştia ce să mai facă, şi îl iubea atât de mult.

Îi scrise lui Mucian o scrisoare stângace, ce soţie îngrijorată. Toată Italia aşteaptă ca armata din est s-o pornească pentru a salva patria. Dar Vespasian nu se mişcă deloc, nu spune niciun cuvânt, nu face nimic. În Italia, cu siguranţă s-ar fi întreprins ceva împotriva acestei ciudate pasivităţi; dar în această blestemată şi sinistră Iudeea nimeni nu se mai recunoaşte pe sine. Îl ruga stăruitor pe Mucian, romană îl ruga pe roman, să-l trezească pe Vespasian cu metodele lui înţelepte şi energice.

Scrisoarea aceasta fusese scrisă la sfârşitul lui mai. La începutul lui iunie Mucian veni în Cezarea. Observă şi el schimbarea petrecută în purtarea lui Vespasian. Observă cu un respect plin de invidie şi de surprindere cum acest om creştea mereu cu cât se apropia mai mult de evenimente măreţe. Se amuză, nu fără o undă de admiraţie, pe seama statorniciei, a gravităţii, a întinderii preocupărilor sale. „Eşti filosof, prietene”, îi spuse. „Dar te rog insistent, nu mai filosofa multă vreme”. Împunse cu bastonul un duşman invizibil.

Se simţea ispitit să tulbure liniştita siguranţă a imperatorului prin tot felul de intrigi. Era ros de vechea invidie. Dar acum era prea târziu. Acum armata ţinea cu altul, acum nu mai putea merge decât în umbra celuilalt. Recunoştea aceasta, se stăpânea şi-l sprijinea pe celălalt. Avu de grijă să sporească zvonurile cu privire la deplasări ale trupelor din Siria şi Iudeea. Erau deja precizate termene. La începutul lui iulie legiunile trebuiau să se pună în mişcare.

Pe la mijlocul lui iunie Agrippa se Înfăţişă la Vespasian. Fusese din nou în Alexandria la prietenul şi ruda sa Tiberiu Alexandru. Îi spuse imperatorului că tot Orientul se ridică împotriva lui Vitellius. Cutremurate de veştile neliniştitoare de la Roma, Egiptul şi cele două Asii aşteaptă într-o încordare teribilă şi nerăbdătoare ca Mântuitorul binecuvântat de Dumnezeu să se pună, în sfârşit, pe treabă. Vespasian n-a răspuns nimic, îl privea pe Agrippa, tăcea îndărătnic. Atunci Agrippa continuă cu o neaşteptată energie: existau oameni care erau ferm hotărâţi să ajute intenţiile divine. După câte ştia el, guvernatorul general Tiberiu Alexandru era hotărât ca, la 1 iulie, trupele sale să depună jurământul pentru Vespasian.

Vespasian se stăpânea, dar nu putea să împiedice ca fornăitul lui să devină îngrijorător de puternic şi precipitat. Se plimbă de câteva ori încoace şi-ncolo; în cele din urmă spuse, dar spusele lui sunau mai degrabă ca o mulţumire decât ca o ameninţare: „Ascultaţi-mă, rege Agrippa, va trebui, într-un asemenea caz, să-l consider pe ruda voastră Tiberiu Alexandru vinovat de înaltă tr; „iare”. Se apropie mult de rege, îi puse ambele mâini pe imeri, îi suflă în faţă respiraţia sa aspră şi spuse cu neobişnuită cordialitate: „Îmi pare rău, rege Agrippa, că mi-am bătut joc de Maiestatea Voastră, pentru că n-aţi mâncat peste din lacul

Ghenizaret”. Agrippa răspunse: „Vă rog, împărate Vespasian, să vă bizuiţi pe noi, pe întreaga noastră participare afectivă şi pe întreaga noastră avere”.

Se apropia luna iulie. Pretutindeni în Orient soseau zvonuri despre scrisoarea lăsată de împăratul Othon cu puţin înaintea morţii sale, în care îl ruga pe Vespasian să-i urmeze la tron şi să salveze imperiul. Într-o zi, Vespasian găsi, într-adevăr, această scrisoare în corespondenţa sa. Defunctul Othon îi adresa imperatorului îndemnuri stăruitoare de a-l răzbuna în faţa mişelului Vitellius, de a instaura ordinea şi de a nu lăsa Roma să decadă. Vespasian citi scrisoarea cu atenţie. Îi spuse fiului său Titus că este cu adevărat un mare artist; iscusinţa lui îl băga însperieţi. Se temea ca nu cumva, într-o bună dimineaţă, să se trezească şi să găsească un document, prin care el îl numea pe Titus împărat.

Veni şi ultima săptămână din iunie. Încordarea devenise insuportabilă. Cenis, Titus, Mucian, Agrippa, Berenice, toţi îşi pierduseră nervii, îl hărţuiau nestăpâniţi pe Vespasian, cerându-i să se hotărască odată. Omul acesta greu nu era de urnit din loc. Dădea răspunsuri în doi peri, zâmbea, făcea glume, aştepta.

În noaptea de 27 spre 28 iunie, Vespasian îl chemă în mare taină la sine pe Iohanan Ben Sakkai. „Sunteţi om foarte înţelept”, spuse el. „Vă rog, să mă mai instrui*; cu privire la firea poporului dumneavoastră şi la credinţa dumneavoastră. Aveţi o lege de bază, o Regulă de aur, la care pot fi reduse numeroasele dumneavoastră porunci?” Marele Doctor clătină din cap, închise ochii şi povesti: „Cu o sută de ani în urmă trăiau printre noi doi doctori vestiţi, şamai şi Hillel. La Şamai veni odată un neevreu, care îi spuse că ar vrea să treacă la credinţa noastră, dacă, în timpul cât el va putea sta într-un picior, îi va putea arăta esenţa acestei credinţe. Furios, doctorul Şamai îl alungă.

Atunci neevreul se duse la Hillel. Doctorul Hillel îi făcu pe plac. El îi spuse: ceea ce tu nu vrei să ţi se facă, nu face altuia. Asta e totul". Vespasian se gândi încordat: „Asemenea maxime sunt bune; dar un mare imperiu cu greu s-ar putea ţine ¿ a ele. Dacă tot aveţi asemenea maxime, aţi face mai bine să scrieţi cărţi bune şi să ne lăsaţi nouă politica". „Exprimaţi o intenţie, consule Vespasian", fu de acord evreul, „pe care sluga dumneavoastră, Iohanan Ben Sakkai, o reprezintă de multă vreme". „Eu cred, doctore şi maestre", continuă romanul, „că sunteţi cel mai bun om din ţara aceasta. Ţin mult să-mi înţelegeţi motivele. Credeţi-mă, am fost destul de rar un mişel, şi asta numai atunci când era neapărat nevoie să fiu. Lăsaţi-mă să vă spun că n-am nici cea mai mică ranchiună împotriva ţării dumneavoastră. Numai că, ştiţi, un ţăran gospodar îşi face un gard în jurul proprietăţii sale, iar noi trebuie să ne facem şi noi un gard în jurul imperiului. Iudeea este gardul nostru cu arabii şi părţii. Din păcate, dacă sunteţi lăsaţi singuri, sunteţi rele proptele de sprijin. Aşa că trebuie să ne punem noi în locul vostru. Asta e totul. Ce faceţi în rest, nu ne interesează. Ne lăsaţi în pace, vă lăsăm în pace". Ochii lui Iohanan priveau luminoşi şi vii pe chipul lui zbârcit şi veştejit. „Este neplăcut", spuse el, „că gardul vostru trece tocmai pe pământul nostru. Este un gard foarte gros, aşa că nu mai rămâne. mult din teritoriul nostru. Dar foarte bine, faceţi-vă gardul. Numai că şi noi avem nevoie de un gard. Alt gard, unul în jurul legii. Acest gard este ceea ce v-am rugat eu nu de mult, consule Vespasian. Es. te modest şi prăpădit, dacă îl compari cu al vostru: câţiva savanţi şi o mică universitate. Noi nu-i stânjenim pe soldaţii voştri, voi ne daţi universitatea din Iabne. O universitate atât de mică", adăugă el persuasiv, după care făcu cu mâna un gest prin care arătă cât err de mică.

„Cred că propunerea dumneavoastră nu e rea”, spuse încet Vespasian. Se ridică, dintr-odată foarte schimbat. Cu instinctul lui sigur, Iohanan înţelese imediat această schimbare. Până acum vorbise un ţăran sabin bătrân şi paşnic cu un savant de la Ierusalim bătrân şi paşnic: acum vorbea Roma cu Iudeea. „Să fiţi pregătit”, spuse imperatorul, „ca poimâine să primiţi de la mine un document prin care se aprobă cele cerute de dumneavoastră. Vă rog, doctore şi maestre, să-mi predaţi punct cu punct documentul de supunere cu pecetea înaltului Sfat”.

I

Pentru ziua următoare Vespasian convocă o adunare festivă în Forul din Cezarea. Erau invitaţi autorităţile regiunii ocupate de Roma, deputaţi. ai tuturor regimentelor. Toţi aşteptau să audă, în sfârşit, mult doritele aclamaţii ale oştirii, saiv. tându-l pe Vespasian împăratul. În loc de toate acestea, la tribuna vorbitorilor apărură imperatorul împreună cu Iohanan ¿wii Sakkai. Luă cuvântul un înalt funcţionar de justiţie şi apoi un crainic rosti cu glas tunător că provincia rebelă recunoaşte că a greşit şi se întoarce plină de căinţă sub tutela Senatului şi a poporului din Roma. Drept chezăşie, Marele

219

Doctor Iohanan Ben Sakkai îi va înmâna acum imperatorului documentul şi pecetea celei mai înalte instanţe a Ierusalimului. În felul acesta, războiul evreilor, cu a cărui conducere imperiul îl însărcinase pe imperatorul Titus Flavius Vespasian, se încheie. Ce mai rămâne de făcut, pedepsirea oraşului Ierusalim, este treaba poliţiei. Soldaţii se priveau uimiţi, dezamăgiţi. Se aşteptaseră să-şi poată saluta imperatorul ca împărat, să-şi capete siguranţa destinului lor viitor şi, eventual, şi unele gratificaţii. În loc de toate acestea, erau chemaţi ca martori ai unui act

juridic. Ca romani ce erau, ştiau că documentele şi actele juridice sunt un lucru important, dar nu pricepeau defel sensul acestor acte. Doar câţiva, Mucian, Cenis, Agrippa interpretară cum se cuvine ceremonia. Ei înţelegeau că omul ordinii Vespasian, înainte de a se întoarce la Roma ca împărat, trebuia să primească de la partea adversă scrisoarea cu pecete dovedind că el şi-a îndeplinit misiunea.

Aşadar, soldaţii erau. dezamăgiţi „se auzeau şoapte de nemulţumire. Dar Vespasian îşi disciplinase bine trupele şi acum, când li se cerea să salute prix. tr-o mare paradă încheierea păcii, afişau o figură bucuroasă, aşa cum le fusese prescrisă în regulamentul lor militar pentru asemenea ocazii. Armata defilă prin faţa micului doctor am Ierusalim. Prin faţa lui trecură flamurile şi stindardele. Legiunile romane îi salutau cu braţul întins şi palma deschisă.

Oare Iosif nu mai văzuse ceva asemănător? Văzuse odată un rege oriental cinstit în oraşul Roma în faţa împăratului Nero, dar sabia lui îi era bine ţintuită în teacă. Acum armata romană cinstea înţelepciunea divină a iudeilor, dar abia după ce frânsese sabia Iudeii. Iosif privea spectacolul dintr-un colţ al marii pieţe, în spate de tot, printre oameni mărunţi şi sclavi, care îl împingeau, îl îmbrânceau, strigau. El privea ţintă înaintea lui, nici nu se mişca.

Micuţul bătrânel însă sta la tribună; mai târziu, când – era evident că obosise, i se aduse un jilţ. Ducea mereu mâna la frunte, mulţumea, saluta. Dădea mereu din cap, zâmbind uşor.

O dată ceremonia terminată, armata fierbea. Mucian şi Agrippa erau siguri că imperatorul sporise intenţionat indignarea trupelor. Ei îl asaltară, îi spuseră că fructul era de mult copt, trebuie să se proclame, în sfârşit, ca suveran.

Dar atunci când, şi de această dată, el se purtă naiv şi şovăitor, îl trimiseră la el pe Iosif Ben Mattias.

Era o noapte răcoroasă şi plăcută, un vânt proaspăt sufla dinspre mare, dar Iosif era răscolit de emoţii fierbinţi, tulburătoare. Lucrurile stăteau astfel: romanul lui va fi împărat, şi el contribuise mult la aceasta. Nu se îndoia că va reuşi să-l convingă pe Vespasian, care încă mai şovăia, să ia o hotărâre. Bine-nţeles că această şovăială nu era altceva decât o iscusită comedie. Aşa cum alergătorii poartă cu zece zile înaintea întrecerii încălţări de plumb pentru a se antrena, tot astfel şi candidatul la tron îşi îngreuna prin tot felul de stratageme şi refuzuri trucate ascensiunea, pentru ca, în cele din urmă, să-şi atingă cu atât mai şor ţinta. Aşadar, Iosif îşi etală înaintea lui Vespasian devotamentul şi încrederea în cunoaşterea viitorului într-un chip atât de stăruitor, încât acestuia nu-i mai rămânea altceva decât să se închine în faţa lui Dumnezeu şi a sorţii sale şi să spună „da”.

Dar Vespasian putda proceda şi altfel. Omul acesta era cu adevărat înfumurat şi tare ca o stâncă. Nu voia să facă nici cel mai mic pas de la sine; voia să se lase cât mai mult împins şi tras. „Eşti nebun, ovreiaşule”, spuse el. „Mărunţii voştri regi orientali n-au decât să-şi încropească din sânge şi murdărie coroanele; pentru mine e altceva. Eu sunt un ţăran roman, eu nu mă gândesc în felul acesta. La noi armata, Senatul şi poporul sunt cei care-l proclamă pe împărat, nu bunul plac. Împăratul Vitellius are învestitura legală. Eu nu sunt un rebel. Eu sunt pentru ordine şi lege”. Iosif îşi încleştă fălcile. Vorbise cu toată convingerea, dar cuvintele lui se sfărâmaseră de încăpăţânarea acestui om. Acesta voia, într-adevăr, imposibilul, el voia în acelaşi timp legalitatea şi ilegalitatea. N-avea niciun rost să mai încerce să-l convingă, nu-i rămânea altceva de făcut decât să renunţe.

Dar Iosif încă nu se putea hotărî să plece şi Vespasian nu-l concedia. Timp de cinci nesfârşite minute, cei doi bărbaţi au stat în întunericul nopţii fără să-şi spună un cuvânt. Iosif era sleit şi resemnat, Vespasian sigur de sine, respirând regulat.

Brusc, imperatorul reluă discuţia, încet, cântărind fiecare cuvânt: „Poţi să-i spui prietenului dumitale Mucian că nu mă voi supune, că voi ceda numai sub presiunea cea mai puternică”. Iosif ridică repede capul, se uită la el, respiră adânc. Se mai asigură o dată: „Dar veţi ceda presiunii?” Vespasian ridică din umeri: „Fireşte că nu mă las de bunăvoie omorât. Pentru un ţăran robust ca mine şaizeci de ani nu înseamnă o vârstă”.

Iosif îşi luă rămas bun cât putu mai repede. Vespasian ştia sigur; Iosii se va duce de îndată la Mucian, el însuşi se va vedea silit mâine, din păcate, să accepte, din fericire, să fie împărat. Era un om foarte raţional, el şi Cenis îşi interziseseră cu mare severitate să se bucure de acest ţel, atâta timp cât nu fusese încă atins. Aşadar, acum se bucură de el. Respira profund pe nas. Încă nu găsise răgaz îi să se facă comod şi bocănea cu cizmele lui grele de soldat pe podeaua rece de piatră. „T.F. Vespasian, împărat, suveran, zeu”, rânji el, apoi se strâmbă şi chipul i se aspri apoi din nou. „Ei, da”, spuse el. Amesteca vorbele latine cu cele orientale: Cezar, Adir, Imperator, Mesia. De fapt era comic că primul care îl aclamase fusese evreul lui. Ceva îl supăra totuşi: se simţea şi mai puternic legat de omul acesta decât ar fi dorit.

Avea chef s-o trezească pe Cenis, femeia care împărţise cu el de atâta amar de vreme căderi şi măriri, ca să-i spună: „Da, acum s-a făcut”. Dar această dorinţă nu dură decât o clipă. Nu, acum trebuia să fie singur, nu putea vedea pe nimeni.

Ba da, pe unul da. Cineva absolut străin, care nu ştia

nimic despre el şi de care el nu voia să ştie nimic. Chipul i se destinse iarăşi, se lăţi, răutăcios, fericit. În creierii nopţii trimise pe cineva la casa lui Iosif şi-i porunci soţiei lui Iosif, Mara, fiica lui Lachiş, din Cezarea, să vină la el.

Iosif tocmai se întorsese acasă de la convorbirea cu Mucian, într-o dispoziţie foarte înflăcărată la gândul că avusese o mare contribuţie în proclamarea de mâine a romanului său ca împărat.

Cu atât mai dureroasă îi fu acum prăbuşirea. Ce cumplită ruşine şi dezamăgire era felul în care îl răsplătea romanul, umilindu-l, pe omul care îi insuflase marea idee. Neruşinatul necircumcis nu-i va permite niciodată să se ridice din mizeria acestei căsătorii. În sinea lui, repeta, scrâşnind „din dinţi, toate poreclele cu care era denumit imperatorul: comisionar împuţit, ţăranul cu balega de cal! mai adăugă la ele cele mai grobiane înjurături, arameice, greceşti, care-i veniră în minte.

Tânăra Mara, înspăimântată şi ea nu mai puţin decât el, întrebă încet: „Iosif, stăpâne, ar fi mai bine să mor?” „Proasto”, spuse Iosif. Ea se ghemui în faţa lui, palidă, vrednică de plâns, îmbrăcată într-o cămăşuţă subţire. Spusă: „Sângele care ar fi trebuit să-mi vină acum trei săptămâni, n-a venit. Iosif, soţul meu, pe care Iahve mi l-a dat, ascultă-mă: Iahve a binecuvântat trupul meu”. Cum el tăcea, ea adăugă încet de tot, umilă, aşteptând răbdătoare: „Nu vrei să mă ţii?” „Pleacă!” spuse el. Ea se prăbuşi. După un timp îşi adună puterile şi se ridică, se târî spre uşă. Când ea vru să iasă, el adăugă posomorât şi poruncitor: „Pune-ţi pe tine cele mai bune haine ale tale”. Ea se supuse temătoare, şovăind. El o cercetă cu privirea şi văzu că-şi luase sandalele de toate zilele. „Şi sandalele parfumate”, porunci.

În ceasul petrecut împreună, Vespasian se simţi foarte mulţumit, se bucură de ea prin toţi porii. Ştia că

mâine va fi acea zi, în care va fi aclamat şi apoi va părăsi pentru totdeauna acest Orient, ducându-se acolo unde e locul său, în oraşul său Roma, pentru a instaura acolo ordinea şi disciplina. În sinea lui, dispreţuia acest Orient, dar cu un fel de dragoste protectoare. Această Iudeea, în orice caz, i-a făcut mare plăcere, această ţară stranie, aducătoare de noroc, violată, fusese un bun scăunel pentru picioarele lui, s-a dovedit a-i fi pe potrivă, s-a lăsat supusă şi exploatată, iar această Mara, fiica lui Lachiş, îi plăcea şi ea tocmai pentru că era atât de cuminte şi plină de o blândeţe dispreţuitoare. Îşi îndulci glasul hârâit, puse capul ei care strălucea în bătaia lunii pe pieptul lui păros, mâinile sale atinse de podagră se jucau cu părul ei negru, îi spunea cele câteva cuvinte în arameică pe care le cunoştea: „Fii drăguţă, fetiţo. Nu fi proastă, porumbiţa mea!” Spuse cuvintele de mai multe ori, cât putu de blând, dar totuşi puţin cam absent şi dispreţuitor. Respiră sforăitor, simţea o oboseală plăcută, îi spuse să se spele şi să se îmbrace, îl chemă pe cameristul său şi-i spuse s-o conducă acasă şi după un minut uitase de-a binelea de ea şi adormise împăcat în aşteptarea zilei de mâine.

Noaptea era foarte scurtă şi zorii abia mijeau când Mara se întoarse la Iosif. Mergea greu, de parcă-şi purta în parte fiecare oscior, faţa ei era ştearsă şi schimonosită, dintr-un material prost şi umed. Îşi scoase veşmintele. Încet, cu greu, le suci, le răsuci, le sfâşie, cu totul, cu greu, în o mulţime de petice mărunte. Luă apoi sandalele, sandalele parfumate, atât de îndrăgite, le făcu şi pe ele bucăţi, cu unghiile, cu dinţii, şi totul încet, fără un sunet. Iosif o urî pentru că nu se plângea, pentru că nu se revoltase furioasă împotriva lui! Nu mă mai ridic niciodată atâta timp cât respir acelaşi aer cu ea.

Când ieşi din dormitorul său, Vespasian fu salutat de soldaţii de pază cu onorurile şi salutul cuvenite

împăratului. Vespasian rânji: „Aţi înnebunit, băieţi?” Dar acolo erau şi ofiţerul de serviciu şi alţi ofiţeri, şi ei repetară, la rândul lor, salutul cuvenit împăratului. Vespasian se înfurie. Dar iată că acum apărură şi câţiva ofiţeri superiori şi generali, cu Mucian în frunte. Toată clădirea se umplu brusc de soldaţi, soldaţii umpleau piaţa largă din faţă şi toţi repetau mereu din ce în ce mai tare salutul împărătesc, în timp ce întregul oraş fremăta de entuziasm. Între timp, Mucian îl asaltă pe imperator într-o cuvântare stăruitoare şi foarte abilă, cu cererea de a nu lăsa patria să decadă. Ceilalţi îi susţinură cuvântarea cu strigăte sălbatice, ostaşii se împingeau tot mai îndrăzneţ în faţă, da, în cele din urmă, traseră săbiile şi ameninţară – acum erau şi ei răzvrătiţi – că îl vor omorî, dacă nu se va pune în fruntea lor. Vespasian li se adresă cu cuvintele lui preferate: „Ei, ei, ei, nici chiar aşa de violent, copii. Dacă ţineţi cu tot dinadinsul, atunci nu mai zic nici eu nu”.

Celor unsprezece soldaţi din pază, care nu salutaseră conform regulamentului, le administră o pedeapsă de treizeci de lovituri şi o gratificaţie de şapte sute de sesterţi. Dacă doreau, puteau să-şi răscumpere cele treizeci de lovituri cu trei sute de sesterţi. Pe cei cinci soldaţi, care încasară şi loviturile şi sesterţii, îi avansă subofiţeri.

Lui Iosif îi spuse: „Eu cred, ovreiaşule, că acum poţi să-ţi scoţi lanţurile”. Iosif duse mâna la frunte, fără a mulţumi prea mult, – lupul lui palid-arămiu era, fără să se mai ascundă, ursuz, încărcat de revoltă. „Te aşteptai la mai mult?” îl luă peste picior Vespasian. Şi cum Iosif tăcea, adăugă răstit: „Deschide-ţi gura! Eu nu sunt profet”. Ghicise de mult ce dorea Iosif, dar îi făcea plăcere să-l lase pe evreu să se roage pentru asta. Binevoitorul Titus interveni: „Doctorul Iosif aşteaptă, cu siguranţă, să-i fie rupte lanţurile”. Acesta era felul în care erau eliberaţi

oamenii ţinuţi pe nedrept prizonieri. „Mă rog”, spuse Vespasian ridicând în umeri. Puse ca sfărâmatul lanţului să se facă cu mare pompă.

Odată liber, Iosii se înclină adânc şi întrebă: „Mi se îngăduie să port de-acum înainte numele de familie al împăratului?”

„Dacă crezi că-ţi foloseşte la ceva”, spuse Veroasian, „eu n-am nimic împotrivă”. Şi Iosif Ben Mattias, pteot de gradul întâi de la „crusalim, se numi de-aci înainte Flavius Iosefus.

Cartea a patra ALEXANDRIA

Pe un dreptunghi lung şi îngust se întinde la mare capitala Orientului, Alexandria din Egipt, cel mai mare oraş. după Roma, al lumii cunoscute şi, cu siguranţă, cel mai modern. Avea o suprafaţă de douăzeci şi cinci de kilometri; şapte străzi mari o tăiau pe lungime, douăsprezece pe lăţime; casele erau înalte şi încăpătoare, toate aveau apă curentă.

Aşezată la răspântia a trei părţi ale lumii, la încrucişarea Orientului cu Occidentul, pe drumul spre India, Alexandria se dezvoltase, devenind primul centru comercial al lumii. Pe toată porţiunea de nouă sute de kilometri lungime a ţărmului asiatic şi african, între Ioppe şi Paretoriu, portul ei era singurul care oferea un adăpost sigur. Aici praful de aur, fildeşul, – bagaua, mirodeniile A.abiei, perlele Golfului-Persic, pietrele preţioase din India, mătasea chinezească stăteau mormane. O industrie care lucra cu cea mai modernă tehnică trimitea până în Anglia renumitul ei în teşea covoare şi goblenuri de mare preţ, producea îmbrăc” inte tradiţională pentru triburi arabe şi indiene. Fabrica sticlărie fină, renumite parfumuri. Aproviziona tot mapamondul cu hârtie, de la cea mai fină hârtie pentru scrisorile doamnelor până la cea mai grosolană hârtie de împachetat.

Alexandria era un oraş în care se muncea mult. Aici până şi orbii aveau ce face, iar moşnegii fără vlagă nu stăteau nici ei degeaba. Era o muncă aducătoare de câştig, iar oraşul nu-şi ascundea câştigurile. În timp ce pe străzile înguste ale Romei şi pe cele” înclinate ale Ierusalimului peste zi era interzisă circulaţia oricăror care. la Alexandria străzile largi răsunau de zgomotul produs de zeci de mii de roţi, iar un şir nesfârşit de trăsuri de lux străbătea în sus şi-n jos cele două alei de promenadă. În mijlocul unor parcuri întinse se înălţau, uriaşe, palatul vechilor regi, muzeul, măreaţa bibliotecă, mausoleul cu sicriul de sticlă, în care se afla Alexandru cel Mare. Străinul avea nevoie de săptămâni întregi pentru a vizita numeroasele minunăţii. Mai erau acolo sanctuarul lui Serapis, teatre, locul de alergări, insula Faros cu renumitul ei far alb, uriaşe instalaţii industriale şi portuare, bazilica, bursa, care stabilea preţurile mărfurilor din întreaga lume şi nu la urmă de tot marele cartier al plăcerilor, care se întindea până la opulenta staţiune balneară Canope.

La Alexandria se trăia uşor şi bine. Erau nenumărate ospătarii şi cârciumi, unde se vindea direct de la butoi renumita bere de orz fabricată în ţară. În fiecare zi permisă de lege, în teatre, la palatul sporturilor şi în arene aveau loc întreceri. În palatele lor din oraşe, în vilele lor din Eleusis şi Canope, pe corăbiile lor de lux, bogaţii dădeau petreceri de o rafinată ingeniozitate. Malul canalului de douăzeci de kilometri, care lega Alexandria de staţiunea Canope, era înţesat de hanuri. Bărcile străbăteau canalul în sus şi-n jos; cabinele erau astfel dispuse, încât să poată fi uşor garnisite cu perdele; pretutindeni pe ţărm, la umbra vrejurilor fasolei egiptene, erau ancorate asemenea corăbii. Aici, la Canope, par să fi fost Câmpiile Elizee ale lui Homer; micii burghezi din provincii nu visau decât la orgiile de la Canope şi făceau economii pentru o

călătorie la Alexandria.

Bogăţia oraşului servea şi unor desfătări mai nobile. Muzeul depăşea colecţiile de artă de la Roma şi Atena, impecabila bibliotecă avea nouă sute de scribi care lucrau permanent. Instituţiile de învăţământ ale Alexandriei erau mai bune decât şcolile Romei. În ce priveşte ştiinţa războiului, poate chiar şi jurisprudenţa şi economia politică, capitala imperiului o întrecea, dar în celelalte discipline, Academia din Alexandria deţinea neîndoielnic locul de frunte. Familiile romane ale păturii dominante preferau medici care studiaseră anatomia la Alexandria. De asemenea, la stăruinţele medicilor săi. oraşul practica un gen uman de execuţie, recurgând la muşcătura cu efect rapid a unei vipere otrăvitoare crescute special în acest scop.

Cu tot modernismul lor, alexandrinii ţineau la tradiţie. Aveau grijă de templele şi lăcaşurile lor de cult cu faimă de deosebită sfinţenie şi cu puteri tămăduitoare, n-au lăsat să se piardă străvechea magie egipteană moştenită de la străbuni, rămâneau legaţi de obiceiurile lor tradiţionale. Ca în timpurile de demult, îşi venerau, animalele sacre, taurul, şoimul, pisica. Dacă, din greşeală, un soldat roman omora o pisică, nicio putere din lume nu-l putea salva de la execuţie.

Astfel trăiau cei un milion două sute de mii de oameni, care de la muncă se năpusteau asupra plăcerilor, de la plăceri asupra muncii, căutând mereu noul şi agăţându-se cu o rigiditate pioasă de tradiţie, foarte capricioşi, trecând brusc de la favoruri supreme la o sălbatică respingere, lacomi de bani. spirituali, cu un umor variat şi maliţios, obraznici fără pereche, prieteni ai muzelor şi interesaţi de colitică până-n vârful unghiilor. Din toate părţile pământului afluaseră spre oraş; dar curând îşi ukaseră patria şi acum se simţeau alexandrini.

Alexandria era oraşul Orientului şi Occidentului, al filosofiei meditative, al artei pentru artă, al comerţului speculativ, al muncii neobosite, al plăcerilor excesive, ai celei mai vechi tradiţii, al celei mai moderne forme de viaţă. Erau teribil de mândri de oraşul lor şi nu le păsa câtuşi de puţin că patriotismul lor local nemăsurat şi înfumurat era pentru toţi prilej de supărare.

În mijlocul acestei colectivităţi trăia un grup de oameni şi mai de demult, şi mai bogaţi, şi mai cultivaţi, şi mai înfumuraţi decât ceilalţi: evreii. Aveau în spate o istorie agitată. Se aflau în această ţară de când, cu şapte sute de ani în urmă, viteji lăncieri pedestraşi evrei câştigaseră în luptă o mare victorie pentru regele Psam. metic. Mai târziu, Alexandru din Macedonia, apoi Ptolemeii atrăseseră sute de mii. Acum numai în Alexandria trăiau aproape o jumătate de milion. Particularităţile cultului lor, bogăţia lor, aroganţa lor au dus mereu la pogromuri devastatoare. Abia cu trei ani în urmă. când a izbucnit răscoala din provincia Iudeea, la Alexandria muriseră groaznic măcelăriţi în jur de cincizeci de mii de evrei. Chiar şi astăzi o bună parte din cartierul Delta, unde se aflau concentraţi cea mai mare parte din ei, avea porţiuni întregi pustiite. Multe distrugeri le-au lăsat intenţionat neatinse şi nici de pe zidurile sinagogilor lor nu şterseseră sângele vărsat atunci. Se mândreau până şi cu aceste atacuri, ele erau o confirmare a puterii lor. Căci în realitate ei erau cei care conduceau ţara Egiptului, aşa cum odinioară Iosif, fiul lui Iacov, condusese ţara sub Faraon. Imperatorul Tiberiu Alexandru, guvernatorul general al Egiptului, era de origine iudaică, şi evrei erau şi oamenii cei mai importanţi din provincii, avocaţi, fabricanţi de textile, arendaşi de impozite, traficanţi de arme, bancheri, mari angrosişti de cereale, armatori, fabricanţi de hârtie, medici, profesori la Academie.

Sinagoga principală din Alexandria era una din minunile lumii.

— Spaţiul ei era suficient pentru mai bine de o sută de mii de oameni; după templul din Ierusalim era cea mai mare construcţie evreiască din lume. Şaptezeci şi unu de jilţuri din aur curat erau destinate Marelui Maestru şi preşedinţilor Consiliului cornuuil. Nu exista niciun glas omenesc atât de puternic încât să poată străbate întreaga clădire: trebuia să se semnalizeze cu fanioane când urma să răspundă comunitatea prin „amin” celui care se ruga în faţa lor.

Evreii alexandrini se uitau de sus la cei romani, la aceşti evrei occidentali, care trăiau, în majoritatea lor, modest şi n-aveau cum să se ridice din existenţa lor de proletari. Ei, alexandrinii, împăcaseră într-un chip înţelept şi armonios iudaismul lor cu modul de viaţă şi imaginea despre lume a Orientului elen. Traduseseră *Biblia* în greceşte încă cu o sută cincizeci de ani în urmă şi considerau că această *Biblie* se integrează bine în lumea greacă.

Cu toate acestea şi deşi aveau la Leontopolis propriul lor temp u, Muntele Sion era pentru ei centrul. Iubeau Iudeea şi privsaa cu profundă compasiune cum, din cauza incapacităţii politice a Ierusalimului, statul iudaic ameninţa să se destrame. Nutreau o mare grijă: ca măcar Templul să rămână în picioare. Ca şi toţi ceilalţi evrei plăteau taxe pentru Templu, mergeau în pelerinaj la Ierusalim, aveau acolo propriile lor hoteluri, sinagogi, cimitire. Multe dintre ofrandele Templului, uşi, coloane, săli, erau înălţate de ei. Nici evreii alexandrini nu-şi puteau imagina o viaţă fără Templul din Ierusalim.

Umblau cu capul sus şi nu lăsau să se vadă cât de mult îi tulburau cele petrecute în Iudeea. Afacerile înfloreau, noul împărat avea înţelegere pentru ei. Treceau

strălucitori pe Corso în trăsurile lor de lux, se lăfăiau ca nişte prinţi în jilţurile lor înalte din bazilică, la Bursă, dădeau serbări grandioase la Canope, pe insula Faros. Dar când erau între ei, atunci adesea chipurile lor înfumurate se întunecau. Respirau cu greutate, umerii lor trufaşi se înmuiau.

Evreii din Alexandria îl primiră pe Iosif foarte prietenos şi cu consideraţie, atunci când el coborî de pe corabie în alaiul noului împărat. Părea să se ştie exact ce contribuţie avusese el la aclamarea lui Vespasian, ba chiar această contribuţie era supraapreciată. Tinereţea lui Iosif, energia lui stăpânită, frumuseţea gravă a chipului său slab şi pătimaş r. işcară toate inimile. Aşa cum se strigase la timpul său în Galileea, aşa se striga acum în Alexandria când se arăta Iosif pe străzi: „Marin, Marin, Domnul nostru, Domnul nostru!

După fanatismul sumbru din Iudeea, după asprimea sistemului militar roman, acum el inspira cu nesaţ aerul liber al marelui oraş. Viaţa mohorâtă şi agitată, ca şi soţia Mara le lăsase în Galileea. Domeniul său nu îl formau intrigile politicii actuale, nici misiunile grosolane ale organizării militare, domeniul său îl forma spiritualul. Purta cu mândrie la cingătoare unealta de scris aurită, pe care i-o dăruise tânărul general Titus atunci când părăsise Iudeea.

Trecea pe Corso alături de Marele Maestru „codor ar Daniel. Se arăta în biblioteci, la băi, în restaurantele de lux din Canope. Evreul cu unealta de scris aurită era cunoscut pretutindeni. În unele săli de curs, atunci când intra, dascălii şi studenţii se ridicau. Fabricanţii, negustorii erau mândri uacă el le vizita atelierele, prăvăliile şi depozitele lor de mărfuri, literaţii erau onoraţi, dacă asista la lecturile lor. Ducea viaţa unui om superior. Bărbaţii îi dădeau ascultare, femeile i se ofereau.

Da, avusese dreptate cu profeţiile lui. Vespasian era, într-adevăr, Mesia. E drept că mântuirea prin acest Mesia se petrecuse altfel decât îşi imaginase el, încet, limpede şi raţional. Ea consta în aceea că acest om spărsese coaja iudaismului, astfel încât conţinutul lui se revărsa asupra pământului şi elenismul şi iudaismul se contopeau. Viaţa şi concepţia despre lume a lui Iosif erau tot mai mult pătrunse de spiritul luminos, sceptic al acestor greci orientali. Nu mai putea înţelege cum de înainte simţise scârbă faţă de tot ce nu era evreu. Eroii mitologiei greceşti şi profeţii *Bibliei* nu se excludeau, nu era nicio contradicţie între cerul lui Iahve şi Olimpul lui Homer. Iosif începu să urască graniţele, care înainte însemnaseră pentru el evidenţiere, distanţare. Problema se punea de a revărsa asupra celorlalţi bunurile proprii şi de a absorbi în sine bunurile străine.

Era primul om care trăia exemplar o asemenea concepţie despre lume. Era un nou iei de om, numai ei” evreu, nu era grec, nu era roman: un cetăţean al întregului mapamond, un cetăţean al lumii civilizate. Dintotdeauna oraşul Alexandria era centrul duşmanilor evreilor. Aici Apion, Apollonius Molo, Lisimah, Ma”. le Preot egiptean Manetho, – toţi îi învăţaseră pe ceilalţi că evreii se trag din leproşi, că adorau în Sfânta Sfintelor un cap de măgar, că în templele lor îngrăşau tineri greci pentru a-i tăia de Paşti şi că, în fiecare an, bând sângele acestor jertfe! c-eiau o alianţă secretă iudaică împotriva tuturor celorlalte popoare. Cu treizeci de ani în urmă, doi directori ai Şcolii superioare de sport, Dionys şi Lampon, organizaseră cu profesionalism mişcarea antisemită. Sandaua albă a Şcolii superioare de sport a devenit cu timpul simbol, iar acum antisemiţii din întreaga ţară a Egiptului se numeau „cei cu sandalele albe”.

Odată cu evreul Iosif, o nouă plagă se abătuse asupra

Alexandriei după părerea „celor cu sandale albe”. Aşa cum umbla el plin de sine prin tot oraşul şi se lăsa sărbătorit, el reprezenta pentru ei încarnarea aroganţei iudaice. În cluburile lor, la întrunirile lor, se cântau cuplete, unele din ele de-a dreptul comice, despre eroul evreu al libertăţii care trecuse în tabăra romanilor, despre macabeul foarte întreprinzător, care se înfigea peste tot şi se întorcea după cum bătea vântul.

Într-o zi, când Iosif tocmai voia să intre la Baia lui Agrippa, fu nevoit să treacă prin faţa unui grup de tineri din cei cu sandale albe. De cum îi văzură, începură să fredoneze pe nas, gâlgâit şi chiţăit: „Marin, Marin”, evident pentru a parodia strigătele entuziaste cu care evreii îl întâmpinau pe Iosif.

Chipul palid-arămiu al lui Iosif păli şi mai tare. Merse însă drept înainte, fără să întoarcă capul nici la dreapta, nici la stânga. Cei cu sandale albe, când văzură că nu-i bacă-n seamă, strigară şi mai tare. Unii dintre ei strigară: „Nu vă apropiaţi prea mult de el, să nu vă molipsiţi”. Alţii: „Cum vă place carnea noastră de porc, domnule macabeu?” Din toate părţile se urla, se chiuia: „Iosif, macabeul! Livius circumcis” şi Iosif văzu în faţa lui un zid de figuri haine, turbate de ură. „Ce doriţi?” îl întrebă el pe primul care-i ieşi înainte, unul măsliniu, şi vocea lui suna liniştit. Cel interogat spuse cu o neruşinată şi exagerată smerenie: „N-aş vrecă vă întreb decât un singur lucru. Tatăl dumneavoastră a fas lepros?” Iosif i se uită în ochi, nu spuse nimic. Un al doilea din cei cu sandale albe arătă spre unealta de scris aurită a lui Iosif şi interveni: „Vreunul din strămoşii dumneavoastră a putut să ia asta cu el, atunci când au fost alungaţi din Egipt?” Iosif continua să tacă. Deodată, cu o mişcare înfricoşător de rapidă, trase din cingătoare unealta grea de scris şi-l lovi în cap pe cel cu întrebarea. Acesta se prăbuşi. De jur-împrejur se lăsă

liniştea. Arogant, fără să se sinchisească de cel căzut, Iosif intră în baie. Cei cu sandale albe încercară să se ia după el, dar servitorii de la baie şi vizitatorii se vârâră între ei.

Cel lovit, un oarecare Hereas, dintr-o familie de vază, era grav rănit. Începură cercetările împotriva lui Iosif şi curând fură abandonate. Împăratul îi spuse lui Iosif: „Aşa da, tinere, a fost grozav. Dar nu pentru asta ţi-am dăruit unealta de scris”.

În fiecare an evreii alexandrini serbau pe insula Faros o mare sărbătoare în amintirea desăvârşirii *Bibliei* greceşti. Cel de al doilea Ptolemeu şi şeful bibliotecii sale, Demetrius din Pnaleron, iniţiaseră cu trei secole înainte traducerea Sfintei Scripturi în limba greacă. Şaptezeci şi doi evrei, cunoscători ai limbilor greacă şi ebraică, au desăvârşit această dificilă lucrare, care a adus cuvântul Domnului către evreii din Egipt, care nu mai înţelegeau textul originar. Cei şaptezeci şi doi de doctori trudiseră din greu separat şi, cu toate acestea, la sfârşit, textul fiecăruia corespundea cuvânt cu cuvânt cu cel al celorlalţi. Această minune, prin care Iahve a arătat că încuviinţează împăcarea evreilor şi convieţuirea lor cu grecii, era sărbătorită de cei din Alexandria printr-o festivitate anuală.

Toţi bărbaţii şi toate femeile de frunte din oraş, chiar şi neevreii, se arătau în această zi pe insula Faros; numai cei cu sandale albe se ţineau de-o parte. Lua parte şi împăratul, prinţul Titus, numeroşii mari stăpânitori de la Roma şi din toate provinciile, care erau atraşi la Alexandria de prezenţa Curţii.

Lui Iosif îi revenise misiune – să exprime mulţumirea străinilor care fuseseră invitaţi la festivitat… O făcu într-un chip agreabil, dar fără a pierde din importanţă, cinstind în cuvinte emoţionate Scriptura care unea popoarele, oraşul universal Alexandria care unea popoarele.

Pentru a putea vorbi cu succes, ei trebuia să urmărească pe feţele auditoriului efectul spuselor sale şi obişnuia, pentru a reuşi să culeagă impresia, să aleagă la întâmplare o figură din mulţimea celor prezenţi. De data aceasta îşi fixă privirile asupra unui cap cărnos şi totuşi sever, tipic roman. Dar capul se închise privirilor lui, – rămânând nemişcat în tot timpul cât durase cuvântarea sa. Acest cap roman privea acru, ciudat de inexpresiv, prin el, peste el, cu o aroganţă straniu de neroadă, care aproape că-l scoase din minţi.

O dată cuvântarea încheiată, Iosii se interesă cine era domnul căruia îi aparţinea acel cap. Află că era Caius Fabulus, pictorul Curţii împăratului Nero, căruia i se datorau frescele

Casei de Aur. Iosif îl privi atent pe acest om. care-i ascultase cuvântarea cu o indiferenţă atât de bădărană. Un cap puternic şi sever aşezat pe un trup îndesat, gras, aproape diform. Altminteri Caius Fabulus era îmoracat cu grijă, avea o1 ţinuta dreaptă şi plină de demnitate, ceea ce, dată fiind corpolenţa lui, avea un efect destul de comic.

La Roma Iosif auzise multe despre ciudăţeniile acestui Caius Fabulus. Pictorul, elenist convins, care practica o artă uşoară, senzuală „era, în fond, de o gravitate profundă; picta numai îmbrăcat în costum de gală, era extrem de înfumurat, nu vorbea cu sclavii săi, se înţelegea cu ei numai prin semne şi gesturi. Aşa de renumită şi căutată cum era arta sa – nu exista oraş de provincie, oricât de mic, care să nu deţină fresce şi tablouri în maniera sh –, el totuşi nu reuşise să pătrundă în marile familii romane. În cele din urmă se căsătorise cu o egipteancă elenizată, barându-şi astfel pentru totdeauna intrarea în rândurile păturii dominante.

Iosii se miră că Fabulus era aici; i se spusese că se numără printre adepţii cei mai zeloşi ai celor cu sandale

albe. Lui Iosif nu-i plăcea pictura, nu-i spunea nimic. În el se săpase adânc preser pria dogmei: „să nu-ţi faci chip cioplit”. Şi la Roma scriitorul se bucura de mare preţuire, pictorul însă era o fiinţă di-tr-o castă inferioară, pe acest artist Fabulus Iosif îl privea ei. O repulsie îndoit de dispreţuitoare.

Împăratul i se adresă Lui Iosif. Într-un exemplar deosebit de frumos al *Bibliei* în limba greacă, care îi fusese înmânat ca un dar de onoare, dăduse cu privirea sa sigură peste anumite pasaje erotice şi acum, cu o voce hârâită, îi cerea explicaţii lui Iosif. „Ai cam pus grăsime pe dumneata, ovreiaşule”, îi spuse el fără înconjur, mirat. Se întoarse către Fabulus, care se afla în apropiere. „Trebuia să-l fi văzut pe evreul meu în Galileea, maestre. Atunci era fantastic. Plin de tuleie, slab, neglijent. Era tocmai bun de pictat ca profet”. Fabulus sta ţeapăn, acru; Iosif zâmbea politicos. „Aici”, continuă Vespasian, „mi l-am luat pe doctorul Hecateus. Asta mă pune să postesc în fiecare săptămână o zi. Asta îmi prieşte grozav. Ce părere ai, Fabulus? Dacă-l lăsăm pe băiatul ăsta o săptămână la post, vrei să mi-l pictezi apoi?” Fabulus sta ţeapăn, ca un băţ, cu faţa puţin cam schimonosită. Iosif spuse abii: „Mă bucur, Maiestate, că astăzi puteţi glumi cu atâta plăcere pe seama Iotapatului”. Împăratul râse. „Când se schimbă vremea”, spuse el, „îmi simt întotdeauna piciorul, pe care oamenii dumitale mi l-au lovit, aruncând cu bolovani”. Arătă spre doamna care stătea lângă pictor. „E fiica dumitale, Fabulus?” „Da”, spuse pictorul sec, rezervat, „fiica mea Dorion”. Toţi se uitară la fată. Dorion era destul de înaltă, zveltă şi delicată, cu o piele gălbuiarămie, un chip prelung şi îngust, fruntea înaltă, ochii de culoarea mării. Pomeţii proeminenţi, nasul cârn, puţin cam lat, profil fin şi pur; gura mare se detaşa obraznică de pe chipul delicat, arogant. „Frumoasă fată”, spuse împăratul.

Iar la despărţire: „Ei bine. Mai gândeşte-te, Fabulus, dacă vrei să-l pictezi pe evreul meu”. Plecă.

Ceilalţi rămaseră un timp tăcuţi şi stânjeniţi. Fabulus venise la festivitate numai de dragul noului regim. Cu greu o făcuse pe Dorion să vină şi ea. Acum regreta că se afla acolo. Nici prin cap nu-i trecea să-i facă portretul acestui literat evreu, leneş şi vanitos. La rândul său, nici Iosif n-avea de gând să se lase pictat de acest picior trufaş şi mărginit. Oricum, nu se poate nega că tânăr). Dorion era o apariţie frapantă. Frumoasă fată, spusese Împăratul. Cuvinte banale şi, pe deasupra, nepotrivite. Aşa cum sta acolo, delicată până la fragilitate, frivolă şi totuşi distantă, un zâmbet mic, triumfător şi obscen în jurul gurii mari. Iosif fu cucerit fără voia lui de graţia ei puţin cam sălbatică.

„Ei, bine”, repetă tânăra Dorion puţin ironic cuvintele preferate ale împăratului. „Nu mergem şi noi, tata?” Avea o voce înaltă, subţire „răutăcioasă. Iosif deschise gura să-i spună ceva, însă el, care era aşa de versat, nu găsi nimic potrivit de zis. În clipa aceea simţi că de picioarele sale se freca ceva. Privi în jos, era o pisică mare, roşcată. În Egipt, pisicile, animale sacre, erau răsfăţate, romanii şi evreii nu puteau să le sufere. Iosif vru s-o gonească. Ea nu se mişcă din loc, îl incomoda. Se aplecă şi apucă pisica. Deodată se auzi glasul fetei: „Lăsaţi în pace pisica!” Era o voce stridentă, neplăcută.

Ea deveni ciudat de blândă când se adresă pisicii: „Vino. micuţul meu! Draga mea, mica mea zeitate! Omul ăsta nu te înţelege. Te-a speriat?” Şi mângâie pisica. Nesuferitul animal torcea.

„Vă rog să mă iertaţi”, spuse Iosif, „n-am vrut să mă apropiu prea tare de pisică. Sunt animale folositoare, în anii cu mulţi şoareci”. Dorion auzi bine ironia din glasul său. Ea avusese o mamă egipteancă şi o bonă egipteancă.

Pisica este de esenţă divină, în ea mai sălăşluieşte o parte din zeiţaleoaică Bastet, forţa epocii primitive. Evreul voia să-i minimalizeze divinitatea, dar evreul era prea neînsemnat pentru ea pentru a-i răspunde. N-ar fi trebuit să vină la festivitatea aceasta. Arta tatălui era unică, nicio cârmuire, niciun împărat nu se poate lipsi de ea, n-ar fi avut nevoie să facă concesii noului regim. Ea nu spuse nimic, stătea doar cu pisica în braţe şi forma un tablou atrăgător: fată împodobită, jucându-se cu o pisică. În timp ce, plăcut mişcată, simţea multe priviri aţintite asupra sa, ea se gândea. Împăratul spusese „frumoasă fată”. Tatăl ei trebuie să-l picteze pe acest evreu. Ce glumă grosolană şi fără haz. Împăratul este bădăran, un adevărat roman. Păcat că tatăl ei nu a avut destulă prezenţă de spirit ca să riposteze la asemenea glume. El nu este în stare să le opună altceva în afară de o gravitate acră. De aceea, cu ironia lui servilă, evreul a scos-o mai bi-e la capăt. Ea observase că Iosif, deşi făcuse remarca aceea obraznică în legătură cu pisica, o plăr r. Dacă acum ea va spune câteva cuvinte, cu siguranţă că el va răspunde cu multe vorbe linguşitoare şi împăciuitoare. Se hotărî să nu spună nimic. Dacă el va începe din nou să-i vorbească, atunci s-ar putea să aibă chef să-i răspundă. Dacă el nu-i va vorbi, atunci ea va pleca şi aceasta va fi ultima ei întâlnire cu evreul.

La rândul său, Iosif cugeta: Tânăra aceasta Dorion este batjocoritoare şi trufaşă. Dacă am o legătură cu ea, vor apare complicaţii, neplăceri. Cel mai bun lucru ar fi s-o las în pace cu nesuferita şi tâmpita ei pisică. Ce ciudat străluceşte arămiul mâinilor ei pe lângă roşcatul arămiu, foarte urât, al pisicii. Mâinile ei sunt neobişnuit de subţiri şi lungi. Pare una din statuile acelea vechi, colţuroase şi aspre, de care e plină ţara aceasta. „Nu vi se pare exagerat ca eu să mai slăbesc pentru ca tatăl dumneavoastră să-mi facă portretul?” spuse el, şi, în timp

ce rostea aceste cuvinte, deja regreta că nu plecase”. Eu cred că puţin post nu este un preţ prea mare pentru a rămâne în eternitate”, spuse Dorion cu vocea ei înaltă de copil. „Eu cred”, replică Iosif, „că dacă e să rămân în eternitate, atunci voi trăi prin cărţile mele”.

Acest răspuns o supără pe Dorion. Uite, iarăşi, cunoscuta înfumurare evreiască. Căută un cuvânt care să-l atingă pe acest tânăr; dar înainte de a-l găsi, Fabulus spuse uscat în latină: „Să mergem, fata mea. Nu depinde nici de noi, nici de el dacă îl voi picta. Dacă împăratul va porunci, atunci voi picta şi hoitul unui porc în putrefacţie”.

Iosif privi în urma celor doi, care dispăreau în galeria ce lega digul de ţărm. Nu fusese prea inspirat în final, dar nu-i părea rău pentru cele spuse.

În acele zile Iosif scrise psalmul, care mai târziu deveni cunoscut sub titlul *Psalmul cetăţeanului lumii*:

„O, Iahve, dă-mi mai multe urechi şi mai mulţi ochi
Ca să aud şi să văd nemărginirea lumii tale.
O, Iahve, dă-mi mai multă inimă
Ca să înţeleg varietatea lumii tale.
O, Iahve, dă-mi mai mult glas
Ca să mărturisesc măreţia lumii tale.
Ascultaţi, popoare, luaţi aminte naţiuni.
Nu vă scumpiţi, spune Iahve, la spiritul pe care l-am revărsat asupra voastră.
Risipiţi, vă cere glasul Domnului.
Căci îl scuip pe acela care, zgârcit, piteşte.
Iar de la cel care-şi ferecă inima şi punga
Eu întorc faţa mea.

Desprinde-te de ancora ta, sfătuie Iahve. Nu-i iubesc pe cei care se-mpotmolesc în port.

ÎVIi-e scârbă de cei care pirrezesc în duhoarea leneviei lor.

I-am dăruit omului coapse care să-l poarte pe

pământ, şi picioare pentru alergat.

Ca să nu stea locului ca un copac în rădăcinile sale.

Căci copacul nu are decât o singură hrană. Dar hrana omului vine din toate Câte am creat sub bolta cerului.

Un copac nu are cunoştinţă decât de aceleaşi lucruri mereu.

Dar omul are ochi ca să înghită cz ce vine din afară, şi piele pentru a pipăi şi gusta.

Lăudaţi-l pe Domnul şi risipiţi-vă asupra ţărilor, Lăudaţi-l pe Domnul şi împrăştiaţi-vă asupra mărilor.

O slugă este cel care se leagă de o singură ţară”.

Astfel, Iosif ajunse dintr-un cetăţean al Iudeii un cetăţean al lumii şi din preotul Iosif Ben Mattias scriitorul Flavius losefus.

Şi în Alexandria existau adepţi ai Răzbunătorilor lui Israel. În ciuda pericolului la care se expuneau, pe străzi apăreau oameni purtând eşarfa interzisă cu iniţialele macabeilor: „Cine este ca tine, Doamne”. Macabeicii îi arătaseră lui Iosif, trădătorul cauzei lor, încă de la sosirea lui, în fel şi chip dispreţul lor. După ciocnirea lui cu Hercas, cel cu sandale albe, aceştia se mai liniştiseră puţin. Acum însă, după *Psalmul cetăţeanului lumii*, se înverşunaseră cu îndoite răcnete împotriva acestui om alunecos, pătat.

La început Iosif râsese. Dar curând fu nevoit să observe că agitaţia Răzbunătorilor lui Israel îi cuprinsese şi pe Moderaţi, iar domnii din Marele Consiliu comunal începură să se îndepărteze de el. Nu încape îndoială că, în sinea lor, conducătorii evrei ai Alexandriei gândeau ca el: dar pentru majoritatea comunităţii *Psalmul ca A*; *canului iitmii* era erzie deşănţată şi nu trecură bine două săptămâni de la publicarea acestui psalm, că în sinagoga principală se ajunse ia scandal.

Dacă un evreu din Alexandria era ne părere că

Marele Maestru şi funcţionarii săi ar fi pronunţat într-o cauză importantă o sentinţă nedreaptă, respectivului i se permitea, potrivit unui vechi obicei, să facă apel la întreaga comunitate şi anume de sabat. În faţa sulului Legii deschis. Serviciul divin din ziua de sabat, citirea Scripturii se opreau până ce întreaga comunitate lua o hotărâre imediată în legătură cu plângerea adusă. Dar a cere o asemenea hotărâre era periculos; căci, în cazul în care comunitatea nu dădea dreptate reclamantului, atunci asupra lui cădea marea anatemă pentru trei ani de zile. Din cauza acestor rigori, doar arareori se făcea uz de acest drept: în ultimele trei decenii se întâmplase numai de trei ori.

Acum, când, după publicarea versurilor sale, Iosii se arătase pentru prima dată în marea sinagogă principală, se întâmpla pentru a patra oară. Era sabatul în care se citeşte capitolul care începe cu cuvintele: *„Şi i se arată Iahve printre terebintii din Mamres”*. Abia fusese pus sulul Scripturii pe amvonul de unde urma să se citească acel capitol, abia fusese scos din învelitoarea lui de preţ şi deschis, că în amvon năvăli căpetenia macabeicilor cu câţiva dintre adepţi şi opriră citirea. Ei ridicau plângere împotriva lui Iosif Ben Mattias. E drept că juriştii comunităţii, citând tot felul de clauze complicate, declarară că acum blestemul dat la Ierusalim nu era valabil şi pentru Alexandria. Dar cei mai mulţi dintre evreii din Alexandria erau de altă părere. Acest om Iosif Ben Mattias era vinovat pentru nenorocirea din Galileea şi Ierusalim, era de două ori trădător. Chiar şi numai căsătoria sa ruşinoasă şi slugarnică cu ţiitoarca lui Vespasian ar fi de ajuns pentru a-l exclude din comunitatea sinagogii. Vorbitorul, susţinut zgomotos, ceru ca Iosif să fie alungat din sfântul locaş.

Iosif sta foarte liniştit, cu buzele strânse. Miile de

oameni adunaţi aici, în sinagogă, erau aceiaşi care, cu câteva săptămâni în urmă, îl întâmpinau entuziast cu „Marin, Marin”. Atât de puţini erau acum cei care să-l apere? Se uită la Marele Maestru Teodor Bar Daniel şi la cei şaptezeci de domni din jilţurile de aur. Stăteau, mai palizi decât şalurile lor de rugăciune, şi nu deschideau gura. Nu, nu puteau să-l apere şi nici nu l-au apărat. Nu-l ajuta nici faptul că era prietenul împăratului. Fu alungat ruşinos din sinagogă.

Unii, care-l vedeau ieşind atât de nenorocit, îşi spuneau: „Asta e roata lumii. Este ca o roată cu cupe, care ba urcă, ba coboară, şi găleata goală se umple şi cea plină se goleşte. Acum a venit rândul acestuia: căci ieri încă mai era mândru, iar astăzi s-a acoperit de ruşine”.

Iosif nu părea să ia toată povestea prea în serios. Îşi ducea, ca şi până acum, mai departe viaţa lui strălucitoare, înconjurat de femei, oameni de litere şi actori, invitat de onoare al cercurilor risipitoare din Canope. Prinţul Titus îl proteja şi mai mult şi se arăta aproape mereu în societatea lui.

Dar când era singur. Iosif îşi petrecea nopţile bolnav de amărăciune şi ruşine. Gândurile lui se întorceau spre el însuşi. Era pătat, pe dinăuntru şi pe dinafară era atins de lepră, niciun Titus nu-i putea curăţa jegul ce se lipise de dânsul. Ruşinea lui era la vedere, oricine o puţea vedea. Avea un nume, se numea Mara. Trebuia să se scutere de această sursă a răului, şi încă pentru totdeauna.

După câteva săptămâni, fără să se fi sfătuit cu cineva, se duse la judecătorul suprem al comunităţii, doctorul Basilid. De când fusese alungat, Iosif nu se arătase la niciunul din mai marii evreilor. Această vizită îl tulbură pe judecător. Căuta cuvinte împăciuitoare, se sucea, se răsucea, făcu câteva observaţii nereuşite. Dar Iosif îşi scoase pălăria de preot, aşa cum o cerea, în cazul său,

ritualul, o puse jos în faţa demnitarului, îşi sfâşie hainele şi spuse: „Doctore şi maestre, sunt sluga şi supusul dumneavoastră Iosif Ben Mattias, înainte preot de gradul întâi la Ierusalim. Am săvârşit păcatul instinctelor rele. M-am căsătorit cu o femeie, de la care eram oprit să mă căsătoresc, o prizonieră de război, care a preacurvit cu romanii. Sunt vinovat şi merit pedeapsa exterminării”. Doctorul Basilid păli când Iosif pronunţă aceste cuvinte; ei ştia bine ce însemna aceasta. A durat un timp până ce să dea un răspuns, cei prescris de formulă: „Pedeapsa exterminării, păcătosule, nu e în mâna oamenilor, ci a lui Dumnezeu”. Iosif merse mai departe şi întrebă potrivit formulei: „Există vreun mijloc, doctorul şi maestrul meu, prin care păcătosul poate scutura de pe sine şi de pe neamul său pedeapsa exterminării?” Judecătorul suprem răspunse: „Dacă păcătosul ia asupra sa pedeapsa celor 40 de lovituri, atunci Iahve se milostiveşte. Dar păcătosul trebuie să se roage pentru această pedeapsă”. Iosif spuse: „Eu cer, doctore şi maestre, această pedeapsă”.

Când se află că Iosif voia să ia asupra sa pedeapsa flagelării, se stârni vâlvă mare în oraşul Alexandria, unde flagelarea era rară şi, de regulă, era rezervată sclavilor. Macabeicii ridicară din sprâncene şi amuţiră, iar unii, care în sinagogă strigaseră cât îi ţinea gura ca Iosif să fie gonit, acum regretau în adâncul inimii lor. Cei în sandale albe, în schimb, mânjiră toţi pereţii caselor cu caricaturi înfăţişându-l pe Iosif flagelat; iar în cârciumi se cântau cuplete.

Autorităţile iudaice n-au făcut cunoscută data execuţiei. Cu toate acestea, în ziua stabilită, curtea sinagogii era plină de oameni, iar străzile din jur erau înţesate de curioşi. Palidarămiu şi slab, cu ochii săi pătimaşi aţintiţi drept înainte, Iosif străbătu drumul spre judecătorul suprem. Duse mâna la frunte; spuse foarte

tare, ca să se audă până în cel mai îndepărtat colţ: „Doctorul şi maestrul meu, am săvârşit păcatul instinctelor rele. Cer pedeapsa celor 40 de lovituri”. Judecătorul suprem răspunse: „Te încredinţez deci slugii tribunalului, păcătosule”.

Ajutorul de călău Ananias Bar Acaşia făcu semn ajutoarelor sale şi acestea smulseră hainele de pe trupul lui Iosif. Apăru doctorul, îl consultă, dacă e în stare să suporte flagelarea în aşa fel, încât, în timpul flagelării, să nu piardă urina şi fecalele, căci aceasta însemna înjosire şi legea prevedea: „Fratele tău nu trebuie înjosit în ochii tăi”. Medicul şef al comunităţii, Iulian, fu cel care-l consultă. Îl pipăi, îi examină în special inima şi plămânii. Mulţi spectatori credeau că medicul îl va declara pe Iosif incapabil de a suporta până la capăt flagelarea, sau cel mult capab. l de a suporta mai puţine lovituri. În sinea sa, Iosif însuşi spera un asemenea diagnostic. Dar medicul îşi spălă mâinile şi declară: „Păcătosul este în stare să îndure cele 40 de lovituri”.

Ajutorul de călău îl puse pe Iosif să îngenuncheze. Ajutoarele sale îi legară amândouă mâinile de un stâlp, aşa încât genunchii să fie depărtaţi de stâlp, şi toţi văzură întinzându-se pielea netedă şi palidă a spinării. Apoi îi atârnară la piept o piatră grea, în aşa fel încât trunchiul îi era tras în faţă. Ajutorul de călău Ananias Bar Acaşia apucă biciul. Cu tot dichisul, în timp ce se vedea bine cum inima lui Iosii se lovea de coaste, ajutorul de călău fixă de băţ cureaua lată din piele de bou, o cercetă, o lăsa mai slobodă, apoi o strânse, apoi din nou o mai slobozi. Vârful cozii trebuia să ajungă la burta osânditului. Aceasta era prescripţia.

Judecătorul suprem începu să citească ambele versuri despre flagelare: „Trebuie să se întâmple astfel: dacă păcătosul merită lovituri, atunci judecătorul va pune

ca el să fie întins jos şi bătut în faţa sa după măsura păcatelor sale. I se vor da 40 de lovituri şi nu mai mult. Să nu se dea mai multe lovituri peste numărul statornicit şi fratele tău să nu fie înjosit în ochii tăi”. Ajutorul de călău dădu 13 lovituri. Cel de la doilea judecător număra, apoi ajutoarele îl stropiră pe păcătos cu apă. Apoi grăi cel de al treilea judecător: „loveşte”, şi ajutorul de călău îi dădu 13 lovituri pe piept. Apoi ajutoarele din nou îl stropiră cu apă pe păcătos. La urmă ajutorul de călău îi mai dădu 13 lovituri pe spinare. Era o linişte teribilă, în timp ce el lovea. Loviturile se auzeau pocnind tare, se auzea răsuflarea grea, şuierată. a lui Iosif, se vedea cum îi zvâcneşte inima.

Iosif zăcea legat şi, încerca să respire sub loviturile de bici. Loviturile erau scurte şi puternice, dar durerea era ca o mare nesfârşită, agitată: venea în valuri mari, îl smulgea pe Iosif, se retrăgea, îl ridica iarăşi, venea din nou şi se spărgea asupra lui. Iosif gâfâia, şuiera, simţea mirosul sângelui. Toate acestea se întâmplau din cauza Marei, fiica lui Lachiş. O dorise, o ura. acum o izgonea din sângele său cu lovituri de bici. Se rugă: din adâncuri strig către tine, Doamne. Număra loviturile, dar cifrele i se învălmăşeau în cap, erau multe sute de lovituri şi ei loveau mai departe. Legea prescrie să nu fie 40 de lovituri, ci 39; căci e scris: „după număr” şi asta e totuna cu „cam”, aşa că trebuiau să fie doar 39. O. cât de blândă era legea dectorilor. O, cât de aspră Scriptura. Dacă nu vor înceta acum, va muri. I se părea că lohanan Ben Sakkai le spunea să înceteze. Marele Doctor se afla în Iudeea, la Ierusalim sau la Iabne, dar, cu toate acestea va fi aici, va deschide gura. Totul e ca el să reziste până atunci. În faţa lui pământul şi stâlpul plutesc, dar Iosif îşi adună puterile. I se cere să vadă clar pământul şi stâlpul până ce va veni lohanan Ben Sakkai. Dar lohanan Ben Sakkai n-a venit şi. În cele din urmă, Iosif îşi pierdu

cunoştinţa şi nu mai văzu nimic. Da, la cea de a 24-a lovitură, leşină, prăbuşindu-se neînsufleţit între frânghiile cu care era legat. Dar după ce fu stropit cu apă, îşi reveni şi medicul spuse: „este în stare”, iar judecătorul spuse: „loveşte mai departe”.

Printre spectatori se afla prinţesa Berenice. Nu existau tribune, nici locuri rezervate. Dar ea îl trimisese încă din noaptea trecută pe sclavul ei din Capadocia să-i oprească un loc. Acum se afla în rândul al doilea, strivită între mulţi alţii, cu gura mare întredeschisă, respirând greu. ochii întunecaţi aţintiţi asupra flagelatului. În curte nu se auzea un zgomot. Se auzea doar vocea judecătorului suprem, care citea versurile din Scriptură, foarte încet, în total de trei ori, iar mai departe răsunau strigătele de bucurie ale maselor. Berenice privea atent felul în care acest trufaş Iosif primea loviturile, pentru a scăpa de prostituata căreia fusese nevoit să-i dea numele său. Da, era cu adevărat vărul ei. Nu se mulţumea cu păcate mărunte şi cu virtuţi mărunte. Să te umileşti adânc şi apoi să te ridici cu atât mai mândru, era ceva ce înţelegea foarte bine. Ea însăşi gustase în pustiu delectarea unor asemenea umilinţe. Era foarte palidă; nu era uşor să priveşti, dar ea privea. Mişca buzele fără a scoate un sunet, număra mecanic împreună cu ceilalţi. Fu bucuroasă când căzu ultima lovitură; dar ar fi putut să mai stea încă multă vreme privind. În spatele buzelor cărnoase dinţii i se uscaseră.

Iosif fu dus în Casa comunităţii fără cunoştinţă şi plin de sânge. În prezenţa doctorului Iulian, fu spălat, uns, i se turnă o băutură din vin amestecat cu smirnă. Când îşi reveni, spuse: „Daţi-i ajutorului de călău 200 de sesterţi”.

În timpul acesta, Mara, fiica lui Lachiş, umbla fericită, bucurându-se de copilul pe care îl va aduce pe lume, ocrotindu-l cu multă grijă. Muncea foarte mult, dar

acum nu mai învârtea moara de mână, pentru ca nu cumva copilul ei să fie un beţiv. Nu mânca smochine necoapte, pentru ca nu cumva copilul ei să aibă ochi urduroşi, nu bea deloc bere, pentru a nu-i strica pieliţa obrazului, nu mânca muştar, pentru a-l feri de desfrâu. În schimb, mânca ouă, pentru ca micuţa făptură să aibă ochi mari, mreană de mare, pentru ca să placă oamenilor şi zeamă de lămâip zaharată, pentru a mirosi frumos. Plină de teamă se dădea la o parte din calea a orice era urât, pentru a nu fi înrâurită, căuta cu nesaţ privirea oamenilor frumoşi. Cu mare greutate îşi făcu rost de miraculoasa „piatră a vulturilor", care deşi de la natură era găunoasă, cuprindea totuşi o piatră mai mică, înfăţişând mitra, iar acer a, deşi deschisă în afară, nu lăsa să cadă fructul.

Când veni timpul, Mara fu aşezată pe un scaun pentru născut, un stativ din şipci, în care ea putea sta pe jumătate culcată, pe jumătate sprijinită, iar de stativ fu legată o găină, pentru ca, bătând din aripi, să grăbească naşterea. Naşterea fu grea, trecuseră multe zile şi Mara tot mai simţea răceala dureroasă de la şolduri. Moaşa îi vorbea, descântând-o, o chema pe nume, iar număra.

Şi iată, copilul apăru, era un băiat. Pielea lui era albastrunegricioasă, murdară, plină de mucozităţi şi sânge, dar el striga, şi striga atât de tare, încât strigătul avea ecou în perete. Acesta era un semn bun, la fel ca faptul că micuţul venise pe lume într-o zi de sabat. Se încălzi apă pentru a-l îmbăia, deşi era sabat, iar în apa de îmbăiat se turnă vin, vin scump de

Eşcol. Membrele copilului fură frecate cu multă grijă, iar craniul său moale fu uns cu un terci din struguri necopţi, pentru a nu avea paraziţi. Fu uns cu ulei călduţ, presărat cu pulbere de smirnă, înfăşat în fân; Mara făcuse economie cu îmbrăcămintea ei, pentru a avea în de cea mai bună calitate pentru copil.

Janik, Janiki sau chiar Jildi, copilul meu, micuţul meu, puişorul meu, spunea Mara, iar a doua zi, mândră, puse să se planteze un cedru, pentru că avea un băiat.

În toate cele nouă luni se tot gândise ce nume să-i dea băiatului. Dar acum, în săptămâna dinaintea circumciziei, când trebuia să se hotărască, şovăia mereu. În cele din urmă se hotărî. Îl puse pe scrib să scrie şi-i dictă o scrisoare:

„Mara, fiica lui Lachiş, salută pe domnul şi stăpânul ei, Iosif, fiul lui Mattias, preot de gradul întâi, prietenul împăratului.

O, Iosif, stăpâne, Iahve a văzut că sluga ta era neplăcută privirii tale şi a binecuvântat trupul meu şi m-a învrednicit să-ţi nasc un fiu. S-a născut în ziua de sabat şi cântăreşte 7 litre şi 65 zuz, iar peretele i-a întors strigătul. I-am dat numele Simeon, aceasta înseamnă fiul împlinirii, căci Iahve mi-a împlinit rugămintea, atunci când nu am mai plăcut. Iosif, stăpâne, te salut, să devii mare în soarele împăratului, iar Dumnezeu să-şi arunce strălucirea asupra ta.

Şi să nu mănânci muguri de palmier, căci atunci o să te apese pe piept”.

În acelaşi timp, înainte de a fi primit această scrisoare, Iosii se afla în sala de ceremonii a comunităţii din Alexandria. Era încă palid şi foarte slăbit din cauza flagelării, dar se ţinea bine. Lângă el stăteau ca martori Marele Maestru Teodor Bar Daniel şi preşedintele comunităţii auguştilor, Nicodim. Judecătorul suprem Basilid conducea el însuşi adunarea şi trei doctori făceau oficiul de judecători. Primul secretar al comunităţii scria după cum îi dicta judecătorul suprem, scria, potrivit prescripţiilor, pe pergament din piele de viţel, scria cu pană de gâscă şi cerneală neagră, şi avea de grijă ca documentul să cuprindă exact douăsprezece rânduri după

valoarea în cifre a cuvântului „get”, cuvântul ebraic pentru scrisoare de despărţire.

În timp ce pana de gâscă scârţâia pe pergament, Iosif auzea în inima sa un foşnet mai puternic decât acest scârţâit. Era foşnetul acela tare, cu care Mara, fiica lui Lachiş, îşi sfâşiase hainele şi sandalele, fără să scoată un sunet, tacticos, atunci când s-a întors în zori de la romanul Vespasian. Iosif credea că a uitat acest foşnet, dar iată că îl auzea din nou şi era foarte puternic, mai puternic decât scârţâitul penei. Dar se prefăcu că nu aude şi îşi potoli inima.

Secretarul scrise următoarele: „Pe data de şaptesprezece ale lunii Chislev, în anul 3S30 după crearea lumii în oraşul Alexandria la Marea Egiptului.

Eu. Iosif Ben Mattias, numit Flavius Iosefus, iudeul, care mă aflu astăzi în oraşul Alexandria la Marea Egiptului, am hotărât din voinţa mea şi nesilit să te las, să mă desfac de tine şi să mă despart de tine, soţia mea Mara, fiica lui Lachiş, care te afli astăzi în oraşul Cezarea la Mar >a Iudeii. Până acum ai fost nevasta mea. Dar acum eşti liberă, despărţită de mine, aşa încât îţi este îngăduit să faci ce vrei în viitor şi să aparţii oricui.

Prin aceasta primeşti documentul de lăsare şi scrisoarea de despărţire după legea lui Moise şi a lui Israel”.

Documentul fu predat unui reprezentant special cu însărcinarea sacră de a i-l duce Marei, fiica lui Lachiş şi de a i-l înmâna în prezenţa preşedintelui comunităţii din Cezarea, ca şi a altor nouă bărbaţi evrei adulţi.

Chiar a doua zi după sosirea curierului în Cezarea, Mara primi invitaţia. Nu bănui deloc despre ce era vorba. În prezenţa preşedintelui comunităţii reprezentantul lui Iosif îi înmână scrisoarea. Ea nu ştia să citească şi rugă să i-o citească cineva. Scrisoarea fu citită, ea nu pricepu

nimic, i se mai citi o dată, ea se prăbuşi. Secretarul comunităţii rupse documentul pentru a dovedi că fusese înmânat şi citit potrivit regulii, îl puse între actele sale şi-i dădu curierului un certificat. Mara se duse acasă. Pricepu că nu găsise har în ochii lui Iosif.

Dacă o femeie nu găseşte har în ochii bărbatului, atunci bărbatul are dreptul de a o izgoni. Niciunul din gândurile ei nu se răzvrătea împotriva lui Iosif.

Din acea zi ea îşi dedică tot timpul, plină de o grijă temătoare, micuţului Simeon, primul născut al lui Iosif. Se lipsea, nu fără greutate, de orice i-ar fi putut dăuna laptelui ei, se ferea de peşte sărat, ceapă şi anumite legume. Nu-i mai spunea fiului ei Simeon, ci mai întâi Bar Meir, adică fiul celui luminat, apoi Bar Adir, adică fiul celui puternic, apoi Bar Niphli, adică fiul norilor. Dar preşedintele comunităţii o mai chemă o dată şi-i interzise să mai dea copilului ei asemenea nume, căci norii şi puternicul şi luminatul erau nume ce i se dau lui Mesia. Ea duse mâna la fruntea ei mică, se înclină, promise că va asculta. Dar când era singură, noaptea, când n-o auzea nimeni, atunci îl chema din nou pe micul Simeon cu aceste nume.

Păstra cu fidelitate lucrurile pe care odată le atincese Iosif, şervetele cu care se ştersese, farfuria din care mâncase. Voia ca fiul ei să fie vrednic de tatăl său. Presimţea că vor fi mari greutăţi. Căci fiul născut din căsătoria unui preot cu o prizonieră de război nu era recunoscut, era un bastard, exclus din comunitate. Dar, cu toate acestea, trebuia să găsească o cale. De sabat, de sărbători, arăta micuţului Simeon ceea ce rămăsese se la tatăl său, şervetele, farfuria, şi-i povestea despre măreţia tatălui său şi-l implora să ajungă ca el, doctor şi maestru.

După ce a predat certificatul de despărţire funcţionarului comunităţii din Alexandria, Iosif a fost

invitat solemn în Sinagoga Mare pentru a i se citi din Scriptură, potrivit rangului său de preot de gradul întâi. Pentru prima oară după multă vreme purta din nou pălăria de preot şi cingătoarea albastră, ţesută cu flori, a preoţilor de gradul întâi. Se urcă în amvon înaintea sulului desfăcut al Scrierii Sfinte, de unde cu câtevs săptămâni înainte fusese izgonit. În tăcerea desăvârşită a miilor de credincioşi, rosti formula de binecuvântare: „Lăudat fii, Iahve, Dumnezeul nostru, care ne-ai dat adevărata învăţătură şi ai sădit în noi viaţă veşnică. Apoi citi el însuşi cu o voce tare capitolul din Scriptură scris pentru sabatul acela.

În miezul iernii, pe la începutul noului an, Vespasian ştia că de-acum ţine bine în mână imperiul. Sarcina soldaţilor fusese înfăptuită: acum începea sarcina mai grea, cea a administraţiei. Ceea ce se petrecea deocamdată la Roma în numele său era prost şi lipsit de raţiune. Mucian storcea din Italia cu o lăcomie rece toţi banii care existau, iar fiul mai mic al împăratului, Domiţian, pe care el nu-l putuse suferi niciodată, un destrăbălat, o pornicică, ca regent, împărţea nesăbuit soarele şi luna de pe cer. Vespasian îi scrise lui Mucian să nu administreze ţării prea multe purgative, căci sunt unii care mor şi de diaree. Pomicicăi îi scrise întrebându-l dacă îi va face hatârul să-l mai lase în funcţie şi anul următor. Apoi chemă la Alexandria trei bărbaţi de la Roma, străvechiul ministru de finanţe Etrusc, bijutierul C: ţii şi directorul rezervaţiei imperiale de perle, Claudius Reginus şi pe administratorul bunurilor sale sabine.

Cei trei experţi îşi trecură unul altuia cifrele, le cercetară. Politica imperialistă dusă de împăratul Nero în Orient şi tulburările de după moartea sa distruseseră valori imense, suma datoriilor imperiului, calculată de cei trei bărbaţi, era ridicată. Reginus îşi asumă misiunea nu

prea plăcută de a-i numi împăratului această sumă.

Vespasian şi ministrul de finanţe nu se văzuseră niciodată. Acum se aşezaseră în jilţuri comode faţă-n faţă. Reginus clipea, părea somnoros, şi stătea cu picioarele sale grase încrucişate, şireturile desfăcute ale sandalelor atârnau. Înţelesese repede că nu se poate face o treabă importantă cu acest Vespasian. Intrase în legătură cu doamna Cenis şi, mai târziu, când fu vorba de furnituri masive pentru armatele din Iudeea şi din Europa ale lui Vespasian, îi plătise în plocoane substanţiale. Vespasian ştia că ministrul de finanţe se arătase a fi un tip de primă mână în calculele sale. Privea cu ochii săi luminoşi şi aspri chipul cărnos, trist şi de nepătruns al lui Reginus. Cei doi oameni se măsurau reciproc şi nu o făceau rău.

Reginus îi comunică împăratului cifrele sale. 40 de miliarde. Vespasian nu tresări. Poate că sforăi ceva mai tare, dar vocea îi suna liniştit, când răspunse: „40 de miliarde. Sunteţi un om curajos, dar nu cumva aţi apreciat prea sus unele posturi?” Claudius Reginus insista detaşat, cu vocea sa unsuroasă: „40 de miliarde. Cifrele trebuie privite în faţă”. „Eu le privesc în faţă”, spuse împăratul fornăind mai tare.

Discutară despre măsurile practice. Se puteau primi sume uriaşe, dacă se confiscau averile celor care mai ţinuseră cu împăratul dinainte chiar şi după aclamarea lui Vespasian. Asta se întâmpla în ziua în care, potrivit prescripţiilor doctorului Hecateus, împăratul obişnuia să postească şi într-o asemenea zi simţul afacerilor era deosebit de ascuţit. „Sunteţi evreu?” întrebă el pe neaşteptate. „Pe jumătate evreu”, răspunse Claudius”, dar pe măsură ce trece timpul seamăn tot mai mult cu un evreu”. „Eu aş şti un mijloc de a scăpa dintr-odată de jumătate din cele 40 de miliarde”, spuse Vespasian mijind ochii. „Sunt curios”, spuse Claudius Reginus. „Dacă aş da

dispoziţie”, reflectă Vespasian, „ca în Marea Sinagogă să fie expusă o statuie a mea”. „Atunci e. ei i ar protesta violent”, completă Claudius Reginus. „Exact”, spuse împăratul. „Şi atunci le-aş putea lua banii”. „Exact”, spuse Claudius”. Asta ar însemna vreo 20 de miliarde”. „Socotiţi rapid”, îl lăţidă împăratul. „În acest caz aţi acoperi jumătate din datorii”, fu de părere Claudius Reginus. „Dar a doua jumătate n-aţi mai putea s-o acoperiţi niciodată; căci afacerile şi creditul vor fi pentru totdeauna distruse şi nu numai în Orient”. „Mă tem că aveţi dreptate”, oftă Vespasian. „Dar trebuie să recunoaşteţi că ideea e ademenitoare”. „Recunosc”, zâmbi Claudius Reginus. „Păcat că suntem amândoi prea deştepţi pentru aşa ceva”.

Reginus nu-i putea suferi deloc pe evreii din Alexandria. I se părea prea plini de ei, prea eleganţi. Îl mai supăra şi faptul că ei priveau la evreii din Roma ca la nişte „rude sărace şi compromiţătoare. Dar ceea ce propunea împăratul i se părea prea radical. Mai târziu va născoci pentru evreii din Alexandria metode de stoarcere, nu dintr-acelea de pe urma cărora să sângereze, ci dintr-acelea care să-i facă să se gândească la el.

Deocamdată îi recomandă împăratului un alt impozit, care îi atingea pe toţi şi pe care, până acum, nu îndrăznise nimeni să-l impună în Orient: un impozit pe peşte sărat sau conservat. Nu ascunse riscurile pe care le implica un asemenea impozit. Cei din Alexandria au botul ca peştele-sabie, iar împăratului îi va fi dat să audă tot felul de lucruri. Dar Vespasian nu se teme de mârâieli.

Simpatia celor din Alexandria faţă de împărat căzu brusc de îndată ce se fixă impozitul pe peştele sărat. Ei înjurau turbaţi scumpirea acestui aliment apreciat, şi odată, când împăratul trecea în trăsură, aruncară în el cu peşte stricat, împăratul râse cu hohote. Noroi, balegă, napi, acum peşte stricat. Îl distra faptul că nici ca împărat

nu scăpa de toate acestea. Ordonă cercetări şi instigatorii fură nevoiţi să verse către administraţia bunurilor sale tot atâţia peşti de aur câţi fuseseră găsiţi în caleaşca sa.

Pe Iosif Vespasian îl văzuse rareori în zilele acelea. Crescuse odată cu funcţia, se depărtase de evreul său, devenise un străin, un occidental, un roman. Odată îi spuse în treacăt: „Aud că, din cauza uneia din superstiţiile voastre, ai primit să ţi se aplice 40 de lovituri de bici. Aş vrea să pot şi eu să scap de cele 40 de miiia-ce din 40 de lovituri de bici”, oftă el.

Iosif şi Titus se aflau în sufrageria deschisă a vilei din Canope, în care prinţul obişnuia să petreacă o mare parte din timpul său. Nu erau decât ei. Era o zi blândă de iarnă; deşi era spre seară, se mai putea sta în sala deschisă. Marea era liniştită, chiparoşii nu se mişcau. Păunul favorit al prinţului trecea grav prin sală, ciugulind resturile de mâncare.

De pe sofaua sa Iosif putea vedea prin cea de a doua deschizătură a peretelui terasa care se afla ceva mai jos şi grădina. „Tunzi gardul de merişor în formă de litere, prinţe?” întrebă el şi arătă cu capul spre grădmam e. ale lucrau jos. Aşezat pe un scamei, Titus mesteca o prăjitură. Era foarte bine dispus, foarte franc; chipul său lat de copil pe un trup puţin prea scund era numai zâmbet. „Da, evreul meu” spuse, „pun să se taie gardul în forma unei litere; merişorul de la „vila mea din Alexandria e tăiat în forma unei litere, chiar. şi chiparoşii”. „În formă de B?” zâmbi Iosif”. Eşti isteţ, profetule”, spuse Titus. Se apropie mai mult: Iosif stătea aşezat, Titus era culcat, şi privea în sus spre el. „I se pare”, spuse el pe un ton confidenţial, „că seamăn cu tatăl meu. Nu-l înghite. Pot să înţeleg lucrul acesta; dar părerea mea este că îi seamăn din ce în ce mai puţin. Nu-mi e uşor cu tatăl meu”, se plânse el”. Este un om care cunoaşte oamenii şi cine, dacă nu el care-i

cunoaşte, să nu se distreze pe seama lor? Dar merge cam prea departe. De curând, la masă, când generalul Priscus a negat că ar fi prea gras, el i-a cerut, pur şi simplu, să-i arate şezutul. Era uluitor felul în care prinţesa privea drept înaintea ei, sta perfect liniştită, nu vedea nimic, nu auzea nimic. Noi nu suntem în stare de aşa ceva", oftă el. „Noi ne pierdem cu firea, ori ne purtăm grosolan. Cum se poate ca ceva atât de grobian să nu te atingă?" „Nu e greu", spuse Iosif privind spre grădinarii care-şi făceau de lucru pe lângă gardurile de merişor". Nu trebuie decât să domneşti 300 de ani peste un imperiu şi atunci totul vine de la sine". Titus spuse: „Eşti foarte mândru de verişoara ta, dar ai şi pentru ce. Acum cunosc femei din toate cele opt direcţii ale vântului. În fond, toate sunt la fel şi, cu puţină rutină, le aduci exact în punctul pe care-l doreşti. Pe ea nu o pot aduce în ac 1 punct. Ai ştiut că un bărbat de vârsta mea şi cu poziţia mi-a poate fi timid? Acum câteva zile i-am spus: „De fapt ar trebui să fiţi declarată prizonieră de război; căci cu sufletul ţineţi de războinătorii lui Israel. Ea a spus simplu – da. Ar fi trebuit să merg mai departe, ar fi trebuit să-i spun: „Dacă tot eşti o prizonieră de război, te iau ca prada mea privată de război. Oricărei alte femei i-aş fi spus-o, şi aş fi luat-o". Faţa lui de copil răzgâiat era de-a dreptul tristă.

Iosii se uită în jos la prinţ. Chipul lui Iosif era acum mai aspru şi, când nu era observat, arăta o semeţie îngrozitor de mohorâtă. Acum ştia ceva mai bine ce înseamnă puterea, ce este supunerea şi umilinţa, ce este desfătarea, durerea, moartea, succesul, măririle, căderile, libera voinţă şi violenţa. Era o cunoaştere care-şi merita preţul, deşi era cu greu dobândită. Prinţul îi plăcea. Găsise repede la el înţelegere şi sensibilitate, şi avea multe lucruri pe care i le datora. Acum însă, cu toată simpatia pe care o nutrea faţă de el, de la înălţimea acestei cunoaşteri

scump plătite, îl privea cu un sentiment de superioritate. El, Iosif, sfârşise cu femeile, pentru el Berenice nu fusese niciodată o problemă, şi, în locul prinţului, ar fi rezolvat de mult toată povestea. Dar era bine că lucrurile stăteau aşa cum stăteau şi când, acum, prinţul l-a rugat pe Iosif, copilăreşte, confidenţial şi uşor jenat, să-l sfătuiască cum să se poarte cu Berenice pentru a ajunge totuşi cu ea la un liman, el a consimţit abia după un oarecare timp de gândire şi arătând că e o treabă complicată.

Nu era deloc o treabă complicată. De la flagelarea lui, Berenice se schimbase. În locul acelui torent de ură şi atracţie, între ei era acum o calmă comunitate sufletească, provenită din înrudirea dintre fiinţe şi asemănarea dintre ţeluri.

Berenice nu făcu niciun fel de fasoane în faţa lui Iosif; îl lăsă fără nicio reţinere să privească în intimitatea vieţii ei. O, niciodată nu se lăsase mult rugată atunci când îi plăcuse un bărbat. Se culcase cu destui bărbaţi, avea experienţă. Dar niciodată o as-.c. – ca legătură nu durase mult. Doar doi bărbaţi care-i marcaseră viaţa. Unul este Tiberiu Alexandru, cu care este şi rudă. Nu mai era un bărbat tânăr, nu mai tânăr ca împăratul. Dar ce extraordinară flexibilitate, cât de curtenitor şi de afectuos, cu toată asprimea şi tăria lui de caracter! La fel de ferm ca împăratul, însă niciodată atât de grobian şi ţărănoi. Este un mare soldat, îşi ţine legiunile într-o disciplină cât se poate de severă şi, cu toate acestea, îşi poate permite orice gest de curtoazie sau de gust. Apoi era fratele ei. Egiptenii sunt înţelepţi atunci când îi cer reginei să împerecheze frate şi soră. Nu este Agrippa omul cel mai înţelept din lume şi cel mai nobil, blând şi tare ca vinul din struguri culeşi târziu? Devii înţelept şi bun numai gândindu-te la el, iar ataşamentul faţă de el te îmbogăţeşte. Iosif nu remarcă pentru prima oară cum chipul ei cutezător se îmblânzeşte

atunci când vorbeşte de el şi ochii ei prelungi se întunecă.

Zâmbeşte, nu e invidios. Există femei care se schimbă la fel atunci când vorbesc de el, Iosif.

Cu multă precauţie aduce vorba de Titus. Imediat ea îl întreabă: „Aveţi vreo presimţire, doctore Iosif? Titus poate fi afurisit de deştept, însă când este vorba de mine devine stângaci, iar stângăcia lui este molipsitoare chiar şi pentru un om atât de abil cum sunteţi dumneavoastră. Titus al meu e puţin cam greoi, un copil mare. Într-adevăr, nu-i poţi spune altcumva decât Janik. S-a gândit pentru acest cuvânt la un semn stenografie propriu, atât de des îl pronunţ eu. De fapt, îşi notează cam tot ce spun eu. Speră să găsească propoziţii cu care să mă înfunde. Este un roman, un bun jurist. Spuneţi-mi, este, în fond, de treabă? Aproape toată ziua este de treabă. Apoi, brusc, din curiozitate, face experimente în urma cărora se duc de râpă mii de existenţe, oraşe întregi. Atunci ochii îi lucesc de o răceală dezagreabilă şi eu nu mă încumet să-i vorbesc”. „Eu ţin la el foarte mult, suntem prieteni”, spuse Iosif grav.

„Adesea mă tem pentru Templu”, spuse Berenice. „Dacă Dumnezeu i-a insuflat această pornire pentru mine, spuneţi-mi dumneavoastră înşivă, Iosif, n-a făcut-o numai în scopul de a salva oraşul său? Am devenit foarte moiestă. Nu mă mai gândesc că lumea trebuie condusă de la Ierisalim. Dar oraşul trebuie să rămână. Casa lui Iahve nu trebuidistrusă”. Calmă şi temătoare, cu un gest simplu şi mare, întorcând palmele spre afară, spuse: „E prea mult?”

Iosii se posomârî. Se gândea la Demetrius Liban, se gândea la Iustus. Se gândea însă şi la Titus, cum şezuse lângă el, privindu-l cu ochi mari, prietenoşi şi copilăroşi. Nu, era cu neputinţă, ca acest tânăr prietenos, cu respectul pe care-l avea faţă de o lucrare străveche şi sfântă, să ridice mâna asupra Templului. „Cu Ierusalimul

Titus nu va face niciun experiment nelegiuit”, spuse el cu o încredere de nezdruncinat.

„Sunteţi foarte încrezător”, spuse Berenice. „Eu nu sunt. Nu ştiu dacă el nu mi-ar scăpa din mână, dacă aş spune vreun cuvânt împotriva experimentelor sale. Priveşte în urma mea când merg. i se pare că trăsăturile mele sunt mai frumoase decât ale altora, şi ce-i cu asta, cine nu face la fel?” Se apropie mult de Iosif, îi puse mina pe umăr. O mână albă, îngrijită, pe care nu se mai vedea nimic cin crăpăturile şi asprimea provocate de pustiu. „Noi cunoaştem lumea, vere Iosif. Noi ştim că instinctul omului dăinuie veşnic, că este puternic şi că un înţelept poate obţine mult dacă ştie să valorifice acest instinct. Îi mulţumesc lui Dumnezeu că i-a dat romanului această dorinţă. Dar credeţi-mă, dacă astăzi. mă culc cu el, atunci nu va mai da deloc atenţie cuvintelor mele”. Se aşeză; zâmbi, şi Iosif trebui să recunoască cât de departe în viitor vedea prinţesa. „O să-l ţin din scurt”. „Eşti o femeie înţeleaptă”, recunoscu Iosif. „Nu vreau ca templul să fie distrus”, spuse Berenice.

„Ce să-i spun prietenului meu Titus?” cugetă cu glas tare Iosif. „Ascultaţi-mă bine, vere Iosif”, îi ceru Berenice. „Aştept un semn. Cunoaşteţi satul Tecoa, lângă Eethlehem.

— La naşterea mea, tatăl mei a plantat acolo un crâng de pini. Deşi în timpul războiului civil s-au dat lupte grele în jurul satului Tecoa, crângul n-a avut de suferit. Ascultaţi-mă bine. Dacă crângul rămâne neatins atunci când romanii-vor intra în Ierusalim, Titus poate să-mi facă un pat nupţial din lemnul pinilor mei”.

Iosii se gândi bine. Oare acesta este un semn pentru persoana lui Titus sau pen: ru soarta ţării? Ea vrea ca de cruţarea ţării să depindă căsătoria ei sau vrea să se pună la adăpost de cruzimea plină de dorinţe a acestui bărbat? Şi, oare, ar fi bine ca el să-i împărtăşească lui Titus această

mărturisire sau nu? De fapt, ce voia ea?

Se pregătea s-o întrebe. Dar chipul prelung, semeţ al prinţesei se închisese trufaş, ora de sinceritate trecuse şi Iosif ştia că nu avea niciun sens să mai pună întrebări.

Într-o zi, când Iosii se afla la palatul imperial pentru primirea de dimineaţă, văzu în dormitorul lui Vespasian un portret al doamnei Cenis creat de pictorul Fabulus în mare taină din porunca împăratului. Tabloul era destinat biroului administraţiei imperiale a averilor. Iniţial, Vespasian dorise ca lângă doamna Cenis. zeul Mercur să stea ca protector, să mai apară şi zeiţa fericirii cu cornul abundenţei şi poate că şi cele trei parce ţesându-şi firele de aur. Dar pictorul Fabulus declarase că aşa nu merge şi o zugrăvise pe doamna Cenis în maniera lui realistă, stând la masa ei de scris şi verificând calculele. Ochii ei căprui, pe faţa lată şi dură, aruncau priviri aspre şi hotărâte. Stătea foarte liniştită, dar părea tulburător de vie; împăratul spuse în glumă că noaptea tabloul ar trebui să fie legat, pentru ca Cenis să nu iasă din el. Trona astfel peste masa casierului principal, veghind cu ochii ei aprigi ca să împiedice orice neglijenţă şi orice înşelătorie, împăratului îi părea rău că în tablou nu apărea şi Mercur al său, dar, cu toate acestea, tabloul îi plăcea. Doamna Cenis era şi ea mulţumită; un singur lucru o supăra şi, anume, că pictorul nu-i îngăduise o pieptănătură mai impunătoare.

Cine privea cu mai multă pătrundere, îşi dădea seama fără greutate că portretul fusese pictat de un maestru, dar nu şi prieten al doamnei Cenis. Era o mar** afaceristă, în stare să supravegheze şi să pună în ordine finanţe! întregului imperiu, iubindu-l din tot sufletul pe Vespasia şi poporul Romei, în tabloul pictorului Fabulus ea semăna. u o mamă calculată şi şireată. Iar ceea ce era ferm şi impunător la această femeie în tablou nu depăşea limitele grosolăniei? Era ca şi când pictorul Fabulus, un

admirator al vechilor senatori, pusese în cele zugrăvite în acest tablou ura sa împotriva mărunţilor cetăţeni parveniţi.

Din vasta sală de primire o uşă impunătoare, deschisă, ducea în dormitorul împăratului. Aşa cum cerea obiceiul, el se îmbrăca aici sub privirile tuturor. Şi aici, lângă Cenis pictată, stătea Cenis cea vie. Prietenul ei, bărbatul în care crezuse, pe vremea când era încă un personaj neînsemnat, ajunsese împărat, iar ea se afla lângă el. Ceea ce o caracteriza se afla pe pânză şi ea ştia că aşa este. Curtenii intrară încet din sala de primire în dormitor, se înghesuiră în faţa tabloului, trecură prin faţa lui, încet, un şir nesfârşit; fiecare găsi câteva cuvinte bine alese de admiraţie şi adorare. Doamna Cenis le primea grav, iar Vespasian zâmbea.

În faţa tabloului Iosif avu o senzaţie neplăcută. Se temea de doamna Cenis. şi vedea bine că fuseseră zugrăvite lucruri de natură să-i sporească şi să-i justifice aversiunea. Cu toate acestea considera o insultă adusă creaţiunii recrearea lucrurilor create de nevăzutul dumnezeu. Iahve îi insuflase acestei femei grosolănia ei. calculul ei rece; pictorul Fabulus se preamărise pe sine, voind să-i împrumute el aceste calităţi. Se uită cu repulsie la pictor-ul, care stătea în preajma împăratului. Faţa lui cărnoasă, aspră, foarte romană, privea prin spectatori; primea cuvintele linguşitoare ale vizitatorilor cu o expresie acră, îngâmfată, distantă.

Tânăra Dorion se afla şi ea acolo. Zâmbea cu gura ei mare, cu buze groase, în jurul chipului ei gingaş, trufaş, strălucea un nimb luminos. Tatăl ei avea capriciile lui, r. imeni nu ştia acest lucru mai bine decât ea, dar tabloul era o capodoperă, o probă de artă şi cunoaştere, iar această doamnă va trăi de-acum înainte aşa cum o văzuse şi o voia tatăl său; grosolănia, zgârcenia ei dezgustătoare ieşeau acuma la iveală, o lurre întreagă le va putea veşnic vedea.

Tablourile îi plăceau nebuneşte lui Dorioide altfel se şi pricea până în cele mai mici amănunte la tehi „ca lor. Poate că tatăl ei executase tablouri de mai mare efect, dar acesta era cel mai bun portret al său; aici atinsese culm-”…i această culme era foarte înaltă.

Sala de primire era arhiplină. Dorion era rezemată de o coloană înaltă, zveltă, delicată, capul mic şi arămiu aruncat pe spate. Respira uşor cu nasul ei cârn, cezvelindu-şi dinţii micuţi, gusta efectul tabloului, gusta stânjeneala puţin cam consternată a spectatorilor, nu mai puţin ca admiraţia lor. Se bucură văzându-l pe Iosif. Era departe, t în privirea ei fugitivă şi piezişă observase că şi el o descoperise şi ea ştia că acum el va veni spre ea.

De la sărbătoarea de pe insula Faros nu-l mai văzuse pe tânărul evreu. Atunci când i s-a povestit de flagelarea lui, făcuse câteva glume răutăcioase şi uşuratice pe seama lui, dar în străfundul inimii s-a simţit ca într-un scrânciob, când eşti sus de tot şi aştepţi ca imediat să te răstorni; căci era ferm convinsă că acest impertinent, frumos şi talentat bărbat luase asupra sa flagelarea numai pentru a-şi croi drum spre dânsa.

Zgândărită de aşteptare, privea cum el îşi făcea loc spre ea. Dar când o salută, trebui să-şi amintească cine tera. Apoi ştiu: da, tânărul evreu, pe care împăratul voia să-l imortalizeze într-un portret făut de tatăl ei. Acum toatje condiţiile preliminare cerute <de împărat se împliniseră, auzise că, în timpul acesta, se supusese de bunăvoie la tot felul de mortificări cumplite, în orice oaz, chipul i se subţiase mult, iar ea putea, desigur, să-şi imagineze că nu mai era nevoie de multe pentru a găsi la el acel ceva profetic, pe care-l cerea împăratul. Îl privea cu o curiozitate stăpânită, provocatoare, măsurându-l din creştet până-n talpă şi-l întreba cu vocea limpede şi înaltă dacă cicatricele flagelării se mai vedeau.

Iosii se uită la mâinile ei subţiri şi arămii, apoi privi la tabloul doamnei Cenis, apoi din nou la Dorion, făcând evident o comparaţie, şi spuse: «Aici, la Alexandria, dumneavoastră şi doamna Cenis sunteţi singurele femei care nu mă puteţi suferi.» Aşa cum urmărise şi el, Dorion fu supărată de această asemănare. «Eu cred», continuă el, «că mie nu-mi va fi făcut portretul. Tatăl dumneavoastră nu ţine la mine mai mult ca la hoitul unui porc în putrefacţie, iar dumneavoastră, Dorion, sunijeţi de părere că am nevoie de posturi şi flagelări pentru a deveni un model demn. Cred că urmaişilor nu le „va rămâne altă cale de a mă cunoaşte în afară de cărţile mele, oricum nu din opera lui Fabulus». Spuse vorbele acestea înţepătoare pe un ton mai blând, semănând aproape cu o linguşire, iar lui Dorion nuanţarea cuvintelor lui i se păru mai importantă decât conţinutul. «Da, aveţi dreptate», răspunse ea, «tatăl meu nu vă înghite. Dar ar trebui să vă daţi osteneala să-l faceţi să-şi schimbe sentimentele. Credeţi-mă, merită s-o faceţi. Un om ca dumneavoastră, doctore Iosif, care a luat asupra sa cele 40 ide lovituri, n-ar trebui să-i poarce sâmbetele pictorului Fabulus pentru un cuvânt răutăcios». Vocea nu-i mai răsuna strident, ci era tot at. t de bilândă ca atunci când vorbise cu pisica.

Din ctauza înghesuielii Iosif stătea atât de aproape de ea, încât aproape o atingea. El îi vorbea încet, de parcă ceilalţi nu trebuiau să-l audă, confidenţial. Deveni grav.

«Tatăl dumneavoastră poate să fie un om mare, Dorion», spuse el, «dar noi, evreii, îi urâm arta. Nu este o prejudecată, avem motive întemeiate.» îl privi batjocoritoare cu ochii ei de culoare mării şi spuse tot atât de încet şi de confidenţial: «N-.ar trebui să fiţi atât de laş, doctore Iosif. Căci totul se petrece numai fiindcă sunteţi laş. Ştiţi, doar, foarte bine că nu există niciun mijloc mai bun de ia pătrunde în esenţa lucrurilor decât arta. Nu

îndrăzniţi să vă măsuraţi cu arta, asta este.» Iosif zâmbea compătimitor de la înălţimea convingerilor sale. «Noi am pătruns până la nevăzutul de dincolo de ceea ce se vede. Nu mai credem în ceea ce se vede numai pentru că este ieftin.» Dar tânăra Dorion protestă din adâncul inimii sale, iar patima făcea ca glasul ei să răsune strident: «Arta este vizibilul şi invizibilul în acelaşi timp. Realitatea imită prost arta, este o imitare nedesăvârşită, greşită a artei. Credeţi-mă, un mare artist îi prescrie realităţii legile ei. Tatăl meu a făcut de! mai multe ori acest lucru, cu sau fără voia lui.» îşi apropie de el capul mare, de copil, vorbindu-i aproape în ureche, ca o taină: «Vă amintiţi cum a murit Drusilla, soţia senatorului? Dintr-o lovitură dinspre umărul istâng spre inimă. Nimeni nu şti «cine e făptaşul. Cu un an înainte, tatăl meu îi făcuse portretul. Îi pictase o pată pe umărul gol, un fel de cicatrice; era o chestie tehnică, avea nevoie de acea pată. Acesta a fost locul loviturii.» Stăteau în spaţiul acela mare şi luminos, în jurul lor erau domni şi doamne bine îmbrăcaţi, stând de vorbă, era o zi obişnuită de marţi, dar în jurul celor doi tineri plutea un aer de mister. Dorion ieşi zâmbind din această semiobscuritate. «De fapt», spuse ea pe un ton îndatoritor şi convenţional, «aceste lucruri ar trebui să-l unească pe profetul Iosif cu pictorul Fabulus.»

Tocmai pentru că argumentele fetei îl atinseseră, Iosif susţinea cu încăpăţânare superioritatea celor spuse despre tablou. În special superioritatea cuvântului iudaic pătruns de Dumnezeu. Tânăra Dorion se strâmbă, zâmbi, râse tare, un râs răsunător, ascuţit, răutăcios. Cele ştiute de ea din cărţile ebraice, explică ea, nu-i dovedeau mare lucru: erau pline de superstiţii stupide. Pusese să i se citească pasaje din cartea lui despre macabej. Regretă, dar erau doar cuvinte goale, răsunătoare. Dacă omul Iosif ar fi tot atât de gol ca această carte, ea n-ar ţine ca acestuia să

i se facă portretul. În ultima vreme, Iosif însuşi făgăduise din toate puterile cartea macabeilor. Acum, judecata ei i se părea impertinentă şi neghioabă, îl supăra. Ripostă interesându-se prietenos despre zeii ei, anumiţi zei-animale, dacă şi ei lingeau hămesiţi străchinile şi furau lapte. Ea replică violent, aproape grosolan; probabil că această convorbire dintre ei era cea mai nepoliticoasă din toată sala.

Fiindcă prinţul Titus comandase un portret al Berenicei, tânăra Dorion iritară în cercul prietenilor de la vila din Canope. Acum era aproape zilnic împreună cu Iosif. El observase cum o tratau ceilalţi, foarte curtenitor, foarte galant şi, în fond, dispreţuitor, aşa cum obişnuiau domnii din Alexandria să le trateze pe femeile drăguţe. În alte cazuri făcuse şi el la fel; dar cu ea nu-i reuşea. Asta îl aţâţa. Se aruncă nebuneişte în patima sa. În prezenţa altora o ironiza, pentru ca apoi, faţă de alţii să o adore, la fel de lipsit de măsură. Cu siguranţa unui copil inteligent, ea intuia foarte bine ce se petrecea cu el, îi ghicea ardoarea de a străluci, vanitatea, ca şi lipsa de demnitate. Ea învăţase ce înseamnă demnitatea. Vedea bine cum îl rodea pe tatăl său faptul că aristocraţia îl ţinea la distanţă, vedea cum romanii se uitau de sus la egipteni. Mamá ei egipteancă, la fel şi doica ei, îi spuseseră din ce sânge vechi şi sfânt se trage, strămoşii ei dormeau sub ascuţitele şi imensele piramide. Iar evreii nu erau oamenii cei mai demni de dispreţ, caraghioşi ca nişte maimuţe, nu cu mult mai buni decât animalele necurate? Şi iată că tocmai de acest evreu nu putea să scape şi tocmai lipsa lui de demnitate o atrăgea, dăruirea fără margini pentru ceea ce îl pasiona pentru moment, brus» ia schimbare a dispoziţiei lui pătimaşe, lipsa de ruşine cil ţeare îşi afişa sentimentele. Dorion îşi mângâie pisica ei, Immutfru: «El nu te înţelege. Nu are inimă, nu ştie ce eşti. tu, şi ce sunt tablourile, şi ce

este ţara Kemet. Immutfru, mica mea zeitate, zgârie-mă, să-mi curgă sânge, căci sângele meu trebuie să fie prost, de vreme ce eu ţin la omul acesta, şi eu trebuie să fiu caraghioasă, de vreme ce ţin la el.» Pisica sta în poala ei şi o privea cu ochii ei rotunzi şi strălucitori.

Odată, certându-se crunt cu Iosif, îi spuse în prezenţa altora pe un ton plin de ură şi triumfător: «Dacă eu sunt atât de proastă, de ce v-aţi lăsat flagelat pentru ja fi liber pentru mine?» El o privi consternat, vru s-o ironizeze, dar imediat se simţi iarăşi stăpân pe sine, tăcu.

Gând fu singur, se simţi sfâşiat de stări contradictorii. Era mâna sorţii, era un semn prevestitor faptul că egipteanca interpretase în felul acesta flagelarea lui? El se purtase corect auzind ¡această interpretare; faţă de o femeie, pe care o doreai, era permis să minţi tăcând. Dar era oare o minciună? întotdeauna vrusese s-o aibă pe această femeie, dar se putuse vreodată gândi că ea s-ar culca cu el fără sacrificii şi fără ceremonii? îl tenta teribil is-o ia de nevastă. Lui, ca preot, îi era interzis s-o ia, chiar dacă ea ar fi trecut la iudaism. De ce îndurase flagelarea, dacă curând (avea să încalce din nou legea? Macabeicii vor face scandal, mai rău, îşi vor bate joc de el. N-au decât. Jertfa ¡de dragul egiptencei va fi dulce, va fi o voluptate. Păcatul de a se fi căsătorit cu cea pe care o lepădase romanul fusese scârbos, murdar. Acest păcat însă strălucea măreţ. Era un păcat foarte mare. «Să nu iei de nevastă fiica străinului» spune Scriptura, iar Pincias, care văzuse cum unul din comunitatea lui Israel preacurvea cu o madianită, a luat o suliţă, s-a dus după acel bărbat în mahalaua stricatelor şi i-a înjunghiat pe amânded, bărbatul şi femeia. Da, era un păcat mare. Dar, pe de altă parte, omonimul său Iosii se căsătorise cu fiica unui preot egiptean. Moise cu o madianită, Solomon cu o egipteancă. Muritorilor de rând li se impuneau legi meschine, căci era

primejdios să se strice pe lângă fiicele veneticilor şi să se închine la zeii lor. El, Iosif, se numără printre cei destul de tari pentru a prelua ceea ice era străin fără a se pierde pe sine. «Smulge-te de lângă ¡ancora ta», spune lahve. Dintr-odată înţelese cuvântul întunecos: trebuia să-l iubeşti pe Dumnezeu cu ambele instincte, cu cel bun şi cu cel rău.

La următoarea întâlnire cu Dorion vorbi de logodnă şi căsătorie ca de un proiect vechi, discutat adesea. Ea nu făcu decât să râdă, cu acel râs al ei înalt, tremurat. El însă se prefăcu că nu aude nimic, era cu totul robit proiectului său şi medita la păcatul său. Deja începuse să vorbească despre amănunte, despre data, despre formalităţile trecerii ei la iudaism. Nu se întâmplase adesea la Roma sau la Alexandria ca femei din pătura superioară să treacă la iudaism? Toată povestea era destul de complicată, dar, cu toate acestea, nu dura prea mult. Ea nici nu mai râdea, se uita la el ca la un nebun.

Dar poate că tocmai nebunia acestui proiect era ceea ce o atrăgea. Se gândea la figura pe care ar face-o tatăl ei pe care îl iubea şi îl adora. Se gândea la strămoşii mamei ei, care dormeau îmbălsămaţi sub piramidele ascuţite. Dar evreul acesta alunga cu fanatismul unui nebun orice obiecţii. Pentru el nu existau greutăţi, orice contraargumente aduse de raţiune nu însemnau nimic. Strălucind de fericire, cu ochi pătimaşi, îi povestea lui Titus, ca şi oaspeţilor de la vila din Canope despre logodna lui cu tânăra Dorion.

Tânăra Dorion râdea. Tânăra Dorion spunea: e nebun. Dar pe Iosif toate acestea nu-l tulburau. Oare nu tot ce era măreţ şi însemnat era considerat la început ca o nebunie? încetul cu încetul, asaltată de înflăcărarea lui, de îndărătnicia lui fără margini, ea ceda. Atunci când ceilalţi declarau că tot acest proiect era o nebunie, ea îi contrazicea. Aducea argumentlele lui Iosif. Ideea aceasta

deja nu i se mai părea absurdă. Deja începuse să asculte cu luare-aminte atunci când Iosif îi expunea amănuntele, începea să se târguiască cu Iosif în legătură cu aceste amănunte.

Trecerea la iudaism nu era grea. Femeile nu erau obligate să respecte numeroasele porunci, erau ţinute să respecte doar opreliştile. „Iosif era gata să-i facă şi alte concesii: s-ar fi mulţumit şi cu asigurarea că ea nu va încălca cele şapte porunci pentru neevrei. Ea râdea, i se împotrivea. Cum, să se lepede de zeii ei, de Immutfru, de mica sa zeitate-pisică? Iosif încerca s-o convingă. Îşi spunea că, ceea ce vrei să înmoi trebuie mai întâi să laşi să se întărească bine, iar ceea ce vrei să comprimi trebuie mai întâi să laşi să se dilate bine. Se stăpânea, avea multă răbdare. Nu obosea să poarte mereu aceleaşi discuţii.

În faţa lui Titus însă îşi dă/dea drumul, se plângea tare de îndărătnicia tinerei fete. Titus îi era binevoitor. El n-avea niciun fel de repulsie faţă de învăţătura şi de obiceiurile iudaice; un neam care dă din mijlocul său femei ca Berenice cere pe bună dreptate consideraţie. Dar nu era oare cam mult să-i ceri cuiva care,”; ftin naştere, era legat de o altă credinţă, să-şi lase zeii văzuţi ai strămoşilor săi şi să se supună zeului nevăzut al iudeilor? Prinţul scotoci prin însemnările sale stenografice, undeva îşi notase nişte precepte deosebit ide absurde, ca şi nişte păreri doctrinare ale doctorilor evrei. Nu, nu i se putea pretinde tinerei Dorion să se convertească la asemenea superstiţii. Stăteau la masă toţi trei, Iosif, prinţul, tânăra Dorion, şi dezbăteau aprins, grav, ce se putea cere, fără exagerare, unui prozelit, şi ce nu. Mica zeitate Immutfru sta pe umărul fetei, închidea şi deschideia ochii strălucitori, căsca. Să renunţi la Immutfru, nu, şi Titus era de părere că asta era prea mult. După multe discuţii, Iosif fu de acord ca iudaismul tinerei Dorion să se limiteze la o

declaraţie formală de trecere, dată în faţa funcţionarilor comunităţii însărcinaţi cu asemenea misiuni.

Dar acum apărură pretenţiile opuse ale egiptencei. Sta întinsă, o fiinţă înaltă, diafană, delicată până la fragilitate; de sub nasul cârn, gura ieişea voluptuoasă. Zâmbea, era relaxată, vocea îi era subţire îşi politicoasă, dar nu ceda cu nimic. Se gândea la tatăl ei, la lupta lui de o viaţă pentru recunoaştere în societate şi cerea copilăreşte, liniştită, meschină şi egoistă ba Iosif să dobândească cetăţenia romană.

Susţinut de Titus, Iosif i se împotrivea, indiferent cât de complicată şi de îndelungată ar i fost această acţiune. Ea ridica din umeri. «Este cu neputinţă», strigă el în cele din urmă, cu amărăciune. Ea ridică din umeri, păli, încet, aşa cum era felul ei, întâi în jurul gurii, apoi paloarea îi cuprinse întreaga faţă. Şi insistă: «Eu vreau să fiu soţia unui cetăţean roman.» Văzu ochii întunecaţi ai lui Iosif şi rosti cu glasul ei subţire şi înalt: «Vă rog, doctore Iosif, ca până în zece zile să fiţi cetăţean roman. Atunci vei fi gata să declar în faţa funcţionarilor comunităţii dumneavoastră că trec la zeul dumneavoastră. Dar dacă în zece zile nu veţi fi cetăţean roman, atunci voi considera că este mai bine să nu ne mai vedem.» Iosif îi privea mâinile subţiri, arămii, care, mângâiau părul lung: şi foarte negru al pisicii Immutfru, îi privea fruntea bombată, de copil, profilul delicat, pur. Era plin de amărăciune, şi o dorea arzător. Ştia acum cu precizie: da, aşa va fi. Dacă nu va avea în zece zile cetăţenia, nu va mai vedea, cu siguranţă, niciodată această fată arămie, care sta tolănită în faţa lui atât de degajată şi destinsă.

Titus interveni. I se părea că pretenţia lui Dorion era mare, dar, oare, pretenţia lui Iosif era mică? Cântări cu un aer expert şansele lui Iosif, evaluă totul sportiv, ca pe un fel de întrecere. Nu era exclus ca împăratul, care-i era

foarte binevoitor lui Iosif, să-i acorde cetăţenia romană. Desigur, nu va fi o treabă simplă. Probabil că doamna Cenis va fi cea care va fixa tariful şi, aşa cum ştie toată lumea, doamna Cenis nu face nimic gratis. Zece zile sunt un interval scurt. «Trebuie să te zbaţi mult pentru asta, dragă evreule,» spuse el şi adăugă: «Suflecă-ţi mânecile! Şi scoate-ţi plumbul din încălţări!» îl încurajă el zâmbind, făcând aluzie la alergătorii de la jocurile sportive.

Tânăra Dorion asculta reflecţiile celor doi. Ochii ei de culoarea mării treceau de la unul la altul. «Lui nu trebuie să-i fie mai uşor decât mie», spuse ea. «Te rog, prinţe, să nu fii părtinitor şi să nu intervii nici pentru unul, nici pentru celălalt.»

Iosii se duse la Claudius Reginus. Dacă cineva putea să capete în zece zile cetăţenia, acesta nu putea fi altul decât el.

La Alexandria Claudius Reginus devenise şi mai retras, şi mai nevăzut, şi mai şters. Nu mulţi cunosc rolul pe care-l joacă el. Dar Iosif îl ştie. El ştie că acest Reginus este cauza pentru care acum, de pildă, domnii din comunitatea evreiască privesc la evreii din vest ou alţi ochi decât înainta. El ştie că, atunci când nimeni n-o mai scoate la capăt, lui Reginus îi mai vine în minte un ultim şiretlic. Prin ce, mijloace simple a reuşit el să facă din Vespasian, atunci când, punând impozitul pe peşte sărat, devenise nepopular la Alexandria, favoritul poporului. L-a pus pe împărat pur şi simplu să facă minuni. Întotdeauna în Orient minunile aveau darul ¡să-l facă îndrăgit pe făptaş, clar a fost nevoie ca acest om să vină din Occident, pentru a fi folosite mijloacele de atâta vreme încercate. Iosif a fost personal de faţă atunci când împăratul, punându-le o mână pe cap, l-a făcut pe un paralitic cunoscut în tjot oraşul să meargă şi pe un orb să vadă. De atunci Iosif este convins într-un mod din ce în ce mai neliniştitor de capacităţile lui

Reginus.

Gras, slinos, privindu-l dintr-o parte cu ochii săi somnoroşi, editorul asculta cum Iosif îi explica puţin cam înţepat şi puţin cam stingherit că trebuie să capetie cetăţenia. Tăcu puţin, când Iosif termină de vorbit. Apoi, dezaprobator, făcu observaţia că întotdeauna Iosif avusese dorinţe atât de costisitoare. Veniturile provenite din acordarea cetăţeniei erau una din cele mai importante surse de venit în provincii. Tocmai pentru a nu deprecia cetăţenia era nevoie ca ea să se acorde cu mare zgârcenie şi contra unor tarife înalte. Încăpăţânat, Iosif replică: «Eu trebuie să am cetăţenia rapid.» «Cât de rapid?» întrebă Reginus. «În nouă zile», spuse Iosif. Reginus era tolănit alene în jilţul său, mâinile grase îi atârnau de pe spetează. «Am nevoie de cetăţenie, pentru că vreau să mă căsătoresc», spuse Iosif cu buzele strânse. «Cu cine?» se interesă Reginus. «Cu Dorion Fabulus, fiica pictorului», spuse Iosif. Reginus clătină din cap dezaprobator: «O egipteancă. Şi să te căsătoreşti imediat. Şi trebuie să ai şi cetăţenia.» Iosif sta în faţa lui, trufaş, cu o figură impenetrabilă. «Tocmai ai scris psalmul despre cetăţeanul lumii», se gândi cu glas tare Reginus, «a fost ceva bun. Apoi, prin mijloace foarte severe ţi-ai recăpătat cingătoarea de preot, asta a fost ceva şi mai bun. Acum vrei din nou s-o arunci. Eşti un tânăr furtunos», constată el. «Vreau această femeie», spuse Iosif. «Totdeauna vrei să ai totul», îl mustiră Reginus cu glasul său unsuros. «Vrei să ai întotdeauna totul deodată. Iudeea şi universul, cărţi şi cetăţi, legea şi plăcerea. Îţi atrag toarte politicos atenţia că trebuie să fii foarte bogat ca să poţi plăti toate lacestea.» «Vreau să am această femeie», insistă mărginit, sălbatic şi prosteşte Iosif. Devenea din ce în ce mai insistent. «Ajutaţi-mă, Claudius Reginus. Faceţi-mi rost de cetăţenie, îmi datoraţi şi mie puţină recunoştinţă. Nu este, oare, o

binecuvântare pentru noi toţi şi pentru dumneavoastră faptul că acest om este împărat? Nu am făcut şi eu ceva pentru asta? Am fost un profet mincinos, atunci când l-am numit Adir?»

Reginus îşi privi palmele, apoi întoarse mâinile, apoi îşi privi din nou palmele. «O binecuvântare pentru noi toţi», spuse el, «e adevărat. Un alt împărat ar fi ascultlat, pe de mai mult! de părerile ministrului Talas decât de cele ale bătrânului Etrusk şi ale mele. Dar crezi», spuse el învă. luându-l brusc pe Iosif cu o privire surprinzător de pătrunzătoare, «că Ierusalimul va rămâne în picioare pentru ce, el e împărat?» «Cred», spuse Iosif. «Eu nu cred», spuse obosit Claudius Reginus. «Dacă aş crede, nu te-aş ajuta să te căsătoreşti cu această doamnă şi să te lepezi de cingălioarea de preot.» Iosif fu scuturat de un frison. «Împăratul nu este un barbar», se apără el. «Împăratul este un om politic», veni răspunsul lui Claudius Reginus. «Poate că ai dreptate», continuă el, «poate că este, într-adevăr, o binecuvântare pentru noi toţi că el este împărat. Poate că nutreşte, cu adevărat, dorinţa sinceră de a salva Ierusalimul. Dar», spuse făcându-i semn lui Iosif să se apropie mai mult şi şoptindu-i încet de tot cu vocea sa unsuroasă, viclean şi misterios, «vreau să-ţi spun ceva în cea mai mare taină. În fond nu are nicio importanţă cine e împărat. Din zece decizii politice pe care trebuie să le ia un om, nouă îi sunt impuse de împrejurări, indiferent care i-ar fi poziţia lui. Şi cu cât se află pe o poziţie mai înaltă, cu atât libertatea lui de decizie este mai limitată. E vorba de o piramidă, în vârful căreia se află împăratul, iar întreaga piramidă se roteşte, dar nu el este cel care se roteşte, ci ea se roteşte de la bază. Din afară, se pare că împăratul acţionează după cum doreşte. Dar acţiunile lui sunt dictate de cele 50 milioane de supuşi ai săi. Nouă acţiuni din zece ar trebui făcute de orice alt împărat exact aşa cum le face

acest Vespasian.»

Cele auzite nu-i făcură mare plăcere lui Iosif. Întrebă brutal: Vreţi să mă ajutaţi să dobândesc cetăţenia?» Reginus se depărtă de el, puţin cam dezamăgit. «Păcat! că nu poţi fi un partener serios într-o discuţie între bărbaţi», spuse. «Îi simt foarte mult lipsa colegului dumitale Iustus din Tiberiada.»

La urmă îi făgădui că îl va pregăti pe Vespasian pentru cele dorite de Iosif.

Acum când domnia sa părea asigurată şi când clipa plecării în Italia se apropia, Vespasian îşi zăvorea din ce în ce mai mult inima faţă de Orient. Era un mare ţăran roman, care, de la Roma, va aduce ordine în întreaga lume. Pământul lui se numea Italia, conştiinţa – Cenis. Se bucura că se întoarce. Se simţea puternic, bine înfipt pe picioarele sale. La Roma nu se aifla departe de proprietăţile sale sabine. În curând va putea adulmeca aerul bun al pământurilor sabine, îşi va vedea câmpiile, viile şi măslinii.

Mai mult decât oricând împăratul ţinea acum la ordine şi în viaţa sa particulară. Se ţinea pedant de planul stabilit pentru fiecare zi. În fiecare zi de luni postea, după cum îi prescrisese doctorul Hecateus. De trei ori pe săptămână, duminica, marţea, vinerea, întotdeauna după Ce mânca, i se aducea o femeie, de fiecare dată alta. În orele care urmau, era, de regulă, într-o dispoziţie foarte bună. Pentru audienţe fixate de Cenis în acele ore, ea cerea sume grase.

Tocmai era una din acele ore, anume într-o vineri, când, prin mijlocirea lui Reginus, Itâif fu primit de împărat. Împăratul fu bucuros să-ţi vadă evreul; îi plăceau experimentele de domesticire de tot felul. Acum, de pildă, va încerca să aclimatizeze pe proprietăţile sale sabine specii de fazani şi flamingo airicani, specii deosebite de lămâi şi pruni din Asia. De ce să nu-i acorde evreului

cetăţenia romană? Dar pentru asta tânărul va trebui să transpire mult. «Eşti foarte pretenţios, Flavius Iosefus,» îl mustră el pe gânduri. «Voi, evreii, sunteţi al naibii de exclusivişti. Dacă, de pildă, eu aş intenţiona: să aduc jertfe în templul vostru, sau dacă, aici, la Alexandria, aş vrea să mi se îngăduie să ascult când se citeşte din Cartea Sfântă, mi-aţi pune o mie de piedici. Ar trebui, cel puţin, să mă las circumcis, pe Jupiter şi pe Hercules, Dumnezeu mai ştie câte altele. Dar mie îmi ceri să-ţi dau cât ai clipi din pehi cetăţenia romană. Crezi că meritele dumitale în slujba statului sunt atât de mari?» «Cred», răspunse cu modestie Iosif, «că este un merit faptul de a fi fost primul care a declarat că dumneavoastră sunteţi omul oare va salva acest imperiu.» «Nu tfe dai prea mult în vânt după femei, ovreiaşule?» rânji împăratul. «Şi, fiindcă veni vorba, ce <face micuţa aceea? I-am uitat numele.» Căuta cuvintele arameice: «Fii blândă, porimbiţa mea, fii „drăguţă, fetiţo. „Ştii doar. Are vreun copil?««Da», spuse Iosif. «E cumva băiat?» «Da», spuse Iosif. «40 de lovituri», rânji împăratul. «Voi, evreii, sunteţi! itir-adevăr exclusivişti. Nimic nu-i prea ieftin pentru voi.»

Aşezat comod, îl privea pe Iosif, care sta în faţa lui în picioare, plin de: respect. «De fapt, n-ai niciun drept», spuse el, «să faci mereu aluzie la isprăvile dumitale din trecut. Mi se spune că alergi de-ţi scapără călcâiele după femei. Prin urmare, după propria dumitale teorie, ţi-ai pierdut cu totul înzestrarea.» Iosif tăcea. «Hai să mai vedem», continuă Vespasian, sforăind încântat, «dacă ţi-a mai rămas ceva din darul profeţiei. Dă-i drumul. Fă o profeţie, dacă îţi voi acorda sau nu cetăţenia.» Iosif şovăi foarte puţin, apoi se înclină adânc: «Mă folosesc de raţiune şi nu de darul profeţiei atunci când cred că un suveran înţelept! şi bun nu are niciun temei să-mi refuze cetăţenia.» «Ocoleşti un răspuns, alunecând ca un ţipar

evreule», insistă împăratul. Iosif văzu că cuvintele lui nu erau de-ai uns. Trebuia să găsească ceva şi mai bun. Căută înfrigurat, găsi. «Acum, când toţi au înţeles, cine este salvatorul, misiunea mea este împlinită. Am o misiune nouă.» împăratul făcu ochii mari. Privindu-l cu ochii săi arzători şi stăruitori, Iosif continuă îndrăzneţ, cu o hotărâre neclintită: «Mi se cere să nu mai dezvălui viitorul, ci trecutul.» încheie hotărât: «Voi scrie o carte despre faptlele lui Vespasian în Iudeea.»

Surprins, Vespasian ridică spre petiţionarul din faţa lui o privire aspră şi limpede.

— Se apropie mult de el, îi suflă în faţă respiraţia lui. «Hm, nu e o idee rea, tinere. Desigur, mi-l închipuisem altfel pe Homerul meu.» Cu mâna la frunte, Iosif spuse umil, dar plin de încredere: «Nu va fi o carte nevrednică de Maiestatea Voastră.» Văzu că ideea îl încântase pe împărat. Continuă cu înfocare, dezvelindu-şi pieptul şi implorând: «Daţi-mi cetăţenia. Ar fi o mare, o covârşitoare favoare, pentru care voi cânta în genunchi până la sfârşitul vieţii mele îşi din străfundul inimii un imn de recunoştinţă Maiestăţii Voastre.» Dezvăluindu-se cu totul, imploră pe un ton de confidenţă pătimaşă şi umilă: «Trebuie să am femeia aceasta. Nimic nu voi izbuti, dacă n-o am. Nu mă pot apuca de lucru. Nu mai pot trăi.»

Împăratul râdea. Răspunse, nu fără bunăvoinţă: «O iei năvalnic, evreule. Am băgat de seamă că tot ce faci, e plin de înverşunare. Răzvrătit, soldat, scriitor, agitator, preot, pocăit, curvâr, profet: ce faci, faci până la capăt. Spune-mi, de fapt, cum a rămas cu asta? Măcar îi trimiţi micuţei din Galileea destui bani? Să fii larg, evreule. Nu vreau ca fiul meu să sufere de foame.»

Iosif îşi pierdu dintr-odată umilinţa. Replică sfidător şi prosteişte: «Eu nu sunt zgârcit.» Vespasian miji ochii. Iosii se temu că în clipa următoare va izbucni furios, dar

nu-şi pierdu cumpătul. Împăratul însă se stăpâni. «Nu eşti zgârcit, tinere? Asta e o greşeală», îl certă el părinteşte. «O greşeală, care se va răzbuna imediat. Căci eu sunt zgârcit. Intenţionam să-ţi cer pent: u cetăţenie 100.000 de sesterţi. Dar acum îmi vei plăti mie aceşti 100.000 de sesterţi şi vei trimite, în plus, micuţei în Cezarea, alţi 50.000.» «Atâţia bani nu voi put; a strânge niciodată», spuse moale Iosif.

Vespasian veni spre el. «Trebuie să scrii o carte. O carte foarte promiţătoare. Pune-o amanet», îl sfătui el.

Iosif sta încremenit. Vespasian îl bătu uşor pe umăr şi rânji; «Capul sus, evreule. Peste şase sau şapte ani vom aduce din Cezarea la Roma băiatul şi ne vom uita la el. Dacă seamănă cu mine, vei primi cele 50.000 înapoi.»

Iosif nu-şi făcuse niciodată griji din pricina banilor. Este adevărat că terenurile sale din Oraşul nou al Ierusalimului fuseseră confiscate de masabeici; ¿dar când romanii vor potoli tulburările, ele îi vor fi înapoiate. Deocamdată trăia din leafa pe care o primea ca tălmaci şi funcţionar al secretariatului imperial. O parte din leafă o trimitea Marei. Cum mai tot timpul era oaspetele lui Titus, putea trăi la Alexandria fără prea mulţi bani şi chiar foarte confortabil. Dar nici vorbă să adune din propriile lui mijloace cei 150.000 de sesterţi pe care-i cerea împăratul.

Ar fi putut, la nevoie, să împrumute de la marii domni din comunitatea evreiască aceşti bani; dar se temea de bârfeli, de insultele pătimaşe şi patetice ale macabeicilor, de glumele grosolane ale celor cu sandale albe. Fantezia lui febrilă se şi pornise să vadă pe pereţii caselor desene în care era împerecheat în chip murdar cu tânăra Dorion. Nu, trebuia să caute o altă cale.

După o noapte întreagă, de gânduri amare, se hotărî să se ducă la Claudius Reginus. Editorul clătină din cap. «Nu pot să cred», spunea el cu încăpăţânare, «că inima

dumitaile măi crede în existenţa Templului. Altminteri nu ţi-ai putea arunca astfel cingătoarea de preot.» Iosif răspunse. «Inima crede în existenţa Templului, şi inima mea tânjeşte după egipteancă.» «Am fost de şase ori în Iudeea,» spuse Reginus. «Am fost de şase ori la Templu, desigur, numai în curtea neevreilor; şi >am stat în faţa porţii, care nu-i lasă pe necircumcişi să intre. Eu nu sunt evreu, dar aş sta pentru a şaptea oară în faţa acestei porţi.» «Veţi sta acolo», spuse Iosif. «Eu, poate», rânji Reginus. «Dar poarta va mai fi acolo?» «Vreţi să-mi daţi cei 150.000 de sesterţi?» întrebă Iosif. Reginus îi aruncă o privire neplăcut de înceţoşată, măsurându-l din cap până-n picioare: «Vino cu mine afară din oraş», propuse el. «Mă voi mai gândi acolo.»

Cei doi bărbaţi se duseră în afara oraşului. Ajunşi acolo, Reginus dădu drumul trăsurii şi porniră mai departe pe jos. La început Iosif nu-şi dădu seama unde se aflau. Apoi observă răsărind o clădire, nu prea mare, albă, cu un acoperiş în trei colţuri. Nu fusese niciodată aici, dar ştia din tablouri că acesta era mormântul profetului Ieremia. Răsărea din câmpul de nisip pustiu lucind strident în soarele orbitor, fără niciun fel de podoabe, apăsător. Înainte de amiază mulţi pelerini obişnuiau să viziteze mormântul acestui mare bărbat, care prevăzuse pieirea primului templu, şi-l plânsese într-un chip sfâşietor. Acum însă era după-amiază şi cei doi bărbaţi erau absolut singuri. Reginus se duse drept spre mormânt, iar Iosif îl urmă, stânjenit, prin nisip. La douăzeci de paşi de mormânt Iosii se opri; ca preot nu avea voie să se apropie mai mult de un mort. Reginus însă se duse mai departe şi, o dată ajuns, se ghemui pe pământ. În atitudinea celui ce jeleşte. La cei douăzeci de paşi depărtare Iosif aştepta să vadă ce va face sau ce va spune celălalt. Reginus însă nu spunea nimic, sta mai departe ghemuit, el, un om greoi

într-o poziţie incomodă, în nisip şi-n praful alb, legănându-şi uşor trunchiul mătăhălos. Încet Iosif pricepu că acest om jelea Ierusalimul şi Templul. La fel ca profetul, care zăcea îngropat aici, cu mai bine de şase sute de ani în urmă, pe vremea când Templul încă mai strălucea şi Iudeea era încă semeaţă, care propovăduise supunerea şi citise acele pasaje din ¡Cartea Sfântă, pline de cea mai adâncă jale pentru oraşul distrus, care mai străbătea totuşi în toată strălucirea sa, la fel stătea acum în nisip marele financiar, o grămadă de jale şi de nimicnicie, jelind fără cuvinte oraşul şi Templul. Soarele apuse, se făcu de-a binelea frig, dar Reginus încă mai zăcea ghemuit. Iosif sta în picioare şi aştepta. Îşi strângea buzele, se muta de pe un picior pe altul, îngheţa de frig, stătea în picioare şi aştepta. Era o neruşinare din partea acestui om să-l sileascâ să-l asiste cum jelea. Era, ¡cu siguranţă; o învinuire. Iosii se revoltă împotriva acestei învinuiri. Dar se afla aici din cauza banilor, nu putea spune nimic. Încetul eu încetul, gânduările lui se abătură de la acest om şi de la bani şi, fără voia lui, inima îi fu cotropită de plânsete –, le, rugile fierbinţi şi blestemele profetului, care zăcea îngropat aici, cele bine ştiute de toţi, citate mereu, cele mai arzătoare, mai dureroase pe care le strigase un om vreodată. Frigul devenea înţepător, gândurile lui erau din ce în ce mai amare, frigul şi gândurile îl ardeau şi îl goneau. Când, în sfârşit, Reginus se ridică, Iosif avu impresia că trebuia să-şi târască mai departe fiecare oscior în parte. Reginus nu spunea nici acum nimic. Iosii se strecura în urma lui ca un câine, faţă de celălalt şi chiar şi în propriii lui ochi se părea că e mic şi dispreţuit ca niciodată în viaţă. Odată ajunşi la trăsură, când Reginus îl pofti cu vocea sa obişnuită, unsuroasă, să se urce, Iosif refuză şi se întoarse pe drumul acela lung şi prăfuit, plin de amărăciune şi de chin.

A doua zi, Reginus îl pofti la el. Ca întotdeauna,

editorul era de o familiaritate puţin cam grobiană. «N-ai mai scris de mult», spuse el. «Aud de la împărat că ai de gând să scrii o carte despre războiul din Iudeea. Îţi fac o propunere, Flavius Iosefus. Dedică-mi mie această carte.»

Iosif făcu ochii mari. Cele spuse de Reginus erau formula uzuală a unei oferte de editare, şi, oricât de respingător îi era acest om, ţinea la judecata lui şi era mândru de această propunere. Norocul îi surâdea. Dumnezeu era cu el. Numai el era prilej de supărare pentru Iohanan Ben Sakkai, pentru împărat, pentru Claudius Reginus. Dar, la o adică, ei credeau în el şi-l sprijineau.

«Vreau să scriu această carte», spuse el. «Vă mulţumesc.»

«Banii sunt la dispoziţia dumitale», spuse Claudius Reginus, unsuros, puţin cam brutal.

După ce se văzu clar că Iosif îi va îndeplini condiţiile, tânăra Dorion îşi ţinu şi ea cuvântul, oricât de caraghioasă şi de neconceput părea această căsătorie. Se apucă cu, o energie debordantă de pregătirile necesare pentru căsătorie. Mai întâi „şi acesta fu lucrul cel mai greu, îi împărtăşi tatălui ei hotărârea pe care o luase. Făcu aceasta pe un ton prozaic, ca şi ¡cum era vorba de ceva lipsit de însemnătate, ca şi când ea însăşi se amuza de toată treaba. Timp de o fracţiune de secundă, pictorul Fabulus păru că nu înţelege despre ce e vorba. Apoi pricepu. Ochii săi rotunzi priveau speriaţi de pe chipul lui sever; dar nu se clinti din loc, strânse buzele, până ajunseră ca o dungă. Dorion îl cunoştea, nu se aşteptase ca el să înjure sau să blesteme, dar crezuse că va face doar o observaţie aspră, ironică. Dar văzându-l cum stătea cu buzele strânse, fără să scoată o vorbă. Înţelese că era mai rău decât se aşteptase. Ieşi din casă repede de tot, aproape fugind, luă cu ea pisica Immutfru, se duse la Iosif.

Suportă liniştită şi trufaşă formalităţile convertirii şi căsătoriei. Se mulţumi să spună cu vocea ei subţire de copil «da» şi «nu», după cum era cazul, împăratul tare ar fi vrut să celebreze căsătoria evreului lui cu egipteanca la fel de pompos cum făcuse, la timpul său, cu Mara. Titus i-ar fi organizat şi el lui Iosif o cununie fastuoasă. Dar Iosif refuză. În linişte şi fără nicio vâlvă se închiseră în căsuţa frumoasă din Canope, pe care Titus le-o cedase pentru perioada în care el se afla la Alexandria. Se mutară în catul de sus. Acesta era aranjat ca un cort, şi în acest cort rămaseră pentru prima oară împreună. Iosif simţea cumplit de tare că păcătuia unindu-se cu această femeie. «Să nu ţi-o iei de nevastă.» Dar păcatul era uşor şi dulce. Pielea fetei mirosea frumos ca lemnuil de santal, respiraţia ei părea aidoma aerului din Galileea primăvara. Dar, ciudat, Iosif nu ştia cum se numeşte. Sta cu ochii închişi şi nu putea să-şi amintească numele. Deschise cu mare greutate ochii. Ea era lângă el, înaltă, zveltă, arămie, ochii ei de culoarea mării erau mijiţi. Îi plăceau ochii ei, sânii, pântecul şi respiraţia ce scăpa printre buzele întredeschise, întreaga ei făptură, dar nu-şi mai putea aminti numele ei. Acoperişul era subţire, noaptea se făcea răcoare, pielea ei era netedă şi călduţă. O mângâie uşor de tot, la Alexandria mâinile lui deveniseră moi şi netede şi, cum nu mai ştia care-i e numele, îi şoptea în ebraică, în greacă, în arameică cuvinte de dezmierdare: dragostea mea, păstoriţa mea, mireasa mea, Janiki.

De jos urca spre ei uşor, gutural, monoton, cântecul slujitorilor ei egipteni, câteva note doar, mereu aceleaşi.

Căci aceşti oameni nu aveau nevoie să doarmă mult şi adeseori noaptea stăteau ghemuiţi şi nu oboseau cântând mereu cele câteva cântece. Cântau astfel, «O, iubitule, e aşa de plăcut, să merg la iaz şi să mă scald în faţa ta. La «să mă să-ţi arăt frumuseţea mea, cămaşa mea

din cel mai fin în imperial, când este umedă şi se lipeşte de trup.»

Iosif sta liniştit, lângă el soţia lui, şi se gândea, egiptenii ne-au silit să le construim oraşe, oraşele Piton şi Ramses. Egiptenii ne-au silit să zidim în zidurile caselor, de vii, primii noştri născuţi. Dar apoi fiica lui Faraon l-a scos pe Moise din apele fluviului şi, atunci când noi am plecat din Egipt, copiii au ieşit din ziduri şi erau vii. Mângâia pielea egiptencei.

Dorion îi sărută cicatricele de pe spinare şi de pe piept. Era un bărbat plin de vlagă, dar pielea îi era netedă ca cea a unei fete. Poate că aceste cicatrice ar putea fi vindecate după reţeta doctorului Scribon Largus. Dar ea nu vrea ca aceste cicatrice să dispară vindecate. Asta nu trebuie să se întâmple niciodată. El s-a ales cu aceste cicatrice numai de dragul ei, sunt un omagiu adus ei, trebuie să le păstreze.

Nu primiră pe nimeni, nici măcar servitorii, pe nimeni, toată ziua. Nu-şi spălară pielea, pentru ca niciunul din ei să nu piardă mirosul trupului celuilalt, nu mâncară nimic, pentru ca niciunul să nu piardă gustul celuilalt. Se iubeau, pe lume nu mai exista nimic în afară de ei. Ceea ce era în afara pielii lor, nu era în lume.

În noaptea următoare, înaintea zorilor, stăteau întinşi unul lângă altul, trezi, şi totul era foarte schimbat. Iosii se gândea: în tablourile revoltătoare ale tatălui ei, Dorion apărea împreună cu zeitatea ei care lingea străchinile şi fura lapte, şi era absolut străină. Mara fusese o lepădătură, Mara fusese lăsată de roman, dar ea nu-i era străină, nu i-a fost niciodată. Ea a născut un fiu, un bastard, firește. Dar când o îmbrăţişa pe Mara, îmbrăţişa o inimă care bătea. Şi ce îmbrăţişa acum, când ţinea în braţe această egipteancă?

Dorion sta întinsă, cu gura ei mare şi provocatoare

pe jumătate deschisă: printre dinţii ei unul şi unul, se simţea respiraţia ei uşoară şi proaspătă. De jos. Încet, urca cântecul monoton, gutural, al servitorilor egipteni. Acum cântau: «Când îmi sărut iubita şi buzele ei sunt. deschise, atunci inima mea se veseleşte chiar şi fără vin.» Din când în când, mecanic, îngâna şi Dorion aceeaşi melodie. Câte îi jertfise acestui om, acestui evreu, dar mulţumea zeilor, era foarte bine. S-a lăsat cumpărată potrivit dreptului iudaic cât se poate de caraghios şi cât se poate de vrednic de dispreţ şi mulţumea zeilor, era foarte bine. Şi-a renegat tatăl, cel mai mare artist al epocii, de dragul unui om care e mărginit şi orb şi nu este în stare să deosebească un tablou de o masă şi mulţumea zeilor, era foarte bine. Făcuse legământ cu absurdul demon din Ierusalim, în a cărui Sfânta Sfintelor este adorat un cap de măgar sau, poate, ceea ce ar fi şi mai rău, chiar nimic, iar dacă i-ar cere acestui om să-i aducă jertfe micuţei şi dragei ei zeităţi Immutfru, el ar râde, pur şi simplu, şi, cu toate acestea, mulţumea zeilor, era foarte bine.

Iosif o vedea stând întinsă, goală şi într-o atitudine de fetiţă mică-mică, iar faţa ei arămie era suptă de oboseala dragostei. Era palidă, trupul îi era rece, ochii aveau culoarea mării şi-i era foarte străină.

Veni o după-amiază strălucitoare. Dormiseră câteva ceasuri, erau proaspeţi, se văzură, se plăcură şi li se făcu o foame de lup. Au mâncat zdravăn, bucate de rând, pe care slujitorii le pregătiră după gustul lor, un terci din făină şi linte, o pastetă dintr-o suspectă carne tocată cu cuţitul, apoi băură bere. Erau mulţumiţi, împăcaţi cu sine şi cu soarta lor.

După-amiază cotrobăiră prin toată casa. Printre lucrurile lui Iosif. Dorion găsi câteva zaruri ciudate cu litere ebraice. Iosif căzu pe gânduri când ea îi arătă zarurile. El îi spuse că erau o amuletă aducătoare de

noroc, dar acum, dacă o are pe ea, nu mai are nevoie de ele. Hotărî în sinea lui să nu mai joace niciodată cu zaruri false. Chiar şi pentru Dorion jucase cu zaruri false, că”! n-a lăsat-o să înţeleagă că de dragul ei se lăsase biciuit? aruncă zarurile în mare râzând, sub privirile ei.

Vespasian îl ţinea foarte strict sub observaţie pe fiul său, iar doamna Cenis nu-l slăbea nici ea din ochi. Multe limbi şi mâini aveau de lucru pentru a-l împinge pe tânăr în locul bătrânului. Tânărul dovedea curaj şi sânge rece, trupele lui ţineau la el. Se înfrupta din el şi prinţesa aceea evreică, isterică, al cărei fanatism îşi promitea mai multe foloase pentru Iudeea de la tânărul prinţ, îndrăgostit până peste urechi, decât de la recele Vespasian. Împăratul vedea bine toate acestea. Găsea că e mai bine să spună lucrurilor pe nume. Adesea îl încuraja pe fiul său, calcula cât va mai trebui să aştepte acesta. Adesea ajungeau la centuri aprinse. Arătând că fratele său, pomicica de Domiţian, avea la Roma largi puteri depline, Titus insista ca şi el, la rândul lui, să aibă aici, în Orient, mai multe atribuţiuni. Tonul discuţiilor era aspru, tăios. Vespasian îl punea în gardă pe fiul său împotriva evreicei folosind cuvinte muşcătoare, ironice, părinteşti. Atunci când Antonius preacurvea cu egipteanca şi când a decăzut, avea cel puţin la activul său cucerirea Romei; el, Titus, nu cucerise până atiunci decât câteva viziuni de munteni în Gailileea şi n-avea deci de ce să pretindă să se strice pe lângă doamnele din Orient. Titus ricana. Declara că aplecarea spre doamnele din Orient nu-i veni brusc, din senin, ci o avea în sânge. Îi aminti tatălui său de Mara. Vespasian se bucură vizibil. Mara se numea târfa aceea. Acum ştia cum o cheamă. Îi uitase complet numele, iar evreul lui, Iosif, câinele, îl lăsase să orbecăiască zadarnic, atunci când vorbise cu el, nu de mult”.

De altfel, avea încredere în înţelepciunea fiului. N-o

să fie atât de prost, să năzuiască acum, cu şanse îndoielnice, spre putere, care va trebui să-i revină cu siguranţă în câţiva ani ca un fruct care s-a copt. Îşi iubea fiul, voi» să asigure dinastia, hotărî săi – aducă faimă fiului. În ce-l privea pe el, învinsese ceea ce era mai dificil în Iudeea. Îi va trece lui Titus rămăşiţa mai strălucitoare a misiunii.

Dar şi de data asta îi lăsă pe cei din preajma sa să aştepte cumplit de mult, înainte de a-şi anunţa hotărârea. Iarna din Alexandria era pe sfârşite. Odată cu terminarea iernii trebuiau reluate operaţiunile în Iudeea, dacă nu se voia ca acolo să eldste riscul unor serioase reculuri. Va duce împăratul însuşi la bun sfârşit, expediţia sau va însărcina pe cineva cu ea? De ce întârzia atâta?

Cam în acest timp Iosif fu chemat la împărat. Mai întâi Vespasian îl tachină după cum îi era felul. «Căsătoria dumitale este, desigur, fericită, evreule», spuse el. «Arăţi tras de tot şi nu prea cred că slăbitul ţi se trage de la contemplarea lăuntrică de la extaz.» Păstră mai departe tonul zeflemisitor, dar Iosif simţea că partea serioasă abia urma. «Cu toate astea», continuă el, «va trebui să-ţi mai asculţi o dată glasul interior. Asta presupunând că mai vrei să descrii cele petrecute în Iudeea. Acestea vor fi lichidate în lunile următoare. Dar desăvârşirea acţiunii de reprimare a răzvrătiţilor o voi lăsa fiului meu Titus. Depinde de dumneata dacă peste câtva timp vei veni cu mine la Roma sau dacă vei vrea să mergi cu Titus la Ierusalim.»

Pieptul lui Iosii se umflă. Hotărârea care era aşteptată cu o încordare atât de chinuitoare de ceilalţi, bătrânul i-o împărtăşea lui primul. Dar, în acelaşi timp, simţea ascuţit şi dureros cât de dură era hotărârea în faţa căreia îl punea împăratul. Să meargă în Iudeea ca să vadă el însuşi ceea ce încercase deja în faţa mormântului lui Ieremia? Să culeagă cu propriii lui ochi amărăciunea pieirii

oraşului său? Omul din faţa lui are din nou avea privire dură în ochii mijiţi. Ştie că e o hotărâre cumplită, îl cercetează, aşteaptă.

Există un lanţ interior care-l leagă de acest roman de când l-a văzut întâia oară. Dacă va merge la Roma, lanţul îi va lega şi mai strâns, omul acesta va asculta de cele spuse de el, iar el va urca şi va dobândi multe. Există un lanţ care-l leagă de egipteancă. Pielea ei e netedă şi arămie, mâinile sunt subţiri şi. arămii, pielea lui tânjeşte după ea. E gelos când ea mângâie cu mâinile ei subţiri şi arămii pisica Immutfru. Într-o zi nu se va mai putea stăpâni şi-i va omorî zeitatea ei, Immutfru, nu din ura idolatriei, ci din gelozie. Trebuie să plece de lângă egipteancă. Dacă mai rămâne mult lângă ea, decade. Ochiul său interior este aproape orb, iar inima lui e amorţită şi nu mai ajunge la spirit. El trebuie să se smulgă de lângă acest bărbat, căci dacă mai rămâne împreună cu el, va tânji tot mai mult! după putere. Iar puterea prosteşte şi glasul interior amuţeşte.

Puterea este încântătoare. Picioarele se ridică singure, atunci când ai putere. Pământul ţi se pare uşor, respiri adânc şi bine cu tot pieptul. Pielea lui Dorion este netedă şi arămie. Membrele ei sunt lungi şi delicatje şi totuşi ca ale unei fetiţe, iar păcatul săvârşit cu ea este uşor şi plăcut. Dacă va merge la Roma, va avea zile bune, căci îl va avea pe împărat şi nopţile vor fi şi ele bune, căci o va avea pe Dorion. Dar dacă merge la Roma, nu va apuca să vadă căderea oraşului, şi ţara sa şi lăcaşul lui Dumnezeu vor pieri fără ca nimeni să scrie despre toate acestea, se vor prăbuşi pentru totdeauna şi nimeni dintre urmaşi nu le va vedea sfârşitul.

Brusc se simte copleşit de un dor uriaş de Iudeea. Doreşte nebuneşte să fie acolo, să-şi umple ochii şi inima văzând cum măreţia albă şi aurie a templului este făcută

una cu pământul, cum preoţii sunt târâţi de păr şi cum splendidele lor veşmânt e azurii sunt sfâşiate, iar ciorchinele de aur de deasupra porţii topit, picurând într-o baltă de sânge şi noroi şi murdărie. Şi tot poporul lui se va prăbuşi odată cu templul în fum şi în crâncen măcel, o jertfă de fum pentru Domnul.

În feţele lor hăituite el pare să audă glasul hârâit al împăratului. «Aştept hotărârea dumitale, Flavius Iosefus.»

Iosif duce mâna ila frunte, se înclină adânc, după obiceiul evreiesc. Răspunde: «Dacă împăratul îngăduie, aş vrea să văd cu propriii mei ochi desăvârşirea acestei acţiuni. pe care a început-o împăratul.»

Împăratul zâmbeşte subţire, resemnat şi răutăcios; dintr-odată pare foarte băti în Ţine la evreul lui, i-a făcut ceva bine evreului. Acum evreul s-a hotărât, alegându-l pe fiul lui. Da, Titus e tânăr, iar el mai are zece ani de trăit, sau poate doar cinci, iar dacă soarta va zâmbi, poate chiar cincisprezece.

Dorion trăia pentru sine o viaţă liniştită în micuţa vilă din Canope, pe care le-o lăsase Titus. Iarna era o frumuseţe, Dorion se bucura prin toţi porii de prospeţimea aerului. Zeitatea Immutfru se înţelegea cu şoimul ei, iar păunul domestic păşea ţanţoş şi maiestuos prin încăperile micuţe. Dorion era fericită. Înainte trebuia să vadă mereu în preajma ei o mulţime de oameni; ambiţia tatălui ei o cuprinsese şi pe ea, trebuia să strălucească, să stea de vorbă, să fie admirată. Acum societatea lui Titus, care venea rar, era pentru ea o povară şi toată ambiţia ei se numea Iosif.

Gât era de frumos! Ochii lui erau atât de arzători şi vii, mâinile lui atât de delicate şi puternice, respiraţia lui proaspătă şi parfumată, era cel mai înţelept om din lume. Le povestea despre el animalelor ei. Cu vocea ei subţire, care nu era cu mult mai frumoasă decât cea a păunului ei,

le cânta vechi cântece de dragoste, pe care le învăţase de la doica ei. O, mângâie-mi coapsele, iubitule! Dragostea mea pentru tine îmi umple fiecare locşor din trupul meu, aşa cum uleiul sfânt pătrunde pielea. «Îl ruga mereu pe Iosif să-i spună strofele din Cântarea Cântărilor şi atunci când le-a învăţat pe dinafară, el a trebuit s-o înveţe vechi cuvinte ebraice, iar ea le repeta după el, fericită, cu o intonaţie stângace. Zilele, oricât de scurte erau, i se păreau lungi, iar nopţile, oricât de lungi, i se păreau prea scurte.

Va fi greu s-o fac să înţeleagă că voi pleca acasă şi pe ea o voi lăsa aici. Va fi pentru mine sfâşietor, dar am s-o fac imediat şi fără să şovăi.

Când îi spuse, mai întâi ea nu pricepu nimic. Când înţelese, păli, încet de tot, după cum îi era felul, întâi în jurul gurii, apoi paloarea urcă în obraji şi pe frunte. Apoi se prăbuşi în faţă, uşor, ciudat de lent şi fără zgomot.

Când îşi reveni, el se afla lângă ea şi-i vorbea cu multe menajamente. Ea îl privi, ochii ei ca marea erau tulburi şi sălbăticiţi. Apoi sumeţi buzele într-un mod care o urâţea şi-i spuse acele vorbe de ocară pe care le ştia, cele mai groaznice, egiptene, greceşti, latine, arameice. Era fiul unui sclav împuţit şi al unei curve leproase. Era făcut din toată putreziciunea lumii, cele opt vânturi adunaseră toate gunoaiele pământului ca să-l zămislească pe el. Iosii se uita la ea. Era urâtă aşa cum stătea acum ghemuit.a. răvăşită şi se năpustise asupra lui cu vocea ei tremurată. Dar el înţelegea aceasta bine. Îi era milă de el ca şi de ea, şi o iubea foarte mult. Apoi deodată ea se schimbă. Începu să-l dezmierde, chipul îi era rugător, delicat şi deznădăjduit. Îi repeta toate cuvintele de dragoste pe care i le spusese el, rugător, linguşitor, cu toată dăruirea şi disperarea.

Iosif nu spunea nimic. O mângâia uşor, iar ea zăcea

moale lângă el. Apoi, cu mare atenţie, încercă, pe departe, s-o facă să înţeleagă. Nu, nu voia s-o piardă. Ceea ce cerea el era greu şi anume ca ea, o fiinţă atât de plină de viaţă, să stea şi să aştepte, dar el o iubea şi nu voia s-o piardă şi o ruga să se înduplece. Nu, nu era laş şi nestatornic şi nici nu era lipsit de sensibilitate ca un butuc, aşa cum îi spusese ea. Era în stare să preţuiască o fiinţă atât de deosebită ca ea, s-o înţeleagă, s-o guste, să se umple de ea. S-o iubească. Nu va rămâne multă vreme departe de ea, cel mult un an.

«Asta este o veşnicie», îl întrerupse ea.

Şi dacă pleacă, continuă el grav, stăruitor, îndepărtându-i obiecţiile, o face nu mai puţin pentru ea decât pentru el însuşi. În ochii ei sclipi încordare, speranţă şi o uşoară suspiciune. Mângâind-o mereu, cu multă delicateţe, el îi explică planul lui, făcându-l cât mai suportabil pentru ea. El crede în puterea cuvântului, a cuvântului lui. Cuvântul lui va avea forţa de a cuceri ceva la care şi ea năzuieşte. Da, cartea lui îi va oferi locul şi rangul printre stăpâni, pentru care tatăl ei se zbătuse o viaţă întreagă în zadar. Ea protestă violent, dar părea destul de ademenită de acest gând. El îi vorbea uşor, fanatic, la ureche, la gură, la piept. Imperiul va porni din Orient, Orientului îi este menită dominaţia. Dar, până acum, Orientul a început-o într-un fel prea greoi, prea grosolan, prea material. Dominaţia şi puterea nu sunt acelaşi lucru. Orientul va da tonul în lume, dar nu din afară, ci din interior. Prin cuvânt, prin spirit. Iar cartea lui va fi o însemnată piatră de marcaj pe acest drum. «Dorion, fetiţa mea, dulcea mea, păstoriţa mea, nu vezi că între noi este o comunitate mai adâncă? Tatăl tău e aproape gata să-şi dea duhul văzând că romanii îl consideră un animal ciudat, un păun imperial sau un elefant alb. Eu, soţul tău, voi avea inelul de aur al aristocraţiei de rangul al doilea.

Tu, o egipteancă, dispreţuită de romani, eu, un evreu, privit de romani cu suspiciune, nelinişte şi ceva respect noi împreună vom cuceri Roma».

Dorion asculta, îi auzea cuvintele cu inima şi cu urechea, le înghiţea în sine. Asculta ea un copil căruia îi ştergi lacrimile, din când în câng îşi trăgea uşor nasul, dar îl credea, era doar atât de înţelept, iar cuvintele lui îi făceau mare plăcere. Tatăl ei nu făcuse toată viaţa lui altceva decât să picteze, asta era, desigur, ceva măreţ, dar iată că cel din faţa ei ridicase poporul său, dusese lupte, iar apoi îl convinsese el însuşi pe învingător că era legat de dânsul. Soţul ei, frumosul, puternicul, înţeleptul ei soţ, imperiul lui se întindea de la Ierusalim până la Roma, pentru el lumea este vinul pe care-l toarnă în propriul lui pocal: tot ce face este minunat.

Iosif o mângâie, o sărută. Ea – i soarbe respiraţia, mâinile, pielea şi, după ce el o posedă cu totul, ea este pe deplin convinsă. Oftează fericită, se ghemuieşte în el, se strânge ghem, cu genunchii îndoiţi ca pruncul în pântecele mamei, adoarme.

Iosif e treaz. A convins-o uşor, mai uşor decât se aşteptase. Lui nu-i va fi atât de uşor. Cu băgare de seamă îi desprinde braţele şi capul, ea murmură uşor, dar doarme mai departe.

El rămâne treaz şi se gândeşte la cartea sa. Cartea stă în faţa lui, mare, ameninţătoare, o povară o misiune şi totuşi ceva care îl face fericit. Cuvintele lui Vespasian în legătură cu Homer îl impresionaseră. Nu va deveni Homerul lui Vespasian şi nici al lui Titus. Îşi va cânta propriul popor, marele război al poporului său.

Dacă, într-adevăr, va fi amărăciune şi distrugere „atunci el va fi gura acestei amărăciuni şi distrugeri, dar de pe-acum nu se mai gândeşte la amărăciune şi distrugere, ci la bucurie şi perpetuare. Va mijloci el însuşi

pacea dintre Roma şi Iudeea, o pace bună, cu cinste, raţiune şi fericire. Cuvântul va învinge. Cuvânttul îi cere ca acum să meargă în Iudeea. O priveşte pe Dorion care doarme. Zâmbeşte, îi mângâie delicat pielea. O iubeşte, dar e tare departe de ea.

Întrevederea în cursul căreia Vespasian i-a împărtăşit lui Titus hotărârea sa de a-l însărcina cu încheierea campaniei în Iudeea a fost dură şi cordială. Vespasian şi-a apucat fiul pe după umeri, l-a condus în sus şi-n jos, i-a vorbit cu toată încrederea ca un bun tată de familie. Împuternicirile pe care i le-a cedat erau largi şi se extindeau asupra întregului Orient. În afară de aceasta i-a dat pentru Iudeea patru legiuni în loc de trei, cu care a trebuit să se mulţumească el însuşi. Plin de bucurie şi de recunoştinţă, Titus i se dezvăluia din toată inima. Nu năzuia, într-adevăr, să preia înainte de vreme tronul. Nu era stăpânit de pofta de putere a pomicicăi, el avea o inimă romană. Mai târziu, după o bătrâneţe fericită a lui Vespasian, să vină în fruntea unui imperiu bine rânduit, iată ce nădăjduia cu multă încredere şi nu era un nebun să lase un iteren atât de bun pentru a se arunca într-o mlaştină. Vespasian îl asculta mulţumit, îl credea. Îşi privea în faţă fiul. Această faţă, care, sub soarele verii iudaice, era maronie, devenise albă în timpul iernii din Alexandria, dar rămăsese pe placul armatei şi al mulţimii. Fruntea frumoasă, bărbia scurtă, aspră şi-i milităroasă, doar obrajii ce-i erau cam moi. Uneori în ochii tânărului creştea ceva tulbure şi smintit, care nu-i prea plăcea tatălui. Mama tânărului, Domiitilla, avusese şi ea, uneori, asemenea ochi; apoi făcea tot felul de prostii, crize de isterie şi, probabil că din această cauză cavalierul Capella, de la care îşi luase Vespasian nevasta, voise de pe atunci să scape de ea. În orice caz, băiatul nu e prost şi o s-o scoată la capăt cu ceea ce i-a mai rămas din misiunea

iudaică, mai cu seamă că Vespasian îi da cu el un şef de stat major deosebit de inteligent, pe Tiberiu Alexandru. Pe Jupiter şi Hercules! Totul ar merge bine, dacă tânărul s-ar ţine mai mult de bărbaţii decât de femeile din Orient.

În această atmosferă de intimitate, Vespasian a atacat cu mult tact vechea şi supărătoarea temă: Berenice. «Eu pot să înţeleg», începe el această discuţie între bărbaţi, «că această doamnă iudaică are mult farmec la pat, aşa cum nu găseşti la o femeie greacă sau romană». Titus ridică din sprâncene, acum arată exact ca un copilaş, vrea să-i răspundă ceva, vorbele îi rămân pe limbă, nu este în stare să-i spună tatălui că încă nu s-a culcat cu evreica; acesta ar revărsa asupra lui o întreagă cascadă de batjocură. Aşadar, Titus strânge buzele şi tace. «Eu recunosc», continuă bătrânul, «că orientalii ăştia au primit de la zeii lor anumite înzestrări pe care noi nu le avem. Dar, oredemă, nu sunt importante.» îi puse fiului mâna pe umăr, îi vorbi eu bunătate: «Vezi tu, zeii Orientului sunt bătrâni şi slabi. Dumnezeul nevăzut al acestor evrei, deşi le-a dat credincioşilor lui cărţi „bune, nu poate, de pildă, să lupte decât pe apă. N-a putut face nimic împotriva faraonului din Egipt decât să sloboade apele asupra lui şi chiar de la începutul domniei sale n-a fost în stare s-o scoată la capăt cu oamenii decât intrimiţând un potop cumplit asupra lor. Pe uscat e slab. Zeii noştri, fiule, sunt tineri. Ei nu cer atâtea mustrări de cuget ca cei orientali; sunt mai puţin rafinaţi, se mulţumesc cu daţiva boi şi porci şi un cuvânt de nădejde al unui bărbat. Sfatul meu este să nu te prea încurci cu evreii. Uneori e bine să ştii că pe lume mai există şi altceva în afară de gândurile din Forum şi de pe Palatin. Nu strică să te freci puţin de profeţii evrei şi de femeile evreice: dar, crede-mă, fiule, regulamentul militar roman şi manualul politic al împăratului Augustus sunt lucruri cu care ai să te descurci mai bine în viaţă

decât cu toate sfintele scrieri ale Orientului”.

Titus asculita în linişte. Multe din cele spuse de tatăl său erau corecte. Dar o vedea în minte pe prinţesa Berenice urcând treptele terasei şi în faţa pasului ei orice înţelepciune de stat romană se spulbera în văzduh. Dacă ea spune: „Lăsaţi-mfi timp, Titus, până vom fi în Iudeea şi până voi simţi sub tălpi pământul iudaic. Abia atunci mă voi lămuri ce pot să fac şi ce nu” – când spunea aceasta cu glasull. ei grav, tulburător, uşor răguşit atunci nicio voinţă romană de învingător şi împărat nu mai ajuta la nimic. Puteai să ai dominaţia asupra întregii lumi şi puterea de a arunca legiunile de la un capăt al pământului la altul: imperiul acestei femei era de multe generaţii mai legitim, mai imperial decât o dominaţie stabilă, fără strălucire. Tatăl lui era un om bătrân. Ceea ce se ascundea în soaţele acestor vorbe era teama. Teama că un roman nu va fi la înălţimea tentaţiilor din interiorul Orientului, a logicii sale mai rafinate, a moralei mai profunde. Dar Roma şi-a însuşit înţelepciunea greacă şi simţirea greacă. Acum era destul de pregătită pentru a înghiţi, fără nicio primejdie, simţirea iudaică şi înţelepciunea iudaică. În orice caz, el, Titus, se simţea destul de puternic pentru a le uni pe amândouă: obscuritatea şi profunzimea orientală cu spiritul dominator roman care mergea drept la ţintă, fără şovăire.

Vestea că Titus va încheia expediţia iudaică şi că împăratul se va întoarce în curând la Roma stârni senzaţie la Alexandria. Cei cu sandale albe răsuflară uşuraţi. Erau bucuroşi să scape de împărat şi, pe deasupra, de severul lor guvernator, Tiberiu Alexandru, şi erau satisfăcuţi, că, în sfârşit, neruşinata Iudee va fi atacată de patru legiuni. Vechea batjocură „evreul Apella” reînvie. Oriunde se arătau evreii, în urma lor se auzea: Apella, Apella. Dar apoi această batjocură fu înlocuită cu o alta, mai scurtă, mai dură, care se răspândi repede în tot oraşul, în Orient, în

lume. Hereas cel cu sandale albe o descoperise, tânărul acela pe care Iosif îl lovise odată cu unealta lui de scris Erau iniţialele formulei: Hierosolyma est perdita, Ierusalimul este pierdut. Hep, hep, răsuna acum oriunde apăreau evrei-Hep, hep, strigau în special copiii şi cuvintele se alăturau şi tot oraşul jubila strigând: Hep Apella, Hep Apella, Apella Hep.

Iosif nu se lăsă impresionat de acest strigăt. El, Berenice, Agrippa, generalul de origine evreiască Tiberiu Alexandru, erau speranţa evreilor şi oriunde apăreau erau salutaţi cu cuvintele: „Marin, Marin”. Radia de încredere în sine. Îl cunoştea pe Titus. Era cu neputinţă ca generalul Tiberiu Alexandru, al cărui tată adusese Templului cele mai frumoase ofrande, să admită ca acesta să fie distrus. Va fi o expediţie dură, scurtă. Apoi, Ierusalimul se va preda, ţara curăţată de Răzbunătorii ilui Israel va înflori din nou. El se şi consideră ca unul din primii oameni aparţinând fie administraţiei provinciei romane, fie guvernului de la Ierusalim.

Desigur, misiunea care sta în faţa lui era grea. El va fi un mijlocitor cinstit între evrei şi romani. Niciunul din partide nu va avea încredere în el. Dacă romanii vor suferi un eşec, îi va fi imputat, dacă iudeilor le va merge prost, de vină va fi el. Dar, ca totdeauna, nu va purta ranchiună nimănui şi va rămâne fără amărăciune, cu inima deschisă. „O, Iahve, dă-mi mai multă inimă, pentru a înţelege bogăţia lumii tale. O, Iahve, dă-mi mai mult glas, pentru a recunoaşte măreţia lumii tale». El va vedea, va simţi, iar acest război, stupiditatea lui, oroarea şi măreţia lui vor trăi mai departe prin urmaşi.

Iarna egipteană era pe sfârşite, trecuse şi perioada în care apele Nilului se umflă. Ploile, care făceau ca drumurile prin ţinutul mlăştinos spre Pelusium să fie şi mai greu de străbătut, încetaseră, armata din Nicopolis putea

fi transportată pe Nil în sus, pentru a o porni apoi în marş pe vechile drumuri din deşert spre Iudeea.

Conducătorii evreilor din Alexandria umblau ca întotdeauna mândri, cu pasul măsurat şi chipul liniştit; înăuntrul lor însă erau foarte frământaţi. Participaseră ei înşişi şi la mobilizare, făceau afaceri bune cu înarmarea şi aprovizionarea armatei. Mai erau şi foarte înverşunaţi împotriva răzvrătiţilor din Iudeea şi doreau din tot sufletul ca Roma să se urnească în sfârşit pentru a-i strivi pe aceşti răzvrătiţi. Dar o asemenea lovitură putea atât de uşor să-i atingă nu numai pe răzvrătiţi ci şi oraşul sau chiar Templul. Ierusalimul era cea mai puternică fortăreaţă a lumii, răzvrătiţii erau atât de orbiţi, încât ar fi fost în stare să se lase jupuiţi de vii, iar atunci când un oraş trebuie luat prin forţă, unde încetează violenţa şi cine poate s-o oprească?

Faţă de evreii din Alexandria, Roma se purta corect şi binevoitor. Războiul era dus împotriva rebelilor din provinciile Iudeii, nu împotriva evreilor din imperiu. Dar dacă cei de la cârma ţării făceau această distincţie, masele nu o făceau. Oraşul Alexandria trebuia să cedeze o mare parte a garnizoanei sale pentru expediţie. Evreii, deşi nu lăsau să se vadă aceasta, se temeau de un pogrom, aşa cum mai fusese unul cu patru ani în urmă. De aceea se străduiau cu atât mai mult să-i arate împăratului şi fiului său întreaga lor loialitate. Deşi mulţi din comunitate nu priveau cu ochi buni acest gest, Marele Maestru Teodor Bar Daniel dădu un banchet de rămas bun în onoarea prinţului Titus. Participară împăratul, Agrippa, Berenice, şeful statului major al lui Titus, Tiberiu Alexandru. Au fost invitaţi şi Iosif şi Dorion. Erau foarte gravi, de o paloare frapantă şi toţi se uitau la ei.

Aşadar, aproape o sută d-le persoane, evrei şi romani, adunaţi la această masă pentru a sărbători plecarea de a

doua zi a oştii întărite, numărând patru legiuni – a cincea, a zecea, a douăsprezecea şi a cincisprezecea – venite din Siria şi din Egipt, pentru a pune stăpânire pe trufaşa capitală a evreilor şi pentru a o umili pentru totdeauna. «Menirea ta, romane, este să guvernezi lumea, cruţându-i pe cei supuşi şi doborându-i pe răzvrătiţi». Astfel cântase poetul atunci când întemeietorul monarhiei supusese imperiul şi ei erau hotărâţi să-i împlinească zisa, romani şi evrei, s-o împlinească cu sabia şi cu cuvântul.

Ospăţul nu dură mult. Marele Maestru ţinu o scurtă cuvântare, la care răspunse Titus. Era în uniforma de gală de general, nu mai părea chiar atât de tinerel, ochii îi erau aspri, reci şi limpezi şi toţi observară cât de mult îi seamănă tatălui său. El vorbi despre soldatul roman, despre disciplina, blândeţea, asprimea şi tradiţia lui. «Alţii», spuse el, «au gândit mai profund, alţii au avut simţăminte mai frumoase: nouă zeii ne-au dat darul de a face la timpul potrivit ceea ce este potrivit. Grecul îşi are statuia lui, evreul cartea sa, noi avem tabăra. Ea este puternică şi mobilă, renaşite în fiecare zi, este un mic oraş. Ea este protectoarea celor supuşi, care respectă legea, şi groaza celor răzvrătiţi, care se împotrivesc legii. Îţi făgăduiesc, tată, făgăduiesc Romei şi ¡întregii lumi, că în talbăra mea va fi Roma, vechea Romă, aspră, aşa cum trebuie să fie şi blândă, aşa cum poate să fie. Nu va fi un război uşor, dar va fi un război serios, condus după modelul roman». Cele spuse de tânărul general nu erau numai cuvinte, ci erau sensul şi esenţa neamului său, bărbăţia, virtutea virilă, care făcuse din locuitorii micuţei aşezări de pe înălţimile Tibrului stăpânitorii Latiumului, ai Italiei, ai mapamondului.

Împăratul îşi asculta fiul cu plăcere şi aprobare; încât, mecanic, îşi freca piciorul cuprins de podagră. Nu, evreica nu-i va abate gândurile acestui tânăr. Şi privi cu un

mic zâmbet interior spre Berenice. Ea asculta, faţa ei smeadă şi îndrăzneaţă se sprijinea în palmă, imobilă. Era copleşită de tristeţe. Omul acesta uitase acum de-a binelea de ea o scosese din ultimul colţişor al inimii sale. Nu este altceva decât un soldat, a învăţat să înjunghie, să tragă, să omoare, să calce în picioare. Va fi greu să-i oprească mâna, atunci când o va ridica.

În sala luminată liniştea fu deplină în timp ce vorbea prinţul. Pictorul Fabulus se afla şi el acolo. Portretul prinţesei Berenice era gata. Dar prinţul nu voia să-l ia cu el şi aceasta însemna o mare confirmare a pictorului; căci, după cum spusese prinţul, tabloul era atât de viu, încât l-ar fi tulburat mereu când s-ar fi aflat în apropierea lui, iar el avea de dus acum o expediţie şi nu are nevoie de asemenea stări tulburi. Pictorul Fabulus îmbătrânise, capul îi era şi mai sever, iar corpul şi mai slăbit. Privea ţintă înaintea lui, fără să vadă, aşa cum îi era obiceiul, dar aaceastă orbire aparentă era pură înşelătorie. Omul care îmbătrânise în aceste săptămâni vedea foarte bine. Vedea sutele de feţe, romani, stăpânitori, care porneau să îmblânzească sdiavii leproşi, şi evrei, cei îmblânziţi, care lingeau mâna stăpânilor. Pictorul Fabulus era zgârcit la vorbă, nu se pricepea la cuvinte, dar era un maestru, pricepea şi fără cuvinte ce se ascundea în spatele acestor feţe, oricât de impenetrabile păreau. Îl vedea pe imperatorul Tiberiu Alexandru, stând la masă, rece şi elegant, el care reuşise pe deplin ceea ce el, Fabulus, se străduise în zadar o viaţă întreagă să obţină şi vedea cum acest bărbat aspru, inteligent şi puternic nu era fericit. Nu, cu siguranţă că niciunul dintre aceşti evrei nu era fericit, nici regele şi nici Claudius Reginus, şi nici Marele Maestru. Fericiţi şi mulţumiţi cu sine şi cu soarta [lor nu erau decât romani. Nu erau profunzi, înţelepciunea şi frumuseţea nu însemnau nimic pentru ei. Drumul lor era

drept şi simplu. Era un drum anevoios şi foarte lung, dar aveau picioare zdravene şi inimi viteze: mergeau pe drumul lor până la capăt. Aveau dreptate evreii Şi calculul egiptenii şi grecii de aici, din sală, să-i sărbătorească acum ca pe nişte stăpâni.

Vedea şi chipul celui la care alergase fiica lui, mizerabilul, câinele, lepădătura, în braţele căruia se aruncase ea Dar ia te uită, nu era chipul unui mizerabil, ci al unui luptător, carie s-a împotrivit multă vreme pulterii, a dobândiit clarviziune şi se adaptează, care recunoaşte puterea, dar cu o mlie de rezerve abile, al unui luptător care înţelege, dar nu se supunie. Pictorul Fabulus nu se pricepe la literatură, nici nu vrea să ştie nimic de ea, o urăşte, e înverşunat pe încăpăţânarea Romei de a-i ţine la preţ pe literaţi, nu şi pe artişti. Numai pictorul Fabulus se pricepe la chipuri. Îl vede pe Iosif ascultându-l pe Titus care vorbeşte şi ştie că acesit om, cu care se culcă fiica sa, mizerabilul, câinele, va pleca şi îl va însoţi pe Tiitus şi va privi cum piere oraşul său şi va descrie acest sfârşit. Vede toate acestea în spatele chipului bărbatului. Şi, de îndată ce Titus îşi încheie cuvântarea, se duce la Iosif, şovăind puţin, fără gravitatea şi fermitatea lui obişnuită. Dorion îl vede, se teme de ce va urma. Dar nu se întâmplă nimic. Pictorul Fabulus îi spune lui Titus, iar vocea sa nu este atât de sigură ca altă dată: «Vă doresc noroc, Flavius Iosefus. Ia cartea pe care vreţi s-o scrieţi despre război».

A doua zi, la Nicopolis, Iosii se urca pe lunga corabie care îi va purta în susul Nilului. Cheiul e plin de soldaţi, Lăzi, cufere, bagaje. Nu sunt îngăduiţi decât puţini civili, căci, din porunca conducerii armatei, despărţirea se făcuse în Alexandria. Unul singur ţinuse să-l însoţească neapărat pe Iosif până la Nicopolis: Claudius Reginus. «Deschide-ţi larg ochii şi inima, tiniere», spusese el când Iosif urcase pe corabie, „pentru ca ceea ce vei scrie să fie o carte mare. O

sută cincizeci de mii de sesterţi sunt un avans fără egal».

Puţin înainte de a se urca pe corabie, Titus porunci să se instaleze din nou posturile de semnalizare prin focuri, care urmau să vestească Romei căderea Ierusalimului şi pe care Vlespasian le desfiinţase.

Cartea a cincea

IERUSALIM

De la 1 Nisan, pe drumurile Iudeii începură să se arate pelerinii, care mergeau la Ierusalim pentru a jertfi mielul pascal la altarul lui Iahve şi a cinsti în oraşul sfânt Cina cea de taină. Era război civil, drumurile erau pline de tâlhari şi de soldaţi, dar «neînţeleşii» nu renunţaseră la pelerinajul de Paşti. Veneau toţi bărbaţii peste treisprezece ani, câte unul sau în convoaie mari. Cei mai mulţi veneau pe jos, încălţaţi, cu un toiag pe umăr, cu „burduful plin cu apă şi plosca de corn pentru merinde. Unii veneau călare pe asini, pe cai, pe cămile, bogaţii în trăsuri sau în lectică. Cei foarte bogaţi îşi aduceau cu ei şi copiii şi soţiile.

Veneau aici din Babilon pe calea regală, mare şi largă. Veneau din sud, pe drumurile proaste de ţară. Veneau pe cele trei drumuri strategice bune făcute de romani. Treceau scrâşnind din dinţi pe lângă stelele zeului Mercur înălţate de-a lungul acestor drumuri, plăteau scrâşnind din dinţi taxele mari pentru drumuri şi poduri. Dar se înseninau apoi imediat şi mergeau mai departe veseli, aşa cum scrie la lege. Seara îşi spălau picioarele, se ungeau, rosteau formula de binecuvântare, se bucurau la vederea templului şi a oraşului sfânt, de plăcerea mielului pascal, fără meteahnă, nu mai mare de un an şi neapărat de parte bărbătească.

Dar în urma pelerinilor veneau românii. Patru legiuni complete, pregătite de luptă, apoi contingentele de vasali, în total o sută de mii de oameni. La 2 aprilie, 10 Nisan după calculul evreiesc, ei au pornit din Cezarea, pe 25 şi-

au făcut tabără la Gabatsaul, următoarea localitate mai mare de lângă Ierusalim.

Trecând în rânduri de câte şase, soldaţii ocupau toată lăţimea străzii, împingându-i pe pelerini pe drumurile de ţară. Altminteri nu aveau nicio treabă cu pelerinii. Îi prindeau doar pe cei care aveau eşarfa cu iniţialele macabeilor. Pelerinii se scuturau ca de friguri când vedeau cum se târa spre oraş şarpele uriaş al legiunilor. Poate că vreunul mai şovăia o iclipă, dar nu se întorceau din drum, grăbeau pasul „neînţeleşii" aceştia. Privind într-o parte, plini de teamă, îşi făceau loc mai departe, în cele din urină totul semăna mai mult cu o fugă. Şi când, la 14 Nisan, o zi înainte de sărbătoare, ziua Cinei cea de taină, ultimii pelerini ajunseră în oraş, atunci porţile se închiseră; căci în spatele lor, pe înălţimi, apăruseră avangărzile romane.

Întotdeauna faptul că Ierusalimul nu era prea strâmt pentru pelerinii care veneau de Paşti trecuse drept una din cele zece minuni cu care Iahve îşi binecuvântase poporul lui Israel. În acel an, înghesuit între zidurile sale, cu legăturile cu satele din jur tăiate, care altminteri mai puteau oferi şi ele adăpost, oraşul gemea de lume. Dar pellerinilor nu le păsa de înghesuială. Ei umpleau spaţiile uriaşe din sălile şi curţile templului, admirau splendoarea Ierusalimului. Aduseseră cu ei bani, se îmbulzeau prin bazare. Se loveau unii de alţii ¡fără supărare, îşi făceau loc unul altuia plini de bunăvoinţă, se tocmeau bine dispuşi cu neguţătorii, le făceau cunoscuţilor daruri. În această lună Nisan Iahve îi salvase pe evrei din mâinile egiptenilor. Îi priveau pe romanii icare se apropiau cu mirare şi curiozitate, dar fără teamă. Simţeau sub picioare pământul sfânt. Erau la adăpost, erau fericiţi.

Titus şi domnii din alaiul lui se opriseră pe colina Belvedere. La picioarele lor, scăldat în soare, brăzdat de ponoare adânci, zăcea oraşul.

Văzând acum pentru prima oară vestitul Ierusalim răzvrătit, prinţul gusta frumuseţea oraşului. Acesta privea în sus spre el, alb, semeţ, de pe colinele lui cutezătoare, în spate, un peisaj întins şi pustiu, multe culmi golaşe, povârnişurile acoperite cu cedri şi pini, văile cu ogoare, terasele de măslini, viile, Marea Moartă lucind în depărtare: în faţă însă era oraşul care gemea de lume, abis dacă mai rămânea loc pentru străzile lungi, fiecare palmă de pământ era locuită. Şi ajşa cum peisajul liniştit se vărsa în oraşul plin de freamăt, tot astfel oraşul trepidant se vărsa, la rândul lui, în albul şi auriul de dincolo, în patrulaterul Templului, care, deşi puternic, pluteşte în aer nesfârşit de diafan şi pur. Da, cele mai înalte puncte ale Ierusalimului, fortul Antonia şi acoperişul Templului, sunt mult mai jos decât locul unde se află Titus şi, cu toate acestea, el şi calul său par lipiţi de pământ, în timp ce oraşul şi Templul plutesc în aer uşor şi de neatins.

Prinţul remarcă frumuseţea oraşului. În acelaşi timp, ochiul lui de soldat vede că este inabordabil. Din trei părţi râpe. Totul împrejmuit de un zid „iriaş. Şi dacă acesta e cucerit, oraşul mai are un al doi, ea zid, Oraşul de Sus al treilea, iar Templul pe colina sa înaltă şi abruptă şi Oraşul de Sus, pe colina sa, sunt iarăşi două fortăreţe de sine stătătoare. Numai dinspre nord, acolo unde se află el acum, terenul coboară fără a pătrunde adânc în oraş şi în Templu. Dar acolo zidurile /şi forturile sunt foarte puternice. Ele privesc în sus, spre el, trufaşe, sfidătoare. Simte o poftă nebună să pună la pământ aceste palate mari, provocatoare, să-şi croiască drum prin foc şi spadă prin zidurile groase până în trupul acestui oraş ostil.

Prinţul face cu capul o uşoară mişcare de îngrijorare, Simte aţintită asupra sa privirea lui Tiberiu Alexancâru. Titus ştie că imperatorul este cel mai bun soldat al epocii, cel mai de nădejde stâlp al Casei Flavienilor. Îl admiră pl

acest om; figura lui cutezătoare, mersul lui elastic îi amintesc de Berenice. Dar în prezenţa lui, el se simte ca un şcolar, superioritatea curtenitoare a imperatorului îl copleşeşte.

În ciuda anilor săi, imperatorul are o ţinută frumoasă pe armăsarul său arab. Chipul prelung, cu nasul ascuţit, e împietrit, priveşte în jos spre oraş. Ce plin de meandre e totul. e o nebunie ce fac aceşti oameni cu serbările lor de pe «rini, atât de numeroşi, încât par presaţi ca peştii săraţi Fusese mulţi ani guvernator la Ierusalim, cunoaşte lucrurile. Cum să-i poţi aproviziona pe aceşti sute de mii de oameni, timp mai îndelungat? îşi închipuie aceste căpetenii, domnii aceştia Simon Bar Giora şi Iohan din Ghişala, că vor scăpa aşa de repede de el? îşi închipuie că vor putea, cu cei douăzeci şi patru de mii de oameni ai lor să alunge sute de mii? Se gândeşte la artileria lui, la berbecii legiunii 10, în special la „Iulius cel gros”, această minunată maşină de lovit modernă. Bătrânul şi încercatul soldat priveşte aproape cu milă oraşul.

Între zidurile lor, oamenii aceştia, care nu se mai învaţă minte, se luptă mereu între ei. Se urăsc unii pe alţii mai mult decât îi urăsc pe romani. În acel stupid război civil al lor şi-au ars uriaşele lor provizii de cereale, în galeriile Templului Iohan şi-a instalat artileria împotriva lui Simon. Liniştită, puţin cam obosită, familiară, salutând, privirea imperatorului alunecă de-a lungul patrulaterului Templului. Propriu său tată meşteşugise podoabele de metal ale celor nouă uşi interioare, aur, argint, aramă de Corint, valorând cât încasările din biruri ale unei întregi provincii. Cu toate acestea, chiar tatăl său, Marele Maestru al evreilor din Alexandria, admisese ca el, Tiberiu Alexandru, să renunţe încă de copil la iudaism. Pentru aceasta îi era recunoscător înţeleptului său tată. Este o nebunie criminală să te excluzi singur din domeniul plin de

măsură şi de sens al culturii greceşti.

Priveşte cu un mic zâmbet ironic la secretarul şi tălmaciul prinţului, care se uită cu o expresie consternată în jos, spre oraş. Acest Iosefus le vrea pe amândouă deodată, iudaismul şi elenismul. Ajşa ceva nu se mai poate, dragul meu. Ierusalim şi Roma. Isaia şi Epicur, aşa ceva nu se poate. Fiţi amabil şi hotărâţi-vă pentru una sau pentru alta.

Lângă el, regele Agrippa păstrează obişnuitul său zâmbet politicos pe chipul frumos, puţin cam gras. I-ar fi plăcut mai mult să fi venit aici ca pelerin decât în fruntea a cinci mii de călăreţi. De patru ani n-a mai văzut oraşul, de când poporul acesta stupid îl izgonise după marea sa cuvântare pacifistă. Acum, acest admirator pătimaş al construcţiilor priveşte cu multă dragoste şi cu un profund regret în jos, spre Ierusalim, care s-a întins alb şi harnic spre coline. El însuşi a construit mult aici. Atunci când cei optsprezece mii de muncitori de la Templu terminaseră construcţia şi rămăseseră fără pâine, el îi pusese să pietruiască din nou tot oraşul. Acum macabeicii îi siliseră pe unii dintre aceşti constructori să se facă soldaţi. Pe unul din ei, un oarecare Fanias, îl făcuseră chiar arhiereu spre batjocura aristocraţilor. Ce-au făcut din casele sale, din Palatul lui Irod, vechiul palat al macabeilor. Este greu ca inima şi chipul să-ţi rămână liniştite la vederea acestor lucruri.

Împrejur lucrează soldaţi. În timp ce, pe înălţimi, nemişcaţi, ofiţerii superiori nu scot o vorbă, în vântul slab răsună sapele şi cazmalele soldaţilor. Îşi ridică tabăra, nivelează terenul în vederea asediului, umplu o groapă, sapă alta. Împrejurimile Ierusalimului sunt o unică grădină mare. Doboară măslinii, pomii fructiferi, retează viile. Culcă la pământ vilele de pe Muntele Măslinilor, magazinele fraţilor Hanan. Fac tot ţinutul una cu

pământul. Solo adaequare, una cu pământul, acesta este termenul tehnic. Toate acestea trebuie făcute la începutul unui asediu, este o regulă elementară, orice învăţăcel în arta ducerii războiului o deprinde prima. Regele evreu stă pe calul său într-o atitudine frumoasă şi degajată, chipul îi străluceşte puţin cam obosit, e ca întotdeauna tăcut. Acum are patruzeci şi doi de ani. Întotdeauna a spus „da” la toate câte sunt în lume, deşi aceasta e plină de barbarie şi prostie. Astăzi îi vine greu.

Iosif este singurul care nu-şi poate ascunde impresiile. La fel văzuse odată, din Iotapat, cum legiunile închideau inelul împresurării. Ştie că o rezistenţă n-are nicio şansă. Creierul lui lucrează pentru cei în mijlocul cărora se află. Dar inima sa este lângă ceilalţi, trebuie să facă un efort pentru a suporta zgomotul ciocanelor, sapelor, cazmalelor, cu care soldaţii transformă într-un pustiu strălucitoarele împrejurimi ale oraşului.

Un vuiet uriaş răzbate dinspre zona Templului. Caii tresar nervoşi. «Ce este asta?» întreabă prinţul. «Este magrefa, trâmbiţa cu o sută de tonuri», explică Iosif. «Se aude până în Ierihon.» «Zeul vostru Iahve are un glas puternic», recunoaşte Titus.

Apoi, în cele din urmă el întrerupe tăcerea lungă, stânjenitoare. «Ce credeţi, domnilor?» şi vocea lui e răsunătoare, aproape ca un scrâşnet, mai degrabă o poruncă decât o întrebare. «Cât timp ne va lua? Eu cred că, dacă totul merge bine, trei săptămâni, dacă merge prost, două luni. În orice caz, la sărbătoarea cailor, din octombrie, aş vrea să fiu înapoi la Roma.»

Trei comandanţi de oşti îşi împărţiseră până acum dictatura în Ierusalim. Simon Bar Giora stăpânea Oraşul de Sus, lohan din Ghişala Oraşul de Jos şi partea cea mai sudică a zonei Templului, doctorul Eleazar Ben Simon centrul acestei zone, casa Templului şi fortul Antonia. În

această zi dinaintea sărbătorii Paştelui, când pelerinii se îndreptau în cârduri spre Templu pentru a-i jertfi lui Iahve mielul lor, Eleazar nu a îndrăznit să le interzică să intre în curţile interioare. Dar Iohan din Ghişala strecurase printre pelerini mulţi soldaţi de-ai să-i şi aceştia, o dată ajunşi în zona Templului, în faţa uriaşului altar pentru jertfe îşi aruncară de pe ei hainele de pelerini, se arătară înarmaţi, măcelăriră pe ofiţerii lui Eleazar, iar pe el însuşi îl luară pirzonier. Punând astfel stăpânire pe toată zona Templului, Iohan din Ghişala îi propuse lui Simon Bar Giora să lupte de-acum înainte împreună împotriva duşmanului din faţa zidurilor, îl invită în cartierul lui general, palatul principesei Grante, ca să se ospăteze cu mielul pascal. Simon primi.

Aşadar, către seară, Iohan stătea, mic, şiret şi mulţumit, între aripile deschise ale porţii casei principesei Grante şi-şi aştepta fostul duşman de moarte şi noul tovarăş de arme. Simon trecu pe lângă străjile lui Iohan, care îi dădură onorul, şi urcă treptele casei. Atât el, cât şi însoţitorii lui erau înarmaţi. Preţ de o clipă lucrul acesta îl supără pe Iohan, căci el n-avea arme, dar se stăpâni imediat. Făcu, cu respectul cuvenit, aşa cum cerea tradiţia, trei paşi îndărăt, se înclină adânc şi spuse: «Mulţumesc din inimă, scumpul meu Simon, că ai venit.»

Intrară. Casa principesei Grante, o prinţesă transiordaniană, aranjată pe vremuri cu mare pompă, era acum devastată, o cazarmă. În timp ce zornăia alături de Iohan prin sălile pustii, Simon Bar Giora îşi măsura cu ochii săi înguşti şi căprui însoţitorul. Omul acesta, Iohan, îi făcuse mult rău, pusese să i se răpească nevasta pentru a stoarce de la el unele concesii, se încăieraseră ca fiarele sălbatice, iar el îl urăşte. Cu toate acestea simte respect pentru şiretenia celuilalt. Poate că Iahve nu-i va ierta acestui Iohan că, în faţa altarului său făcut din piatră

necioplită, pentru că fierul nu trebuie să-l atingă, el scoase de sub veşmintele de pelerin săbiile dosite; dar era îndrăzneţ, viclean, curajos. Morocănos, dar plin de respect, păşeşte alături de Iohan.

Mielul fu fript de-a dreptul pe foc, aşa cum cerea legea, animalul întreg, picioarele şi măruntaiele aşezate deasupra. Spuseră rugăciunile, povestirile prescrise privitoare la fuga din Egipt, mâncară cu poftă mieluşelul, mâncară azimă nedospită, potrivit datinii şi apoi ierburi amare, ca să-şi amintească de amărăciunea robiei în ţara Egipt. De fapt, toate plăgile cu care Iahve lovise Egiptul erau puţin cam caraghioase în comparaţie cu plăgile ce le reveniseră chiar lor, iar. armata romanilor era, cu siguranţă, mai cumplită decât cea a egiptenilor. Dar, ce să-i faci? Acum stăteau împreună în aceeaşi încăpere, destul de împăcaţi. Vinul era şi el ¡bun, era un vin de Esşcol, le încălzea inimile lor săltăticite. Simon Bar Giora sta, e drept, grav, dar ceilalţi erau mulţumiţi.

După ce mâncară, se adunară la un loc, băură împreună ultimele patru pocale de vin prescrise. Apoi cele două căpetenii trimiseră afară femeile şi oamenii lor şi rămaseră singuri.

«Aţi vrea să-mi lăsaţi mie şi oamenilor mei o parte din armele voastre» începu, după un timp, Simon Bar Giora acea discuţie serioasă, neîncrezător, cerând mai în ult decât rugând. Iohan se uită la el. Erau amândoi traşi la faţă, neîngrijiţi, amărâţi din cauza numeroaselor cazne, trude şi dezamăgiri. Cum se poate să fii atât de tânăr şi atât de ursuz? se gândea Iohan. Nu sunt nici trei ani de când în jurul omului acesta strălucea un nimb ca în jurul templului. «Puteţi lua toate armele mele», spuse el cu sinceritate, aproape delicat. «Eu nu vreau să rezist în faţa lui Simon Bar Giora, ci în faţa romanilor.» «Vă mulţumesc», spuse Simon şi acum, în ochii lui înguşti şi

căprui, lucea ceva din vechea, pătimaşa încredere. «E o seară de Paşti bună, în care Iahve a deschis pentru mine inima dumneavoastră. Vom apăra Ierusalimul, iar romanii vor fi zdrobiţi». Sta, zvelt şi drept, în faţa rotofeiului lohan şi se vedea bine că era foarte tânăr.

Mâna noduroasă de ţăran a lui lohan din Ghişala se juca cu cupa mare de vin. Era goală şi mai mult de patru cupe nu era voie să se bea. «Nu vom apăra Ierusalimul, dragă domnule Simon, frate», spuse el. «Nu romanii, ci noi vom fi zdrobiţi. Dar e bine că există bărbaţi cu o asemenea credinţă ca dumneavoastră.» Şi îl privi prietenos, cu bunătate.

«Ştiu», spuse pătimaş Simon, «că Iahve ne va da victoria. Şi credeţi şi dumneavoastră, lohan. Altminteri de ce aţi fi început acest război?» lohan se uită atent la eşarfa cu iniţialele macabeilor. «Nu vreau să mă socotesc cu dumneata, frate Simon», spuse el împăciuitor, «de ce credinţa mea de la Ierusalim nu mai este tot atât de fermă ca în Galileea.» Simon se stăpâni. «Să nu mai pomeneşti de sângele şi focul care au fost între noi», spuse el. «Nu dumneata ai fost de vină şi nici eu n-am fost. De vină au fost aristocraţii şi doctorii.» «Ei», spuse confidenţial lohan dându-i un ghiont, «i-aţi făcut să plătească scump pentru asta. Săreau domnii doctori în antereele lor lungi ca dansatori pe frânghie sirieni. Bătrânul arhiereu Anan, care, în înaltul Sfat îşi dădea nişte aere de parcă era Dumnezeu Iahve la mânie, zăcea mort şi gol şi murdar, nu era nicio plăcere să te uiţi la el. Ăsta n-o să vă mai dea a doua oară afară din Sala Pătrată». «Ei», spuse Simon şi de data aceasta şi pe faţa lui muncită trecu un mic zâmbet, «nici voi, lohan, n-aţi fost mai blânzi. Felul cum le-aţi venit de hac ultimilor fii de arhierei aristocraţi şi cum apoi l-aţi ales prin tragere la sorţi pe muncitorul de la construcţii Fanias ca arhiereu şi cum i-aţi pus apoi pe flăcăii aceia

proşti şi nerozi să celebreze ceremonia învestiturii şi tot restul mizeriei, astea n-ar putea fi date ca pildă într-o singură lecţie de viaţă cucernică.» Iohan rânjea. «Să nu spui nimic împotriva arhiereului meu Fanias, frate Simon”, spuse el. „Este puţin cam greoi, recunosc, dar e un om de treabă şi e un muncitor, nu un aristocrat. Este de-al nostru. Şi, la urma urmei, a fost alesul sorţii”. „N-aţi dat şi voi o mână de ajutor la tragerea la sorţi?” întrebă Simon. „Suntem din acelaşi ţinut”, râse Iohan. „Gherasa ta şi Ghişala mea nu sunt departe una de alta. Vino, frate Simon, compatriotule, sărută-mă”. Simon şovăi o clipă. Apoi deschise braţele şi se sărutară.

Apoi, spre miezul nopţii, făcură un tur pe afară, pentru a inspecta zidurile şi străjile. Adesea se împiedicau de pelerini care dormeau; căci casele erau neîncăpătoare şi sub toate porţile şi pe toate drumurile zăceau pelerini, uneori sub corturi primitive, adesea doar acoperiţi cu mantalele lor. Noaptea era plăcută, în aer plutea gros o duhoare amestecată de oameni, fum, lemn, carne prăjită, pretutindeni se vedeau urme ale războiului civil, în jurul zidurilor se afla duşmanul, străzile Ierusalimului nu erau un pat comod. Dar pelerinii dormeau bine. Era noaptea ocrotirii şi, la fel ca odinioară egiptenii, acum Iahve îi va arunca în mare pe romani, oameni, cai şi care. Simon şi Iohan se străduiau să păşească încet şi făceau adesea ocoluri largi ca să nu trezească pe cineva care dormea.

Şi unul şi altul aveau curiozitatea oamenilor de meserie care se interesează de măsurile de apărate luate de fiecare. Găsiră peste tot ordine şi disciplina, se auzeau strigătele străjilor, aşa cum trebuia.

Se crăpa de ziuă. De dincolo de ziduri răsunară semnalele romanilor. Dar apoi, dinspre Templu, veni acel vuiet uriaş, cu care se deschide poarta spre Lăcaşul sfânt şi sunetul puternic al magrefei, care anunţa începerea

slujbei la Templu şi el acoperi semnalele romanilor.

Legiunile se puseră pe săpat, dinspre ziduri se trăgea asupra lor şi ele răspunseră. De câte ori vâjâiau ghiulele grele ale romanilor, se auzea monoton strigătul arameic al străjilor: «Vine ghiuleaua», râzând, soldaţii se băgau în adăposturi.

Din Turnul Psefiyius, Simon şi Iohan urmăreau lupta care începea. «O să fie o zi bună, frate Iohan», spuse Simon. «O să fie o zi bună, frate Simon», spuse Iohan.

Ghiulelele romanilor veneau, albe, vâjâind, vizibile de la depărtare. Se striga «Vine ghiuleaua» şi soldaţii râdeau şi se aruncau la pământ. Dar apoi veniră ghiulele care nu mai erau vizibile, pe care romanii le vopsiseră. Ele măturară de pe ziduri un grup de apărători, şi acum nu mai râse nimeni.

La 11 mai sticlarul Alexas plecă din casa care servea drept locuinţă şi prăvălie în strada Producătorilor de alifii, pentru a se duce la tatăl său, în Oraşul nou. Noaptea trecută, cu toată rezistenţa opusă, romanii îşi aduseseră berbecii la poalele zidurilor şi tot Oraşul nou era zguduit de loviturile înăbuşite ale lui Tulius cel gros”, cel mai mare berbec al lor. Acum Alexas trebuia să reuşească să-şi convingă tatăl să fugă luând cu el pe-ai lui şi tot ce avea mai bun din Oraşul nou, care era în pericol, la el, în Oraşul de Sus.

Nahum Ben Nahum era aşezat pe perne, cu picioarele încrucişate, în faţa prăvăliei sale, sub marele ciorchine de sticlă. Erau pe-acolo ceva cumpărători, se târguiau pentru o operă de artă din sticlă aurită, un Ierusalim de aur, o podoabă pentru părul femeilor. Mai la o parte, netulburat de tocmeală, doctorul Nitai îşi mormăia clătinând din cap, veşnica litanie a principiilor sale. Nahum Ben Nahum împinse fără o vorbă cumpărătorii. Aceştia plecară în cele din urmă, nehotărâţi.

Nahum se întoarse spre fiul său: «O să vină din nou, treburile o să meargă. În cel mult o săptămână scrisoarea de comandă cu pecete se va afla la arhivă”. Barba pătrată a lui Nahum era îngrijită, obrajii aveau ca întotdeauna o culoare plăcută, vorbele lui erau pline de încredere. Dar Alexas îi simţea neliniştea ascunsă. Dacă tatăl său se prefăcea că treburile merg la fel ca înainte, acum, auzind bubuiturile lui Iulius cel gros”, trebuie să recunoască clar că tot oraşul nou, casa lui şi fabrica lui sunt în primejdie, în câteva săptămâni, poate chiar câteva zile, aici, unde acum stau de vorbă liniştiţi, vor apărea romanii. Tatăl trebuie să înţeleagă aceasta şi să se mute la el. Nu trebuie decât să facă câţiva paşi şi acolo, pe ziduri, va vedea ce treabă fac maşinile romanilor.

În acest timp, Nahum Ben Nahum îşi vedea liniştit de pălăvrăgeala lui optimistă. Nu ar fi o nebunie şi o crimă, dacă, cedând insistenţelor fiului său, ar fugi din oraş înaintea sărbătorii Paştelui? Niciodată n-a fost un sezon mai bun decât acesta. Nu este, oare, o binecuvântare că, deocamdată, pelerinii nu pot ieşi din oraş? Nu le rămâne altceva de făcut decât să umble toată ziua prin magazine şi bazare. Mare noroc că nu s-a lăsat tulburat de palavrele fiului.

Alexas îl lasă pe tatăl său să vorbească. Ap; şi, liniştit şi stăruitor, reia atacul: «Acum şi cei din fortul Fasael recunosc că nu mai pot apăra zidul exterior. Pe străzile Fierarilor şi Croitorilor o mulţime de magazine s-au închis. Toţi s-au mutat în Oraşul de Sus. Fii om cu judecată, stinge cuptorul şi vino la mine”.

Tânărul Efraim veni spre ei. Se porni imediat împotriva fratelui său: „Vom apăra Oraşul nou”, se aprinse el. „Ar trebui să fii denunţat în fortul Fasael. Eşti mai rău decât ăla cu faţa gălbejită”. Cel cu faţa gălbejită era un profet, care chiar şi acum îşi mai bătea joc de macabeici,

sfătuindu-i să treacă la negocieri şi supunere. Alexas zâmbi sinistru: „Aş fi vrut să am puterea şi cuvintele celui cu faţa gălbejită”.

Nahum Ben Nahum mângâia, dând din cap, părul des şi foarte negru al fiului său mai mic. Dar, în acelaşi timp, cântărea în fundul sufletului cuvintele fiului mai mare, ale înţeleptului. Loviturile lui „Iulius cel gros” se auzeau, într-adevăr, înspăimântător de monoton. Era adevărat şi că mulţi locuitori ai Oraşului nou se înghesuiseră în Oraşul de Sus, mai sigur. Nahum văzuse cu propriii lui ochr aceasta, iar faptul că Răzbunătorii lui Israel, actualii stăpâni ai oraşului, admiteau aceasta, însemna ceva. Căci Răzbunătorii lui Israel erau foarte aspri. Prea aspri, după cum găsea sticlarul Nahum Ben Nahum. Dar asta n-o spunea cu glas tare. Macabeicii aveau urechi fine şi Nahum

Ben Nahum văzuse adesea cum ei duseseră în fortul Fasael, ca prizonieri, sau chiar îi puseseră la zid pentru a-i executa pe unele cunoştinţe ale lui, cetăţeni onorabili care spuseră câteva vorbe nesocotite.

Nahum se întoarse spre doctorul Nittai:. „Fiul meu Alexas ne sfătuieşte să ne ducem sus, la el, în Oraşul nou. Fiul meu Efraim declară că Oraşul nou va fi apărat. Ce-avem de făcut, doctore şi maestre?” Uscăţivul doctor Nittai îşi aţinti asupra lui ochii lui înguşti, plini de patimă. «Toată lumea e o cursă şi o capcană», spuse el, „numai în templu este siguranţă”.

În această zi sticlarul Nahum nu se putu hotărî. Dar în ziua următoare îşi îmbracă vechea sa haină de lucru dintr-o singură bucată, n-o mai purtase de ani de zile, mulţumindu-se să se târguiască cu cumpărătorii. Aşadar, acum scoase vechea haină de lucru, o îmbrăcă şi se aşeză pe vine în faţa cuptorului. Fiii şi ajutoarele sale stăteau în jurul lui. După tipicul vechi, pe care fiul său Alexas îl

abandonase de mult pentru atelier, el luă cu lopata masa Huidă şi subţire de nisip de Belus care se topise în cuptor, smulse cu un cleşte o bucată şi formă cu mâna o cupă frumoasă, rotuândă. Apoi porunci să se stingă cuptorul mare, oval, care arsese decenii de-a rândul. Privea cum se stingea şi rostea formula care se spune atunci când afli de o moarte: „Fii lăudat, tu, Iahve, dreptule judecător”. Apoi îşi luă soţia, fiii, ajutoarele, robii, caii, asinii şi ce avea mai bun prin casă şi porni spre Oraşul de sus, la casa fiului său Alexas. „Cine umblă după primejdie, o păţeşte. Cine aşteaptă prea mult, de la acela Iahve îşi ia mâna. Dacă vrei să ne faci loc, vom locui în casa ta până când vor pleca romanii”. Ochii sticlarului Alexas îşi pierdură expresia lor tulbure, îngrijorată. Pentru prima oară după ani de zile, arăta proaspăt, la fel ca tatăl său. Se dădu respectuos trei paşi înapoi, duse mâna la frunte şi spuse plecându-se adânc: „Vrerile tatălui meu sunt şi vrerile mele. Casa mea smerită este fericită când tatăl meu intră în ea”.

După trei zile romanii luară zidul exterior. Jefuiau Oraşul nou, devastau magazinele şi atelierele croitorilor.

ale fierarilor, potcovarilor, olarilor, fabrica sticlarului Nahum. Făcură tot cartierul una cu pământul, pentru a putea apropia şanţurile şi maşinile lor de cel de al doilea zid.

Sticlarul Nahum Ben Nahum îşi mângâia barba sa deasă, pătrată şi neagră, în care acum apăruseră câteva fire cenuşii, clătină din cap şi spuse: «Când vor pleca romanii, vom face un cuptor mai mare”. Dar când fu singur, ochii lui frumoşi se tulburară, toată fiinţa lui exprima îngrijorare, semăna foarte mult cu fiul lui, Alexas. „Ah şi oi”, se gândea. „Fabrica de sticlă a lui Nahum era de o sută de ani cea mai bună din tot Israelul. Doctorii mi-au îngăduit să-mi scurtez barba pe care Iahve mi-a dăruit-o lungă şi frumoasă, pentru ca să n-o pârlesc de la masa

clocotindă, iar doctorul Nittai a trăit de pe urma fabricii de sticlă a lui Nahum. Şi unde este acum fabrica de sticlă a lui Nahum? Se prea poate ca macabeicii să fie curajoşi şi cu frica lui Dumnezeu. Dar binecuvântarea lui Iahve n-o poate avea o Faptă prin care fabrica de sticlă a lui Nahum este distrusă. Trebuia să se ducă tratative. Fiul meu, Alexas, a spus mereu asta. Trebuia să se ducă tratative. Dar, din păcate „toate astea nu pot fi spuse cu glas tare, căci odată te şi vezi dus în fortul Fasael".

În acest timp, preţurile alimentelor crescuseră foarte mult în oraşul Ierusalim. Alexas cumpăra tot ce putea să găsească. Tatăl său, Nahum, clătina din cap. Fratele său, Efraim, îi asalta cu o vorbărie pătimaşă pentru că vedeau totul în negru. Dar Alexas cumpăra întruna, orice alimente putea găsi. O parte din aceste provizii le ascunse şi le îngropă.

La 30 mai romanii atacară cel de al doilea zid. Această victorie o plătiră cu mari pierderi în oameni şi material; căci Simon Bar Giora apărase zidul cu înverşunare şi iscusinţă. Timp de o săptămână, romanii au stat zi şi noapte cu arma în mână.

Titus le acordă oamenilor săi epuizaţi o pauză. În acest timp împărţi soldele, organiză o paradă şi înmână solemn ofiţerilor şi trupelor distincţiile meritate.

De când plecase din Cezarea îşi interzisese s-o vadă pe Berenice. Nici măcar frumosul tablou al pictorului Fabulus nu şi-l pusese în cort, temându-se ca prezenţa ei în tablou să nu-l sustragă de la misiunea lui de soldat. Acum îşi acordă şi lui o abatere şi o destindere şi o rugă, printr-un curier rapid, să-i facă o vizită.

Dar chiar din clipa în care porni călare în întâmpinarea ei, ştiu că procedase greşit. Numai departe de această femeie gândurile îi erau clare şi ferme, numai atunci era un bun soldat. Dar cum apărea în faţa lui,

gândurile i se împrăştiau. Chipul ei, parfumul ei, pasul ei, uşoara răguşeală a glasului ei grav îl făceau să-şi piardă cumpătul.

În dimineaţa de 3 iunie, având-o pe prinţesa Berenice lângă el, Titus trecu trupele în revistă. Defilară departe de bătaia armelor asediaţilor, dar totuşi destul de aproape ca să fie văzuţi. Legiunile se perindau în rânduri de câte şase, complet înarmate, cu săbiile trase. Călăreţii îşi duceau de căpăstru caii frumos împodobiţi. Stindardele sclipeau în soare, cât vedeai cu ochii numai au şi argint. Pe zidurile Ierusalimului, cei asediaţi asistau la spectacol. Tot zidul din nord, acoperişurile colonadelor şi chiar ale Templului, erau pline de oameni, care stăteau pe vine în plin soare, privind forţa, numărul, strălucirea duşmanului.

După defilare, Titus împărţi decoraţiile. Se făcu mare economie de steguleţe, lăncii, lanţuri de aur şi de argint. Dintre cei o sută de mii de oameni ai armatei asediatoarenici măcar o sută n-au fost decoraţi. În special sărea în ochi unul, un ofiţer inferior, centurionul Pedan, din primul manipul al primei cohorte a legiunii 5, un om îndesat, de vreo cincizeci de ani, cu o faţă spâns. roşcovană, blond uşor încărunţit. Deasupra nasului său obraznic, cu nări largi, avea un ochi albastru lucitor şi unul mort. de sticlă. Centurionul Pedan purta de pe-acum cea mai înaltă distincţie pe care o putea dobândi un soldat, coroana de iarbă, pe care nu imperatorul, ci armata i-o acorda şi p. a se acorda acelor oameni, a căror vitejie şi tact salvase de la primejdie întreaga armată. Centurionului Pedan i se împletise coroana din ierburile de pe un platou înalt armenesc, o regiune în care el, sub comanda generalului Corbulon, prin viclenie şi sânge rece scosese corpul său armată din încercuirea forţelor superioare ale părţilor. Cu obrăznicia, curajul său nebun, limbajul grobian, dar inteligent, centurionul Pedan era favoritul

armatei.

Lanţul de onoare pe care i-l înmâna Titus nu era ceva foarte important. Primul centurion al celei de a cincea legiuni rosti alene formula uzuală de mulţumire. După care adăugă cu o voce piţigăiată, care se auzea până departe: „O întrebare, imperatore. Aveţi şi dumneavoastră păduchi? Dacă nu terminăm curând, o să aveţi precis şi dumneavoastră. Dacă vreţi să-i faceţi o favoare centurionului Pedan, luaţi înapoi lanţul şi îngăduiţi-i să fie primul care să arunce torţa aprinsă în gaura împuţită, în care l-au ascuns aceşti evrei scârboşi pe dumnezeul lor". Prinţul simţi cât de încordată aştepta Berenice răspunsul lui. Spuse cu greutate: „Ceea ce se va întâmpla cu Templul hotărăşte tatăl meu, împăratul. În rest, nimeni nu se va bucura mai mult decât mine să-ţi înmânez o a doua distincţie". Se necăji pentru că nu fusese în stare decât de un răspuns atât de jalnic.

Iosif primi şi el o decoraţie, o mică medalie ce se purta pe platoşă. „Primeşte, Flavius Iosefus", spuse Titus, „mulţumirile generalului şi ale armatei". Frământat de sentimente contradictorii, Iosif nu-şi lua ochii de la placheta mare, de argint, pe care i-o întindea prinţul. Reprezenta capul meduzei. Cu siguranţă că Titus voise să-i facă o plăcere, luându-l printre puţinii, pe care-i decorase, şi pe el, evreul. Însă îşi dădea atât de puţină osteneală să-l înţeleagă, încât alesese tocmai pentru el un cap de meduză, reprezentarea interzisă nu numai a unui chip omenesc, ci şi un simbol de idolatrie. Între evrei şi romani nu era posibilă înţelegerea. Cu siguranţă că prinţului, care-i era binevoitor, nici nu-i dăduse prin minte că pentru evreu o asemenea medalie însemna mai mult jignire decât distincţie. Iosif era. foarte trist şi încurcat. Dar se stăpâni. „Eu sunt acela", răspunse respectuos, potrivit uzanţei, «care. trebuie să mulţumesc generalului şi armatei. Mă voi

strădui să fiu vrednic de această decoraţie”. Luă decoraţia. Berenice sta semeaţă, cu chipul ei cutezător împietrit. Pe zid, cap în cap, evreii priveau fără o vorbă sub soarele arzător.

În timpul acesta prinţul se simţea cuprins din ce în ce mai mult de o profundă nemulţumire. Ce dorise cu această paradă? Berenice ştia tot at. Îl de bine ca şi el ce era armata romană. Felul trufaş în care i-o prezentase era lipsit de tact, era o barbarie. Şi evreii ăştia care stăteau pe ziduri, pe acoperişuri, care se înghesuiau cu miile, priveau, tăceau. Dacă ar fi strigat, dacă şi-ar fi bătut joc. Dar tăcerea lor era o dezaprobare mai profundă. Şi Berenice nu scosese o vorbă în tot timpul defilării. Această tăcere evreiască îl tulbura pe Titus.

Încurcat şi nemulţumit, avu o idee. Va întreprinde o nouă şi serioasă acţiune de mediere. Ca o introducere la o asemenea acţiune, parada lui capătă sens şi logică. Comandantul unei asemenea armate îşi poate îngădui să invite adversarul la tratative, fără ca aceasta să i se pară un semn de slăbiciune.

Desigur, o asemenea hotărâre nu-i cade bine., Tatăl său încă mai ţine la ficţiunea că nu ar fi vorba de o expediţie militară, ci de o măsură poliţienească. Dar aceasta nu este şi părerea lui, a lui Titus. El şi armata sa întrevăd ca răsplată şi încununare a eforturilor lor triumful lor la Roma, un spectacol strălucitor, glorios. Dar dacă acţiunea sa se va încheia printr-o învoială, s-a zis cu triumful. Cu toate acestea, el nu se află aici pentru cauza sa. Roma duce o politică de amploare. Va face propunerea de mediere.

Odată luată această hotărâre. Titus se luminează. Acum parada lui a dobândit un sens, prezenţa acelei femei are şi ea un sens. Privirea şi glasul prinţului devin juvenile, pline de încredere. Se bucură de soldaţii lui, se bucură de

acea femeie.

Întâlnirea romanilor cu evreii avu loc în apropierea turnului Psefinus, în bătaia armelor evreilor. Romanii pe valurile taberei lor, evreii pe zidurile oraşului urmăreau întâlnirea delegaţilor lor. Purtătorul de cuvânt al romanilor era Iosif, purtătorul de cuvânt al evreilor era doctorul şi maestrul Amram, prietenul din tinereţe al lui Iosif. Evreii păstrau într-un mod penibil între ei şi Iosif distanţa de şapte paşi, când vorbea el feţele lor rămâneau împietrite. Nu-i adresară niciodată cuvântul, ci se adresară de fiecare dată celor doi însoţitori romani ai săi.

Stăteau pe pământul gol şi ars de soare. Iosif nu crânarmat. Se pregătise cu ardoare să-i aducă la raţiune pe cei din oraş. Zi de zi se chinuiseră să-i arate ura lor. Adesea i se aduceau bile de plumb şi alte proiectile ale asediaţilor pe care era scrijelită inscripţia în arameică: «Loveşte-l pe Iosif.» Tatăl lui, fratele lui zăceau în închisorile fortului Fasael şi erau chinuiţi cumplit. El nu dădea atenţie la nimic. Se scuturase de toată amărăciunea din inimă. Postise „se rugase ca Iahve să dea cuvântului său putere.

Îl ardea pământul sub picioare când începu să vorbească. Sări în sus, sta, slab cum era, în plin soare, ochii şi mai arzători decât de obicei din cauza postului şi voinţei de a convinge. Vedea în faţă chipul impenetrabil, sălbăticit al doctorului Amram. Nu mai auzise nimic de Am + ram de când se afla la Iotapat, ştia doar că el fusese cel care ceruse blestemarea lui. Nu era un semn bun că evreii trimiseseră ca partener tocmai pe acest camarad de studii, care-l iubea şi ura cu – aceeaşi patimă. Ca întotdeauna, propunerile făcute de Iosif sunt deosebit de blânde. Raţiunea cere ca ele să fie cântărite. Conjurându-i cu o logică ascuţită, stăruitoare, Iosif le vorbea trimişilor evreilor. Romanii, le explica el, se obligă să restabilească

în ţară starea dinainte. El garantează viaţa tuturor persoanelor civile din oraşul asediat, autonomia serviciului la Templu. Singura lor pretenţie este ca garnizoana să se predea la voia învingătorului. Iosif încerca să-l convingă pe doctorul Amram în cântecul monoton, în formulele disputelor teologic-juridice care le erau familiare de pe când studiau împreună. „Ce aveţi de pierdut dacă predaţi oraşul? Ce aveţi de câştigat dacă n-o faceţi? Predaţi oraşul şi atunci salvaţi populaţia civilă, Templul, slujirea lui Iahve. Dar dacă oraşul va trebui să fie luat cu asalt, atunci totul e pierdut, armata, populaţia, Templul. Poate că vă spuneţi că armata nu e mai vinovată decât voi, nu a făcut decât să vă împlinească voinţa. Se poate. Dar nu trimiteţi în pustiu şi capra şi-i puneţi în spinare toate păcatele? Trimiteţi armata la romani, faceţi să ispăşească doar unii, nu toţi”. Îi vorbea doctorului Amram cu patimă, implorându-l. Înaintă spre el, dar acesta se dădu înapoi, păstrând distanţa de şapte paşi.

Apoi, când Iosif termină de vorbit, doctorul Amram le comunică pe un ton de gheaţă romanilor contrapropunerile evreilor. Ar fi preferat să fi vorbit în arameică, dar nu voia să vorbească cu Iosif, aşa că vorbi în latină. Ceru retragerea liberă a garnizoanei, onoruri pentru căpeteniile lor Simon Bar Giora şi Iohan din Ghişala, garanţia că niciodată trupe romane nu vor mai călca în Ierusalim. Erau pretenţii de o uriaşă duritate, evident menite să saboteze tratativele.

Încet, într-o latină chinuită, mascată în învelişul unor condiţii la obiect, stupiditatea revoltător de neruşinată apăru pe chipul încrâncenat al lui Amram. Stând pe pământ, Iosif asculta chinuit de tristeţea neputinţei sale. De pe ziduri îi priveau multe chipuri. Unul dintre ele, îndărătnic, fanatic, cu nişte ochi dementi, îl chinuia în mod deosebit pe Iosif, îl paraliza, era ca o parte din zid, tot atât

de bine puteai vorbi pereţilor. I se păru că mai văzuse undeva acest chip. Aşa erau chipurile din Galileea când priveau în sus, într-o admiraţie neroadă. Poate că tânărul era unul dintre cei care atunci îi strigaseră: Marin, Marin.

Legatul Paulin mai încercă să spună câteva cuvinte prietenoase şi pline de miez. „Să nu ne despărţim aşa, domnilor”, se rugă el. „Mai faceţi-ne şi o altă propunere, care ar putea fi luată în consideraţie”.

Doctorul Amram se sfătui puţin în şoaptă cu cei doi însoţitori ai săi. Apoi, continuând în latina lui greoaie, politicos, dar foarte tare, spuse: «Bine, mai avem şi o altă contrapropunere. Predaţi-ne oamenii pe care noi îi considerăm vinovaţi şi atunci noi vă acceptăm condiţiile”. «Ce fel de oameni?” întrebă neîncrezător legatul Paulin. «Este vorba”, răspunse doctorul Amram, „de bărbatul

Agrippa, mai înainte rege al evreilor, femeia Berenice, mai înainte prinţesă în Iudeea, şi de bărbatul Flavius Iosefus, mai înainte preot de gradul întâi”. „Păcat”, spuse legatul Paulin, şi domnii romani se întoarseră dând să plece.

În această clipă de pe zidul oraşului se auzi un strigăt strident: „Loveşte-l pe Iosif!” şi odată cu strigătul veni şi săgeata. Iosif încă mai văzu cum, pe zid, arcaşul era tras jos. Apoi se prăbuşi. Fusese tânărul cu chipul stupid, fanatic. Săgeata îl atinsese pe Iosif numai în partea de sus a braţului. Mai mult emoţia decât rana îl aruncase jos.

Prinţul Titus era foarte amărât din cauza jalnicului rezultat al acţiunii de mediere. De vină era femeia, din cauza ei făcuse acest pas prostesc. Ea îi luase limpezimea gândurilor, îi strâmbase linia sa dreaptă. Acesta era prilejul de a termina, cu Berenice.

Care era condiţia ei? Dacă atunci când romanii vor intra în Ierusalim, crângul din Tecoa va fi neatins, atunci Titus îmi poate face un pat nupţial din lemnul pinilor mei.

Condiţia ei e îndeplinita. Că el va lua Ierusalimul, aici nu mai încape nicio îndoială. Îi dăduse centurionului Valens, comandantul din Tecoa, misiunea de a tăia trei pini din crâng. Diseară patul poate fi gata. Astăzi va cina singur cu Berenice. Nu mai vrea să mai aştepte. Trimise oameni să aducă patul.

Se dovedi că patul nu era acolo. Crângul de pini din Tecoa nu mai exista, misiunea prinţului n-a putut fi îndeplinită. Nu dăduse el un ordin clar ca acel crâng să fie cruţat? Da, centurionul Valens primise acest ordin, dar apoi, când lemnul pentru şanţuri şi întărituri nu mai era suficient, imperatorul Tiberiu Alexandru dăduse un contraordin. Centurionul Valens şovăise, întrebase din nou. Nu putea invoca dispoziţia scrisă a imperatorului de a doborî crângul în ciuda primului ordin.

Aflând toate acestea, chipul prinţului se schimbă înspăimântător. Faţa pură, aspră de soldat se transformă în figura unui băiat care spumegă de furie. Îl chernă la ei pe Tiberiu Alexandru, urlă, răcni. Cu cât prinţul îşi pierdea mai mult cumpătul, cu atât mai rece devenea imperatorul. El explică politicos că un decret semnat de toate autorităţile în drept, ba chiar şi de prinţ, interzicea sub pedepse aspre, procurarea de lemn disponibil. Nevoile războiului treceau înaintea celor personale. În expediţiile pe care le mai condusese până atunci respectase întotdeauna această lege şi nu admisese niciodată excepţii. Prinţul nu mai ştia ce să spună. Omul acesta avea dreptate şi îi era silă, îi era silă de sine însuşi, O durere cumplită îi strângea ca într-un cleşte capul, de la tâmple până la ceafă. Totul se învârtea în jurul lui. O iubeşte pe Berenice. Trebuie să termine odată cu povestea asta; o va face.

Berenice trecea prin tabăra din Ierusalim, frumoasă şi liniştită ca întotdeauna. Dar sub liniştea ei era numai revoltă. Numărase zilele pe care le petrecuse în Cezarea

fără Titus. Nu voia să recunoască, dar el îi lipsise. De când preluase comanda armatei, nu mai este acel tânăr binevoitor cu figura de copil, ci este un bărbat, generalul, dominat de misiunea pe care o avea. Ea îşi spuse că de dragul Ierusalimului se afla aici, dar ştia că este o minciună.

O pornise încântată când Titus a chemat-o în tabără. Dar când a văzut întinderile din jurul Ierusalimului, ale Ierusalimului ei, bucuria ei s-a topit. Împrejurimile acelea splendide pustiite ca de lăcuste, livezile, măslinii, viile, casele de ţară, prăvăliile bogate de pe Muntele Măslinilor rase la pământ, totul înspăimântător de gol, neted şi pustiu. Atunci când asistase în tribună la paradă, lângă comandantul romanilor, i se păruse că zeci de mii de oameni de pe ziduri şi de pe acoperişurile Templului nu priveau decât la ea, acuzator.

Trecuse prin experienţe cumplite, nu era sentimentală, era obişnuită cu mirosul taberelor militare şi al soldaţilor. Dar şederea aici, în faţa Ierusalimului, fusese mai grea decât îşi închipuise. Bunăstarea taberei bine organizate şi mizeria oraşului care se sufoca din pricina numeroşilor oameni, ocupaţiile milităroase ale prinţului, asprimea politicoasă a lui Tiberiu Alexandru, împrejurimile pustii, pângărite ale Ierusalimului, totul o chinuia. La fel ca prinţul, şi ea voia să termine odată. Fusese de mai multe ori pe punctul de a deschide gura: Ce se întâmplă cu crângul din Teco? Mai există crângul din Tecoa? Dar nici ea nu ştia dacă îşi dorea un „da” sau un „nu”.

Era obosită şi surescitată când se duse în seara aceea la Titus. El părea sumbru, arzător şi întărâtat, ea posomorâtă şi pustie, cu toată puterea şi voinţa scursej apărându-se slab. El o apucă brutal, ochii, mâinile sale, toată fiinţa sa era sălbatică şi brutală.

După ce fu posedată, Berenice zăcea zdrobită, gurs îi

era uscată, ochii tulburi şi rătăciţi, hainele sfâşiate. Se simţea bătrână şi tristă.

Prinţul o privea fix, cu buzele strânse, cu aerul unui copil rău şi neajutorat. Acum deci şi-a împlinit dorinţa. A meritat. Nu a meritat. Nu fusese nicio plăcere, orice altceva în afară de plăcere. Ar fi vrut să n-o fi făcut-o. Era supărat pe el însuşi, iar pe ea o ura. «Dacă mai crezi cu adevărat», spuse el răutăcios, „că crângul din Tecoa e încă neatins sau că acest pat este făcut din lemnul pomilor din Tecoa te înşeli amar. Pentru lemn aveam o anumită destinaţie. Propriul tău văr a ordonat tăierea crângului”.

Berenice se ridică încetişor, fără să-l privească, nu-i reproşă nimic. Era bărbat, era soldat, la urma urmei un tânăr de treabă. De vină era această tabără, de vină era războiul. În acest război toţi decad, se transformă în animale şi bărbari. Înăuntrul şi în afara zidurilor se petrecuseră toate ororile imaginabile, au fost pângăriţi oameni, ţara, Iahve, Templul. Totul este hăituire de animale, ca în arenă în acele zile cu jocuri când nu se mai ştie care e omul şi care animalul. Aşadar, acum omul acesta o posedase, împotriva voinţei ei, înşelând-o, după care şi-a bătut joc de ea, deşi o iubeşte. Este tabăra şi este războiul. Este această cloacă puturoasă de bărbaţi şi ei aşa îi trebuie, dacă a venit aici.

Se ridică, jalnic, cu greu, îşi adună puterile, îşi strânse hainele, le scutură, scutură de pe ea murdăria acestei la bere. Plecă. Nu-i reproşă nimic lui Titus, dar nici nu-l salută. Mersul ei, chiar şi acum când era atât de obosită şi atât de deprimată, era mereu acelaşi, mersul Berenicei.

Titus o urmări cu o privire ştearsă, goală. Acesta fusese planul lui, să-şi scoată din sânge femeia aceasta. Nu voia să rateze expediţia, nici misiunea sa din cauza acestei femei. Voia s-o dea la spate, apoi să ia Ierusalimul şi apoi,

cu un picior în Ierusalimul învins, să se hotărască dacă s-o ia de la început cu această femeie. Planul fusese frumos, dar, din păcate, dăduse greş. S-a dovedit că nu se dobândeşte nimic de la o femeie prin silnicie. Nici vorbă să-i fi ieşit din sânge. N-a ajutat la nimic faptul că o posedase, putea s-o facă cu oricare altă femeie. Ea i-a devenit mai străină decât oricând. Se gândeşte concentrat, îşi răscoleşte memoria: nu ştie nimic despre ea. Nu-i cunoaşte parfumul, înflăcărarea şi abandonul, ardoarea voluptuoasă, oboseala. A rămas ferecată pentru el cu şapte lacăte şi învăluită în şapte văluri. Evreii aceştia sunt infernal de inteligenţi. Au un cuvânt profund, ironic pentru actul sexual, ei nu spun: „a se culca cu", nu spun: „a se contopi", „a se pătrunde". Ei spun: un bărbat cunoaşte o femeie. Nu, el n-a cunoscut-o pe această blestemată Berenice. Şi nici n-o va cunoaşte vreodată, atâta timp cât ea nu i se dă.

În acest timp, Berenice rătăcea pe căile taberei. Nu-şi găsise lectica şi acum alerga. Ajunse în cortul ei. Dădu câteva porunci grăbite, pline de teamă. Părăsi tabara, fugi în Cezarea. Părăsi Cezarea, fugi în Transiordania, la fratele ei.

La 18 iunie Titus convocă un consiliu de război. Atacurile romanilor împotriva celui de al treilea zid eşuaseră. Cu mare greutate izbutiseră să sape patru şanţuri pentru a-şi instala tunurile blindate, catapultele şi berbecii până în apropierea zidurilor şi a fortului Antonia. Dar evreii săpaseră galerii de mine până la aceste lucrări, făcuseră ca stâlpii acestor galerii să ia foc cu smoală şi catran şi să se prăbuşească. Odată cu ei se prăbuşiseră şi barajele şi armele romanilor. Aceste lucrări realizate cu atâta caznă şi primejdii erau distruse.

Dispoziţia celor din consiliul de război era nervoasă şi amară. Cei mai tineri cereau un atac general cu toate

mijloacele. Aceasta era calea dreaptă, abruptă spre triumful, care plutea înaintea ochilor. Ofiţerii mai în vârstă erau de altă părere. A lua cu asalt fără turnuri bindate şi fără berbeci o fortăreaţă înzestrată cu tot felul de curse şiu apărată de 25.000 de soldaţi disperaţi nu era o joacă şi, chiar dacă le-ar fi surâs norocul, i-ar fi costat pierderi imense. Nu, oricât de mult ar dura, nu rămâne altceva de făcut decât să se construiască noi baraje şi metereze.

Se lăsă o tăcere grea. Prinţul ascultase cu o mină posomorâtă, atent, fără să intervină. Îi ceru părerea imperatorului. „Dacă timpul până la atacul general trebuie să fie pentru noi lung”, începu Tiberiu Alexandru, „de ce n-ar fi tot atât de lung şi pentru adversarii noştri?” Ceilalţi urmăreau plini de aşteptare, fără să înţeleagă ceva, gura cu buze subţiri. „Avem veşti sigure, continuă el cu vocea lui înceată, politicoasă, „şi vedem şi cu ochii noştri cum foametea care creşte în rândurile asediaţilor este aliatul nostru. Eu propun, Maiestate şi domnilor, să mizăm mai mult decât până acum pe acest aliat. Propun să întărim blocada mai mult decât până acum. Propun ca, în acest scop, să ridicăm un zid de asediu în jurul oraşului, ca niciun şoarece să nu mai poată nici să intre, nici să iasă. Asta ar fi un lucru. Al doilea ar fi următorul. Până acum am făcut în fiecare zi cunoscut, cu mândrie, numărul celor care, în ciuda măsurilor luate de asediaţi, au trecut la noi. Pe domnii aceştia i-am tratat foarte bine. Eu cred că asta face mai bine inimii, decât raţiunii noastre. Nu văd de ce am scuti domnii de la Ierusalim de grija hrănirii unei părţi considerabile a populaţiei. Ni se poate cere nouă să verificăm dacă cei ce trec la noi sunt, într-adevăr, civili sau dacă poartă cu ei arme împotriva noastră? Eu propun ca, pe viitor, să-i tratăm pe aceşti dezertori, fără excepţie, ca prizonieri de război rebeli şi tot lemnul de prisos să-l folosim pentru răstignirea acestor rebeli prizonieri. Eu

cred că asta îi va face pe cei din interiorul zidurilor să rămână pe viitor frumuşel acolo. O bună parte din cei asediaţi se aşază la mese goale. Eu sper că atunci chiar şi trupele asediaţilor se vor aşeza la mese goale”. Imperatorul vorbea încet, foarte politicos.

„Cu cât vom fi mai aspri în aceste săptămâni, cu atât mai umani vom putea fi în viitor. Propun Alteţă, domnilor, să-i dăm de îndată poruncă centurionului Lucian, şeful jandarmeriei, să nu arate milă la răstignirea rebelilor”.

Imperatorul vorbise pe un ton egal ca la o discuţie la masă-Dar în timpul cât a vi bit, liniştea era deplină. Prinţul era un soldat. Totuşi privea consternat la evreul care, cu atâta uşurinţă, propunea măsuri atât de aspre împotriva evreilor. Nimeni din consiliu nu obiectă împotriva celor spuse de Tiberiu Alexandru. Se luă hotărârea de a construi zidul de blocadă şi de a răstigni, de acum încolo, dezertorii.

Din fortul Fasael, Simon Bar Giora şi Iohan din Ghişala priveau cum se înălţa zidul de blocadă. Iohan aprecie lungimea lui la şapte kilometri şi-i arătă lui Simon, cu o privire competentă, treisprezece puncte în care vor fi construite turnurile. „Un mijloc cam ticălos, frate Simon, nu ţi se pare?” întrebă el cu rânjet cam sinistru. „De la vulpoiul ăla bătrân te puteai aştepta, oricum, la aşa ceva, dar tânărul care se făleşte cu bărbăţia şi virtutea militară a? îi putut aplica mijloace mai nobile. Ei, asta-i. Acum am ajuns la roşcove sau nici măcar atât”.

Zidul de blocadă fu terminat şi străzile şi înălţimile din Ierusalim se umplură de cruci. Jandarmii erau foarte inventivi în a găsi noi poziţii e răstignire. Băteau în aşa fel cuiele, încât cel ce urma a fi executat atârna cu picioarele în sus sau îi legau de-a curmezişul crucii, răsucindu-le rafinat, membrele. La început, măsurile luate de romani avură ca efect reducerea numărului dezertorilor. Dar apoi

foamea şi teroarea crescură în oraş. Mulţi se considerau pierduţi. Ce era mai înţelept? Să rămâi în oraş, să ai tot timpul în faţa ochilor crimele macabeicilor împotriva lui Dumnezeu şi a oamenilor şi să mori de foame? Sau să fugi la romani şi să fii atârnat de ei pe cruce? Erai pierdut înăuntrul zidurilor, ca şi în afara lor. Dacă piatra cade pe ulcior, vai de ulcior. Dacă ulciorul cade pe piatră, vai de ulcior. Oricum întotdeauna era vai de ulcior.

Numărul celor care preferau morţii în Ierusalim moartea pe cruce creştea. Rareori trecea o zi, în care să nu fi fost. răstigniţi sute de dezertori. În curând abia dacă se mai găsea vreun loc pentru cruci şi o cruce pentru un trup omenesc.

Sticlarul Nahum Ben Nahum stătea aproape toată ziua pe acoperişul casei din strada Producătorilor de alifii. Acele se mai aflau soţia lui Alexas şi cei doi copii, căci sub cerul liber simţeai mai puţin foamea. Chiar dacă îţi strângeai pe trup haina sau cingătoarea, foamea tot nu trecea de tot; ci doar pentru scurt timp.

Nahum Ben Nahum slăbise foarte mult, barba sa deasă nu mai era îngrijită, nici nu mai era pătrată şi multe fire cărunte o brăzdau. Uneori liniştea din casă îl chinuia căci, aşa cum erau de epuizaţi nu le mai ardea de vorbă. Atunci Nahum trecea podul îngust care ducea din Oraşul nou la Templu şi-şi vizita ruda, doctorul Nittai preot de gradul opt. Abia fusese tras la sorţi, aşa că doctorul Nittai locuia şi dormea acum la Templu. Ochii săi pătimaşi se uscaseră, cântecul monoton tradiţional mai ieşea numai cu greu de pe buzele sale. Era o minune că acest om uscat se mai putea ţine pe picioare, dar izbutea. Era mai puţin zgârcit la vorbă ca înainte, nu se jena de accentul lui babilonian era fericit, întreaga lume este cursă şi capcană, numai Templul este sigur. Îi ridică şi inima lui Nahum arătându-i că, în ciuda mizeriei din jur serviciul la Templu

funcţiona în continuare ca întotdeauna cu miile lui de ceremonii măreţe şi complicate, cu jertfele de dimineaţă şi jertfele de seară. Tot oişul decădea, dar casa şi masa lui Iahve rămâneau aranjata fermecător, de secole încoace

De la Templu sticlarul Nahum se ducea adesea la bursă, la Kippa. Acolo se întruneau o serie întreagă de cetăţeni, în virtutea obişnuinţei, în ciuda foametei. Tocmeala nu se mai făcea acum pentru caravane cu mirodenii sau corăbii cu lemn, ci pentru mărunte cantităţi de alimente. Unul sau doi pfunzi de făină stricată, o mână de lăcuste uscate, un butoiaş cu sos de peşte. La începutul lui iunie greutatea pâinii trebuia să fie egală cu cea a sticlei, apoi cu aceeaşi greutate în aramă, apoi în argint. La 33 iunie pentru o baniţă de grâu (8, 75 kg), se plăteau 40 de mene şi înainte de iulie un talant întreg.

Desigur, acest comerţ trebuia ţinut secret: căci de mult mai-marii armatei rechiziţionaseră pentru trupe toate alimentele, Soldaţii cotrobăiau prin case până în ultimul colţişor. Cu pumnalele şi săbiile lor, făcând glume grosolane, scoteau din cotloane ultimul dram de hrană.

Nahum îl binecuvânta pe fiul său, Alexas. Ce s-ar fi făcut ei fără el? El hrănea toată casa din strada Producătorilor de alifii, iar tatăl primea partea cea mai mare. Nahum nu ştia unde ascunsese Alexas proviziile şi nici nu voia să ştie. Odată Alexas veni acasă tulburat, sângerând dintr-o rană urâtă. Probabili că fusese oprit de soldaţii care patrulau atunci când voise să mai scoată ceva provizii din ascunzătorile lui.

Sticlarul Nahum suferea până-n măduva oaselor de teamă şi supărare acum, când sta la căpătâiul fiului său mai mare, care, cu o faţă pământie, zăcea slăbit şi fără cunoştinţă. Ah şi oi, de ce nu-l urmase mai devreme pe fiul său, Alexas? Fiul lui, Alexas, este cel mai înţelept dintre oameni, iar el, tatăl lui, n-a îndrăznit să i se mărturisească,

pur şi simplu din cauza copoilor stăpânirii care mişunau peste tot. Dar acum nici el nu-şi va ţine gura. Când-fiul său se va face bine, va merge cu el la cel cu faţa gălbejită! Căci, în ciuda terorii, din sistemul complicat al galeriilor subterane, şi din grotele de sub Ierusalim apăreau mereu noi profeţi, predicau pacea şi supunerea şi dispăreau apoi din nou în lumea de sub pământ, înainte ca macabeicii să poată pune mâna pe ei. Nahum era convins că fiul lui era în relaţii foarte apropiate cu conducătorul acestor profeţi, chiar acela obscur, misterios, pe care toţi îl numeau gălbejitul.

Era atât de furios pe macabeici, încât aproape că nici nu mai simţea foamea; emoţia puternică alungă foamea. Furia sa se îndrepta în special împotriva fiului său. Efraim. E adevărat că, din raţia îndestulătoare pe care o primea ca soldat, le dădea alimente şi tatălui şi frăţiilor. Dar în fundul sufletului său Nahum se temea că Efraim fusese cel care-i asmuţise pe soldaţi pe urmele fratelui său. Această bănuială, neputinţa şi amărăciunea aproape îl scoteau din minţi pe sticlarul Nahum.

Alexas îşi revenea. Dar foamea era din ce în ce mai cumplită, hrana neîndestulătoare era mereu aceeaşi, vara era fierbinte. Fiul cel mai mic al lui Alexas muri, cel care avea doar doi anişori, la câteva zile muri cel mai mare de patru anişori. Cel de doi anişori a mai putut fi îngropat. Dar, când muri cel de patru anişori, erau prea multe cadavre şi toţi erau sleiţi de puteri şi trebuiră să se mulţumească să răstoarne morţii în râpele care înconjurau oraşul. Nahum, fiii săi şi nora sa duseră micul cadavru la poarta de sud-est, pentru ca Manneus Bar Lazarus, însărcinat cu serviciile funebre, să le poată arunca în râpe. Nahum vru să ţină cuvântarea de înmormântare, dar cum era foarte slab cuvintele i se învârteau în cap şi, în loc să vorbească de micuţul Iannai Bar Alexas, spunea că

Manneus a lichidat 47 203 de cadavre şi a primit în schimb 47 203 sesterţi, cu care acum ar putea să cumpere la bursă aproape două baniţe de grâu

Alexas se aşează pe pământ şi ţinu cele şapte zile de doliu. Clătina din cap, îşi mângâia barba murdară. Plătise destuii de scump dragostea pentru părintele său şi pentru fraţii săi.

Când ieşi pentru prima dată în oraş, fu uluit. Îşi închipuia că mizeria nu putea fi mai mare, dar ea crescuse. Înainte Ierusalimul fusese vestit pentru curăţenia sa, acum deasupra întregului oraş plutea o duhoare cumplită. În unele cartiere din oraş, morţii erau adunaţi în clădirile publice şi când acestea se umpleau, aceste clădiri erau ferecate. Dar mai înspăimântătoare decât duhoarea era marea linişte a acestui oraş altă dată atât de plin de viaţă; căci acum şi cei mai veseli nu mai aveau chef de vorbă. Oraşul alb zăcea în soarele de vară tăcând şi puţind, plin de roiuri groase de tot felul de insecte.

Pe acoperişuri, pe străduţe oamenii zăceau epuizaţi, cu ochii uscaţi şi gurile larg deschise. Mulţi dinei se umflaseră, alţii ajunseseră numai piele şi os. Soldaţii care-i loveau cu picioarele nu-i mai puteau urni din loc. Înfometaţii aceştia boleau cu ochii înălţaţi spre Templul, care strălucea alb şi auriu în lumina albastră de pe colină şi aşteptau moartea. Alexas văzu o femeie scotocind în gunoi, căutând împreună cu câinii ceva de mâncare. O cunoştea pe această femeie. Era bătrâna Hanna, văduva arhiereului Anan. Înainte, în faţa ei se întindeau covoare, când apărea pe stradă; căci pasul ei era prea nobil pentru a călca prin praful străzii.

Veni apoi şi ziua când Alexas, cel mai înţelept dintre oameni, rămase ca prostit de uluire. Îşi găsi goală ascunzătoarea sa din subteran, căci alţii îi descoperiseră resturile proviziilor sale.

Când Nahum izbuti cu mare greutate să-i smulgă fiului său această veste, rămase nemişcat, adâncit în gânduri. Vrednic lucru să îngropi un mort; dar culmea vredniciei în ochii lui Iahve era să te îngropi tu singur, pentru că alţii să nu-ţi mai poarte grija. Nahum Ben Nahum hotărî să-şi dobândească această vrednicie. Când vreunul dintre ei părea că nu mai are decât cel mult o zi sau două de trăit, soldaţii de strajă îl lăsau să stea în faţa porţii. Pe el o să-l lase. Îşi puse mâna pe capul fiului său Alexas, care privea întunecat cum i se stingea nevasta şi îl binecuvânta. Apoi luă o lopată, condica cu socoteli, cheia vechii sticlării, câteva boabe de smirnă, tămâie şi o porni spre poarta de sud.

În faţa porţii de sud se aila o hrubă mare cu oseminte. După ce erau lăsate în linişte timp de un an, atunci când cadavrul era putrezit până la os, osemintele erau adunate în mici sicrie de piatră, iar acestea erau puse unele peste altele în pereţii hrubei şi unele lângă ¡altele de-a lungul pereţilor. Şi peste această gretă cu oseminte trecuse, desigur, asediul, care o distrusese, aşa încât nu mai arăta tocmai demn, un morman de plăci de piatră şi de oseminte zdrobite. Dar ele rămâneau mai departe un cimitir iudaic.

Aşadar, Nahum se prosternă acum pe pământul acesta gălbui şi ars de arşiţă. De jur-împrejur se aflau şi alţi înfometaţi, cu privirile aţintite spre Templu. Uneori spunea: Ascultă, Israel, unul şi veşnic este dumnezeul nostru Iahve. Uneori se gândeau la soldaţi, la Templu, care aveau pâine şi peşte, la taberele romane, care aveau grăsime şi carne, şi apoi mânia alunga foamea chiar dacă pentru prea puţină vreme.

Nahum era foarte slăbit, dar această slăbiciune nu era neplăcută. Se bucură de soarele fierbinte. La început, când mai era încă ucenic, îl durea groaznic când se ardea

la masa fierbinte. Acum pielea i se obişnuise. Nu făcuse bine fiul său. Alexas, că înlocuise ltâcruil manual cu tubul de suflat sticla. În general, fiul său, Alexas, era prea trufaş. Din pricina mândriei lui i se prăpădiseră copiii şi soţia, şi i se furaseră proviziile. Cum scrie în cartea lui Iov? „Secerişul) ui să-l mănânce flămânzii şi să-l ducă cu ei în ascunzişuri şi toată averea lui s-o soarbă însetaţii" Cine e, la urma urmei, Iov, el sau fiul lui, Al-aş? Iată ceva foarte greu. Adevărat, a luat cu el o lopată, dar îşi curăţă cu ea cojile rănilor? Nu le curăţă; aşadar, fiul lui, Alexas, este Iov.

Cine dovedeşte cinstire unui mort, acela îşi dobândeşte merit, mai ales când el însuşi este acel mort. Dar, mai înainte, trebuie să se mai uite o dată în condica lui cu socoteli, să vadă dacă ultimele încasări se potrivesc; vrea să aibă cu el în groapă o condică pusă în ordine. A auzit pe aici istoria unei anumite Maria Beth Ezob. Atraşi de mirosul de carne friptă, soldaţii maeabeicilor intraseră în casa acestei Maria şi găsiseră carne prăjită. Mirosul venea de la copilul acestei Maria şi ea voi să încheie cu soldaţii o înţelegere: deoarece ea născuse copilul, jumătate din carne trebuia să fie a ei, cealaltă jumătate voia s-o lase sdidaţilor. Asta era o femeie şi jumătate. Die fapt, o asemenea convenire ar trebui să fie făcută în scris şi depusă la primărie. Dar acum aşa ceva este greu. Funcţionarii nu sunt aici. S* an că le e foame şi aşa ceva nu se poate, să plleci, pentru căţi-le foame. Unii au murit, e drept, de foame, mai bine ziua morţii decât ziua naşterii şi aceştia sunt oarecum iertaţi.

Şi iată-l pe fiul său, Alexas, cel nemaipomenit de deştept, cel mai deştept dintre oameni, şi cu toată deşteptăciunea lui, nu are ce mânca. Dintr-odată, i se face cumplit de milă de fiul său, Alexas. Fireşte, el este Iov. Barba lui Alexas a încărunţit mai mult decât a sa, deşi el

este mult mai tânăr. Fireşte, barza lui, a lui Nahum, nu mai este pătrată, şi dacă îl vede o femeie însărcinată, copilul ei nu va fi mai frumos.

Este totuşi dureros că lui, Nahum ben Nahum, sticlar, mare negustor, nu i se dă cinstea cuvenită. Faptul că el însuşi este propriul lui cortegiu mortuar este o grea încercare de la Iahve. şi el îl înţelege pe Iov, şi acum e calr de tot: nu fiul său, Mexas. este Iov, ci el. „Am zis mormântului: Tu eşti tatăl meu: am zis viermilor: Voi sunteţi mama şi surorile mele! Şi acum, vino, lopată, sapă. lopată.

Cu foarte mare greutate se ridică, oftând uşor. Este foarte greu, ca să sapi trebuie să vezi. Musculiţele astea scârboase care se aşază pe faţa sa şi care-i întunecă totul înaintea ochilor. Privirea ilui se îndreaptă încet de tot spre pământul gălbui-cenuşiu, spre oase, spre resturile sicrielor de piatră. Iată, aproape de tot, vede lucind ceva. are culoarea opalului, este o minune că n-a văzut-o mai înainte, este un ciob de sticlă de Murano. E autentică? Dacă nu e autentică, atunci trebuie să fie un procedeu deosebit de iscusit, cel prin care se produce o asemenea sticlă. Unde există un procedeu atât de iscusit? Unde se face o asemenea sticlă? La Tyr? în Carmania? Trebuie să ştie unde se fabrică o sticlă atât de artistică, şi cum se fabrică. Fiul său, Alexas, va şti. De ce ar fi el cel mai înţelept dintre oameni? O să-l întrebe pe fiul său, Alexas.

Se târăşte spre sticlă, o ia, o pune grijulliu în buzunarul lui de la cingătoare. S-ar putea să fie de la vreo sticluţă de parfum, dată unui mort în sicriul de piatră. Are sticla. Nu e autentică, dar e o imitaţie foarte amăgitoare, numai un specialist poate recunoaşte falsul: Nu se mai gândeşte să intre în groapă, în el nu mai e nimic în afară de dorinţa de a-il întreba pe fiul său, Alexas, de această piatră minunată. Se ridică, e adevărat, se scoală, pune

piciorul drept pe pământ, apoi stângul, se târăşte, se împiedică puţin de oase şi pietre, dar merge. Se întoarce la poartă, nu pot fi mai mult de opt minute de mers şi, vezi, n-are nevoie decât de puţin timp, n-are nevoie nici măcar de-o jumătate de oră şi a şi ajuns la poartă. Străjile evreieşti sunt, întâmplător, bine dispuse, deschid, portiţa secretă, întreabă: „Ai găsit ceva de ros, mortule? Dacă da, atunci împarte cu noi”. El le arată mândru ciobul de sticlă. Ei râd îl lasă să treacă, el se întoarce înapoi în strada Producătorilor de alifii, în casa fiului său, Alexas.

Romanii ridică patru metereze noi în faţa oraşului. Soldaţii, care nu se ocupau cu aceasta, îşi făceau serviciul de tabără, făceau instrucţie, se plimbau încoace şi-ncolo fără nicio treabă, priveau oraşul liniştit, alb, urât mirostor, aşteptau.

Pentru a alunga plictiseala chinuitoare, ofiţerii organizau vânători cu numeroasele animale care se adunau în jurul oraşului atrase de mirosul de hoit. Căci apăruseră animale interesante, din cele care nu se mai văzuseră de multe generaţii în această regiune. Din Liban coborau – lupi; de pe malurile Iordanului veneau lei, din Gilead şi Basan pantere. Vulpile se îngrăşau, fără – s-şi folosească prea mult viclenia, le mergea bine şi hienelor, haitelor urlătoare de şacali. Pe crucile care mărgineau toate străzile se aşezau stoluri de corbi, pe înălţimile munţilor stăteau la pândă vulturii.

Arcaşii se distrau câteodată folosind drept ţintă, în zona cimitirelor, evreii ghemuiţi pe jos, înfometaţ. Alţi soldaţi romani se duceau, câte unul sau cu trupa, până la ziduri, în afara bătăii puştilor, dar în raza lor de vedere, le arătau celor de pe ziduri surplusul raţiilor lor, mâncau, înghiţeau, strigau.

— Hep, Hep, Hierosolyma est perdita. Trecuseră şapte săptămâni de la începutul asediului. Evreii îşi

sărbătoreau Rusaliile, nişte Rusalii jalnice, şi nimic nu se schi r. La. Trecu toată luna iulie, nu se schimbă nimic. Evreii mai fac câte o incursiune spre metereze, fără succes. Şi, cu toate acestea, această expediţie îi călca rău pe nervi pe legionarii romani, părându-li-se mult mai rea decât campanii mai periculoase şi mai dure. Având în faţă oraşul care tăcea şi puţea, asediatorul era cuprins treptat de o furie neputincioasă. Dacă evreii reuşeau să distrugă cele patru metereze, nu mai exista altă posibilitate de a construi noi lucrări de asediere; lemnul era pe sfârşite. Deci nu mai rămânea nimic altceva de făcut decât să aştepte, până ce cei dinăuntru crăpau de foame. Soldaţii aruncau priviri furibunde spre Templu, care rămânea mereu la fel, neatins, alb şi auriu, colo sus, pe colină. Ei nu-i spuneau Templul ci, plini de spaimă, de furie şi de scârbă, spuneau: „aia de-acolo”. Trebuia să zacă pentru totdeauna în faţa acestei fortăreţe albe, care îţi dădea fiori? Tabăra romană era cuprinsă de o încordare sumbră, disperată. Niciun alt oraş n-ar fi îndurat atâta vreme certuri interne, foamete, război. Smintiţii, ticăloşii ăştia morţi de foame n-o să poată fi niciodată învăţaţi minte” întoarcerea la Roma pentru jertfirea calului, în octombrie, nu prea avea şanse. De la generalii legiunilor şi până la ultimul soldat din contingentele federale, fiecare turba de furie împotriva acestui dumnezeu Iahve, care împiedica victoria artei militare romane asupra fanatismului barbarilor evrei.

În una din ultimele zile ale lui iulie, Titus îl chemă pe Iosif să-l însoţească într-o raită. Cei doi bărbaţi, generalul fără însemnele demnităţii sale, Iosif fără arme, mergeau tăcuţi în liniştea fără margini. La răstimpuri egale, se auzea strigătul străjilor, cu mereu aceeaşi parolă: „Roma înainte. Pe o distanţă de douăzeci de kilometri, împrejurimile Ierusalimului se întindeau acum pustii şi

goale, se împlinise cuvântul Scripturii: „Mânia şi înverşunarea lui Iahve s-au năpustit asupra locului acestuia, asupra oamenilor şi asupra vitelor, asupra pomilor din livezi şi asupra roadelor pământului.

Ajunseră la una din râpele, în care cei din oraş aruncau leşurile. Din partea aceea venea o duhoare cumplită, stătută, care-ţi tăia respiraţia; trupurile zăceau unele peste altele într-o respingătoare stare de putrefacţie. Titus se opri. Iosii se opri şi el, supus. Titus îşi privea dintr-o parte însoţitorul, care aştepta răbdător în aburul aceila insuportabil. Chiar în ziua aceea primise o înştiinţare confidenţială, în care Iosif era învinuit de spionaj, de înţelegeri tainice cu asediaţii. Titus nu credea o vorbă. Ştia exact cât de dificilă era situaţia lui Iosif, ştia că atât evreii, cât şi soldaţii romani îl considerau un trădător. El ţinea mult la Iosif, îl considera un prieten sincer. Dar existau ceasuri, în care el îi era tot atât de străin şi de neînţeles, cum le părea şi soldaţilor lui. Aici, la râpa cu leşuri pândea un semn de oroare şi de tristeţe pe faţa lui Iosif. Dar chipul lui Iosif. era de nepătruns şi prinţul fu scuturat de un fior rece şi neplăcut: cum putea suporta evreul aşa ceva?

Pe Iosif însă îl împingea o pornire chinuitoare spre locurile unde ororile asediului se vedeau cel mai frapant. Era trimis aici pentru a fi ochiul care vede toată oroarea.

Să te emoţionezi, asta era uşor. Să rămână liniştit şi să contemple, asta era cu mult mai greu. Adesea îl apuca o durere ascuţită, sfâşietoare, pentru că se afla aici în afara zidurilor, şi nu dor nebun de a se amesteca printre ceilalţi în oraş. Era bine de ei. Să poţi lupta, să poţi suferi împreună cu un milion de alţi oameni, asta era bine.

Primise din oraş, pe o cale tainică şi fără numele trimiţătorului, o scrisoare: „Ne stinghereşti. Trebuie să dispari. Ştie că scrisoarea vine de la Iustus. Din nou acest Iustus are dreptate. Încercările lui de mediere sunt fără

speranţe, persoana lui stă în calea oricărei medieri.

Vara aceasta în faţa zidurilor Ierusalimului este o vară amară pentru Iosefus. Rana care se-cicatrizează la braţul drept nu e gravă, dar îl doare şi-l împiedică la scris. Uneori Titus îl întreabă în glumă, dacă nu vrea să-i dicteze lui; el este cel mai bun stenograf din tabără. Dar poate că e bine că Iosif nu poate scrie acum. Nu vrea artă, elocinţă, sentiment. Tot corpul lui trebuie să fie doar ochi, în rest nimic.

Stă astfel cu Titus în mijlocul peisajului pustiu, care înainte era unul din cele mai frumoase colţuri ale pământului şi ale patriei sale. Acum totul e pustiu şi gol ca înainte de Creaţie. Pe ultimul zid al oraşului, zdruncinat şi el, îşi ştie compatrioţii neîngrijiţi, convinşi că trebuie să piară, iar pe el îl urăsc mai mult decât pe oricine pe lumea aceasta. Au pus un premiu pe capul său, un premiu imens, cel mai mare pe care îl cunosc, o baniţă întreagă de grâu. Stă, tace, priveşte înainte. În spatele lui, în faţa lui, lângă el sunt cruci, de care atârnă oameni din neamul său, la picioarele lui este râpa în care putrezesc oameni din neamul său, aerul, toată această ţară pustie este plină de animale care aşteaptă prada.

Titus deschide gura. Vorbeşte încet, dar în pustietatea din jur glasul lui răsună tare: „Ţi se pare crud, Iosif, că te oblig să fii aici?” Iosif răspunde cu un glas chiar mai slab decât cel aii prinţului, încet, cântărindu-şi cuvintele: „Aceasta a fost voinţa mea, prinţe Titus””. Titus îi pune e mână pe umăr: „Te ţii bine, dragă Iosif. Pot să-ţi împlinesc vreo dorinţă?” Fără să-l privească, ni aceeaşi voce egală, măsurată. Titus răspunde: „Nu vă atingeţi de Templu, prinţe Titus”. „Şi eu doresc aceasta nu mai puţin decât tine”, spune Titus”. Aş vrea să ceri ceva pentru tine”.

În cele din urmă, Iosii se întoarse spre prinţ. Îi văzu chipul curios, cercetător, dar nu lipsit de bunăvoinţă”. Vă

rog să-mi daţi", spuse el încet, cu multe precauţii, „dacă oraşul va cădea, să-mi daţi din pradă". Amuţi". Ce să-ţi dau evreule?" întrebă Titus. „Să-mi daţi" se rugă Iosif, „şapte suluri ale Legii şi şapte oameni".

Cei doi stăteau, mari şi singuri, în mijlocul peisajului pustiu. Titus zâmbi: „Vei avea şaptezeci de suluri, dragă Iosif, şi şaptezeci de oameni".

Preoţii din gradul care oficia slujba se adunau zilnic în Sala Pătrată, pentru a trage la sorţi cine urma să prezideze jertfa, în dimineaţa zilei de 5 august, 17 Tamus după calculul evreiesc, printre cei adunaţi în acest scop acolo îşi făcură loc căpeteniile armatei, Simon Bar Giora şi Iohan din Ghişala, amândoi înarmaţi, împreună cu secretarul lor, Amram, ca şi cu alţi oameni înarmaţi. Şeful serviciului la Templu, care conducea tragerea la sorţi, întrebă, stăpânindu-şi cu greu firea: „Ce vreţi?" „Astăzi n-aveţi de ce să faceţi tragerea, doctore şi maestre", spuse Iohan din Ghişala. „Nici pe viitor nu aveţi de ce s-o mai faceţi. Puteţi să vă duceţi acasă, domnilor, toţi, preoţi, leviţi, mireni. Slujba la Templu s-a încheiat".

Preoţii stau împietriţi. Foamea le veştejeşte feţele, albe ca şi veşmintele lor, erau foarte slăbiţi. Unii dintre ei, ca, de pildă, doctorul Nittai, se mai ţineau pe picioare numai cu gândul la slujba divină. Erau prea slabi ca să mai strige, ceea ce izbucni în urma cuvintelor lui Iohan fu mari mult un gâlgâit şi un geamăt straniu de slab.

„Câţi. miei de jertfă au mai rămas?" întrebă brutal Simon Bar Giora. „Şase", răspunse cu o fermitate chinuită şeful serviciului la templu. „Vă înşelaţi, doctore şi maestre", îl corectă cu blândeţe secretarul Amram, dezvelindu-şi cu un zâmbet politicos şi maliţios dinţii. „Sunt nouă". „Scoateţi cei nouă miei", spuse aproape cu bunăvoinţă Iohan din Ghişala. „În oraşul ăsta de multă vreme Iahve este singurul care mai mănâncă ceva carne.

Mieii nu trebuie arşi. Iahve a avut la altarul său pentru jertfă destule mirosuri dulci. Cei care luptă pentru sfinţenie trebuie să şi trăiască din sfinţenie. Scoateţi cei nouă miei, doctori şi maeştri”.

Şeful serviciului la templu înghiţi cu greu, căută să se împotrivească. Dar înainte de a vorbi, doctorul Nittai ieşi din rând. Ochii uscaţi, sălbatici erau aţintiţi pătimaş asupra lui Iohan din Ghişala. „Pretutindeni este cursă şi capcană”, mormăi el cu accentul lui aspru, babilonian, „numai în templu este siguranţă. Vreţi să vă puneţi acum cursele şi în templu? Vă vor fi stricate”. „Asta o să vedem”, spuse nepăsător Iohan din Ghişala. „Poate că aţi aflat că fortul Antonia a căzut. Războiul se târăşte spre Templu. Templul nu mai este locaşul lui Iahve, este fortăreaţa lui Iahve”. Dar doctorul Nittai continua să mormăie: „Vreţi să jefuiţi altarul lui Iahve? Cel ce fură pâinea şi carnea lui Iahve, fură sprijinul întregului Israel”. „Tăceţi din gură”, îl puse la punct Simon cu un aer sumbru. „Slujba la templu s-a terminat”. Secretarul Amram se duse spre doctorul! ittai, îi puse mâna pe umăr şi spuse împăciuitor, arătându-i iinţii galbeni: „Fiţi mulţumit, domnule coleg. Cum spune Ieremia: „ *Aşa zice Dumnezeul lui Israel*: *Arderile de tot ale. oastre adăugaţi-le la jertfele voastre şi mâncaţi carne*; *că părinţilor voştri nu le-am vorbit şi nu le-am dat poruncă în ziua aceea, în care i-am scos din pământul Egiptului, pentru arderea de tot şi pentru jertfă.*

Iohan din Ghişala îşi roti ochii săi cenuşii peste cei de faţă care aşteptau uluiţi. Văzu chipul dezorientat şi aspru al doctorului Nittai. Spuse politicos şi conciliant: „Dacă vreţi să alujiţi mai departe, domnii mei, atunci psalmodiaţi, cântaţi din instrumente, rostiţi-vă binecuvântarea, nimeni nu vă împiedică. Dar tot ce e pe-aici, pâine, vin, ulei şi carne se rechiziţionează”.

Veni şi arhiereul Fanias, care fusese înştiinţat de ce

se petrecea în templu. Atunci când prin tragerea la sorţi a lui Iohan Ghişala s-a pomenit ridicat la cea mai înaltă funcţie în oraş şi în templu, omul acesta greoi şi mărginit primise misiunea Domnului cu mare îngrijorare. Este conştient de prostia lui, n-a învăţat nimic, nici doctrina esoterică, nici măcar cele mai simple interpretări ale Sfintei Scripturi, el n-a învăţat decât să pregătească mortar, să care pietre şi să le aşeze unele peste altele. Acum Iahve îl învrednicise cu sfintele veşminte, ale căror opt părţi te purifică de cele opt păcate mari. Dar oricât de săracă îi este înţelepciunea şi învăţătura, în el este sfinţenie. Dar această sfinţenie este greu de purtat. Şi acum soldaţii aceştia ordonă să înceteze slujbele la templu. Asta nu se poate. Dar ce poate el să facă? Toţi se uită la el, aşteptând că el să spună ceva. O, dacă şi-ar fi pus veşmintele sfinte, Iahve i-ar fi insrat, cu siguranţă, cuvintele potrivite. Acum parcă ar fi gol, stă nedumerit, neajutorat. În cele din urmă, deschide gura. „Cu cei nouă miei”, spuse el întorcându-se spre Iohan din Ghişala; „nu vă puteţi hrăni armata. Cu aceştia însă noi ne mai putem ruga încă patru zile”. Preoţii sunt de părete că cele spuse de arhiereul Fanias sunt judecata simplă şi cucernică a rooorului, şi de îndată îi vine în ajutor şeful serviciului la templu. „Dacă oamenii aceştia mai trăiesc spuse el arătând spre preoţii din jur”, este numai pentru că voiesc să ţină slujba lui Iahve potrivit Scripturii”.

Dar Simon Bar Giora spune scurt: „Porţile templului privesc de mult cum voi vă umpleţi burţile din jertfele aduse lui Iahve”, după care oamenii lui înarmaţi se reped în staulul mieilor. Iau mieii. Dau buzna în pivniţă şi iau vinului uleiul. Năvălesc în altar. Niciodată, de când există altarul, picior păcătos nu călcase într-însul. Acum soldaţii bocănesc greoi, rânjind încurcat, prin sala răcoroasă şi severă în lumina apusului. Iată sfeşnicul cu şapte braţe,

cădelniţa, masa cu cele douăsprezece pâini aurite şi pâinile din grâu. Nimeni nu se sinchisea de aur, dar Simon arătă spre pâinile de grâu, frumos mirositoare, şi spuse: „Luaţi!”; spuse aceasta cu brutalitate, pentru a-şi ascunde ţulburarea. Soldaţii se apropiará sfioşi de masa cu pâinile pentru jertfă. Apoi, cu un gest iute, luară pâinile. Le duceau în braţe cu stângăcie, ca şi când pâiniie ar fi fost copii mici, cu care trebuie să umbli cu mare grijă.

Arhiereul Fanias venea greoi în urma soldaţilor, nefericit, bolnav de îndoială, gândindu-se ce ar fi trebuit să facă. Privea temător spre perdeaua. din dreptul Sfintei Sfintelor, lăcaşul lui Iahve, în care doar el avea dreptul să calce în ziua împăcării. Dar Simon şi Iohan nu atinseră perdeaua, se întoarseră. O povară uriaşă căzu de pe umerii arhiereului Fanias.

Simon şi Iohan îi invitară la cină pe ofiţerii din statul lor major şi, în plus, pe secretarul Amram. De săptămâni de zile niciunul din ei nu mai mâncase carne, iar acum adulmecau lacom mirosul de prăjit. Mai era şi mult vin bun, vin de Eşcol, şi pe masă era şi pâine, din belşug, nu. numai pentru mâncat, ci şi pentru a lua carnea de pe farfurie. Se îmbăiaseră, se unseseră cu ulei de la templu, îşi tăiaseră bărbile, se tunseseră. Acum se priveau cu mirare: ce bărbaţi impunători, eleganţi deveniseră aceşti sălbatici.

„Staţi comod şi mâncaţi”, îi pofti Iohan din Ghişala”. Cu siguranţă este pentru ultima oară că mai facem acest lucru, şi am me. ltat-o”. Soldaţii lor le spălară mâinile, Simon Bar Giora rosti binecuvântarea şi aduse pâinea, era o masă bogată, şi le dădură şi soldaţilor din ea.

Cele două căpetenii erau într-o dispoziţie bună, blândă. Se gândeau la patria v. r, Calileea. „Mă gândesc la roşcovii din oraşul tău Gherasa, frate Simon”, spuse Iohan. „E un oraş frumos”. „Eu mă gândesc la smochinii şi la

măslinii din oraşul tău Ghişala, frate Iohan", spuse Simon. „Tu ai venit la Ierusalim din nord, eu din sud. Ar fi trebuit să ne unim atunci când am venit". „Da", zâmbeşte Iohan, „am fost nişte nebuni. Eram ca nişte cocoşi. Stăpânul îi duce în curte atârnaţi de picioare ca să-i taie, iar ei, bâţâindu-se cu capul în jos, se bat cu ciocurile".

„Dă-mi bucata aceea de la piept din farfuria ta, frate Iohan", spuse Simon", eu o să-ţi dau o bucată de pulpă. E mai grasă şi mai mustoasă. Ţin la tine şi te preţuiesc, frate Iohan". „Îţi mulţumesc, frate Simon", spuse Iohan". N-am ştiut niciodată ce bărbat frumos şi impunător eşti. Văd abia acum când te pregăteşti să mori".

Făcură schimb de carne, făcură schimb de vin. Iohan îngână cântecul care îl preamărea pe Simon dând foc maşinilor şi artileriei romanilor, şi Simon cânta cântecul care îl lăuda pe Iohan ridicând în spatele primului zid al fortului Antonia un al doilea. „Dacă am fi avut tot atâta noroc cât curaj am avut", zâmbi Iohan, „romanii de mult nu ar mai fi fost aici". Cântară cântece de pahar şi cântece deocheate despre frumuseţea ţării Galileea. Se gândeau la oraşele Seforis şi Tiberiada şi la oraşul Magdala cu cele optzeci de ateliere de ţesut ale sale, pe care le distruseseră romanii. „Până departe marea este roşie de sânge în apropierea Magdalei", cântau ei, „până departe ţărmul e plin de leşuri în apropierea Magdalei". Îşi scriseră înmele pe eşarfele cu iniţialele lui Macabeu şi le schimbară între ei.

De fără, în răstimpuri regulate, se auzeau loviturile surde date îi ziduri. Era „Iulius cel gros", renumitul berbec al legiunii a 10-a. „Lasă-l să izbească", râdeau ofiţerii, „mâine îi dăm foc". Stăteau lungiţi, mâncau, glumeau, beau. Fusese o masă bună, şi era ultima.

Se apropia noaptea. Căzură pe gânduri, în marea sală plutea o atmosferă de veselie sălbatică, pe care ceva o

umbrea. Se gândeau la morţi. „Nu mai avem linte, nici ouă”, spuse Iohan din Ghişala”, dar cele zece cupe de jale le vom bea şi vom întoarce pernele”. „Sunt mulţi morţi”, spuse Simon Bar Giora”, şi pentru cinstirea lor s-ar fi cuvenit să dăm o masă mai bună. Mă gândesc la ofiţerii morţi”. Fuseseră optzeci şi şapte de ofiţeri, care deprinseseră arta romană a războiului, şi dintre ei căzuseră şaptezeci şi doi. „Fie-le amintirea binecuvântată”. Băură. „Eu mă gândesc la arhiereul Anan”, spuse Iohan din Ghişala. „Ce. a făcut el pentru zid a fost o treabă bună”. „A fost un ticălos”, spuse agresiv Simon Bar Giora, „a trebuit să-l omorâm”. „A trebuit să-l omorâm”, recunoscu împăciuitor Iohan, „dar a fost un om bun. Fie-i amintirea binecuvântată”. Şi băură.

„Eu mă gândesc la un alt mort”, spuse cu amărăciune secretarul Amram. „A fost prietenul meu din copilărie şi un câine. Am deprins împreună, în aceeaşi încăpere tainele învăţăturii. Se numeşte Iosif Ben Mattias. Să nu-şi afle pacea”.

Îi veni o idee, care trebuia să-l amuze în mod deosebit. Se înţelese dintr-o privire cu Simon şi cu Iohan şi porunciră să fie adus din temniţa fortului Fasael doctorul şi maestrul Mattias, tatăl lui Iosif.

Bătrânul şi uscăţivul domn petrecuse multe şi îngrozitoare zile în duhoarea unei tainiţe întunecoase, era cumplit de slăbit, dar îşi adună puterile. Se temea de aceşti soldaţi sălbatici. Omorâseră atâţia, era o minune că până acum el scăpase cu viaţă, trebuia să le faci pe plac. Duse mâna tremurândă la frunte, salută”. Ce doriţi, domnilor”, bâigui el”, de la un om bătrân şi fără apărare?” şi clipi spre lumină şi, împotriva voinţei lui, adulmecă mirosul bucatelor. „Lucrurile nu stau bine, doctore şi maestre Mattias”, spuse Iohan. „Aici unde suntem noi acuma, vor fi în curând romanii. Ce-ţi vom face, bătrâne

maestre, încă nu ne-am hotărât. Fie că te lăsăm aici romanilor, fie că te omorâm mai înainte". Moşneagul sta cocârjat, mut, tremurând.

„Ascultă", spuse secretarul Amram, „în oraş alimentele sunt pe sponci, după cum ştii. Nu mai avem carne, am ajuns la roşcove. Ceea ce vezi aici, sunt oasele ultimilor nouă miei pentru altarul de jertfe al lui Iahve. I-am mâncat. Nu te uita aşa prostit. Ne-a plăcut. Vezi pe perete *Mane*, *tekel*, *fares*? Eu nu văd. Când ne-am apucat de treaba asta, domnul fiul dumitale era de partea noastră. Între timp a cotit-o. Se cuvine ca, la sfârşit, să fii alături de noi. Suntem oameni de onoare. Te invităm să iei parte la ultima masă. A mai rămas destule oase aici, după câte vezi. Şi pâinea cu cart am şters din farfurii e tot a dumitale".

„Domnul fiul dumitale a fost o scârnăvie", spuse Iohan din Ghişala, şi ochii lui vicleni şi cenuşii fulgerau de mânie", o lepădătură. Ai adus pe lume un morman de murdărie, doctore şi maestre Mattias, preot de gradul lui/i. Oasele şi pâinea li s-ar cuveni mai degrabă soldaţilor noştri Jecât dumitale. Dar respectăm cuvântul doctorului nostru Amram, şi te poftim". Simon Bar Giora fu şi mai puţin politicos. Îl ameninţă pe moşneag cu ochii săi întunecaţi şi înguşti: „Mănâncă!"

Bătrânul tremura puternic. Fusese nesfârşit de mândru de ascensiunea fiului său. El însuşi nu se avântase niciodată prea departe. Înţelesese, ah, înţelesese bine de ce, mai târziu, Iosif a trecut la romani. Dar aceşti oameni n-au înţeles, ei îl urau de moarte pe fiul lui. Dar acum trebuie să mănânce. Poate că asta e o încercare, şi, dacă mănâncă, vor triumfa şi îl vor batjocori şi omorî, pentru că a încercat să-şi salveze ultimele zile printr-o asemenea nelegiuire. După putreziciunea şi duhoarea din temniţa lui fără lumină era aproape nebun de foame şi epuizare. Se uită la oase, erau oase gustoase, pline de măduvă, de la

animale de un an, alese, cu siguranţă că oasele le putea mesteca şi mânca. Şi apoi pâinea, care aromea minunat, şi care, pe deasupra, mai era îmbibată de zeama şi sosul cărnii. Bătrânul îşi porunci să nu se ducă, dar picioarele nu-l ascultară. Îl traseră înainte, el se duse cu un pas care se împotrivea; apucă oasele, cu lăcomie, cu mâinile sale murdare. Muşcă cu dinţii, înghiţi, zeama se prelingea pe barba lui albă, neîngrijită. Nu spusese formula de binecuvântare asta ar fi fost o îndoită nelegiuire. Ştia că era carnea de la altarul lui Iahve şi pâinea de la masa lui. şi ceea ce făcea el era un înzecit păcat de moarte. Se excludea pe sine şi urmaşii săi de la izbăvire în vecii vecilor. Dar el se uşc. Îi lotuşi pe pământ. Ţinând cu amândouă mâinile oasele, dinţii săi bătrâni şi stricaţi rodeau la oase, muşcau din ele, mesteca, molfăia, era fericit.

Ceilalţi se liitau la el. „Priviţi”, spuse doctorul Amram, „cum îşi mănâncă mântuirea sufletului său”. „Ăştia sunt oamenii care ne-au adus aici, frate Iohan”, spuse Simon”. „Ăştia sunt oamenii pentru care murim noi, frate Simon”, spuse Iohan. Apoi nu mai spuseră nimic. Priviră tăcuţi cum doctorul şi maestrul Mattias stătea pe jos, la lumina făcliilor, mâncând.

A doua zi, pe 6 august, doctorul Nittai îl trezi pe preotul de gradul opt care era de rând, gradul Abiia. În locul şefului complet năucit, doctorul Nittai preluase conducerea slujbei la templu, iar preoţii îl ascultau. Ei îl urmară în saia. şi doctorul Nittai spuse: „Veniţi şi trageţi la sorţi cine să spintece jertfa, cine să lase sângele să curgă, cine să ducă mădularele la altar, cine făina, cine vinul”. Traseră la sorţi. Apoi doctorul Nittai spuse: „Ieşi tu, care ai fost tras, şi veghează când va fi vremea pentru spintecat”. Când veni vremea, cel care veghea, strigă: „Se crapă de ziuă. Se luminează zarea la răsărit”. „Este lumină până la

Hebron?” întrebă doctorul Nittai, şi cel care veghea răspunse: „Da”. La aceasta doctorul Nittai porunci: „Duceţi-vă acolo şi aduceţi un miel din staul”. Iar cei traşi se duseră în staul. Fără să ţină seama că acolo nu mai era niciun miel, scoaseră animalul, care nu era acolo, îl adăpară, dându-i să bea, după cum era prescris, din cupa de aur.

Cei care ieşiseră la sorţi se duseseră între timp cu două uriaşe chei de aur la Sfânta Sfintelor şi deschiseseră marea poartă. În clipa în care zgomotul puternic al deschiderii uşii ajunse la urechea sa, cel ieşit la sorţi spintecă în cealaltă încăpere jertfa, care nu era acolo. Apoi aduseră animalul, care nu era colo, la masa de marmoră, îl jupuiră şi-l tăiară după prescripţii şi toţi nouă duseră bucăţile la altar. Apoi traseră la sorţi cine să ducă la altar mădularele. Slujbaşii de grade inferioare veniră şi le puseră veşminte noi celor traşi la sorţi. Apoi aprinseră focul pentru jertfe şi arseră miresme dintr-o cupă de aur cu linguriţe de aur. Luară apoi marea trâmbiţă cu o sută de tonuri şi făcură să răsune toate o sută deodată. Atunci când răsuna acest bubuit puternic, nu se mai auzea alt zgomot în Ierusalim şi toţi ştiau că acum se aduce jertfa şi se aruncau la pământ.

Celui tras la sorţi i se întinse vinul. Doctorul Nittai se urcă pe o margine a altarului, aşteptă în picioare, ţinând în mâini ştergarul. Cei ieşiţi la sorţi aruncară bucăţile din jertfă în foc. De îndată ce preotul se aplecă să toarne vinul, doctorul Nittai dădu semnalul, fluturând ştergarul. Şi în timp ce coloana de fum se înălţa, pe treptele Sfintei Sfintelor leviţii intonau psalmul, iar preoţii de la marginea altarului rosteau binecuvântarea asupra poporului prosternat.

Aşa se aduseră jertfele în acest 6 august de către preoţii de gradul opt, gradul Abiia, traşi la sorţi, cu toată

măreţia obişnuită, respectându-se cu stricteţe toate cele o sută de prescripţii. Oamenii aceştia secătuiţi, pregătiţi să moară azi sau mâine, nu vedeau că staulul mieilor şi altarul Domnului erau goale. Credinţa doctorului Nittai era în ei. Această credinţă făcuse ca ei să vadă mielul. Ei aduceau jertfă lui Iahve, iar această jertfă era sensul şi culmea vieţii lor. Numai pentru aceasta mai trăgeau cu atâta greutate aer în piept şi-i dădeau apoi iar drumul, numai aceasta îi mai despărţea de moarte.

Când Titus fu înştiinţat că evreii îi mâncaseră dumnezeului lor ultimii miei, fu cât se poate de afectat. Erau nişte smintiţi, nişte ciudaţi, nişte bătuţi de zei. De ce oamenii ăştia pe care nu puteai să-i înţelegi, care n-aveau pe nimeni care să-i apere în afară de Dumnezeu, jefuiseră altarul lui Iahve?

Oricum, asediaţii ajunseseră acum la capăt. Era o mare ispită, să iei cu asalt oraşul vlăguit. După acest asediu lung, istovitor, armata grozav tânjea după aşa ceva. Era şi calea cea mai scurtă şi cea mai sigură spre triumf. Tatăl său nu mai avea niciun motiv să păstreze ficţiunea că era vorba de o măsură poliţienească. Avea o poziţie destul de trainică la Roma, chiar dacă nu dusese el însuşi până la capăt expediţia. Dacă Titus atacă acum oraşul, Roma nu-i mai poate tăgădui triumful.

Prinţul petrecu o noapte proastă, ros de îndoieli. Triumful e un lucru bun. Dar nu-i jurase Berenicei, nu-şi jurase sie însuşi să nu-şi verse asupra templului mânia împotriva răzvrătiţilor? Văzuse doar cu Berenice că, folosind forţanu dobândise nimic bun. Dacă îl cruţă, dacă aşteaptă până ce el se predă, nu şterge astfel răul pricinuit femeii?

Îl împuternici pe Iosif să mai încerce o dată, o ultimă oară, să se înceapă tratative. El îi mai făcea o ofertă care depăşea cu mult toate concesiile de până acum.

Inima lui Iosif bătea nebuneşte. Se înclină adânc în faţa lui Titus, după obiceiul evreiesc, cu mâna la frunte. Ceea ce dădea romanul, era un dar mare, oferit de o mână puternică, care, e drept, nu avea nevoie să dăruiască, ci care putea să-şi impună voinţa. Trebuie să-i facă pe cei din oraş să înţeleagă aceasta. Acum, mai mult ca oricând, faptul că el este aici, la romani şi nu între zidurile oraşului, ca acel Iustus, are un sens.

La ceasul stabilit, se duse direct în faţa zidurilor, singur, îmbrăcat simplu, fără arme, fără însemnele preoţiei. Astfel stătea între asediaţi şi asediatori, un om mărunt pe pământul pustiu din faţa uriaşului zid, iar în faţa lui zidui înţesat de evrei, iar în spatele lui zidul de asediu înţesat de romani. Era cald, duhoare, o tăcere apăsătoare, aşa încât părea să-şi audă sângele curgând în vine. În spatele lui simţea privirea rece, ironică a lui Tiberiu Alexandru, în faţă ochii plini de ură ai lui Simion Bar Giora, cei sălbatici ai prietenului din copilărie Amram, cei încărcaţi de dispreţ ai lui Iohan. În soarele încins el era ca de gheaţă.

Începu să vorbească. La început cuvintele îi păreau goale şi străine, apoi se stăpâni şi vorbi simplu, cu căldură şi drept ca niciodată viaţa lui. În caz că se predau, propuse solul, romanii vor face prizonieri pe cei înarmaţi, dar nimeni nu va plăti cu viaţa. Romanii, propuse el, vor trimite chiar astăzi animale de jertfă pentru Templu, presupunând că va fi primită şi săvârşită şi jertfa destinată lui Iahve în numele împăratului, al poporului, al Senatului din Roma, la fel ca înainte.

Asediaţii îl priviseră pe Iosif venind spre ei întunecaţi şi mâhniţi. Acum, mulţi dintre macabeici se uitau curioşi la Simon şi Iohan. Asta era, într-adevăr, o ofertă mare şi generoasă, şi ei sperau în inimile lor că ea va fi acceptată de căpetenii.

Numai că aceştia nu gândeau la fel. Dacă se predau, ce fel de viaţă va fi aceea, mai întâi purtaţi în triumf, apoi tihnişi ca robi în cine ştie ce mină? Şi chiar dacă romanii îi lasă în libertate, mai puteau ci trăi printre evrei după toate cuc ¿e întâmplaseră? După războiul lor neizbutit, evreii îi vor proscrie pentru toată viaţa. Şi considerentele nu erau numai de acest fel; erau motive mai profunde. Merseseră atât de departe, făcuseră în aşa fel, încât ţara fusese rasă, Templul ajunsese un cimitir şi o fortăreaţă a sângelui, mâncaseră mieii lui Iahve, şi acum voiau să meargă până la capăt.

Aşadar, înainte chiar de a şti ce voiau să le ofere romanii, ei aveau răspunsul gata pregătit. Nu scuipară atunci când Iosif termină de vorbit, nu-şi scuturară praful de pe haine şi încălţări, nici nu se gândeau să dea un răspuns lung, plin de mânie şi dispreţ. Nu, deschiseră doar porţile mici din metereze, lângă poartă: guiţând şi grohăind, pe portiţă ieşi un porc. Da, şterpeliseră câţiva porci de la romani, şi acum dăduseră drumul unuia din ei spre Iosif.

Iosif păli. Porcul venea spre el, grohăind, râmând, iar cei de pe ziduri se prăpădeau de râs. Iar apoi, în cor şi pe latineşte, şi nu era deloc uşor pentru aceşti oameni vlăguiţi, probabil că exersaseră multă vreme, strigau: „Ţi-a crescut prepuţul, Flavius Iosefus?” Râdeau, iar romanii, ce să facă, râdeau şi ei. Evreii ăştia infernali făcuseră iar o glumă grozavă. Dar Iosif stătea singur între cele două tabere, cu porcul pe lângă el, având în faţă templul pângărit, ciuruit de proiectile, iar evreii şi romanii se strâmbau de râs.

În aceste clipe care păreau ani, Iosif îşi ispăşi toată înfumurarea vieţii sale. „Doctorul Iosif al vostru este un mişel”, spusese odată cineva cu o figură gălbejită, la Meron semănaseră iarbă pe drumul pe unde trecuse el,

alţii păstrau până la el o distanţă de şapte paşi de parcă ar fi fost. lepros, blestemul asupra lui se dăduse cu surle şi trâmbiţe, la Alexandria fusese legat cu frânghii ca să fie biciuit. Dar ce fuseseră toate acestea pe lângă aceste momente? Venise cu inima curată, voia să salveze oraşul, bărbaţi, femei, copii şi casa lui Iahve. Şi ei îi trimiteau un porc. Ştia bine că acum ar fi trebuit să plece, dar şovăia. Zidul îl ţintuia. Îi trebui multă voinţă ca să plece. Punea un picior în spatele celuilalt, mergea înapoi, cu privirea mereu aţintită asupra zidurilor. Îl cuprinse un frig de gheaţă, totul se scuturase de pe el, durerea şi trufia. Nu mai ţinea nici de romani, nici de evrei, pământul era pustiu şi gol ca înaintea Creaţiei, el era singur, în jurul lui nu era decât batjocură şi râs.

Când evreii minară porcul spre Iosif, Titus nu râse. De fapt, se gândi, pot fi mulţumit. Eu m-am depăşit. Am vrut să dreg ceea ce i-au făcut smintiţii ăştia dumnezeului lor; acum eu sunt în relaţii mai bune cu acest Iahve decât duşmanii mei. Dar acest considerent nu a rezistat prea mult. Se uită spre „aia de-acolo”, cea în alb şi auriu. O dorinţă îngrozitoare îl năpădi brusc de a călca totul în picioare, tot ce stânjeneşte, tot ce încurcă. Ei singuri l-au pângărit, se va prăbuşi în cele din urmă în mizerie, aia de-acolo, care-şi bate joc de el din înălţimea sa, cu blestemata-i curăţenie. În creier îi răsună, aşa cum a auzit de la soldaţii săi, în tact, pustiu, sălbatic: Hep, Hep, şi la fiecare Hep, mai crapă o ţeastă şi se mai dărâmă o casă.

Imediat îl cuprinde spaima. Mai bine nu i-ar fi venit toate astea în minte. Nu, nu avusese deloc intenţia să se alieze cu acest Iahve. Asta o lasă în seama domnilor de cealaltă parte a zidului.

O tristeţe adâncă pune stăpânire pe el, un dor nebun de evreică. Turbează de o furie neputincioasă în faţa fanatismului acestor evrei, în faţa orbirii lor. Berenice este

una de-a lor, e de neînţeles ca ei toţi, niciodată nu o va poseda cu adevărat.

Se duse la Iosif. acesta zăcea pe pat, epuizat, scăldat în sudori reci în ciu ¿a căldurii acelei zile de vară. Vru să se ridice. „Stai, stai”, îl rugă Titus, „dar vorbeşte-mi. Poate că furia mea împotriva acestor oameni mă orbeşte. Explică-mi tu, dragă evreule: ce vor? Scopul lor nu şi-l mai pot atinge; atunci de ce preferă să moară decât să trăiască? Pot să-şi păstreze casa pentru care luptă; de ce vor ca ea să ardă? Tu înţelegi asta, evreule?” „Eu înţeleg”, spuse Iosif, nesfârşit de obosit, iar faţa lui căpătă aceeaşi expresie tristă ca cea de pe feţele evreilor de pe zid. „Eşti duşmanul nostru, evreule?” întrebă Titus, foarte delicat. „Nu, prinţe”, spuse Iosif. „Te numeri printre cei de dincolo de zid?” întrebă stăruitor Titus. „Da, prinţe”, spuse Iosif. Titus îl privi, fără ură, dar niciodată nu fuseseră mai străini unul de altul. Titus ieşi, mereu atent la evreu, posomorât şi gânditor.

O *

33L

În frumoasa şi liniştita ei casă din Tiberiada, pe colina de deasupra lacului, Berenice se căznea să-i explice fratelui ei Agrippa ce se întâmplase în tabără. Atunci când a văzut-o venind distrusă şi zduncinată, Agrippa n-o întrebase nimic. Acum ea îl punea în temă cu atât mai deschis. Îl dispreţuia pe Titus pentru brutalitatea lui? Nu. Tocmai asta era răul, că nu simţea niciun fel de ură împotriva barbariei lui. Îndărătul figurii lui răutăcioase şi schimonosite de copil, aşa cum se arăta el acum, ea vedea figura puternică, sigură de sine a soldatului. N-avea nicio importanţă că, în faţa fratelui ei, ba chiar faţă de ea însăşi, ea – şi bătea joc de pedanteria lui exagerată, de stupida lui manie de a stenografia totul. În împuţita lui tabără, în pustietatea zdrobită din jurul Ierusalimului Titus era un

bărbat, bărbatul.

Agrippa pricepea foarte bine explicaţiile chinuite ale surorii sale. Oare războiul acesta cumplit nu-i mânca şi lui nervii? Le dăduse romanilor contingentul lui, dar apoi se întorsese imediat în regatul lui am Transiordania şi nu mai voise să audă nimic de strămoşii săi. Frumosul său palat din Tiberiada, tablourile, cărţile, statuile sale erau pentru el mai importante. „Ţie ţi-e mai uşor, surioară”, spuse el cu un ¿îmbet mic şi tulbure pe faţa frumoasă, poate puţin prea cărnoasă. „Leagă-ţi inima de Iudeea, de ţară şi de spiritul ei, şi culcă-te cu romanul: şi pentru tine ai rezolvat problema. Iubeşte-l, Nikion, pe Titus al tău. Îl invidiez, dar nu pot să-ţi dau alt sfat. Dar mie ce-mi rămâne, Nikion? Eu îi înţeleg şi pe unii şi pe ceilalţi, şi pe evrei şi pe romani. Dar cum să-i împac în mine pe unii cu alţii? Dacă aş putea fi ca cei din Ierusalim, dacă aş putea fi ca romanii. Văd fanatismul unora, barbarismul celorlalţi, dar nu scap, nu mă pot hotărî”.

În tăcerea din Tiberiada, Berenice pândea încordată orice veste din tabăra de la Ierusalim. La început, înaintea ochilor vedea numai pustietatea în care se prefăcuseră strălucitoarele împrejurimi ale oraşului, în nări avea mirosul greu al taberei, în urechi urletul animalelor care îşi aşteptau prada. Cu timpul însă, aceste amintiri nu-i mai produceau atâta greaţă, iar demenţa războiului începea s-o cuprindă şi pe ea. Războiul însemna sânge şi foc, un mare spectacol, războiul avea un miros plăcut, războiul însemna chipuri de oameni de o sălbatică credinţă, dorindu-şi cu ardoare o moarte rapidă, fericită, înconjurată de frumuseţea visătoare a Tiberiadei, ea tânjea tot mai mult după freamătul patetic al taberei. De ce tăcea bărbatul ei? De ce nu-i scria? Trupul ei nu-i plăcuse? se gândea cu furie şi ruşine la ea însăşi, nu la bărbat.

Când sosi vestea că bătuse ceasul în care se hotăra

soarta Templului, că s-a şi adunat pentru dezbateri consiliul de război al împăratului, ea nu-şi mai găsi liniştea. Acum avea destule motive să se întoarcă în tabără.

Prinţul avu sentimentul unei mari izbânzi „înd Berenice îi fu anunţată. De când această femeie fugise de la el, se scurseseră două luni greu de îndurat; în vara încinsă şi plină de duhori aşteptase sfârşitul oraşului stăpânindu-şi cu greu nervii. Căutase printr-o muncă înverşunată să-şi înşele nerăbdarea, căci avansase, împinsese războiul până la poalele Templului şi acolo unde înainte fusese fortul Antonia, acum se afla un cort cu trei încăperi, camera de lucrv, dormitorul, sufrageria. Nu-şi mai interzisese să aibă lângă el tabloul Berenicei. El se află în camera lui de lucru, tulburător de viu, ca tot ce era făcut de Fabulus. Adesea priveşte în ochii căpruiaurii şi migdalaţi ai acestei femei. Cum îi putuse veni în cap ideea nebunească de a se purta ca ea precum cu o prostituată spaniolă? Femeia aceasta este o străină, da, ceva foarte înalt şi străin.

Îşi căuta însemnările, cuvinte ale ei, pe care el le stenografiase, le compara, le cumpănea. Petrecea mult timp în faţa tabloului, ros de îndoieli. Se stăpânea, nu întreprindea nimic, aştepta.

Şi iată, vine ea singură. O întâmpină mult în afara taberei. Berenice fu blândă, fără reproşuri, ca-o fetiţă. Peisajul golaş din jurul Ierusalimului, tot poporul acela de răstigniţi, păsările răpitoare, expresia sălbăticită, periculoasă de pe feţele soldaţilor, Gheena aceasta, acest ţinut al morţilor n-o înspăimântară. Căci prin acest adevărat Hades trecea cu pasul sigur prinţul, bărbatul, iar ea aflându-se de partea lui, se simţea liniştită.

Cinară împreună. El îi povesti despre tinerii lui, soldaţii lui. Evreii aceştia le făceau viaţa afurisit de grea.

Erau fanatici, turbaţi ca nişte mistreţi răniţi. Îşi riscau viaţa pentru un sac de grâu. Născoceau tot timpul şiretlicuri noi, teribile. Aşa, bunăoară, umpluseră acoperişul sălii care lega fortul Antonia de zona Templului cu catran, vreascuri uscate şi smoală, îi atrăseseră acolo pe romani şi-i prăjiseră ca pe peşti. Dar nici cu tinerii lui nu era de glumit. Prinţul povestea de parcă n-ar fi fost vorba de pierderi sau câştig, ci de un sport obişnuit. Nu se cruţa nici pe sine însuşi, când se ivea nevoia, sărea în mijlocul vălmăşagului, a fost rănit de două ori, calul i-a fost ucis sub el, ofiţerii încercau mereu să-l convingă ca el, generalul, să lase lupta obişnuită pe seama oamenilor de rând.

Titus povestea ca un torent, era bine dispus, abia dacă băga de seamă dacă e ascultat sau nu. Deodată observă privirea Berenicei. Nu erau ochii din tablou. Felul cum îl urmăreau, cum se împăienjeneau, asta văzuse şi la alte femei. Încet, în timp ce vorbea, cu o mişcare sigură şi totuşi delicată, o cuprinse pe Berenice cu ambele braţe. Ea alunecă spre el, el nu-şi mai sfârşi cuvântul, în mijlocul povestirii se prăbuşiră într-o contopire.

Rămase întinsă lângă el, liniştită, cu ochii închişi, zâmbind. Titus îşi U'i pe pieptul ei capul său mare de ţăran, care acum părea tânăr şi proaspăt, se ghemui în trupul ei. „Ştiu", spuse el, „ştiu că nu ai venit pentru mine. Dar lasă-mă să cred că aşa este. Frumoasa mea, dulcea mea, regina mea, iubita mea. Probabil că ai venit pentru Templu. Binecuvântat fie Templul care te-a adus aici. Planul meu a prevăzut ferm ca el să rămână în picioare. Dulcea mea, de-ar fi să jertfesc zece mii de oameni, el va rămâne. Este templul tău. Este cadrul tău, iar zece mii de oameni nu este un preţ prea mare. Voi reconstrui şi casa mamei tale. Să urci din nou treptele ei, Nikion, cu pasul tău, care mă face fericit, iar îndărătul tău va fi Templul".

Berenice sta întinsă cu ochii întinşi, zâmbind. Îi sorbea cuvintele. Şopti încetişor: „Bărbatul meu, copilul meu, Janik, Janiki. Am venit de dragul tău. Janiki”.

La 21 august, 1 Ab după calculul evreiesc, „Iulius cel gros” începu să se dezlănţuie împotriva zidului împrejmuitor al zonei Templului. Lucră fără întrerupere 6 zile, fură puse în funcţiune şi alte maşini, la 27 august toate maşinile lucrau în acelaşi timp. Fără succes. Se încercă un atac direct, fură proptite scări, două cohorte se urcară pe scări într-o mişcare de melc. Evreii răsturnară scările pline de asediatori. Câţiva legionari, printre care şi un stegar, ajunseră până pe zid, dar aici fură doborâţi, şi evreii puseră mâna pe steag.

Titus porunci să se dea foc porţilor. Colonadele exterioare, se linişti el pe sine şi pe Berenice, nu înseamnă Templul. Se puse aşadar foc la porţi, argintul care se topea peste tot deschise flăcărilor calea spre grindurile din lemn. Focul bântui toată ziua şi toată noaptea. Apoi coloanele exterioare din nordul şi vestul Templului fură distruse; i romanii se aflau în faţa clădirii înalte a Templului.

La 2S august, 8 Ab după calculul evreiesc, în timp ce formaţiunile de stingători romani lucrau din plin, pentru ca, prin moloz, cenuşă, cărbuni stinşi şi tot felul de resturi, să croiască un drum care să ducă până la casa Templului, Titus convocă un consiliu de război. Trebuia să se hotărască ce era de făcut cu casa Templului.

La acest consiliu de război luară parte şeful Statului Major, Tiberiu Alexandru, generalii comandanţi ai celor patru legiuni, Cerealis de la a cincea, Lepid de la a zecea, Literne de la a douăsprezecea, Frygus de la a cincisprezecea şi Marcantoniu Iulian, guvernatorul Iudeii. Ca secretar Titus îl aduse pe Iosif.

Titus dădu mai întâi citire unei scrisori a împăratului. Berenice era bine informată: împăratul convocase o

şedinţă a cabinetului pentru a asculta părerea acelor domni despre menţinerea Templului. Unii miniştri fuseseră de părere, că acest pilon al răzvrătirii, acest centru şi simbol al leproasei mândrii naţionale a evreilor trebuia făcut una cu pământul Numai astfel li se putea lua evreilor o dată pentru totdeauna punctul lor de întrunire. Alţii erau de părere că războiul era dus împotriva oamenilor, nu împotriva lucrurilor neînsufleţite, iar prestigiul cultural al Romei cerea ca o asemenea construcţie minunată să fie cruţată. Împăratul însuşi, se scria în încheiere în scrisoare, a ajuns la concluzia de a recomanda generalilor să păstreze, pe cât va fi posibil, construcţia.

Generalii ascultară cu luare-aminte scrisoarea. Ştiau că era vorba de triumf. Dacă Templul era dărâmat, aceasta ar fi fost sfârşitul glorios al unei expediţii, nimeni nu ar mai fi putut scorni poveşti despre o expediţie de pedeapsă, atunci Senatul ar fi fost nevoit să aprobe triumful. Strălucirea şi beţia unei asemenea zile triumfale, apogeul carierei tuturor celor care participaseră ca învingători la această campanie erau ispititoare. Dar despre toate acestea nu se putea vorbi, despre interesele armatei se putea vorbi aici tot atât de puţin ca în consiliul de coroană al împăratului.

Puteau să-şi închipuie foarte bine cum se desfăşurase acest consiliu de coroană. Se prea poate ca grăsunul Junius Thrax să fi roştit câteva cuvinte liniştitoarfe – favoarea cruţării Templului; umflatul Claudius Reginus poate să fi scăpat şi el câteva cuvinte nebuloase, împăciuitoare. În schimb, ministrul Talas se pronunţase cu siguranţă pentru distrugerea Templului. În cele din urmă se ajunsese la acest compromis, la acest „pe cât va fi posibil”, la această scrisoare, care arunca întreaga răspundere pentru tot ce se petrecea şi ce nu se petrecea în spinarea armatei. Nu-i nimic, armata poate duce această

răspundere. Armata îşi doreşte acest triumf, dorinţa sălbatică a trupelor de a călca în picioare „aia de-acolo”, această dorinţă îi însufleţea şi pe mulţi dintre conducători. Hep, Hep, se aude şi în ei. „Construcţia să fie pe cât era posibil păstrată”, Romei îi era uşor să vorbească astfel. Unde începe şi unde se termină „posibilul?

Primul care luă cuvântul fu şeful Statului Major, Tiberiu Alexandru. Ştie că ceilalţi îşi doresc triumful lor roman: el vrea supunerea raţională a ţării. Vorbi concis şi politicos ca întotdeauna. Păstrarea construcţiei va costa multe jertfe. Dar zece mii de soldaţi pot fi înlocuiţi, Templul este unic şi nu poate fi. Înlocuit. O sută de mii de oameni pot veni acum de hac celor aproximativ cincizeci de mii de oameni din interiorul zidurilor. Este posibil ca această construcţie să fie păstrată.

Generalul Frvgus de la legiunea a cincisprezecea, sprijinit de strigătele aprobatoare ale generalului Literne, se opuse, într-adevăr era posibil ca templul să fie păstrat cu preţul a aproximativ zece mii de legionari romani, spre slava imperiului şi a lumii. Dar el nu crede că împăratul, un prieten al soldaţilor, ar vrea să împingă atât de departe limitele posibilului. Şi aşa muriseră multe mii din cauza mijloacelor necinstite folosite ne evrei, jupuiţi, arşi. Soldaţii doresc cu ardoare să dea foc la „aia de-acolo”, să ia aurul de pe ea. Dacă li se refuză această răzbunare ieftină, în armată se va ajunge la o stare de spirit foarte proastă.

În timp ce generalul Literne aproba zgomotos, Tiberiu Alexandr <bea politicos ca întotdeauna. Acest Frygus era, într-adevăr, tipul ofiţerului pe care-l detesta, îndărătnic, mândru de forţa sa. Un general ca ăsta nu vrea decât triumful lui, nimic altceva. Un general ca ăsta nu va înţelege niciodată că o asemenea construcţie este creată de spiritul mai multor secole. Un general ca ăsta tropăie

cu cizmele lui peste un asemenea monument, îndreptându-se drept spre triumful lui, fără să facă niciun ocol.

Dar iată că vorbea Marcantoniu Iulian, guvernatorul provinciei Iudeea. El era funcţionar, pe el nu-l interesa decât resortul lui, administrarea viitoare a proviinciilor. Nu mai voia să aibă nicio altă răspundere. Nu se îndoia că armata va lichida răzmeriţa chiar şi cruţând Templul. Dar aceasta era o soluţie de scurtă durată, nu pentru multă vreme. Nimeni n-ar putea admira mai mult decât el valoarea artistică a construcţiei. Dar evreii au făcut din templu o fortăreaţă şi va rămâne o fortăreaţă şi după înfrângerea răscoalei. Când a mai lăsat Roma fortăreţe ale răzvrătiţilor în regiunile supuse de ea? Templul trebuie ras, dacă nu se vrea ca evreii, de îndată ce se vor fi retras o parte din trupe, să se gândească din nou la revoltă. Ei>acă se cruţă clădirea, acest popor turbulent, înfumurat va lua acest gest nu ca un semn de bunăvoinţă, ci ca slăbiciune. El, ca guvernator al Iudeii, răspunzător în faţa Romei pentru linişte şi ordine în această provincie dificilă, roagă insistent ca Templul să fie făcut una cu pământul. Nu e cu putinţă ca el să fie cruţat.

Titus asculta toate acestea; uneori stenografia cele spuse, puţin mecanic. Înţelegea bine dorinţa soldaţilor şi dorinţa generalilor săi. Nu arde şi el de dorinţa triumfului?

Dar acest Iahve este un adversar periculos. Chiar şi încăpăţânarea cu care îl apără acest popor dovedeşte că, oricât ar fi de caraghios, nu este un dumnezeu mărunt şi demn de dispreţ. „Pe cât e posibil”. Oftează. Ar fi dorit ca scrisoarea lui Vespasian să fi fost mai clară. ¡, în acest timp, toţi ofiţerii îşi spuseseră părerea. Rezulta că trei voturi erau pentru menţinerea Templului, trei pentru distrugerea lui. Se aştepta cu încordare hotărârea prinţului. Până şi stăpânitul Tiberiu Alexandru nu-şi putea reprina un tremur mic, nervos.

Iosif zgâria nervos masa cu vârful stiletului. Era atent la fiecare cuvânt, ce era rostit, scria prost, dar avea o memorie pe care se putea baza. Motivele invocate de soldaţi nu erau motive rele. Iar în spatele lor mai era ceva: dorinţa unui triumf roman. Titus îi promisese lui, Berenicei, lui însuşi, că va cruţa Templul. Dar Titus este soldat. Ţelul suprem al soldatului este un triumf la Roma. Va rezista? Va periclita un triumf la Roma pentru a păstra casa lui Iahve?

Titus se gândeşte. Dar. nu sunt argumente şi contraargumente. Acest Iahve, se gândeşte el, este un dumnezeu foarte şiret. Probabil că el este cel ce mi-a vârât în piept acest sentiment tulburător pentru femeia aceea. Ea mi s-a dăruit, am cunoscut-o: probabil că acest Iahve este cel care nu îngăduie ca dorinţa mea să se potolească. Cum ar rânji tatăl lui dacă ar afla că a dat foc Templului. „Ei, Cenis, bătrânico”, va spune el, „nu l-a răbdat inima pe băiat, să-i facem cheful cu triumful”.

A trecut un sfert de minut de tăcere. „Mă aliez”, spune Titus, „părerii celor care consideră că este cu putinţă ca Templul să fie cruţat. Cred, că legiunile romane vor şti să se înfrâneze bărbăteşte, chiar şi atunci când nu le convine ordinul. Vă mulţumesc, domnilor”.

În faţa cortului lui Titus s-au adunat ca în fiecare seară, după vechiul obicei din tabără, corpurile de muzicanţi pentru a suna stingerea, fanfara, simbolul celei mai mari puteri militare. Titus se afla la intrarea în cort. Primirea fanfarei era întotdeauna pentru el o deosebită bucurie. Muzicanţii, vreo două sute, se rânduiră frumos. Se dădu semnalul. Şi atunci se porni, nu prea plăcut, dar. puternic, tunetul timpanelor, şuieratul şi tânguitul cornului şi flautului, bubuitul surlelor, notele ascuţite şi asurzitoare ale trâmbiţelor cavaleriei, şi Titus se bucura văzând adunătura aceea pestriţă şi veselă şi arma dezlănţuită în

cinstea sa.

Apoi se retraseră. Şi acum urmă ceva cu mult mai important, darea parolei şi a ordinului de zi. Aceasta se petrecea cu solemnitate. În fiecare zi, cu rândul, fiecare din cele patru legiuni îl trimitea pe primul centurion pentru a lua de la general, în scris, ordinul de zi şi parola pentru a o transmite, tot atât de solemn, mai departe.

Titus fu neplăcut surprins când, în seara acestui 28 august; se prezentă pentru a primi ordinul centurionul Pedan, primul centurion al legiunii a cincea. Acest ordin era cel mai important din ultimul timp şi prinţul îl schimbase de trei ori. Îi înmână acestui om tăbliţa. Centurionul o apucă cu mâinile ui puternice, scurte şi murdare. Citi: „Parola: Piei, Iudeea. Ordin: în cursul zilei de 29 august lucrările de stingere şi de curăţire în partea de nord şi vest a Templului trebuie încheiate cu orice preţ în aşa fel, încât în dimineaţa de 30 august terenul să fie pregătit pentru atac. Dacă adversarul încearcă să stingherească lucrările de stingere şi de curăţire, se va răspunde energic, dar având grijă să fie cruţate construcţiile, în măsura în care ţin de casa Templului”.

Centurionul Pedan citi ordinul, potrivit prescripţiilor, cu glas tare. Primul centurion al legiunii a cincea avea o minte ageră, descifrase ordinul cu unicul ochi care vedea şi cu creierul lui deştept înţelesese înainte ca vocea sa ca un măcăit să răsune. Aşadar, citea încet ceea ce era scris. Sta în faţa1 generalului, cu trupul său mătăhălos, cu faţa rasă, roşcovană, cu umerii, lui largi şi ceafa puternică. Cuvintele ordinului îi ieşeau încet de pe buze. Cuvintele: „se va răspunde energic” răsunară clar şi accentuat, cuvintele finale: „dar având grijă să fie cruţate construcţiile” fură rostite de centurion nu mai repede, dar parcă cumva aruncate, ca ceva lipsit de importanţă. În timp ce citea, îşi aţintea ochii, cel viu, ca şi cel mort, mai

mult asupra generalului decât asupra tăbliţei, cercetător, şovăitor, ca şi când n-ar fi fost sigur de ceea ce citea. Şi din nou, în aceşti ochi Titus simţi că omul acesta gălăgios şi butucănos nutrea aceeaşi împotrivire de altă dată şi aceeaşi puternică tentaţie, aceeaşi poftă nebună, pe care o simţise şi în cuvintele generalilor, de a întinde focul, de a-l arunca în „aia de-acolo”. Urmă o scurtă tăcere. Centurionul continua să-l privească, neîncrezător, aşteptând. Da, nu încăpea nicio îndoială, aştepta. Ai perfectă dreptate, Pedan, dar şi ceilalţi au dreptate. Faceţi ce vreţi. Tot timpul unul ariţcă răspunderea asupra celuilalt. Toţi vor să facă, dar nimeni nu vrea să fie el acela. Tu eşti bărbat, Pedan: fă-o tu. Poate că acestea erau sentimentele lui Titus în timp ce centurionul Pedan sta drept şi aştepta. Niciun gând şi nicio vorbă nu s-a rostit. Titus s-a ferit. Nu ieşi la i ” =: ală decât un zâmbet mic, abia observat. Primul centurion al legiunii a cincea îl observă. A spus ceva? Generalului i se păru că el spusese ceva. Auzise ceva de genul Hep, Hep. Dar, cu siguranţă, aşa ceva nu era cu putinţă. Centurionul Pedan luă tăbliţa, o puse bine cum cere regulamentul, salută, braţul întins şi palma desfăcută. Generalul spuse: „Mulţumesc”. Centurionul Pedan se depărtă şi nimic nu se întâmplase.

În noaptea aceea Titus se culcă cu Berenice. Dormi neliniştit şi Berenice îl auzi spunând: „Dă-mi tăbliţa”.

În acest timp, centurionul Pedan se înapoiase la cortul său. Cuvintele ordinului i se înfipseseră bine în cap, dar, cu toate acestea, mai scoase tăbliţa şi o mai citi. Deschise şi mai mult gura lui mare, era mulţumit. E adevărat, arşiţa din această ţară, îngrozitoarele gâze, care erau atrase de pielea sa rozalie şi bălană, plictiseala care te rodea în tabără, toate acestea îl sâcâiau, iar un purtător al coroanei de iarbă, favoritul armatei, ar fi putut să se scutească de aşa ceva. Anul trecut, când aici se

întrerupseseră acţiunile militare, plecase cu un detaşament al lui Mucian în Italia, pentru a participa acolo la expediţia împotriva lui Vitellius. Ar fi putut rămâne acolo, ar fi putut intra în Gardă, ar fi putut ajunge legat, general. Acum, în timp ce ţinea tăbliţa aceea în mână, nu regreta că se întorsese ca primul centurion al legiunii a cincea, în faţa acestui împuţit de Ierusalim şi într-un asemenea blestemat asediu.

Pedan era soldat. O pornise de jos. Îi plăcea să mănânce mult şi cu grosolănie, să se ţină după femei, să bea zdravăn, să grohăie cântece deşucheate. Omul acesta mătăhălos, neobişnuit de sprinten şi vânjos, învăţase să mânuiască sabia, arcul, să se lupte. Era foarte mulţumit de sine. Adesea îşi oglindea chipul nu numai în preţioasa oglindă de aur pe care o purta cu sine în toate expediţiile militare, dar chiar şi în orice apă pe lângă care t: ceea sau chiar în scutul său. Chipul lui îl plăcea. Când îşi pierduse un ochi, pentru a-l înlocui, îşi comandase un altul la cel mai bun specialist care punea ochi statuilor. Acum era veşnic încântat de felul cum arăta şi nu-i părea deloc rău că-şi pierduse ochiul. Îi plăcea primejdia. Îi plăcea şi prada. Din partea lui de pradă, din gratificaţiile pentru prestaţii deosebite şi din iscusitele lui afaceri din tabără îşi agonisise o avere considerabilă, care se afla depusă în mâini bune la un bancher din Verona şi a cărei dobândă sporea văzând cu ochii. Odată, când va fi bătrân, fără dinţi, se va înapoia în această Verona, va juca, în calitatea lui de purtător al coroanei de iarbă, de favorit al armatei, un rol important, va face să danseze oraşul după cum îi va cânta el.

Deocamdată avea ceva mai bun de făcut. Cum ar fi, de pildă, ordinul ăsta curios. Un ordin peste măsură de îmbucurător, pe care, în fond, nu-l prea înţelege şi cu care nu ştie ce să facă. Dar chiar şi numa, i acest ordin curios

face să merite întoarcerea lui din îmbelşugata Italie la legiunea a cincea.

Căci primul centurion al legiunii a cincea. de regulă foarte indiferent faţă de oameni, răpunându-şi adversarul într-un chip sportiv, fără să-l intereseze persoana, acest centurion Pedan avea o singură ură devastatoare: evreii.

Totul îl supăra la aceşti evrei, limba lor, obiceiurile lor, credinţa lor, răsuflarea lor, aerul lor. Şi, ceilalţi orientali sunt barbari leneşi şi puturoşi, cu obiceiuri neroade. Dar evreilor ăştia le place trândăvia în aşa hal, încât cu niciun mijloc, nici cu ameninţarea cu moartea, nu-i poţi convinge ca în ziua a şaptea să facă ceva. În ţara lor au chiar o apă, apa sabatului, care în cea de a şaptea zi nu mi>! curge. Iar când a început războiul, asta a văzut-o cu propriii lui ochi, s-au lăsat măcelăriţi în această a şaptea zi, fără să se apere, pur şi simplu din lene principială, prescrisă de lege. Capetele astea neroade cred că sufletele celor care ţin legile lor împv – ţite vor fi păstrate de Dumnezeu în vecii vecilor. De aceea, neruşinaţii aceştia sunt atât de indiferenţi la orice ce pe alţii îi ademeneşte sau îi îngrozeşte. Ei se consideră mai buni ca alţi oameni, de parcă ar fi „egionari romani. Ei îi urăsc şi îi dispreţuiesc pe toţi ceHa-i. Se taie împrejur numai pentru a se deosebi de alţii. Sunt arţăgoşi, îndărătnici ca ţapii sălbatici. Atunci când mor, atunci când îi răstigneşti, strigă: „Iah, Iah. Iah este dumnezeul nostru”. Din cauza acestui Iah, Iah, el a crezut la început că dumnezeul lorect°. un măgar, iar unii chiar spun că ei ar adora un măgar în Sfânta Sfintelor. Dar asta nu e adevărat, aceşti smintiţi şi criminali cred într-un dumnezeu care nu>poate fi nici văzut, nici atins, un dumnezeu tot atât de neruşinat ca şi ei, care există numai în închipuirea lor. S-a distrat de mai multe ori zgândărindu-l pe câte unul spânzurat pe cruce pentru a-i băga minţile-n cap prin ameninţări sau promisiuni. Dar nu

şi nu. Ei cred cu adevărat în dumnezeul lor nevăzut, strigă „Iah” şi „Iah” şi dau ortul popii. Centurionul Pedan este un adversar pătimaş şi înverşunat al unor asemenea stupidităţi. Vrea să le lichideze. Viaţa n-ar merita să fie trăită, dacă ceva din strigătele lor ar fi adevărat. Dar nu este adevărat, nu trebuie să fie adevărat.

Centurionul Pedan se duce cu pas legănat în cortul său, gura mare i se strâmbă în semn de batjocură. Dacă există ceva din acest dumnezeu Iahve, ar trebui să poată să-şi apere propria sa casă. Dar n-o va face, va avea grijă de asta primul centurion al legiunii a cincea. Numai cu acest gând a rămas el în faţa împuţitului Ierusalim în această vară fierbinte, plină de miasme. Are să-i arate el lui Iahve. Are să-i dovedească şi că nici măcar nu există, că „aia de-acolo”, casa sa, nu este nimic altceva decât o cochilie goală de melc.

Centurionul Pedan vede în faţa ochilor chipul prinţului, în timp ce el îi citea textul de pe tăbliţă. „Având grijă să fie cruţate construcţiile, în măsura în care ţin de casa Templului”. Ce înseamnă asta: „cruţare”, ce înseamnă, „ţin de casa Templului”? „Adversarului i se va răspunde energic”. Asta e mai clar. Asta este. ceva de care te mai poţi agăţa.

Hep, Hep, se gândeşte centurionul Pedan. Astă-seară este deosebit de bine dispus. Bea, povesteşte măscări, face glume teribile, încât până şi cei care îi poartă sâmbetele recunosc: pe bună dreptate este favoritul armatei.

În dimineaţa următoare, Pedan şi oamenii lui se duc la lucrările de stingere şi curăţire. Se cară cu lopata ruinele fumegânde, se luciează pe brânci, se sapă, trebuie croit un drum larg, drept spre poartă. Această poartă, placată cu aur, nu era mare; în stânga ei, la aproape două staturi de om, se deschidea o ferestruică cu ramă de aur. În rest, zidurile te ţintuiau albe, de nezdruncinat, sparte

din loc în loc de câteva ferestre mici, foarte înalte.

Munca la curăţit era murdară, istovitoare, dificilă. Evreii nu se mişcau, niciun chip nu se arăta la vreo fereastră, poarta rămânea închisă. Pedan se înfurie. Trebuia ca el şi oamenii lui să dea murdăria la o parte pentru evrei. Curgeau sudorile de pe ei, erau supăraţi. Pedan ordonă să se cânte. Îngână el însuşi cu vocea lui ca un măcăit, grosolanul cântec al legiunii a cincea: „La ce e bună a cincea noastră/ Legionarul face de toate/ Merge la război, spală rufe/ Răstoarnă tronuri, fierbe supa/ Goleşte hârdaiele şi-l apără pe împărat/ Alăptează, dacă e nevoie, şi pruncii/ Soldatul trebuie să poată orice/ A cincea a noastră face de toate”.

Când terminară de cântat a treia oară cântecul, se arătă şi duşmanul. Poarta nu era atât de mică cum părea; oricum, era suficient de mare, pentru a scuipa prin ea într-un timp incredibil de scurt o mulţime de evrei. Soldaţii schimbară sapele pe sabie şi scut. Era al naibii de mic locul, iar dacă nimereai în ruinele fumegânde, cu greu mai puteai fi salvat. „Macabeu”, strigară evreii. „Piei, Iudeea”, strigară romanii. Era o luptă în toată regula. Evreilor nici nu le păsa că unii dintre ei nimeriră între ruinele fumegânde. Se strânseră grămadă pe stindardul roman. Purtătorul lui căzu, altul îl apucă, fu doborât la pământ. „Macabeu”, strigară evreii, aveau stindardul. Îl duseră în triumf în spatele zidului.

Romanii primiră întăriturі. La al doilea atac, evreii nu mai apfrură la o distanţă atât de mare ca prima oară, dar micuţa poartă continuă să scuipe afară noi trupe. Pedan înjura şi-şi lovea oamenii cu un butuc de viţă. Ei îi respinseră pe evrei, câţiva e între oamenii lui Pedan trecură dincolo de poartă, care se şi închise. Cei care au intrat sunt pierduţi. Dar adversarului i se răspunse energic.

Pedan rânjea. Adversarului nu i se răspunsese destul de energic. Pedan ordonă o formaţie de melc. Oamenii se minunară. Zidul li se împotrivea uriaş, maşinile nu lucrau deloc, în spatele lor nu era artileria. Ce voia primul lor? Să dărâme zidul cu mâinile goale? Totuşi respectară ordinul, îşi împreunară pavezele deasupra capetelor şi porniră. Dar ciudat, Pedan nu-i puse să atace poarta „ci locul din stânga, unde se afla ferestruica cu rama de aur.

Ei înaintară, iată-i la zidj cei din rândul din faţă erau lipiţi de el. Şi acum se petrecu ceva ce prima cohortă a legiunii a cincea, care era obişnuită cu de toate, nu mai văzuse nicicând. Centurionul Pedan, cât era de greu în armura lui, se aruncă pe scuturile împreunate, înaintând pe ele cu picioarele larg desfăcute în încălţările lui cu ţinte. Nu căzu, o Hercule! îşi păstra echilibrul, într-o mână ţinea o faclă, şi acum o aruncă prin ferestruică în rama de aur, şi apoi strigă: „Mai dă-mi una”, şi soldaţii îi întinseră încă o faclă din ruinele fumegânde şi apoi încă una. Cei de sub scuturi, asudaţi, striviţi, rezistând cu greu, nu ştiau ce se petrecea deasupra capetelor lor, îl auzeau doar pe centurionul lor strigând: „Mai dă-mi una”, şi: „Hep, Hep”. Dar şi ei, ca şi cei care întindeau faclele erau groaznic de încordaţi în aşteptarea rezultatului. Primul lor, centurionul Pedan, favoritul armatei, ştie cu siguranţă ce face, cu siguranţă se va petrece ceva.

Centurionul Pedan ştia ce face. Cunoştea planul templului, ştia că în acel loc, în spaţiul cu ferestruica în ramă de aur, erau păstrate stivele de lemne, pe care evreii le depuneau la sărbătoarea lemnului, cetăţenii Ierusalimului şi pelerinii, fiecare om un buştean. Adversarului să i se răspundă energic. Ordonă să i se dea mereu facle, le arunca, striga: Hep Hep” „Mai dă-mi Una”, şi ei îi auzeau încălţările cu ţinte zgâriind scuturile, rezistau, îndărătnici, supuşi, aşteptând.

Şi acum, în sfârşit, dinăuntru se auziră strigăte, şi ieşi fum, tot mai mult fum, şi acum Pedan ordonă: „Scara”. Scara era prea scurtă, aşa că ordonă să fie pusă pe scuturi. Se căţără, scara se bălăbănea îngrozitor, dar cei de sub scuturi ţineau zdravăn, şi prin fum şi prin fereastră centurionul Pedan intră înăuntru. Sări înăuntru în mijlocul fumului şi al strigătelor, trase zăvorul porţii, în ferestruică apăru chipul lui înnegrit rânjind. Şi aşa cum mai înainte poarta scuipase într-un timp incredibil de scurt incredibil de mulţi oameni, acum înghiţi într-o clipă ostaşii lui Pedan, întâi cincizeci, apoi o sută.

În interior casa Templului era lambrisată în întregime cu lemn de cedru, vara era fierbinte, lemnul era uscat. Acum nu mai era fum, acum erau flăcări „Şi încă înainte de a se şti bine ce se petrecea, în tabăra roman i izbucni un strigăt uriaş. „Hep Hep”, strigau şi: „Întindeţi focul” şi „scutieri înainte”. Nu aşteptau niciun ordin, nu piteau fi ţinuţi în loc. Micuţa poartă îi înghiţi, cu sutele, şi acum sparseră şi celelalte porţi. Stingătorii evrei fură puşi la pământ, legiunile intrară înăuntru, în şiruri de câte doi, umăr la umăr, scuturile împreunate, secerând totul în dreapta şi-n stânga.

Cea mai mare parte a soldaţilor evrei se afla în forturi şi în ruinele din Oraşul de Sus, la Templu mai erau doar vreo mie de oameni. Când romanii au aruncat faclele în casa Templului, aceştia au izbucnit într-un urlet sălbatic şi au încercat să stingă focul. Curând se dovedi că era cu neputinţă să lupţi împotriva romanilor care pătrundeau înăuntru şi, în acelaşi timp, să stingi focul. Chemaţi de urgenţă din Oraşul de Sus, Simon Bar Giora şi Iohan din Ghişala înţeleseră că Templul nu putea fi apărat de foc şi de romani. Ordonară ca grosul armatei să se retragă în Oraşul de Sus. Detaşamente mici, care acopereau retragerea, trebuiau să ţină porţile Templului.

Aceste efective de apărători din ariergardă erau, o ştiau cu toţii, pierduţi, dar niciunul nu şovăi să se ofere voluntar. Tân irul Efraim se oferi şi el şi fu primit. Când plecă, Iohan din Ghişala îi puse mâna pe cap şi-i spuse: „Eşti vrednic. Du credinţ t noastră mai departe fiule”. Aşa le puneau mâna pe cap M. rii Doctori învăţăceilor lor, atunci când le acordau titlul şi capacitatea de a duce mai departe învăţătura.

Romanii isprăviră repede cu mica trupă, care apăra poarta casei Templului. Preeră stăpânire pe scară şi coborâră în curte, unde se afla altarul pentru arderile de tot, cu rampa sa uriaşă, cu aripile puternice, zidit ca pentru veşnicie din blocuri necioplite; căci fierul nu trebuia să-l atingă. Acum însă un grup de vreo cincizeci de soldaţi evrei instalaseră în faţa lui o catapultă. „Macabeu”, strigau ei. Şi: „Hep Hep! Piei, Iudeea!” strigau romanii şi atacau altarul. Catapulta arunca pietre şi fier împotriva lor, dar ei-înaintau, de ambele flancuri ale altarului, acum l-au încercuit, acum atacau rampele. Erau oamenii din a cincea, oamenii lui Pedan. Era un zgomot asurzitor, dar treptat se des uşi un glas, obraznic, măcăit, cântând cântecul grosolan al legiunii a cincea. Câţiva i se alăturară, iar acum cântau toţi, nu se mai auzea niciun „Macabeu”, se auzea numai cântecul: „La ce e bună a cincea noastră/Legionarul face de toate/Merge la război, spală rufe/A cincea a noastră, care face de toate”.

Iar acum puseră stăpânire şi pe celelalte porţi din această parte a zidului, le deschiseră, şi acum se vărsau înăuntru din toate părţile. În rânduri de câte doi, cu scuturile înainte, chipurile pe jumătate plecate spre afară, umăr la umăr, treceau în cadenţă măturând totul din cale. Veneau din amândouă părţile, încercuiau ce găseau, duceau la „altar. Pe aripa dreaptă a acestuia, unde, de regulă, şeful serviciului la templu dădea semnalul preoţilor

jertfitori şi leviţilor, acum se afla centurionul Pedan, iar în jurul lui răsuna cântecul grosolan al legiunii a cincea. Cântă şi el, îşi agită sabia, şi uneori, pentru variaţie, apucă butucul de viţă. Oamenii sunt mânaţi spre altar, strigă: „Ascultă, Israel”, iar în vârful aripii altarului stă în picioare centurionul Pedan şi strigă „Hep” şi ridică butucul le viţă şi sfărâmă ţestele. Săbiile cosesc, sângele curge ca un pârâu în jos pe rampe, în jurul altarului se grămădesc leşurile.

Titus tocmai se culcase pentru câteva clipe. Sări în sus, văzu atacul uriaş al legiunilor, pe care nimeni nu-l ordonase. Văzu apoi şi fumul urcând şi flăcările. Ieşi în fugă din cort, aşa cum era, fără însemnele rangului său, fără arme. Se duse drept în mijlocul acelui tumult sălbatic, fericit. Îl recunoscură mulţi, dar nu se sinchisiră cine ştie ce. Îi strigară grăbiţi, mulţumiţi: „Hai, vino aici, camarade. Fugi cu noi întinde focul, Hep Hep”.

Vru să se împotrivească, să frâneze pustiitoarea nelegiuire. Dar voia cu adevărat? „Hep Hep” striga şi el la fel ca ceilalţi, împotriva voinţei sale. Şi: „Întinde focul, camarade”, striga el.

Străjile din faţa cortului observaseră că prinţul ieşise. Ofiţerii alarmaţi, gărzile îşi făcură drum spre el prin vălmăşag. În cele din urmă, după ce el se strecurase prin poartă în interiorul Templului, ajunseră până ia el. Acum era din nou stăpân pe el. El fusese cel care strigase? „Stingeţi!” strigă el acum, „Apă!” Şi: „Stingeţi, apă!” strigau ofiţerii. Se aruncau, turbaţi, printre ostaşii lor şi strigai.: „Stingeţi, apă!” Centurionii îi loveau pe sălbăticiţii aceia cu butucii lor de viţă.

Dar era o nebunie să te împotriveşti acestor turbaţi. Îi apucase o furie turbată, beţia omorului, toată armata era apucată. Aşteptaseră atâta vreme în toate aceste luni fierbinţi, chinuitoare, să calce în picioare „aia de-acolo”.

Acum voiau să se răzbune pentru chinul lor, se năpusteau amestecându-se legiuni romane, contingente siriene, arabe de vasali. Nimeni nu voia să ajungă cu întârziere, erau grăbiţi, nimeni nu voia să lase altuia plăcerea de a fi acolo înaintea lui. Drumul ce trebuia croit nu era gata. Treceau peste dărâmăturile încinse, se călcau în picioare, se izbeau în ruinele fumegânde. Înaintau trecând peste munţi de leşuri.

Când văzu că nu se putea opune nicio rezistenţă avântului armatei, Titus intră împreună cu ofiţerii lui în nava centrală a Templului, despărţită printr-un zid gros de partea care ardea. Sanctuarul se detaşa înalt şi rece, neatins de arşiţă şi de zarva sălbatică de-afară. Iată menorah, mesele pentru pâinile de jertfă, altarul miresmelor. Încet, Titus păşi înainte, până la perdeaua, în spatele căreia se afla Sfânta Sfintelor. De la Pompeius, niciun roman nu mai călcase în acel loc. Ce este în spatele perdelei? Poate că e un idol al superstiţiei, un cap de măgar, un monstru, un amestec de om şi animal? Cu mâna lui scurtă şi puternică Titus apucă perdeaua. În spatele lui, privirile încordate ale ofiţerilor lui, în special una, cea mare, roşcovană a centurionului Pedan. Ce este dincolo de perdea? Prinţul o dă la o parte. Apare o încăpere pătrată, nu prea mare, slab luminată. Titus intră. Miroase a pământ şi a lemn foarte vechi. Piatra simplă, necioplită este acolo, în vârful unei ridicături, o mare, uluitoare singurătate, nimic altceva. „Păi da”, măcăie centurionul Pedan ridicând din umeri, „smintiţi”.

Prinţul respiră adânc când se află din nou în tinda mai luminoasă. A văzut simplitatea nobilă a sălii, proporţionalitatea ei, odoarele sfinte mari şi simple pe pereţi. „Trebuie să salvăm toate acestea, domnilor”, spune, nu prea tare, dar desluşit. „Nu trebuie să le lăsăm să dispară”, le cere el. Centurionul Pedan rânjea. Se dăduse

foc la toate porţile, pocnetul focului se şi auzea. Era prea târziu.

Grăbiţi, soldaţii scot afară odoarele sfinte. Sunt grele, din aur masiv. Zece oameni gâfâie sub povara menorei, se poticnesc. Sfeşnicul cade şi striveşte pe unul din cei ce-l purtau.

Mânaţi de îndemnurile prinţului, de loviturile de ciomag ale centurionilor, soldaţii îşi încovoaie din nou spinările, târăsc odoarele din sanctuarul care arde, gata să se prăbuşească. Au scos afară cele douăsprezece pâini aurite, prinosurile, trompetele de argint ale preoţilor, împăturesc splendida perdea babiloniană, a cărei broderie închipuia cerul. Prinţul sta pe treptele casei Templului, în spatele lui era focul, şi privea cum se clătinau în învălmăşeală sfeşnicul, masa punerii înainte, care luau drumul taberei romane, săltate peste trupuri, capete, scuturi ca pe o mare agitată.

În acest timp, legionarii se agitau prin sanctuar, beţi de sânge şi de triumf. Jefuiau tot ce le cădea în mână. smulgeau podoabele de aur şi de argint ale porţilor, de pe pereţi. Cu riscul de a-şi frânge gâtul, se căţărau pe zidurile exterioare, pentru a pune mina pe trofeele îngrămădite acolo, steaguri şi arme ale unor vechi regi sirieni, stindardul legiunii a zecea, care îi fusese luat lui Cestius Gali cu patru ani în urmă. Jefuiau încăperile cu veşminte, cele cu mirodenii, sala instrumentelor. Cu braţele încărcate de odoare preţioase, rare, tropăiau prin tinda enormă. Aceasta era încoronarea expediţiei. Pentru a culca la pământ această casă a dumnezeului nevăzut şi pentru a o jefui se murise, cu zecile de mii, se îndurase oroare şi mizerie. Acum voiau să-şi ia răsplata. Strigau, se loveau, râdeau prosteşte, săreau dansând cu încălţările lor cu ţinte pe podeaua a cărei marmoră şi al cărei mozaic erau acoperite de leşuri şi de eşarfe însângerate cu iniţialele lui

Macabeu.

În galeriile întunecoase care duceau jos la trezorerie se îmbulzeau o mulţime. Aceste încăperi erau bine ferecate, dar nerăbdătorii n-au mai aşteptat să se tragă zăvorul cu pârghii şi cu maşini, ci au pus foc la ferecăturile metalice ale uşilor. Numai că focul se întinsese înăuntru înainte ca uşile să fie date în lături şi acum, din încăperile trezoreriei, se scurge a un pârâu de metal topit, gros şi vâscos. În el se amestecau de-a valma ofrande ale împăraţilor romani şi regilor părţi, economiile săracilor din Galileea, bogăţiile bogaţilor din Ierusalim şi din oraşele de la mare, sute de mii de monede de aur, argint şi aramă, bătute de Răzbunătorii lui Israel, cu însemnul suveranităţii lui Macabeu şi data: primul, al doilea, al treilea an de la eliberare.

Perdelele mari se rupeau cu un foşnet* zdrenţe aprinse zburau prin aer. Lemnăria se prăbuşi cu un pocnet, ruinele zidului se dărâmară şi ele. Până când, brusc, se auzi ceva mai tare decât plesniturile flăcărilor, decât prăbuşitul lemnăriei, decât cântecele sălbatice ale soldaţilor, ceva tăios, ca un urlet, ca un geamăt, pe care munţii îl înapoiară înspăimântător şi cutremurător. Era trâmbiţa cu o sută de tonuri. Încercaseră să târască afară uriaşul instrument, dar apoi îl abandonaseră, fiindcă nu li se păruse a fi de preţ, iar acum adierea flăcărilor trecu prin el, făcându-l să răsune.

Se părea că acest zgomot va trezi Oraşul de Sus, care, după ce soldaţii evrei distruseseră podurile spre Templu, era acum izolat pe colină. Înfometaţii, vlăguiţii din Oraşul de Sus văzuseră fumul, primul incendiu, văzuseră apoi cum flăcările îi dădeau târcoale până când, treptat, toată colina albă a Templului păru să ardă de la poale. Din gâtlejurile lor uscate nu mai ieşi decât un geamăt slab. Dar când izbucni marele tunet al trâmbiţei cu o sută de tonuri,

din trupurile lor zvâcni ultima pâlpâire de viaţă, iar din geamătul sutelor de mii din Oraşul Sus se făcu acum un urlet, strident, neîntrerupt, alb, iar munţii îl primiră şi îl înapoiară.

În zilele acelea, de altfel, mulţi oameni din Oraşul de Sus de refugiaseră în Templu. Doctorul Nittai îi chemase. Avusese 6 viziune şi auzise un glas. Se dusese în Oraşul de Sus, vlăguit, dar stăruitor, şi le vorbise oamenilor, chemându-i la Templu, unde urma să li se arate astăzi Iahve, Salvatorul şi Mântuitorul. Glasul ruginit al acestui bătrân fanatic răsunase atât de plin de încredere şi poruncitor, încât oricine s-a mai putut târî, l-a urmat, rău multe sute de oameni. Dintre aceşti credincioşi, atunci când s-au retras trupele, numai puţini s-au mai putut salva; căci punţile spre Oraşul de Sus erau înguste, trupele le-au folosit numai pentru ele, tăindu-le după aceea.

De sus, dinspre templu, îi întâmpinau flăcările şi romanii. Credincioşilor nu le mai rămăsese nimic altceva de făcut decât să se refugieze în partea cea mai de jos a Templului, în marea colonadă de la marginea de sud, drept deasupra prăpastiei.

Romanii, care-i mânau pe evreii din templu în această parte, înaintaseră acum până în această zonă de jos. Coborâră treptele, îi văzură pe cei din sală, bărbaţi, femei, copii, nobili şi oameni mărunţi, foarte mulţi, o mare grămadă de carne vie. Deşi preţul sclavilor scăzuse extraordinar din cauza numeroşilor prizonieri, miile adunate în sală reprezentau o anumită valoare. În cel mai rău caz puteau fi vânduţi cu grămada organizatorilor de jocuri publice. Dar soldaţilor nu le mai ardea acum de socoteli negustoreşti. Voiau să-şi aibă partea lor de distracţie, şi-o câştigaseră cu greu. Cei din a cincea împresurară colonada. Evreii îi aveau în faţa lor pe romani, în spate prăpastia. Veniră ofiţerii, superiorii. Generalul de

la a zecea, Lepide. Ordonară să se aştepte, se va primi indicaţia superiorului. Dar cei din a cincea nici nu se gândeau să aştepte. Tocmai recuperaseră stindardul, pe care a zecea îl pierduse cu patru ani în urmă, şi acum să-şi strice plăcerea din cauza generalului de la a zecea? Nu făceau scandal, doar râdeau, bine dispuşi. De altfel, nici comandanţii nu-şi închipuiau că armata va lăsa să i se ia din mână grămada asta de carne vie. Ca unii ce se pricepeau la treburi din acestea, ei luară poziţie în faţa colonadei, în rânduri de câte patru, apoi aprinseră grinzile de cedru ale acoperişului. Într-adevăr se distrau de minune, văzând cum cei din sală începuseră să ţopăie, cum primii se năpustiră afară, se făcură praf, cum se căţărau, cum săreau în prăpastie, cum se codeau dacă să piară de sabie, aruncându-se în prăpastie sau pradă flăcărilor. Soldaţii observau aţâţaţi cât de greu izbuteau baricadaţii să ia o hotărâre. Legiunile se delectau cu strigătul de moarte al evreilor: „Ascultă, Israel, Iahve este unic. Îl auziseră de multe ori, dar niciodată rostit de atâţia laolaltă. „Iahve, Iahve” imitau ei, „Iah, Iah”, răgeau ca măgarii.

Printre cei baricadaţi se aflau doi membri ai înaltului Sfat, pe care legatul Paulin îi cunoştea personal, Meir Bar Belgas şi Iosif Bar Daleus. Paulin îi chemă pe amândoi, cerându-le să i se supună. Le promise că îi va cruţa. Dar ei rămaseră până ce colonada se prăbuşi, voiau să moară împreună cu ceilalţi, jertfe ale lui Iahve.

Preoţii din gradul tras la sorţi îşi îndepliniră funcţiunile slujbei lor ca şi cum în jurul lor nu s-ar fi întâmplat nimic neobişnuit. Îşi puseseră veşmintele, curăţaseră altarul şi odoarele sfinte ca în fiecare zi. Primele limbi de foc apăruseră, apăruseră şi primii romani, preoţii îşi vedeau de treabă în mijlocul tumultului, ca şi cum n-ar fi văzut nimic.

La început, romanii nu s-au atins de oamenii aceia înveşmântaţi în alb, cu cingători albastre. Apoi, însă, îi puseră la pământ, ca şi pe ceilalţi. Priveau cu o anumită satisfacţie cum un bărbat care purta cingătoarea albastră a acestui Iahve muri la fel ca şi altul, când fierul îi străpungea trupul.

Atunci când, împreună cu trupele salej părăsise Templul, Iohan din Ghişala îi propusese arhiereului Fanias să-l ia cu ei. Dar Fanias refuzase. Măcar de-ar putea înţelege ce dorea Iahve de la el. Ce bine ar fi fost, dacă ar fi putut rămâne lucrător la construcţii! Acum aleargă de colo-colo, neajutorat, lăcrimând, ochii săi tulburi, căprui caută pe cineva care să-i dea un sfat, trage cu urechea temător, dacă nu cumva înăuntrul lui vorbeşte glasul lui Iahve, dar nu aude nimic. Toate acestea numai pentru că el, cedând maeştrilor vistieriei, a acceptat ca veşmintele sale croite din opt bucăţi, care curăţă cele opt păcate, să fie dosite într-o ascunzătoare unde nu pot fi găsite. Dacă acum ar purta aceste veşminte, împreună cu odoarele de mare ceremonie, flăcările s-ar culca la picioarele sale ca nişte câini ascultători, iar romanii ar cădea răpuşi.

A căzut împreună cu ceilalţi preoţi în mâinile romanilor. Ostaşii se pregăteau să-i omoare. Ei cerură să fie cruţaţi. Strigau că printre ei se află Marele Preot. Soldaţii îi duseră lui Titus.

Titus este foarte grăbit, e aşteptat la poarta de sud a Templului. Lângă el se află generalul Literne. Prinţul vede cât de încordat îl urmăreşte generalul, cu un zâmbet abia perceptibil.

Acest Literne n-a fost în stare atunci, în consiliul de război, să priceapă că se pronunţase în favoarea cruţării Templului şi cu siguranţă că îl considera un om slab cu ifose estetice. Aşadar, bădăranul acesta este Marele Preot. „Cruţaţi-l”, spune Titus, „vreau să-l duc în triumf la Roma”.

Apoi se uită la ceilalţi preoţi, douăzeci de trupuri prăpădite, jalnice, clătinându-se în veşmintele lor albe, sărbătoreşti, mult prea largi. Chipul lui capătă o expresie capricioasă, răutăcioasă, copilăroasă. Le întoarce spatele. Când să plece, le aruncă, peste umăr, preoţilor: „Poate că v-aş fi lăsat viaţa, domnilor, de dragul Templului. Dar, o dată ce dumnezeul vostru nu s-a gândit să-şi păstreze templul, se cuvine să pieriţi şi voi odată cu el. N-am dreptate, domnii mei?” Plecă, iar jandarmii puseră mâna pe preoţi.

La fel ca ceilalţi preoţi, după ce îşi dusese credincioşii la Templu, bătrânul doctor Nittai se apucase să-şi îndeplinească serios şi cu toată încrederea slujba. Izbucniseră flăcările, chipul său bătrân şi morocănos se lumină de un zâmbet. Ştiuse că astăzi va veni semnul. Când începu să ardă casa Templului, el nu o luă la fugă împreună cu ceilalţi prin curte, ci împreună cu cei opt preoţi din jurul lui urcară treptele casei Templului. Era plăcut să urci, încă te mai aflai într-o construcţie ridicată de mă îi omeneşti, dar curând vor fi sus, sub bolta cerului, aproape de Iahve.

Şi iată-i pe acoperiş, pe coama Templului, sub ei erau flăcările şi romanii. Ajungea până la ei strigătul celor ce piereau, cântecul grosolan al legiunilor, dinspre Oraşul de Sus venea urletul alb. Atunci duhul se pogorî asupra celor de pe coamă, foamea le dădea năluciri. Clătinându-se în ritmul cântecului monoton ritual, rostiră cântecele de război şi de biruinţă ale Scripturii. Smulseră ţepile de aur înfipte pentru a nu lăsa păsările să se apropie de acoperişul Templului şi le zvârliră în romani. Râdeau, erau deasupra flăcărilor, iar deasupra lor se afla Iahve şi ei îi simţeau suflarea. Când sosi ceasul binecuvântării preoţilor, ridicară mâinile cu degetele desfăcute, aşa cum era prescris, şi strigară, printre flăcările ce pocneau,

binecuvântarea preoţilor şi crezul de după ea: se simţeau uşori şi plini de evlavie.

Când terminară, Nittai luă cheile grele ale Marii Porţi a Templului, le ridică, pentru ca toţi să le vadă, şi strigă: „O, Iahve, nu ne-ai găsit vrednici să-ţi păstrăm casa. O, Iahve, ia înapoi cheile”. Şi aruncă în sus cheile. Strigă: „Vedeţi, vedeţi mâna?” Şi toţi văzură cum, din cer, apăru o mână şi lvă cheile.

Apoi grinzile pocniră, acoperişul se prăbuşi şi preoţii avură o moarte care li se păru binecuvântată.

Pedan aruncase facla puţin înainte de amiază. După-amiază la cinci ardea tot muntele. Primul post de semnalizare prin foc instalat din porunca lui Titus văzu incendiul şi de îndată ce se lăsă înserarea, dădu semnalul: „Templul a fost luat”. Postul următor văzu şi dădu şi el semnalul şi aşa mai departe, iar într-o oră ştia toată Iudeea, toată Siria.

La Iabne află şi bătrânul Mare Doctor Iohanan Ben Sakkai: Templul a căzut. Acest bătrân micuţ şi uitat de vremuri îşi sfâşie hainele şi-şi turnă cenuşă pe cap. Dar chiar în noaptea aceea convocă o şedinţă.

„Până astăzi”, anunţă el, „înaltul Sfat de la Ierusalim a avut puterea să tălmăcească cuvântul Domnului, să hotărască anotimpurile, să arate când e lună nouă, când e lună plină, ce e drept şi ce nu e drept, ce e sfânt şi ce nu e, să lege şi să desfacă. De astăzi înainte această misiune o are Sfatul de la Iabne.

Prima noastră sarcină este să stabilim hotarele Sfintei Scripturi. Templul nu mai există, întregul nostru imperiu este acum Scriptura. Cărţile ei sunt provinciile noastre, cuvintele ei sunt oraşele şi satele noastre. Până astăzi cuvântul lui Iahve a fost amestecat cu cuvântul omului. Acum trebuie să statornicim până la o iotă ce ţine de Scriptură şi ce nu.

A doua noastră sarcină este de a păstra pe vecie comentariile doctorilor. Până astăzi era ţinut sub blestem să dai mai departe, altfel decât din gură-n gură, comentariul sfânt. Ridicăm această opreliște. Vrem să însemnăm cele 613 porunci pe pergament de bună calitate, să îngrădim unde încep şi unde se termină şi să întărim ceea ce zidesc, pentru ca Israel să rămână acolo pe veşnicie.

Noi, cei şaptezeci şi unu suntem acum tot ce a mai rămas din Imperiul lui Iahve. Curăţaţi-vă inimile, ca să fim un imperiu mai trainic decât Roma”.

Spuseră „Amin”. Hotărâră chiar în noaptea aceea: Douăzeci şi patru de cărţi sunt sfinte. Au eliminat patrusprezece cărţi, pe care mulţi le socoteau sfinte. Se certară zdravăn, dar avură grijă să lase să vorbească numai cuvântul lui Iahve, aşa cum le fusese transmis, nu propria lor înţelepciune vanitoasă. Nu-şi găsiră somnul, se simţeau posedaţi de Iahve, până când făcură această alegere care trebuia să fie obligatorie pentru toate timpurile.

Se despărţiră abia la răsăritul soarelui. Abia acum simţeau oboseala dar, în ciuda durerii pricinuite de distrugerea Templului, nu erau nenorociţi.

Ceilalţi deja plecaseră, când Marele Doctor Iohanan Ben Sakkai îşi aminti de elevul său Arah: „Încă nu mi-aţi dictat maxima pentru astăzi, doctorul şi maestrul meu”. Marele Doctor se gândi o clipă, apoi dictă: „Dacă eşti poftit la masă la un stăpânitor, pune-ţi cuţitul în beregată înainte de a te lăcomi la bunătăţile sale; căci ele sunt foarte amăgitoare”. Arah privi faţa obosită, tristă, a Marelui Doctor; îşi dădu seama că acesta se temea pentru favoritul său Iosif Ben Mattias, că în fundul inimii lui era îngrijorat din pricina lui.

Dar sfârşitul Templului se petrecu la 29 august al

anului 823 după întemeierea Romei, 9 Ab al anului 3830 după calculul evreiesc. Tot de 9 Ab fusese distrus şi primul templu, în timpul domniei lui Nabucodonosor. Acest al doilea templu rămăsese în picioare 639 ani, o lună şi 17 zile. În tot acest timp, în fiecare dimineaţă şi în fiecare seară se aduseseră jertfe lui Iahve, mii de preoţi au săvârşit ritualul, aşa cum este prescris în Cartea a treia a lui Moise şi cum a fost tălmăcit până-n cele mai mici amănunte de generaţii de doctori.

Templul-mai arse încă două zile şi două nopţi. În cea de a treia zi, din numeroasele lui porţi rămăseseră doar două. În mijlocul ruinelor, pe blocurile acelea uriaşe ale altarului pentru jertfe, faţă în faţă cu poarta de răsărit care se înălţa singuratică şi fără niciun rost, romanii plantară acum vulturii lor şi le aduseră jertfa de biruinţă. Atunci când câmpul de luptă era acoperit cu mai mult de şase mii de leşuri duşmane, armata îl numea, de regulă, pe şeful ei imperator. Astfel, acum Titus primea de sus, de pe altar, omagiul trupelor sale.

Cu bastonul de mareşal în mână, mantia roşie de comandant pe umeri, în spatele lui vulturii de aur, sta acum pe locul unde odinioară se înălţau coloanele de fum ale lui Iahve, el, un idol de carne în locul dumnezeului nevăzut. Legiunile trecură prin faţa lui, lovind scuturile unele de altele, strigând: „Fii salutat, imperatore Titus”. Ore în şir, sunetul fierului şi uralele soldaţilor săi îi răsunară în urechi.

Îşi dorise acest ceas, din clipa în care, la Alexandria, tatăl său îl însărcinase cu conducerea expediţiei. Acum îl lăsa rece. Berenice plecase, fugise de spectrul sanctuarului arzând, de el, cel care-şi călcase cuvântul. Îşi călcase cuvântul? Dăduse limpede ordin ca Templul să fie cruţat. Zeii fuseseră cei care hotărâseră altfel, poate chiar dumneze 1 acela al evreilor, mânios din cauza nelegiuirilor

şi îndărătniciei poporului său. Nu, nu el, comandantul poartă vina pentru pieirea Templului. Se hotărăşte să clarifice lucrurile, aşa încât toată lumea să înţeleagă.

Câţiva evrei luaţi prizonieri declaraseră că focul a izbucnit în sala pentru lemne. Încercaseră să stingă focul. Dar soldaţii romani aduceau mereu noi făclii, pe care le aruncau pe stivele de lemne. Acest lucru nu puteau să-l facă decât cei din echipele de stingere şi curăţire. Titus îl chemă pe Pedan şi oamenii săi în faţa unui tribunal militar, prezidat de el însuşi.

Puţin înainte de a se întruni tribunalul, el avu o întrevedere cu şeful Statului Major, Tiberiu Alexandru. „Mă urăşti", îl întrebă el pe şeful Statului Major, „pentru că a ars templul acestui Iahve?" „Aţi incendiat Templul, Cezar Titus?", întrebă cu glasul său politicos Tiberiu Alexandru. „Nu ştiu", spuse Titus.

Fură întrebaţi învinuiţii: „Prima cohortă a fost cea care a aruncat făcliile aprinse în casa Templului?" „Nu ştim, Cezar Titus", declarară soldaţii tare, cu sinceritate, camaraderește. Nimeni nu văzuse nimic din care să rezulte că centurionul Pedan aruncase făcliile. „Este posibil", declară Pedan, „ca noi să ne fi apărat şi cu torţe împotriva evreilor". „Adversarului să i se răspundă energic", sunase ordinul. „Energic", prin asta se înţelege şi foc, dacă tocmai în clipa aceea ai în mână grinzi aprinse. „Aţi avut intenţia de a cruţa clădirile?" fu întrebat. Pedan ridică din umeri. Soldat bătrân, cinstit, îşi privea acum judecătorii cu un aer deschis şi simplu: „Era un zid gros, de piatră, care nu putea fi urnit de nicio maşină. Înăuntrul lui erau dale de piatră, trepte de piatră. Cine putea să-şi închipuie că piatra ia foc? Se vede că a fost voinţa zeilor".

„Aţi avut un plan al Templului?" fu întrebat. „Aţi ştiut că fereastra în ramă de aur ducea la sala cu lemne?" Centurionul Pedan nu se grăbi să răspundă. Ochiul său viu

se uită la prinţ, la judecători, apoi iar la prinţ. Zâmbi viclean, lăsând să se vadă că fusese înţeles cu Titus, ceea ce observară cu toţii. Cu vocea sa măcăită, obraznic şi netulburat răspunse: „Nu, Cezar Titus, n-am ştiut că în spatele ferestrei era lemn”.

Tiberiu Alexaaru văzu clar că acest centurion minţea, şi tot atât de clar văzu, că el se credea îndreptăţit, că era convins că executase ordinul nerostit al prinţului. Acest prinţ şi acest centurion, oricât de diferiţi păreau, erau, în fond, la fel: barbari. Asta înţelese clar şeful Statului Major. Prinţul îşi jurase sieşi şi jurase şi celorlalţi că va păstra Templul, poate că a fost sincer, dar în adâncul inimii lui dorise, ca şi Pedan, să dărâme „aia de-acolo”, s-o calce în picioare.

Ceilalţi, centurioni, subofiţeri, trupe, o ţineau una şi bună: nu văzuseră nimic. Niciunul nu putea să-şi explice în niciun fel cum izbucnise incendiul. La toate întrebările aveau acelaşi răspuns, foarte sincer: „Cezar Titus, nu ştim”.

În tot timpul consfătuirii instanţei, Titus fu izbitor de tulburat. Privirea obraznică de complicitate pe care i-o aruncase acest ordinar Pedan îl răscolise. Dar acum el se scutură de ceea ce îl apăsase înainte şi, anume, dacă nu contribuise cu ceva la brutalităţile acestui individ. Ordinul lui nu fusese clar? Nu veghease întotdeauna la păstrarea unei discipline severe? Aştepta încordat părerea generalilor săi, hotărât să respingă graţierea favoritului armatei, în caz că ar fi fost condamnat la moarte.

Dar nimeni dintre domnii aceia nu se gândea la o asemenea demonstraţie. Schimbau între ei propuneri confuze. Poate că unul sau altul dintre subofiţeri ar trebui să fie trimis într-o companie disciplinară. „Şi Pedan?” strigă Titus violent, cu o voce spartă.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Nimeni nu voia să

rişte să-i dea o pedeapsă lui Pedan, purtătorul coroanei de iarbă. Cerealis, generalul de la a cincea tocmai se pregătea să spună ceva, când şeful Statului Major, Tiberiu Alexandru, ceru cuvântul. Cele comise, probabil, de Pedan, explică el, sau măcar cele pe care el le-a îngăduit să se comită au fost dorite de întreaga armată. Nimeni nu este singur vinovat de această nelegiuire, care a pătat pentru totdeauna numele roman. Cu glasul lui încet, politicos, propuse ca toţi ofiţerii şi toţi soldaţii care au luat parte la lucrările de stingere şi curăţire să fie scoşi în faţă şi decimaţi.

Tocmai fiindcă nu se putea obiecta nimic cuvântului şefului Statului Major, se stârni o revoltă generală şi violentă. Era o obrăznicie ca acest om să-şi verse resentimentele lui evreieşti asupra legiunilor romane. Hotărârea fu amânată.

În cele din urmă nu se întreprinse nimic. Printr-un nenorocit de ordin, primei cohorte a Legiunii a cincea i se reproşa nemulţumirea conducerii armatei, pentru că nu împiedicase incendiul.

Titus era foarte supărat din cauza acestui rezultat al cercetării. Nu mai avea cum să se justifice în faţa acelei femeu Nu îndrăznea să se intereseze unde se dusese ea. Se temea ca, nu cumva, vreuna din toanele ei năbădăioase, din pricina cărora se dusese de trei ori în pustiu, s-o fi făcut şi acum să-şi mortifice carnea, pentru a primi în ea glasul dumnezeului ei.

Auzi apoi că se dusese în micuţa localitate Tecoa. Până acolo erau doar câteva ceasuri de mers. Dar vestea nu-l făcu mai fericit. Ce căuta acolo, în cuibul pe jumătate distrus? Voia să aibă în faţa ochilor cioturile crângului ei, să-şi amintească veşnic că nu-i îndeplinise nici măcar această mică rugăminte?

Chipul lătăreţ al lui Titus se posomorî, bărbia

triunghiulară şi ascuţită ieşea şi mai mult în afară, întreaga figură te ducea cu gândul la un răutăcios băiat de ţărani Ce să facă? Nu putea invoca nimic care să reziste în faţa ei. Să vorbească grosolan şi trufaş de legile războiului, să facă pe stăpânul, romanul? Nu va obţine mai mult decât în noaptea aceea când o posedase cu forţa.

Îşi interzise să se mai gândească la ea. Are destul de lucru, pentru a-şi muta gândurile. Mai stă în picioare oraşul vechi. Oraşul de Sus. Are ziduri groase, puternice, nu poate fi luat cu asalt cu una, cu două, trebuie folosite din nou maşinile, minate porţile. De îndată ce va lua Oraşul de Sus, se va duce s-o vadă pe Berenice.

Mai înainte m-a culcă la pământ tot ce putu în zona cucerită. Dărâmă pere i, risipi pietrele. Îl apucase pofta distrugerii. Casele elegante de pe marginea râpoasă a Templului, cartierul muncitoresc Ofla, vechile şi trainicele clădiri din Oraşul de Jos fură devastate. Primăria şi arhiva incendiate încă la începutul războiului civil, fură încă o dată distruse. Titlurile de ipotecă, documentele negustorilor, tratatele oficiale gravate în bronz, rezultatele, consemnate pe pergament, ale lungilor şi pătimaşelor învoieli la „Kippa”, la bursă, se pierdură o dată pentru totdeauna. Toată zona Templului şi părţile învecinate ale oraşului fură lăsate pradă soldaţilor care le jefuiră. Săptămâni de-a rândul încă mai scoteau din dărâmături aur şi valori. Coborâră şi în galeriile subterane ale Templului, ceea ce se arătă a nu fi lipsit de pericol, căci mulţi se rătăciră şi nu mai ajunseră niciodată să vadă lumina zilei, iar alţii îşi găsiră moartea în luptele cu fugarii care se ascunseseră sub pământ. Dar merita să rişti, lumea de sub pământ era o mină de aur. Din galeriile subterane apăreau mereu noi lucruri de preţ, chiar şi comorile ascunse ale Templului fură scoase la lumină, iar printre ele renumitele veşminte în opt părţi, pe care atâta le plângea

Marele Preot Fanias. Bijuterii, metale preţioase, ţesături rare, toate se adunau în magaziile romane, preţul aurului în tot Orientul scăzu cu douăzeci şi şapte la sută.

În Oraşul de Jos era un sanctuar iudeu, mausoleul regilor David şi Solomon. În urmă cu optzeci de ani, Irod deschisese, întx-o noapte, pe ascuns, mormântul, ademenit de zvonurile în legătură cu uriaşele comori ascunse acolo. Dar când voise să pătrundă înăuntru, acolo unde odihneau osemintele bătrânilor regi, fusese întâmpinat de flăcări, căci făcliită sale făcuseră să se aprindă gazul din mormânt. Lui Titus nu-i e frică. Pătrunde împreună cu oamenii lui până în ultima cameră mortuară. Acolo se aflau cadavrele celor doi regi, în armuri aurite, cu diademe pe cranii, uriaşe inele colorate se rostogoleau pe jos. Lămpi, şaluri, platouri, ulcioare erau puse alături, până şi condica de socoteli a Templului, pentru ca ei să-i poată dovedi lui Iahve evlavia lor. Tiberiu Alexandru desfăşură pergamentele şi privi semnele aproape şterse. Titus luă de pe un craniu o diademă masivă şi şi-o aşeză pe cap cu mâinile lui scurte şi puternice, apoi se întoarse spre ceilalţi: „Diadema aceasta nu vă stă bine”, spuse sec şeful Statului Major.

Iosif cerceta cu o atenţie încordată templul incendiat, aşa cum un cercetător analizează un fenomen al naturii. Se înăsprise, era numai ochi, voia să vadă întreaga desfăşurare fără locuri goale, începutul, mijlocul, sfârşitul. Se apropiase de fiecare dată de marginea incendiului, măsurase cu pasul de multe sute de ori zona în flăcări, obosit din cale-afară, dar foarte treaz. Vedea, auzea, mirosea, percepea, memoria lui fină, fidelă nota totul.

La 25 septembrie, la o lună după căderea Templului, cinci luni de la începerea asediului, căzu Oraşul de Sus din Ierusalim. În timp ce cohortele îşi jucau la zaruri diferitele cartiere ale oraşului, împărţindu-le între ei pentru a le

prăda, stradă cu stradă, Iosii se duse mai întâi la fortul Fasael, acolo unde căpeteniile iudaice îşi ţinuseră prizonierii. Voia să-şi scoată din temniţă fratele şi tatăl. Dar fortul era gol, acolo nu fură găsiţi decât leşuri, cei care muriseră de foame. Cei pe care-i căuta el nu erau acolo. Poate că macabeicii lichidaseră prizonierii atunci când intraseră romanii, poate că o parte din ei se salvaseră prin subterane.

Iosif pătrunse mai adânc în oraş, trecu prin flăcări şi măcel, un cronicar înăsprit în rece şi încordată obiectivitate. Toată ziua aceea lungă şi fierbinte de vară o petrecu bătând în sus şi-n jos uliţele în pantă, scările, trecerile, de la Palatul lui Irod la Poarta grădinii, la Poarta esenienilor şi înapoi la Palatul lui Irod. Pe aceste străzi şi prin aceste cotloane umblase treizeci de ani, copil, tânăr, bărbat. Cunoştea fiecare piatră de aici. Dar îşi înăbuşea durerea, nu voia să fie nimic altceva decât ochiul şi condeiul lui de scris.

Era neînarmat; numai unealta lui de scris aurită se afla, în chip ciudat, la cingătoare. Nu era lipsit de primejdii să te plimbi prin Ierusalimul abandonat şi prăbuşit, chiar dacă semănai a evreu. S-ar fi putut apăra dacă ar fi purtat decoraţia lui Titus, placheta cu cap de meduză. Dar nu o purta niciodată cu el.

Se duse pentru a treia oară în strada Pescarilor, la casa fratelui său. Casa era goală, toate mobilele fuseseră scoase. Ostaşii trecuseră apoi la casa vecină. O jefuiseră şi pe aceasta, fuseseră pe punctul de a-i da foc. Iosif privi prin poarta deschisă curtea. Acolo, în mijloc j1 gălăgiei şi pustiirilor, era un bătrân, cu şalul pentru rugăciune pe umeri, cu filacterele la cap şi la braţ, picioarele lipit.). Iosii se apropie. Bătrânul rostea cu glas tare, legănându-şi trunchiul, rugăciunea: căci era ceasul celor optsprezece dorinţe. Se ruga cu ardoare, se ruga din tot trupul, aşa

cum era prescris, şi, când ajunse la a paisprezcea dorinţă, o spuse în vechea formă, aşa cum fusese spusă în timpul exilului la Babei: „Îngăduie ochilor noştri să vadă cum te întorci la Ierusalim cu evlavie, ca altă dată”. Erau cuvinte uitate, numai învăţaţii le mai foloseau, erau istorie, de 650 de ani niciun om nu le mai spusese. Dar bătrânul le rostea acum, în această primă zi când aveau din nou un sens, plin de încredere, firesc. Rugăciunea lui avu un efect mai puternic decât toate ororile acelei zile. Prin asprimea impusă a cercetătorului îşi făcu loc deodată, sfâşiindu-l dinăuntrul său, tulburarea pricinuită de căderea oraşului său.

Soldaţii, care erau ocupaţi cu casa care ardea, nu-i dăduseră până atunci nicio atenţie bătrânului. Acum se strânseră înveseliţi în jurul lui, îl maimuţăreau: „Iah Iah”, îl apucară, îi smulseră şalul de rugăciune, îi cerură să repete după ei: „Iahve este un măgar şi eu sunt sluga acestui măgar”. Îl trăgeau de barbă, îl îmbrânceau. Atunci interveni Iosif. Le ceru poruncitor soldaţilor să-l lase în pace pe bătrân. Aceştia nici nu se gândeau la aşa ceva. Cine e el, care să le dea ordine? Este secretarul personal al imperatorului, declară Iosif, şi acţionează din încuviinţarea lui. Nu primise acordul de a-şi lua şaptezeci de prizonieri? Fiecare poate să spună asta, declarară soldaţii. Vorbeau cu mânie, îşi agitau armele. Probabil că face parte şi dintre evrei, aşa fără arme, cu latina lui cu accent evreiesc. Băuseră vin, erau însetaţi de sânge. Fusese o nebunie din partea lui Iosif să se amestece, fără a putea arăta un ordin scris. Scăpase cu viaţă de la Iotapat, din atâtea alte primejdii şi să moară acum de o moarte caraghioasă, victin a erorii unor soldaţi beţi. „Dacă aş fi făcut parte dintre asediaţi, n-aş fi fost acum cu mult mai slab?” Asta-i convinse, îl lăsară să plece.

Iosif îl căută pe prinţ. Îl găsi într-o dispoziţie proastă.

Termenul pe care şi-l dăduse, se scursese. Ierusalimul căzuse, mâine, cel mai târziu, poimâine, va pleca la Tecoa. Întâlnirea cu acea femeie nu va fi plăcută.

Iosif ceru modest un ordin scris pentru a-i putea scoate pe cei şaptezeci de oameni, a căror libertate i-o promisese prinţul. Titus îl scrise fără plăcere. În timp ce scria, îi aruncă peste umăr lui Iosif: „De ce nu m-ai rugat, la urma urmei, niciodată să încuviinţez venirea lui Dorion aici?” Iosif tăcu un timp, uluit. „M-am temut”, spuse apoi, „că Dorion mă va împiedica să trăiesc expediţia dumneavoastră, prinţe Titus, în aşa fel încât s-o pot apoi descrie”. Prost dispus Titus spuse: „Sunteţi afurisit de consecvenţi voi, evreii”.

Pe Iosif cuvântul acesta îl izbi. Intenţionase să ceară mai mult de şaptezeci, dar văzând figura prinţului renunţase. Acum, brusc, înţelesese: se punea problema ca Titus să-i îngăduie să salveze mai multe vieţi omeneşti. Cu multe precauţii şi foarte umil, se rugă: „Nu scrieţi: şaptezeci, Cezar Titus. scrieţi: o sută”. „Nici nu mă gândesc”, spuse prinţul. Îl privi cu răutate, vocea îi suna la fel de aspru şi brutal ca a tatălui său. „Astăzi nu ţi-aş mai aproba nici şaptezeci”, spuse.

Niciodată Iosif n-ar mai fi îndrăznit să stăruie. Dar ceva îl îmboldea. Trebuia să insiste. „Daţi-mi şaptezeci şi şapte, Cezar Titus”, se rugă el. „Taci”, spuse Titus. „Aş avea poftă să nu ţi-i mai dau nici pe cei şaptezeci”.

Iosif îşi luă tăbliţa, mulţumi, ceru să i se dea o escortă şi se duse înapoi în oraş.

Străbătea străzile purtând la cingătoare tăbliţa ce salva atâtea vieţi. Peste tot măcel. Pe cine să salveze? Avea puţine speranţe că-şi, va mai găsi în viaţă tatăl şi fratele. La Ierusalim avea prieteni, avea femei pe care i-ar fi făcut plăcere să le vadă, dar ştia că nu din cauza lor Iahve îi înmuiase atunci inima lui Titus la râpa cu leşuri. Şi nu de

dragul lor stăruise astăzi atât de curajos pe lângă prinţ. Este bine şi este un merit să scapi de la moarte oameni, dar ce sunt cei şaptezeci de oameni ai lui pe lângă sutele de mii care pier aici? Şi în vreme ce încă refuză să recunoscă un sentiment, în vreme ce încearcă din toate puterile să-l înăbuşe, dinăuntrul lui răsare un chip anume.

A găsit, asta căuta.

Caută. Trebuie să găsească. Nu are timp de pierdut, sunt sute de mii şi el trebuie să găsească acel unul. Nu e vorba de şaptezeci de oameni oarecare, ci de unul anume. Dar în jurul lui nu e decât moarte, iar el are la cingătoare tăbliţa care poate salva vieţi omeneşti şi în „piept o inimă care bate puternic. Ar fi trebuit să treacă fără a întoarce capul, el are o misiune, trebuie să-l găsească pe acela anume. Dar când vezi cum sunt omorâţi oamenii şi când tu ai mijlocul de a spune: „trăieşte”, atunci e greu să treci fără să întorci capul, cu sânge rece, în aşteptarea unui anume chip, tăcând. Şi Iosif nu trecea înainte, spunea: „trăieşte”, el desemna pe unul, pentru că îl mişca teama de pe chipul lui, pe acela, pentru că era atât de tânăr, iar pe acela, pentru că îi plăcea chipul lui. Spunea: „Trăieşte”, spuse o dată, de două, de douăzeci de ori. Apoi se reculese, avea o misiune, se stăpâni, trecea pe lângă oameni, care mureau, pentru că el trecea fără a întoarce capul. Dar nu mai suportă multă vreme, chiar la următorul spuse din nou: „trăieşte” şi tot aşa la următorul, la mai mulţi. Abia când îl smulse pe al cincizecilea din mâinile soldaţilor care se supuseră doar în silă, îşi aminti din nou de misiunea sa şi se opri. Nu-şi putea permite o milă atât de ieftină; altminteri ar sta cu mâinile goale în faţa celui anume căutat.

Se refugiază împotriva lui însuşi în sinagoga pelerinilor din Alexandria. Va lua acum cele şaptezeci de suluri ale Sfintei Scripturi, pe care i le-a îngăduit Titus.

Tâlharii trecuseră deja prin sinagogă. Smulseseră cărţile sfinte din ladă, le luaseră învelitorile lor de preţ, brodate. Iată-le, sulurile nobile, acoperite de semne preţioase, rupte, mânjite de sânge, călcate în picioare de soldaţi. Iosii se apleacă cu greu, ridică cu grijă din murdăria şi sânge unul din pergamentele pângărite. Se scosese ceva de-acolo, în două locuri. Iosif urmă liniile decupate, care arătau forma unor picioare* de om. Înţelese că soldaţii nu se pricepuseră să facă nimic mai bun cu sulurile, decât să-şi croiască din ele pingele pentru încălţările lor. Reconstitui mecanic primul pasaj care lipsea: *„De se va aşeza vreun strein în pământul vostru, să nu-l strâmtoraţi, să-l iubiţi ca pe voi înşivă, căci şi voi aţi fost străini în pământul Egiptului”*.

Iosif adună încet sulurile ferfeniţite, le ridică, cu grijă, le duse cucernic la frunte, la gură, aşa cum cerea obiceiul, le sărută. Nu putea să le încredinţeze unor mâini romane. Ieşi pe stradă, pentru a căuta evrei, care să i le ducă în cortul lui. Atunci văzu apropiindu-se un convoi care se îndrepta spre Muntele Măslinilor, probabil prizonieri, care fuseseră prinşi cu arme în mână. Fuseseră biciuiţi, pe cefele lor rănite fuseseră puse grinzile grele, de care le legaseră mâinile. Aşa târau acum, până la locul execuţiei, lemnul pe care urmau să moară. Iosif văzu chipurile vlăguite, pustiite. Îşi uită misiunea. Ceru să se oprească acel convoi, îi arătă centurionului care însoţea convoiul tăbliţa pe care o avea asupra sa. Mai erau douăzeci de vieţi de care putea să dispună, dar prizonierii erau douăzeci şi trei. La douăzeci din ei li se luaseră crucile, priveau prostiţi, erau pe jumătate morţi de chinuri, nu ştiau ce se petrecea cu ei. În locul crucilor, primiră acum sulurile şi, în loc de a merge pe Muntele Măslinilor, se duseră în tabăra romană la cortul lui Iosif. Era o procesiune ciudată, soldaţii se prăpădeau de râs văzând

cum trecea Iosif prin oraş, cu unealta sa de scris aurită la cingătoare, purtând pe fiecare braţ câte un sul, cu delicateţea cu care porţi copiii mici, iar în urma lui evreii biciuiţi, clătinându-se pe picioare, aducând celelalte suluri.

Titus a făcut drumul la Bethlehem foarte rapid, între Bethlehem şi Tecoa încetini pasul calului. Misiunea ce-i stă în faţăecte dificilă. Ea se numeşte Berenice. Partea proastă este că nu te poţi agăţa de nimic, nu poţi face nimic. Nu poţi decât să stai şi să aştepţi hotărârea femeii.

Urcă pieptiş panta. Tecoa este pe o stâncă, goală şi părăsită, în spate se întinde pustiul. Comandantul local şi-a adunat oamenii pentru a-l întâmpina pe imperator. Titus îi primeşte raportul. Aşadar, el este acel Valens, care a pus să se taie crângul. O figură, nici inteligentă, nici proastă, cumsecade, virilă. Omul primise ordinul de a cruţa crângul: l-a cruţat. A primit ordinul să taie crângul: l-a tăiat. Este ciudat că Titus n-a reuşit să-şi ţină cuvântul în faţa acestei femei.

Stă în faţa casei ei. Este clădită pe vârful cel mai înalt al stâncii, mică, roasă de vreme, zidită la timpul ei pentru prinţii macabei, care au fost alungaţi în pustiu. Da, de aici se vede până departe în pustiu. Berenice, orice s-ar zice, s-a dus în pustiu.

În faţa casei apare un flăcău, îmbrăcat mizerabil, fără livrea. Titus îl trimite înăuntru să-i spună prinţesei că a venit el. N-o anunţase dinainte că va veni, poate că nu va vrea să-l vadă. Aşteaptă, aşa cum un învinuit aşteaptă judecătorul. Nu pentru că a ars Templul. În faţa judecăţii nu e adusă purtarea sa, ci fiinţa sa, ceea ce este el. Chipul lui, atitudinea lui sunt în acelaşi timp învinuire şi apărare. Iată-l, comandantul a sute de mii de soldaţi excepţionali şi a numeroase maşini de război, omul cu puteri nelimitate în Orient, de la Alexandria până la graniţele Indiei, iar viaţa lui viitoare depinde de ceea ce îi va spune femeia aceea,

„da” sau „nu”, iar el este neajutorat, nu poate face nimic altceva decât să aştepte.

Uşa se deschide, vine Berenice. De fapt, este firesc să-l întâmpine cu cinste pe imperatorul, pe stăpânul ţării, dar Titus oricum simte o uşurare văzând-o acolo sus, ştiind-o acolo. Poartă o haină simplă, în patru colţuri, dintr-o singură bucată, aşa cum poartă aici femeile. Este frumoasă, maiestuoasă ca o regină, este femeia. Titus stă pironit cu ochii în sus, spre ea, copleşit, umil. Aşteaptă.

În aceste clipe Berenice ştie că este pentru ultima oară că mai ţine soarta în mâinile ei. Prevăzuse că el va mai veni o dată, dar nu se pregătise pentru asta, bizuindu-se pe Dumnezeu, dumnezeul ei Iahve, care s-o lase să facă ceea ce Se cuvine în clipa cuvenită. Stă sus, pe trepte, vede bărbatul, dorinţa lui, supunerea, umilinţa lui. Şi-a călcat din nou cuvântul, a folosit forţa împotriva ei şi acum o va folosi din nou. Este animat de cele mai bune gânduri, dar este un barbar, fiul unui barbar, şi acest lucru este mai puternic decât toate gândurile lui bune. Nimic n-o mai robeşte, bărbatul acesta a sfâşiat totul, trecutul e mort. Trebuie, poate, să ia o hotărâre nouă. Până acum putuse invoca Templul atunci când se ducea la Titus. Acum nu mai are niciun pretext, omul acesta a dat foc Templului. Cui va aparţine de acum înainte, evreilor sau romanilor? Pentru ultima oară are posibilitatea să hotărască. Unde să se ducă? La acest Titus? Sau la Iabne, la Iohanan Ben Sakkai, care reconstruieşte iudaismul într-un fel nou, mai tainic, mai spiritual, mai flexibil şi totuşi mai trainic decât până acum? Sau să se ducă la fratele ei şi să ducă o viaţă de femeie de societate, plină de o agitaţie sterilă? Sau să se ducă în pustiu, aşteptând acel glas?

Stă în picioare şi priveşte la acel bărbat. Simte mirosul de sânge, acel îngrozitor „Hep Hep”, pe care l-a auzit în tabără şi care striga, cu siguranţă şi în sufletul

acestui bărbat. Ar fi mai bine să se întoarcă în casă. În spatele casei este pustiul, acolo e bine. Îşi porunceşte să se întoarcă. Dar nu se întoarce, stă în picioare, cu piciorul stâng încă pe prag, cel drept afară. Şi iată că îl pune şi pe stângul afară şi face încă un pas, ceva o trage, îşi porunceşte: înapoi! Dar nu se întoarce. Piciorul mai coboară o treaptă şi încă una. Este pierdută, o ştie. Ia asupra sa dorinţa de a fi pierdută. Coboară treptele.

Jos, bărbatul o vede venind. Coboară în întâmpinarea lui, este pasul acela inegalabil. al Berenicei, care vine în întâmpinarea lui. El se năpusteşte năvalnic pe trepte. Străluceşte. Chipul e tânăr de tot, ca al unui copil fericit, binecuvântat de zei. Întinde braţul spre ea, cu palma în afară, face un salt şi strigă entuziast: Nikion!

Peste noapte rămâne în căsuţa ei părăginită. A doua zi o porneşte călare spre Ierusalim, fericit. Îl întâlneşte pe Iosif. „Nu voiai tu şaptezeci şi şapte de prizonieri, dragă Iosif?” îl întreabă. „Ia-i”.

Cu tăbliţa cu împuternicirea imperatorului la cingătoare, Iosii se duce în curtea din faţa Templului, unde stăteau femeile şi unde acum sunt ţinuţi prizonierii. În toate aceste zile îl chinuise gândul că îşi tocase într-un fel atât de nesăbuit puterea ce o avea de a salva. Acum începea din nou acea căutare plină de speranţă, ca şi de frământare.

De organizarea prizonierilor se ocupă tot Fronton, care între timp ajunsese legat. Preia personal sarcina de a-l însoţi pe Iosif în căutări. Nu-i place evreul, dar ştie că acest Iosif are misiunea de a scrie o carte despre război: iar el ar vrea să fie frumos zugrăvit în ea. Îi explică dificultatea de a administra un lagăr de asemenea proporţii. Piaţa pentru sclavi e blocată fără speranţă. Cum să ai grijă de adunătura asta până s-o găsi cineva să-i ia? Dragii de copii, sunt numai piele şi oase, mulţi sunt

bolnavi. Numai săptămâna asta îi intraseră unsprezece mii. Mulţi dintre ei sunt de vină pentru ceea ce li se întâmplă. Legionarii noştri sunt binevoitori, gata să glumească, adesea le dau prizonierilor propria lor carne de porc. Dar, nici nu-ţi vine să crezi, indivizii preferă să crape de foame, decât să se atingă de ea.

Prizonierii care au purtat arme nu mai primesc mâncare, Fronton îi trimite direct la execuţie. În ce-i priveşte pe ceilalţi, el caută să dea de urmele rudelor acestora, care pot plăti pentru ei bani de răscumpărare. De ce mai rămâne speră să scape cam într-o jumătate de an, printr-o serie de licitaţii în stil mare. De prizonierii fără valoare pe piaţă, bărbaţi mai în vârstă, slabi, femei mai în vârstă fără vreo iscusinţă deosebită se va descotorosi vânzându-i ca material pentru luptele gladiatorilor.

Iosif merge, răspunzând monosilabic, alături de zelosul legat Fronton. Prizonierii purtau la gât tăbliţe cu numele şi caracteristicile lor, stăteau pe vine sau întinşi în arşiţă şi duhoare, de săptămâni de zile vedeau moartea cu ochii, gustaseră deopotrivă speranţa şi teama şi acum erau goliţi şi storşi de vlagă.

Secţia prin care treceau acum îi cuprindea pe cei selecţionaţi pentru luptele cu animale. „Doctor Iosif”, îl strigă cineva, jalnic şi bucuros, un bărbat în vârstă, cu părul zburlit, cu o faţă cenuşie. „Sunt sticlarul Alexas”, spuse bărbatul. Cum, omul acesta voia sifie inteligentul, abilul negustor? Impunătorul, corpolentul Alexas, care nu era mai în vârstă decât el? „V-am întâlnit ultima oară la bazarul din Cezarea, doctore Iosif”, îi aminti el. „C\ uneam atunci că trebuie să sufere cel ce se converteşte îl raţiune”. Iosii se întoarse spre Fronton: „Cred că omul acesta n-a făcut niciodată parte dintre răzvrătiţi”. „Comisia de cercetare mi l-a trimis”, spuse ridicând din umeri Fronton. „Procedura romană nu este rea”, se amestecă cu

modestie Alexas, „dar deocamdată se face cam sumar”. „Nu e rău băiatul”, râse Fronton, „dar unde am ajunge dacă ar trebui să revizuim toate sentinţele? Este împotriva rânduielii. „Mai bine o nedreptate decât o încălcare a ordinii”, suna ordinul imperatorului, atunci când mi s-a încredinţat lagărul”. „Nu vă necăjiţi pentru mine, doctore Iosif”, spuse resemnat Alexas. „Sunt aşa de împovărat de nenorocire încât nu mai simt nicio dorinţă”. „Cer omul acesta”, spuse Iosif, arătând spre tăbliţa liU. „Cum doriţi”, spuse politicos centurionul Fronton. „V-au mai rămas şase bucăţi”, constată el şi-şi notă pe tăbliţă cele spuse.

Iosif îl conduse pe sticlarul Ălexas în cortul lui. Se îngriji cu multă delicateţe de omul acela vlăguit şi trist. Alexas povesti cum, atunci când intraseră romanii, îl târâse pe tatăl său în galeriile subterane, pentru a se salva pe sine, ca şi pe el. Bătrânul Nahum s-a împotrivit. Mai bine să piară în casa lui din strada Producătorilor de alifii, atunci tot ar mai fi o slabă nădejde că îl va găsi cineva şi îl va îngropa. Dar dacă moare sub pământ, va rămâne neîngropat, deasupra lui nu va avea ţărână şi nu va mai fi recunoscut atunci când va învia. În cele din urmă, mai cu duhul blândeţii, mai cu forţa, îl dusese în subterane, dar făclia lor se stinsese curând şi s-au pierdut unul de altul. El fusese găsit, după un timp, de doi soldaţi, împuns de săbiile lor, le arătase câte ceva din ceea ce îngropase. Făcându-i să creadă că ar mai avea ceva, aceştia l-au ţinut mai întâi pe lângă ei şi nu l-au dus în lagăr. Amândoi erau nişte băieţi prietenoşi şi hazoşi şi, oricum, cu doi soldaţi te mai poţi înţelege, dar cu tabăra, cu armata romană, nu mergea. Trebuia să le povestească tot felul de năzdrăvănii. Dacă nu le plăceau, îl legau de un trunchi de pom, de mâini şi de picioare, cu burta în jos, şi-l legănau încoace şi-ncolo. Asta nu era plăcut. Dar, de regulă, glumele lui le plăceau. Cei doi soldaţi nu erau dintre cei mai răi, o

scoteai la capăt cu ei. Mai mult de o săptămână au ţinut-o tot aşa, îl puneau să facă în faţa celorlalţi tot felul de năzdrăvănii, să le spună glume. Latineasca lui cu accent evreiesc îi distra şi pe ei şi pe camarazii lor. În cele din urmă le veni ideea că ar fi bun de portar şi voiau să-l ţină pe lângă ei până ar fi putut să-l vândă ca portar. Lui îi convenea. Era mai bine decât să sfârşească în vreo mină din Egipt sau în vreo arenă din Siria. Dar după aceea amândoi stăpânii săi au mai coborât o dată în subterane şi nu s-au mai întors, iar tovarăşii lor de cort l-au dus în lagăr.

„Asta a fost cu mine", medită Alexas, „pentru că nu am urmat raţiunea. Dacă aş fi plecat la timp din Ierusalim, aş mai fi avut măcar nevasta şi copiii, dar am vrut să am totul, am vrut să-i am şi pe tatăl şi pe fratele meu. Am fost trufaş". Îl rugă pe Iosif să-l lase să-i dăruiască o vază de Murano. Da, acest înţelept Alexas mai avea încă rezerve. Salvase mult, socoti el cu amărăciune, numai ce era mai important nu putuse salva. Unde e acum tatăl său, Nahum? Unde sunt nevasta lui, Hanna, copiii săi, drăgălaşul, pătimaşul, smintitul său frate Efraim? El însuşi, Alexas, a suferit cât nu poate să îndure un om. Va face sticlă şi alte lucruri frumoase. Dar în faţa lui Dumnezeu nu mai are trecere, nu mai îndrăzneşte să mai aducă pe lumea aceasta, din nou, un copil.

A doua zi Iosii se duse din nou la lagărul de prizonieri. Mai avea acum doar şase vieţi omeneşti în mână, nu vrea să le cheltuiască, înainte de a-l găsi pe acel Unul, anumit. Dar cum să-l descopere pe acesta printre miile şi miile de morţi, prizonieri, prăpădiţi? E ca şi cum ai căuta un peşte în mare.

A treia zi, când veni din nou, legatul Fronton începu să-şi cam bată joc de el. Spuse că se bucura că Iosif arăta mai mult interes pem. u marfa sa decât orice negustor de

robi. Iosif, netulburat, scotoci toată ziua. În zadar.

Seara târziu află în urma unei razii, fuseseră aduşi înlagăr opt sute de p". nieri, pe care legatul Fronton a hotărât să-i execute imediat. Ipsii se întinsese pe pat, era obosit şi sleit. Cu toate acestea se ridică.

Era o noapte adâncă când o porni spre Muntele Măslinilor, unde aveau loc execuţiile. Crucile erau una lângă alta, multe sute de cruci. Acolo unde odinioară se aflau terasele cu măslini „magazinele fraţilor Hanan, vilele familiei de arhierei Boeth, se ridicau acum cruci. Oamenii goi, biciuiţi atârnau de el, chirciţi de dureri, cu capetele plecate într-o parte, cu fălcile căzute, cu pleoape de culoarea plumbului. Iosif şi însoţitorii lui luminară feţele, erau cumplit de schimonosite. Când lumina cădea pe câte un chip, cei spânzuraţi începeau să vorbească. Unii blestemau, cei mai mulţi bolboroseau: „Ascultă, Israel". Iosif era obosit de moarte. Era tentat ca la următorul să spună: „Luaţi-l pe acesta, luaţi-l!" fără să mai aleagă, ca să poată încheia odată cumplita căutare. Tăbliţa lui salvatoare atârna din ce în ce mai greu. De-ar pleca odată, de-ar putea dormi. O dată cei şaptezeci şi şapte salvaţi, arunca tăbliţa. Să ajungă în cort, să se prăbuşească, să doarmă.

Şi atunci îl găsi pe cel pe care-l căuta. În jurul obrajilor, omul acesta cu faţa gălbuie avea o barbă neîngrijită. Chipul nu-i mai era nici gălbui, mai degrabă cenuşiu, o limbă groasă, umflată îi atârna din gura căscată. „Daţi-l jos!" spuse Iosif, încet de tot, cu mare greutate, îl strângea de gât, înghiţi. Jandarmii şovăiau. Trebui chemat legatul Fronton. Dură o veşnicie, cumplit de chinuitoare pentru nerăbdarea lui Iosif. I se părea că cel cu faţa gălbuie va muri în timp ce el aştepta aici, la picioarele lui. Nu se putea. Marea discuţie între el şi Iustus nu se încheiase. Iustus nu putea muri înainte de a o duce la

capăt.

În cele din urmă sosi Fronton, somnoros, arţăgos, avusese o zi obositoare. Dar politicos ca întotdeauna – îl ascultă pe Iosit. Dădu imediat ordin ca omul să fie dat jos şi predat lui Iosif. „Acum mai aveţi cinci bucăţi”, constată el şi-şi făcu însemnarea pe tăbliţa lui Iosif. „Daţi-i jos! I „ţi-i jos!” porunci Iosif şi-i arătă pe următorii cinci. „Acum nu mai aveţi niciunul”, constată legatul.

Gălbejitul fusese bătut în cuie, era un procedeu mai blând, dar acum, când să-l dea jos, se dovedi a fi foarte dur. Era răstignit de cinci ceasuri, nu era mult pentru un bărbat puternic, dar gălbejitul nu era un bărbat puternic. Iosif trimise după doctori. Gălbejitul îşi veni în fire din cauza durerilor, apoi se prăbuşi din nou, durerea îl aduse din nou la viaţă. Veniră doctorii. Era vorba de un profet al evreilor, li se spuse, şi a fost dat jos de pe cruce din porunca prinţului. Aşa ceva nu se întâmpla des; erau cei mai buni doctori ai lagărului, cei care se interesau de acest caz. Iosif nu-i slăbea. Se exprimară cu multe rezerve. Înainte de trei zile nu puteau să spună dacă omul va rezista.

Iosif mergea pe lângă targa pe care Iustus era dus în lagăr. Iustus nu-l recunoscuse. Iosif este obosit de moarte, dar liniştit, în inima sa sunt adăpostite cuvintele de laudă rostite cu prilejul scăpării dintr-o mare primejdie. Somnul nu l-ar fi odihnit, hrana nu l-ar fi săturat, cărţile nu l-ar fi înălţat, succesul nu l-ar fi mulţumit, dacă Iustus ar fi pierit sau dacă n-ar fi fost găsit. S-ar fi întins nefericit lângă tânăra Dorion, şi-ar fi scris cartea fără bucurie. Acum îl are în faţă pe acest om, se poate măsura cu el, singurul cu care merita să te măsori. „Doctorul Iosif al vostru este un mişel”. Un cuvânt are alt gust în ureche decât în gură, omul trebuia să se gândească la asta. Iosif este cuprins de o linişte imensă, de o senzaţie de împlinire şi de uşurare.

Doarme bine şi mult, aproape până la amiază.

Se duce la cortul lui Iustus. Doctorii tac în continuare. Iosif nu se depărtează de cort. Toată ziua gălbejitul zace fără cunoştinţă. A doua zi începe să fabuleze, are o înfăţişare cumplită. Doctorii ridică din umeri, nu mai cred că va scăpa. Iosif rămân. la cort. Nu mănâncă, nu-şi schimbă hainele, începe să-i creas a barba. Se socoteşte cu Iahve. De ce l-a cruţat de-a lungul atâtor încercări, dacă nu vrea să-i îngăduie acum o discuţie mare cu Iustus? Prinţul trimite după el. Berenice trimite după el, să vină la Tecoa. Iosif nu aude. Stă la cortul lui Iustus, cu ochii aţintiţi asupra bolnavului, repetă discuţiile avute cu el. Marea discuţie încă nu s-a terminat. Iustus nu trebuie să moară.

În a patra zi de îngrijiri, doctorii îi taie braţul stâng. În cea de a opta îl declară salvat.

De îndată ce ştie că Iustus este în afara pericolului, Iosif pleacă de la cortul lui, lasă o sumă de bani, nu se mai interesează de acest om. Oricât îi plăcea să se pună în valoare, nu-l interesează să i se arate lui Iustus ca salvatorul lui. E suficient că marea discuţie cu Iustus va fi continuată într-o zi.

În acest timp, prinţul îl rugă pe Iosif să-i facă un serviciu. Prinţul era bucuros de ceea ce dobândise la Tecoa; dar se simţea în continuare nesigur în tot ce privea această evreică. Nu mai îndrăznea să facă un pas mai departe. Ce se va întâmpla când va părăsi această ţară? îl însărcină pe Iosif s-o descoase pe Berenice, dacă nu ar vrea să vină cu el la Roma.

În casa părăsită de la Tecoa, Berenice şi Iosif jtau faţă-n faţă, unul mai posomorât ca celălalt. Oare întreaga lor viaţă, supunerea faţă de roman avusese alt rost decât acela de a salva Templul? Dar Templul s-a dus, iar ei sunt nişte scoici fără cochilie. Dar sunt făcuţi din acelaşi

material şi nu se sfiesc să-şi arate goliciunea. Despuiaţi, încep să-şi socotească cât de mare le e sărăcia. Acum trebuia ca, fără să te sprijini de ceva, să-ţi faci cu propriile tale mijloace o nouă viaţă. El are cartea sa, ambiţia sa, ea îl are pe Titus şi ambiţia ei. Viitorul lor este la Roma.

Da, fireşte, ea se va duce la Roma.

Pentru prinţ consimţământul acestei femei era o mare îmbărbătare. Se simţea obligat faţă de Iosif. „Nu ai nişte terenuri în Oraşul Nou, dragă Iosif?" întrebă el. „Trebuie să fi moştenit ceva şi de la tatăl dumitale. Eu voi expropria toate pământurile din Ierusalim pentru legiunea pe care o voi lăsa aici în garnizoană. Fă-mi o prezentare exactă a pierderilor dumitale. Îţi voi înapoia în ţară preţul terenurilor confiscate". Iosii se bucură de acest dar. Cu un spirit negustoresc rece, calculat, îşi reglementă treburile din Iudeea. Voia să lase în urmă socoteli clare acum că prră" = a f „ra.

Titus rase Ierusalimul, aşa cum făcuseră odinioară comandanţii de oşti victorioase cu oraşele Cartagina şi Corint. Numai turnurile Fasael, Mariamne şi Hippicus, ca şi o parte din zidul de vest le lăsă ca semn care să arate cât de falnic şi de puternic fusese oraşul, pe care avusese norocul să-l supună.

La 24 octombrie, cu prilejul zilei de naştere a fratelui său, Domitian, pomicica, Titus organiză pe Stadionul din Cezarea jocuri pentru care prizonierii evrei puteau oferi din belşug material uman. „Vino să vezi!" îi spuse lui Iosif. Iosif veni.

După ce trecură prin arenă toţi cei două mii cinci sute de participanţi, două grupe de evrei, unii ca apărători, alţii, ca atacatori, trebuiră să înfăţişeze luarea cu asalt a zidului oraşului. Se împungeau unii pe alţii, aceşti jalnici bărboşi, făceau sărituri groteşti, atunci când primeau lovitura mortală.

Cine era prea laş, era mânat înapoi în luptă cu biciul şi cu fierul încins. Împotriva unora care nu puteau fi făcuţi cu niciun chip să se arunce unul asupra altuia, erau trimişi sclavi gladiatori de meserie. Slujitorii teatrului, purtând masca zeului infernului, Hades, îi luau în primire pe prizonieri, verificau cu suliţe înroşite în foc dacă cei căzuţi muriseră cu adevărat. Arena răsuna de strigătul: „Ascultă Israel, Iahve este unic”. Unor spectatori li se părea că unii mureau într-un chip prea plictisitor. Li se striga: „Ce porcărie e asta să omori în halul ăsta? L-ai gâdilat, nu l-ai lovit. Hai, dă-i drumul, bărbosule, hai, bătrâne! Ceva mai cu inimă, dacă nu vă e cu supărare! Nu ne trebuie moarte din asta lâncezită, fricoşilor!” Iosif auzea strigătele. Vai Doamne, i se spusese publicului că, în luptă, evreii mureau grav şi demn şi acum el era dezamăgit că nu i se ofereau măceluri demne de faima lor.

Nu era uşor să suporţi multă vreme monotonia. Asupra prizonierilor fură asmuţiţi lei africani, elefanţi indieni, zimbri germani. Evreii sortiţi pieirii purtau veşminte de sărbătoare, albe, cu margini negre şi înflorituri albastre şi era foarte plăcut să vezi cum ele se colorau în roşu. Mulţi dintre ei, – bărbaţi, dar şi femei, erau mânaţi în arenă goi, pentru ca spectatorii să poată observa jocul muşchilor în clipa morţii. Câţiva bărbaţi foarte puternici fură aduşi, bine înarmaţi, în faţa „nu-i elefant. Sumbri şi disperaţi, oamenii aceştia îi pricinună câteva răni serioase animalului, înainte ca, mugind înfuriat, acesta să-i calce în picioare, iar publicului i se făcu milă de elefant.

Exista simţul umorului. Mulţi trebuiau să moară purtând măşti stupide. Câţiva bătrâni fură raşi şi tunşi la piele pe o parte, pe cealaltă li se lăsaseră bărbile lor lungi şi albe şi pletele lungi. Alţii trebuiau să alerge, îmbrăcaţi cu materiale uşor inflamabile; hainele lor se aprindeau în

timp ce ei fugeau, la două sute de metri în faţa lor se afla un bazin cu apă şi dacă ajungeau până la el, erau, poate, salvaţi. Nimic mai amuzant decât să-i vezi cum aruncau picioarele, cum gâfâiau, cum se aruncau în apă chiar dacă nu ştiau să înoate. Delicii grozave producea şi o scară care era proptită de un zid pe care trebuiau să se urce. Cei sortiţi pieirii trebuiau să se caţere pe ea, dar scara era unsă cu o masă alunecoasă şi ei cădeau în ţepuşele înfipte în pământ.

Timp de două zile muriră evreii, cei două mii cinci sute, în acest fel, spre hazul necircumcişilor, pe stadionul din oraşul Cezarea. Două zile Titus îi văzu şi îi auzi murind. Adesea i se părea că vede chipuri cunoscute, dar era, desigur, o eroare, căci Fronton alesese în acest scop din imensa turmă anonimă numai mici ţărani şi lucrători din provincii. Am văzut, putea el să adauge, atunci când zugrăvea aceste jocuri. Am văzut cu ochii mei.

Se apropia momentul în care trebuia să părăsească Iudeea şi, probabil, pentru totdeauna. Şovăise mult dacă s-o întâlnească pe Mara. Îşi interzisese. Îi trimitea o rentă îndestulătoare şi o lăsase să locuiască în una din proprietăţile sale din câmpia Iesreel, pe care i-o cedase Titus.

Evreii îl văzuseră pe Iosif cum mergea la jocuri. Îl urau şi îl dispreţuiau şi păstrau faţă de el distanţa de şapte paşi. Nu-l însoţi nimeni când se îmbarcă pe corabie spre Italia.

Portul Cezarea se pierdu, apoi statuile colosale ale zeiţei Romei şi împăratului August. Apoi dispăru fortul Straton, munţii violacei ai Iudeii, la urmă vârful înverzit al Muntelui Cârmei. Iosii se afla pe drumul spre Roma. Din Iudeea luase cu el numai amintirea celor văzute, şaptezeci de suluri din Sfânta Scriptură şi o casetă mică cu pământ, scormonit de sub dărâmăturile Ierusalimului.

Din vârful Viei Appia, unde se afla mormântul Ceciliei Metella, vizitiul oprea, potrivit obiceiului şi Iosii se ridică să vadă măreţul spectacol al oraşului, care se deschidea în faţa lui. Era o zi rece de martie, oraşul era scăldat în lumină, Roma, forţă, *Gewurah*, se extinsese mai mult decât atunci când o părăsise pentru a se întoarce la Ierusalim. Ceea ce visase atunci, privind pentru prima oară în jos, de pe Capitoliu, asupra oraşului, acum ar fi putut avea dacă doar ar fi întins mâna. Împăratul şi prinţul îi cer părerea, îi ascultă cuvântul şi spiritul Orientului.

Iosif strângea buzele cu amărăciune. Din păcate, Marele Doctor Iohanan Ben Sakkai avusese dreptate. Ceea ce lui i se părea atunci a fi sfârşitul, era începutul. Contopirea înţelepciunii orientale cu tehnica Apusului este o treabă grea şi fără strălucire.

Trăsura porneşte mai departe, opreşte în poartă. Iosif nu o anunţase pe Dorion că soseşte. O iubeşte pe Dorion, n-a uitat imaginea ei, aşa cum stătuse pentru prima oară în faţa lui, cu pisica în braţe, cu vocea ei subţire şi dragă de copil, nici felul cum îşi lipea de el trupul ei lung, arămiu, sălbatic, vlăguit, supus. Dar între el şi ea se aşezaseră acum atâtea chipuri, atâtea lucruri din care ea fusese exclusă. Vrea să aştepte, nu vrea să-i trezească speranţe, vrea să vadă, să simtă, dacă între ei există acelaşi fluid ca atunci.

Casa lui Dorion este mică, plăcută, modernă. Portarul sclav îl întreabă pe Iosif ce doreşte. Iosif îşi spune numele, portarul se înclină adânc, aleargă. Iosif rămâne singur în sala de primire, se încruntă. De jur-împrejur totu’. ecte împodobit cu tablouri, statui, mozaicuri, probabil ale acestui Fabulus. Ce căuta aici? Nu poate locui aici.

Şi iată, apare Dorion. Ca şi atunci, pe un gât subţire de copil, se înalţă pur chipul prelung şi îngust cu o gură mare. Stă în picioare şi îl priveşte cu ochii ei de culoarea

mării, care se întunecă vizibil. Ar vrea să zâmbească, dar este prea slabă, nu poate nici măcar să zâmbet. scă. L-a aşteptat atât de mult şi acum, slavă Domnului, e aici. S-a temut ca această respingătoare Iudeea să nu i-l înghită pentru totdeauna şi acum, slavă Domnului, a venit. Păleşte, întâi în jurul gurii, apoi pe toată faţa, îl priveşte ţintă şi acum se duce spre el, scoate un mic strigăt strident şi se prăbuşeşte peste el, încât trebuie s-o sprijine. Iată pielea auriu-arămie a fetei pe care o iubeşte. Este dulce şi netedă şi, vai, cât e de rece această piele, pentru că fata îl iubeşte.

Trec minute, cei doi n-au scos încă niciun cuvânt. Ea este tot ce e mai dulce pe lume. Văzând-o cum alunecă pe lângă el, de o paloare mortală, pierită de emoţie, lui iosif i se moaie genunchii. Să nu te însoţeşti cu ele. În faţi. are cartea sa, peisajul golaş cu râpa leşurilor, colina Templului, toată în flăcări. Ce e cu mozaicurile astea stupide jur-împrejur, cu aceste tablouri drăguţe şi sălcii ale vieţii casnice? Ce caută el aici? Ce vrea femeia aceasta? Aici se simte un străin.

„Aici eşti un străin”, spune ea, este primul ei cuvânt, pe care i-l spune după un an. Îl ţine de umeri cu braţele întinse şi-l priveşte în faţă. Spune: aici eşti un străin, o constatare gravă, fără învinuiri. Îl iubeşte, de aceea ştie.

Micile consolări, micile minciuni nu-şi au rostul aici. „Da”, răspunde el. „Nu pot trăi aici. Nu mai pot trăi cu tine, Dorion”.

Dorion nu scoate niciun cuvânt prin care să-l contrazică. Simte că acesta nu mai e Iosif al ei, este un altul, plin de năluci, ce nu sunt ale ei. Dar ea îi aparţine, chiar dacă el este altul, este tenace şi curajoasă, îl va recuceri chiar şi în această nouă înfăţişare a lui. „Când ai să mă vrei, cheamă-mă”, spune ea.

Iosif pleacă. Se simte foarte străin la Roma. Se

strecoară pe străzi printre arcade. Când întâlneşte în cale chipuri cunoscute, întoarce capu', nu vrea să vorbească cu nimeni. După ce pribegeşte un timp, se hotărăşte să se ducă la Claudius Reginus.

Editorul pare obosit, toate trăsăturile chipului său cărnos atârnă. „Fii salutat, soseşti", spune cu un zâmbet. „Ei, profetule, ce-ţi face cartea? Profeţia dumitale s-a împlinit, e drept că într-un chip foarte ciudat. Cred că acum ai putea să te pui pe treabă. Sau vrei să mai tragi chiulul?" „N-am tras chiulul", spune cu amărăciune Iosif. „Nu ştiţi cât de greu a fost câteodată. Dar n-am tras chiulul".

„Am întâlnit-o uneori pe frumoasa dumitale soţie, egipteanca", spune editorul. „Nu voi mai trăi împreună cu ea", spune Iosif, „atâta timp cât lucrez la carte". Reginus ridică privirile. „Ciudat", remarcă. „Unde mai pui că femeia aceasta este pricina acestei cărţi". „Un prilej, poate", protestează Iosif.

„Dacă vrei să locuieşti cu mine, casa mea îţi stă la dispoziţie", spune editorul. Iosif şovăie. „Aş vrea să fiu singur", spune, „atâta timp cât lucrez la această carte". „Eu cred", spune

Claudius Reginus, „că împăratul îţi va lăsa casa în care a locuit el odinioară. Casa este puţin cam prea goală. Maiestatea Sa a fost întotdeauna foarte economicos, după cum ştii".

Iosii se mută în acea casă. Era mare, întunecoasă, părăsită. Locuia acolo cu un singur sclav. Nu se preocupa de sine, mânca numai atât cât era nevoie. Nu arătă nimănui că se află la Roma. Se strecura pe străzi atunci când erau pustii, privea la pregătirile pentru marşul triumfal. Pretutindeni se ridicau schele, estrade. Pe ziduri, porţi se lăfăiau uriaşe tablouri ale lui Vespasian, ale lui Titus, cu banderole în care imperatorii erau preamăriţi,

Iudeea cea învinsă batjocorită. Mărite peste măsură, mutrele împăratului şi prinţului îl priveau lipsite de expresie, grobiene, schimonosite; tot ce era familiar dispăruse, erau chipurile lui Pedan.

Într-o zi, sub arcadele Câmpului lui Marte, Iosif întâlni lectica senatorului Marulle. Iosif vru să treacă repede pe lângă el, dar senatorul îl zărise. „Ai făcut carieră, tinere”, constată el. „Te-ai schimbat. Da, soarta îl face pe om”. Îl măsură prin smaragdul lui care mărea. „Îţi mai aminteşti cum ţi-am prezentat în ziua aceea Roma, când ne aflam la locul de alergare a cailor? Asta a fost acum cinci ani. Am văzut încă de pe atunci că merită să te informez. Ai frec îl: r clipa potrivită de partea potrivită”.

Nu-l lăsă să plece, îl luă cu el, îi povesti. Scria o farsă, ce urma să fie pusă în scenă la începutul săptămânii triumfale la Teatrul Marcellus. Eroul farsei urma să fie evreul Zaharia, un prizonier, condamnat să apară în jocurile din arenă. Va fi interpretat de actorul Demetrius Liban. Prizonierul Zaharia trebuie să moară într-o luptă corp la corp cu un altul. Frica de moarte a evreului, rugăminţile lui, aşteptarea unei posibile graţieri, lupta şi laşitatea lui, toate, astea prilejufau foarte multe scene comice, glume, dansuri, cuplete. Rămânea problematic doar sfârşitul. Ar fi nostim să fie găsit unul care să semene leit cu Liban – acum ai de unde să alegi – să semene atât de mult, încât propria mamă să nu-l poată deosebi de actor, şi care să fie ucis de un gladiator de meserie. Pe de altă parte. publicul s-a săturat până peste cap de răstigniri şi evrei morţi. Poate că tot ar fi mai bine ca evreul Zaharia să fie graţiat. Bucuria de a începe o viaţă nouă nu este o temă rea, iar la urmă, drept recunoştinţă, el ar putea scoate daruri scumpe din ascunzătoarea sa şi să le împartă printre spectatori. S-ar putea aduce din condei şi aşa, încât în final să fie răstignit pe cruce, iar pe urmă vine unul şi-l

dă jos, n-ai făcut şi dumneata ceva de felul ăsta, Flavius Iosefus? şi apoi să arunce de acolo, de pe cruce, bani publicului spectator, monede proaspăt bătute în cinstea biruinţei.

Iosif trebuie să cineze la senatorul Marulle. Omul acesta uscat, inteligent se interesa de o mulţime de detalii din timpul expediţiei, îl storcea de tot pe Iosif. Şi el putea să-i împărtăşească lui Iosif noutăţi. Acum se ştia cu siguranţă că, dintre cei trei reprezentanţi ai evreilor, care urmau să fie purtaţi în faţa carului învingătorului, numai Simon Bar Giora va fi executat, potrivit obiceiului, în timpul ceremoniei. Ceilalţi doi, Iohan din Ghişala şi Marele Preot Fanias, urmau să fie vânduţi ca sclavi după terminarea procesiunii. Sunt avuţi în vedere trei amatori: Mucian, ministrul Talas şi el însuşi. Are toate motivele să creadă că i se va da lui preferinţă. Doamna Cenis nu-i prea darnică, dar nici el nu e un zgârcit. Pe cine îi recomandă Iosif să-l cumpere, pe Marele Preot sau pe general?

A doua zi Iosif llcu un efort şi se duse să-l caute pe actorul Demetrius Liban. Îl găsi surprinzător de-îmbătrânit şi nervos. „Ah, bine că ai venit”, îl întâmpină el. „Bineînţeles că nu aveai cum să lipseşti. De altfel eu te aşteptam de mult”. Era plin de o ironie ostilă. Încet, Iosif pricepu: omul acesta se socotea răspunzător de pieirea Templului. Îl adusese pe Iosif la Popeea, de fapt, el obţinuse amnistierea celor trei, şi, oare, n-a pornit tot răul de la amnistierea aceasta? Amnistierea, edictul cu privire la Cezarea, răscoala, prefacerea Templului în cenuşă, un lanţ întreg. Iar la începutul acestui lanţ era el însuşi. De el a depins atunci totul: dacă să-l joace sau nu pe evreul Apella? Iahve îi pusese în mână biletele de loterie pentru dăinuirea sau pieirea Templului, iar mâna sa nenorocoasă trăsese lozul distrugerii.

Se ridică. Începu să rostească blestemul cel mare din

Cartea a cincea a lui Moise. De bună seamă nu văzuse şi nu auzise niciodată profeţi, adevăraţi sau mincinoşi, dintre cei care apăruseră în ultimii douăzeci sau treizeci de ani la Ierusalim; dar în cuvintele sale greceşti se desluşeau gesturile acestor profeţi, cântatul lor. Actorul Liban nu era un om impunător, mai degrabă era mic de stat, dar se înălţa ca un copac sumbru. „Dimineaţa vei spune: „De ce nu mi-a ajuns seara? Iar seara vei spune: „De ce nu mi-a ajuns dimineaţa? atât de mare îţi va fi zbuciumul inimii tale”. Întunecatele blesteme ieşeau din gura lui pline de groază, monotone, violente, sfâşiind inima. „Şi aşa s-a întâmplat”, constata el din, când în când liniştit, dar cu o mulţumire furioasă şi deznădăjduită.

După această întâlnire cu Demetrius Liban, Iosif rămase două zile singur în casa sa mare şi întunecoasă. În a treia zi, trecu podul Aemilius, de cealaltă parte a Tibrului, unde locuiau evreii.

Atâta timp cât durase campania, evreii din oraşul Roma arătară cârmuirii în fel şi chip cât erau de loiali. Şi acum mai sunt. supuşi loiali, de vină sunt numai răzvrătiţii, desigur: dar nu se mai tem să-şi arate deschis jalea pricinuită de distrugerea Templului. Nu-şi ascund nici’s, cârba la gândul că au fost şi evrei care au contribuit la distrugere. De îndată ce trecu în cartierele de pe malul drept, Iosif fu întâmpinat cu o ură nemăsurată. Toţi de acolo păstrau distanţa de şapte paşi. Iosif trece printr-un spaţiu gol, între ziduri şi dispreţ.

Se îndreaptă către casa lui Caius Barzaarone. Căpetenia comunităţii Agrippa, care vrusese odată să-i dea de soţie propria sa fiică, stă în faţa lui, păstrând şi el distanţa de şapte paşi. Chipul acestui om şiret, jovial, este întunecat, devorat de ostilitate. Dintr-odată Caius Barzaarone seamănă teribil cu tatăl său, bătrânul morocănos Aaron. Iosif stă descurajat în faţa acestui chip

zăvorât. „Vă rog să mă iertaţi”, spune neajutorat. „N-are niciun rost”. Se întoarce. Părăseşte cartierul evreilor străbătând un culoar de duşmani de moarte, apoi trece din nou podul Aemilius.

Pe celălalt mal, de cum a dat colţul şi evreii nu-l mai pot urmări cu privirea, aude în spatele său paşi, i se pare că de mai multă vreme i-a auzit. Maşinal pune mâna pe marea sa unealtă de scris aurită. Atunci vocea din spatele său îi strigă în aramgică: „Nu vă temeţi. Nu vă fie teamă. Eu şunt”. Este un bărbat foarte tânăr, chipul lui îi pare cunoscut lui Iosif. „V-am mai văzut o dată”, spune tânărul „atunci când aţi venit prima oară la Roma”. „Eşti...?” încearcă să-şi amintească Iosif. „Eu sunt Cornel, fiul lui Caius Barzaarone”. „Ce doreşti?” întrebă Iosif. „De ce nu păstrezi distanţa de şapte paşi?” Dar tânărul Cornel se apropie şi mai mult. „Iertaţi-i pe ceilalţi”, roagă el şi vocea sa sună cordial, prietenoasă şi curajoasă. „Ceilalţi nu vă înţeleg, dar eu vă înţeleg. Vă rog să mă credeţi”. Vine aproape de el, îl priveşte. „Am citit psalmul dumneavoastră cosmopolit. Adesea, când în jur totul este confuz şi de nepătruns, mi-l recit. Aici totul este strâmt şi strivit între ziduri, dumneavoastră atingeţi cu privirea depărtările. În Israel sunteţi un personaj foarte important, Flavius Iosefus, unul din profeţi”. O umbră caldă de mângâiere pătrunde în inima lui Iosif. Faptul că acest tânăr a venit singur la el, că nu voia nimic de la el, doar cuvântul lui, acest fapt este pentru Iosif o bunt confirmare. „Mă bucur, Cornel”, spune, „mă bucur foarte mult. Am adus pământ de sub dărâmăturile Ierusalimului, am adus suluri de la Ierusalim, lasă-mă să ţi le arat. Vino cu mine, Cornel”. Tânărul strălucea.

În acest timp Titus se întoarse în Italia. În Orient mai avusese tot felul de greutăţi. În numele legiunii a cincea şi a cincisprezecea, care fuseseră plasate în garnizoane

neprimitoare pe cursul inferior al Dunării, centurionul Pedan îl rugase să rămână cu aceste legiuni sau să le ia cu el la Roma. Prinţul înţelesese imediat ce se ascundea după cuvintele nevinovat viclene ale bătrânului şi cinstitului soldat, şi anume propunerea de a-l proclama pe el împărat în locul bătrânului Vespasian. Era ceva foarte ademenitor pentru Titus, dar şi foarte riscant şi n-a şovăit să refuze cu cuvinte la fel de naive, în glumă. Dar Orientul l-a sărbătorit în continuare ca pe un autocrat, iar Titus nu a fost în stare să-şi refuze ispita de a-şi pune pe cap la Memfis, cu prilejul sărbătorii boului Apis, diadema\Egiptului. A fost un gest negândit, putea fi răstălmăcit, iar prinţul se grăbise să îl asigure într-o scrisoare pe tatăl său că o făcuse, fireşte, numai în locul lui. Vespasian îi răspunsese că nici el, fireşte, n-a înţeles altfel, dar că a pregătit prieteneşte mai multe zeci de mii de oameni împotriva Orientului.

Ca urmare, Titus se grăbi să se întoarcă foarte repede, foarte simplu, aproape fără suită. Dacă voia să nu rateze triumful, trebuia să ajungă la Roma, potrivit vechiului obicei, abia în ziua serbării. Vespasian îl întâmpină pe Via Appia. „Iată-mă, tată, iată-mă”, îl salută Titus cu căldură. „Nici nu ţi-ar fi slujit la nimic, fiule”, mârâi Vespasian, „dacă mai rămâneai în Orient”. Abia după aceea îl sărută pe Titus.

Imediat după masă, în prezenţa doamnei Cenis şi a lui Mucian, avu loc explicaţia între tată şi fiu. „Nu i-ai adus tatălui dumitale numai bucurie, prinţe Titus”, începu, categorică, Cenis. „Am primit, nu fără îngrijorare, anumite veşti cu privire la încoronarea dumitale cu prile/il sărbătoririi boului Apis”. „N-o să fac din bou u, elefant”, se aş. Împăciuitor Vespasian. „Ceea ce ne interesează aici este o altă problemă. N-a fost, într-adevăr, cu putinţă să fie cruţat templul. evreilor?”

Se priviră cu ochi sfredelitori: „— „Ai fi vrut să fi fost

posibil?” întrebă, la nadul său, după un timp, Titus.

Vespasian clătină din cap. „Dacă acţiunea poliţienească împotriva Ierusalimului”, spune cu un aer şiret şi gânditor, „a trebuit, într-adevăr, să fie condusă ca o expediţie şi să se încheie cu triumful pe care eu l-am impus Senatului să ni-l aprobe nouă, amândurora, atunci, poate că n-a fost posibil”.

Titus roşeşte. „N-a fost posibil”, spune scurt.

„Să admitem că n-a fost posibil”, constată cu un rânjet împăratul. „Altminteri ai fi păstrat construcţia chiar şi de dragul doamnei Berenice. Şi ru. asta am ajuns la al doilea punct care ne interesează aici pf toţi. Doamna Berenice este o femeie deosebită. Pot să înţeleg că ai vrut s-o ai lângă tine de-a lutigul acestei acţiuni poliţieneşti atât de îndelungate. Da/ acum s-o aduci şi la Roma?” Titus vru să replice. Dar Ve-pasian, fornăind uşor, cu ochii săi cenuşii şi duri aţintiţi asupra lui, nu-l lăsă să vorbească. „Uite”, continuă el pe un ton camaraderesc, „Cenis a mea este o persoană simplă, nu-i ş, bătrânico? Fără pretenţii, fără titluri mari. Îmi aduce o grămadă de bănet; multe lucruri pe care bătrânii mei ochi nu le mai văd, ochii ei le descoperă. Cu toate astea, toată Roma o îndrăgeşte, atunci când nu trebuie să-i plătească un comision. Este o romană. Dar evreica ta, această prinţesă, tocmai pentru că este aşa de impunătoare cu mersul ei şi cu toată fiinţa ei orientală: noi suntem încă o dinastie tânără, fiule, eu sunt primul, tu eşti al doilea, nu ne putem permite o femeie atât de extravagantă. Ţi-o spun spre binele tău, dar cu toată seriozitatea. Un Nero şi-ar fi putut permite aşa ceva, să ia pe cineva dintr-o familie veche. Dar dacă o iei tu, sau eu, îţi iei şi o belea pe cap. Şi o iei tu, tinere. Spune tu, Cenis, spune dumneata, bătrâne Mucian: E nemulţumită lumea, da sau ba? Ei vezi, e nemulţumită”.

„Vreau să-ţi spun ceva, tată”, începu Titus, iar în

glasul lui apăru acea asprime pe care o avea când comanda. „La Alexandria aş fi putut să port diadema. Legiunile mi-au cerut-o. Era cât p-aci s-o fac. Dacă prinţesa ar fi spus un singur cuvânt, aş fi făcut-o. Dar prii ţesa n-a scos niciun cuvânt”.

Vespasian se ridică. Titus fusese informat că a îmbătrânit foarte mult; dar, evident, astea erau doar vorbe, acum, în orice caz, ţăranul acesta sabin era tot atât de dur ca şi înainte. Se apropie mult de fiul său, stăteau faţă-n faţă, două animale sălbatice, puternice, gata să sară una asupra alteia. Mucian privea cu mult interes, cu o figură ce tresărea violent, cu un zâmbet aţâţat în jurul gurii aspre, cu buze subţiri. Cenis vru să intervină. Dar bătrânul se stăpâni. „E interesant ce-mi spui”, spuse. „Dar acum nu mai eşti la Alexandria, aici, la Roma, chiar dacă drăgălaşa ta prietenă ar dori-o, nu te va bate gândul să mă răstorni. Atunci?” Se aşeză oftând uşor, îşi frecă piciorul atins de gută, începu să-l dăscălească. „Nu poţi să te porţi cu ea precum cu o copiliţă. Doamna va voi să se arate împreună cu tine, are dreptate, este prinţesă dintr-o casă mult mai veche decât a noastră. Dar romanii n-o vor înghiţi, crede-mă. Vrei să fii împroşcat la teatru cu glume răutăcioase? Vrei ca, în timpul triumfului, să-ţi cânte cuplete despre voi? Vrei să-i opreşti? Bagă-ţi minţile-n cap, tinere. Asta nu se poate”.

Titus îşi înfrână mânia. „De la început n-ai putut s-o suferi”.

„E adevărat”, admise bătrânul. „Dar nici ea pe mine. Dacă ar fi fost după ea, acum nu ne-am fi aflat aici. Aş putea să-ţi spun nişte lucruri amuzante, dar le păstrez pentru mine. Doamna se bucură de dragostea ta. N-am nimic împotrivă. Dar la Roma nu vreau s-o văd. Fă-o să înţeleagă asta. A fost o prostie că ai adus-o aici. N-ai decât să faci ce crezi de cuviinţă, dar fă-o să dispară din Italia.

Spune-i-o”.

„Nici nu mă gândesc”, declară Titus. „Vreau să păstrez această femeie”.

Vespasian îşi privi fiul, în ai cărui ochi lucea acea expresie tulbure, rătăcită, care-l speriase pe împărat la mama tânărului, Domitilla. Îi plse o mână pe umăr. „Ai treizeci de ani, fiule”, îl avertiză. „Nu te purta ca un copil”.

„Pot să fac. propunere?” interveni abilul Mucian. Se apropie de ei cu bă 1 la spate. Titus îl privea suspicios. Senatorul Mucian, care refăcea că e aşa de şubred pe picioare, juca această comedie, mmai pentru a pune în evidenţă robusteţea lui Vespasian, iar împăratului comedia îi plăcea, chiar dacă descoperise care-i era dedesubtul. „Relaţiile dintre Cezar Titus şi prinţesă”, spuse deci Mucian, „provoacă supărare. Maiestatea Sa are, fără îndoială, dreptate. Dar numai pentru faptul că prinţesa aparţine unui popor răzvrătit. Noi, cei de aici, ştim că prinţesa se numără printre supuşii noştri evrei loiali. Dar mintea poporului nu face nicio deosebire între un evreu şi altul. Ar trebui ca prinţesa să se convertească clar şi limpede la noi. Cred că ar fi suficient dacă ar privi triumful din lojă”.

Toţi descifrară sensul acestei propuneri. Vespasian îşi dădu seama că înţeleptul lui prieten o împingea pe prinţesă într-o situaţie, din care ea putea găsi doar cu greu o ieşire.

Titus nu putea respinge sugestia lui Mucian. Ce va face Berenice? Dacă va asista la triumful asupra propriului ei popor, va fi compromisă în ochii romanilor. Atunci Titus nu se va mai putea gândi s-o ia de soţie. Cenis înţelese şi ea imediat. „Dacă o femeie ţine cu bărbatul ei”, sprijini ea categoric, evident şi banal propunerea lui Mucian, „atunci trebuie să aibă curajul să stea alături de el”.

Toţi aşteptau cu încordare răspunsul lui Titus.

Împotriva argumentului doamnei Cenis nu putea spune nimic. În fond ea avea dreptate, se gândi el. Dacă el vrea să sărbătorească triumful, atunci poate avea pretenţia ca prietena sa, pe care vrea s-o ia odată de soţie, să privească acest triumf. O discuţie cu ea pe această temă nu va fi plăcută, dar oricum de preferat trimiterii ei acasă. Mormăie ceva, spune că nu i se poate cere aşa ceva prinţesei. Ceilalţi declară că atunci nu li se poate cere romanilor s-o accepte pe prinţesă. Titus se socoteşte în fel şi chip. Ea îşi are sensibilităţile ei orientale, stările ei devastatoare. Pe de altă parte, are simţul realităţii. După o jumătate de oră de discuţii, Titus acceptă: fie că prinţesa asistă la triumf, fie părăseşte Italia.

O pofteşte la el pe Berenice. Este sigiu că va rezolva în cinci minute această treabă supărătoare. Aşteptând-o să sosească hotărăşte încă o dată să trateze toată povestea cât mai uşor cu putinţă, ca pe un lucru foarte firesc.

Dar iat-o pe Berenice, este şi veselă şi gravă în acelaşi timp, chipul ei cutezător se pleacă spre el plin de încredere, îi vorbeşte cu glasul ei grav, şi, dintr-odată, lui i se pare că proiectul n-are nicio şansă. Cum să-i toarne acestei femei asemenea pretenţii prosteşti? îşi face curaj, fără pregătiri prea mari, să rezolve totul dintr-o singură mişcare; ca atunci când îţi ţii respiraţia ca să te hotărăşti să te arunci în apă rece. „Triumful”, spune el şi vocea îi siină destul de firesc, nu trebuie nici măcar să tuşească pentru a şi-o limpezi, „triumful este stabilit definitiv să aibă loc în zece zile. Sper că o să te văd în lojă, Nikion?” De fapt, a mers destul de uşoţ, numai că a vorbit în gol, fără să-i arunce o privire, şi nici acum nu se uită la ea.

Berenice păleşte. Este bine că stă jos, altfel ar fi căzut. Omul acesta a tăiat crângul din Tecoa, apoi a posedat-o cu forţa, apoi a acceptat ca Templul să fie incendiat. Iar ea n-a spus niciodată nu, a spus mereu da. A

înghiţit totul, pentru că nu putea scăpa de acest bărbat, de faţa lui lată de ţăran, de brutalitatea lui, de cruzimea lui de copil capricios, de dinţii lui mici. A inspirat mirosul de sânge, mirosul fumului, a renunţat la pustiu, la glasul Domnului. Şi acum omul acesta o invită să privească triumful lui asupra lui Iahve, din loja imperială. De fapt, dorinţa lui e firească, iar pentru romani este un adaos picant la acest triumf, dacă ea, prinţesă macabeică, amanta învingătorului, va privi spectacolul. Dar nu va privi. Ar putea îndura să meargă împreună cu ceilalţi în triumf, în lanţuri, o prizonieră. Dar să stea de bunăvoie în loja învingătorului, sosul la friptura lui, asta nu. „Îţi mulţumesc”, vocea nu e prea clară, dar în orice caz foarte răguşită”. „În ziua triumfului nu voi mai fi la Roma. Voi pleca la fratele meu”.

Titus ridică ochii şi înţelege că o rănise de moarte.

N-a vrut să facă asta. N-a vrut nimic din ceea ce a făcut totuşi. Mereu o scrânteşte. Chiar şi acum. Tatăl lui l-a împins, iar el nu s-a opus. Oamenii aceştia sunt făcuţi dintr-un material atât de uşor, de diafan, iar noi, ceilalţi, atât de butucănoşi, atât de grobieni şi el merau îşi dă prea târziu seama de toate astea. Cum putuse să-i pretindă să fie de faţă la acest triumf grosolan? Va renunţa el însuşi la triumf, se va îmbolnăvi. Bâiguie, vorbeşte pripit, în gol. Berenice a şi plecat.

Chipul lui Titus se schimonoseşte de furie. Împroaşcă printre dinţii lui mici sudălmi cazone împotriva femeii. Împotriva fasoanelor ei afectate de orientală. De ce nu suportă să asiste la triumf? Oare alţii, de pildă prinţii germani, n-au asistat la triumfuri, la care propriii lor fii, fraţi, nepoţi erau purtaţi în lanţuri? Nu trebuia să se fi lăsat dus de nas, trebuia să se fi purtat cu ea ca un bărbat. N-ar fi fost greu deloc s-o învinuiască de neloialitate, de acţiuni rebele, s-o ia prizonieră, s-o poarte în faţa carului

triumfal în lanţuri, pentru ca apoi, terfelită, s-o ridice din gunoi, cu blândeţe, forţă, bunăvoinţă, bărbăteşte. Atunci ar şti, în sfârşit, care-i e locul, înfumurata.

Dar chiar în timp ce gândea toate acestea, ştia că ele nu erau decât fantezii copilăreşti. Berenice nu era o barbară, ea nu era ca acel prinţ barbar german Segeşte, era o adevărată regină, încărcată de o străveche nobleţe şi înţelepciune orientală. Toată furia lui se întorcea împotriva lui însuşi. Nu dădea doi bani pe Roma şi pe triumf. Viaţa este în Orient, aici totul este găunos şi josnic. Capitoliul era un gunoi în comparaţie cu templul lui Iahve, iar el, apucat cum e, a incendiat acest templu, iar femeia aceea, care i se dăruise de trei ori, a fost de trei ori îngrozită de brutalitatea lui romană, iar de data aceasta pentru totdeauna.

În ziua următoare Iosii se prezentă pentru a-l saluta pe prinţ. Titus era de o politeţe jovială, de gheaţă, pe care Iosif o ura. Triumful acesta, glumi e l, id mai mult de lucru decât toată expediţia. Abia aştepta să cape de el, voia să se vadă din nou în oraşul lui, dar, potrivit obiceiurilor acelea neroade, trebuia să aştepte până în ziua cortegiului festiv. Nu era o adevărată pacoste? Nici măcar nu va putea asista la reprezentaţia lui Demetrius Liban la teatri 1 lui Marcellus. Îl însărcină pe Iosif să fie atent la repetiţii, ca nu cumva să se facă vreo greşeală în redarea vieţii iudaice. „Acum am luat în propria mea mână”, povestea el, „organizarea triumfului şi tot ce ţine de el. Sunt curios ce impresie îţi va face procesiunea. Ai s-o priveşti la locul de alergare a cailor, nu-i aşa?”

Iosif văzu că prinţul aştepta încordat răspunsul lui. De fapt, romanii considerau ca de la sine înţeles că el, cronicarul expediţiei, să asiste ca martor la sfârşitul ei. Ciudat, el însuşi nu se gândise încă dacă să asiste sau nu. Ar fi frumos să spună: Nu, Cezar Titus, n-o să mă duc, o să

stau acasă. Ar fi o mare satisfacţie să spună asta, ar fi un gest mare şi lipsit de sens. Spuse: „Da, Cezar Titus, o să privesc cortegiul la marele loc pentru alergare a cailor”.

Titus deveni brusc altul. Politeţea afectată şi trufaşă îi dispăru: „Sper, evreule”, spuse el pe un ton familiar, prietenos, „că la Roma şi, s-a asigurat un trai uşor şi comod. Vreau”, spuse cu multă căldură, „ca tu să te simţi bine la Roma. În ce mă priveşte, voi face tot ce pot. Crede-mă”.

Pentru a se pregăti pentru participarea la triumf, Iosii se duse la Teatrul Marcellus să vadă reprezentaţia prizonierului Zaharia. Demetrius Liban era un actor mare. El îl interpreta pe prizonierul Zaharia, nespus de real. şi teribil de comic. În final îi puneau o mască mică şi caraghioasă de clovn, aşa cum purtau adesea în arenă osândiţii, aşa încât comicul măştii contrasta izbitor cu moartea osânditului. Nimeni nu vedea cum, sub masca prizonierului Zaharia, actorul Liban respira cu greutate, cum îi bătea inima. Dar rezistă. Îl întind pe cruce. Strigă, aşa. cum i-o cerea rolul: „Ascultă, Israel, Iahve este dumnezeul nostru”, iar cei unsprezece clovni dansează în jurul lui purtând măşti de măgar şi repetând strigătul: „Iah Iah”. S-a ţinut bine până la sfârşit, când i s-a spus că acum va fi dat jos de pe cruce şi până a început să arunce cu bani de pe cruce. Atunci însă se măbuşi grămadă. Dar nimeni nu observă, credeau că 1 parte din rol şi, cum toţi ovaţionau puternic aruncarea monezilor, nimeni nu mai dădu vreo atenţie actorului. Iosif pusese şi el mâna pe câteva monede, două de argint şi mai multe de aramă. Fuseseră bătute chiar în ziua aceea şi aveau pe o faţă portretul împăratului, iar pe cealaltă o femeie în lanţuri, aşezată sub un palmier, cu o inscripţie: *Iudeea prizonieră*. Femeia avea, – era, oare, opera doamnei Cenis – trăsăturile prinţesei Berenice.

În ziua următoare editorul Claudius Reginus îl chemă la el. „Am primit însărcinarea” spuse, „de a vă înmâna această tablă de intrare la locul de alergare a cailor”. Era un loc pe băncile nobilimii de rangul al doilea. „Veţi obţine un onorariu mare pentru cartea dumneavoastră”, spuse Reginus. „Cineva trebuie să fie acolo şi să vadă”, spuse cu amărăciune Iosif. Reginus zâmbi sinistru. „Desigur”, spuse, „iar eu ca editorul dumneavoastră am tot interesul ca să fiţi acolo. E drept că veţi fi singurul evreu, Flavius Iosefus, care va sta să privească. Fiţi pe pace”, îl opri el, puţin cam obosit, când Iosif dădu să plece. „Cred că nu vă va fi uşor. Şi eu, când voi fi în alai, printre slujbaşii împăratului, îmi voi strânge bine şireturile şi nici mie nu-mi va fi comod”.

În dimineaţa de 8 aprilie Iosii se afla la locul de alergare a cailor. Noua construcţie cuprindea 383.000 de oameni, iar băncile de piatră erau pline până la refuz. Iosif reuşise, stătea printre domnii din nobilimea de rangul al doilea, acesta era locul pe care şi-l visase cu cinci ani în urmă. Stătea printre oamenii aceia întărâtaţi rigid şi închis în sine, chipul său trufaş îţi sărea în ochi. Pe băncile nobilimii se ştia că fusese însărcinat de împărat să scrie istoria războiului. Cărţile erau la mare trecere în oraşul Roma. Era studiat cu multă curiozitate, el, care ţinea în mâna lui faima şi hula multor oameni.

Iosif sta liniştit şi stăpânit, dar în sinea sa era foarte tulburat. Trecuse prin Roma care ovaţiona, plină de larma unei aşteptări vesele. Case, arcade împodobite, pretutindeni schelării; pe ciubucele faţadelor, în copaci, în bolţile porţilor, pe acoperişuri – puzderie de oameni cu cununi pe cap. Şi aici, la locul de alergare a cailor, toţi aveau cununi, în poală flori, în braţe de asemenea, pentru a le arunca la picioarele celor care le vor defila prin faţă. Numai Iosif avu îndrăzneala să nu poarte niciun fel de podoabe.

În fruntea cortegiului păşeau domnii din Senat, mişcându-se greoi din cauza încălţărilor lor înalte, porfirii. Cei mai mulţi dintre ei luau parte la paradă fără chef, destul de rezervaţi. În fundul inimii lor, erau plini de dispreţ pentru parveniţii pe care trebuiau să-i sărbătorească. Comisionarul şi fiul lui acaparaseră imperiul, dar rămăseseră şi pe tron nişte ţărani, nişte mârlni. Iosif văzu chipul uscat, sceptic al lui Marulle, capul fin, obosit, crud al lui Mucian. În ciuda costumului lui de gală, Mucian ţinea la spate bastonul, iar faţa îi tresărea. Fusese o zi când talgerele balanţei erau egale, iar Iosif n-ar fi trebuit să rostească decât un cuvânt, pentru ca talgerul lui Mucian să coboare, iar cel al lui Vespasian să urce.

Veniră miniştrii. Chinuit de boală şi pipernicit, Talas făcea mari eforturi să ţină pasul, dar asta era opera lui, faptul că avea loc această procesiune, iar bătrânul nu voia să rateze această zi mare. Apoi, singur, cu un spaţiu gol în jurul lui. păşea Claudius Reginus grav, neobişnuit de drept. Nu, cu siguranţă nu era în apele sale. Privea în jur cu ochii lui duri, răi, veninoşi, cu atenţie, stricându-le plăcerea celor amatori de spectacol: căutau zadarnic să vadă pe inelarul lui renumita perlă, iar curelele sandalelor lui erau bine legate.

Veni muzica, multă muzică. Astăzi toate fanfarele cântau cântece ostăşeşti, mai ales marşul legiunii a cincea, care devenise repede popular, *A cincea a noastră face de toate*.

Urma prada expediţiei, acea pradă despre care se spuneau adevărate poveşti. Lumea era de-acum sătulă, ghiftuită. Dar când trecură bogăţiile acelea, aur, argint, fildeş, nu bucăţi separate, ci un torent, era prea mult. Oamenii îşi suceau gâturile, priveau peste umerii spectatorilor din rândurile din faţă, femeile scoteau mici strigăte stridente, de admiraţie, de poftă. Curgea un puhoi

fără sfârşit, aur, argint, stofe fine, ţesături şi iarăşi aur, în toate formele, monezi, lingouri, turnat în vase ne to felul. Apoi maşini de război, arme, eşarfe cu iniţialele lui Mâcabeu, curate, murdare, pline de sânge, în coşuri, în care, cu miile. Stindarde, steaguri cu litere masive, ebraice şi cu litere siriano-arameice, create odată pentru a înălţa inimile, acum realizate iscusit pentru a distra spectatorii blazaţi. Scene portabile cu reprezentaţii sângeroase despre război, uriaşe schelării adesea de patru caturi, aşa încât spectatorii se aplecau îngroziţi îndărăt, când turnurile se clătinau, îngroziţi la gândul că ar putea să cadă peste ei şi să-i zdrobească; veneau apoi corăbii avariate în bătălia de pe ţărmul de la Ioppe, bărci luate la Magdala. Şi iarăşi, şi iarăşi, aur. Nu este nicio mirare că preţul aurului scade, a ajuns deja la jumătate din preţul dinainte de război.

Acum însă se face linişte. Căci acum sosesc funcţionarii vistieriei imperiului, în uniformă de gală, cu crengi de laur, escortează piesele de bază ale prăzii. Purtate de soldaţi trec mesele pentru punerea înainte a pâinilor aurite, uriaşa *menorah* cu şapte braţe, cele 93 odoare sfinte ale Templului, sulurile Legii. Purtătorii lor le ridică, pentru ca toţi să poată vedea sulurile, legea lui Iahve, luată ca pradă de marele şi bunul Jupiter de la Roma.

În urma lor o muzică grotescă. Sunt instrumentele templului, talgerele primului levit, cornul strident de la sărbătoarea Anului Nou, trompetele de argint, care anunţă la fiecare cincizeci de ani că toate proprietăţile funciare revin statului. Romanii cântă la aceste instrumente, parodiază, totul sună ridicol şi barbar. Şi deodată un hâtru are o idee fericită. „Iah Iah”, strigă el ca un măgar. Toţi strigă împreună cu el, instrumentele sfinte ale evreilor însoţesc strigătele. Lungile rânduri de la locul de alergare

a cailor se zguduie de râs. Iosif stă nemişcat, chipul îi e de piatră. Acum trebuie să-ţi ţii firea. Toţi se uită la tine. Preoţii trebuie să studieze zece ani de zile pentru a fi socotiţi vrednici să sufle în instrumentele astea pretenţioase. Chipul să-ţi rămână liniştit, Iosif, căci tu îl reprezinţi aici pe Israel. Mânia ta vars-o asupra popoarelor.

Acum venea partea însufleţită a prăzii, prizonierii de război. Din turma uriaşă au fost selecţionaţi şapte sute, au fost vârâţi în haine de sărbătoare pestriţe, care contrastează puternic cu feţele lor întunecate şi cu lanţurile lor. Printre aceştia se aflau şi preoţi, cu pălării şi cingători. Publicul priveşte cu interes şi încordare duşmanul învins. Iată-i. Au fost furajaţi zdravăn pentru a nu avea niciun pretext să se prăbuşească şi să le strice romanilor binemeritatul spectacol. Dar după ceremonie, învinşii vor fi trimişi la muncă silnică, o parte în mine, la morile cu pedale, la haznale, o parte la marile case de jocuri publice şi lupte cu animale.

Spectatorii stau acum liniştiţi şi privesc. Dar, din senin, izbucneşte un urlet încărcat de ură, furibund: „Hep Hep” şi „câinilor, pui de javre împuţite şi păgâne”. Aruncă cu napi stricaţi, cu murdărie. Scuipă, deşi nu pot nimeri feţele ochite. Acum apar, în lanţuri, umiliţi de zei, căpeteniile duşmane, care odinioară răspândeau spaimă şi groază, Simon Bar Giora şi Iohan din Ghişala. Mare bucurie pentru romani, cea mai frumoasă zi a lor, această defilare a duşmanului, această înfrângere a înfumuraţilor care s-au ridicat împotriva propăşirii imperiului dorită de zei.

Pe Simon îl împodobiseră cu o coroană de urzici şi de scaieţi, şi de gât îi atârnaseră o tăbliţă pe care scria: Simon Bar Giora, regele evreilor. Pe Iohan, „generalul evreilor”, îl vârâseră într-o armură comică din tablă. Simon

ştia că, încă înainte de a se fi împrăştiat cortegiul, va fi ucis. La fel făcuseră romanii cu Vercingétorix, Ma fel cu Iugurta, cu atâţia alţii, care trebuiseră să moară la picioarele Capitoliului, în timp ce, deasupra, învingătorul aducea jertfe zeilor. Ciudat, Simon Bar Giora nu mai era omul acela posac, aşa cum îl ştiau în ultima vreme oamenii lui, ci mai curând cel plin de strălucire din primele zile. Trecea liniştit târându-şi lanţurile alături de Iohan. din Ghişala, în lanţuri şi el şi vorbeau între ei.

„Cerul acestei ţări e frumos”, spunea Simon, „dar atât de palid pe lângă cerul din Galileea noastră. E frumos că am deasupra capului acest cer albastru acum, când mă pregătesc să mor”. „Eu nu ştiu unde mă voi duce”, spuse Iohan, „dar cred că mă vor lăsa în viaţă”. „Pentru mine este o mare consolare”, spuse Simon, „că te lasă în viaţă. Căci acest război încă nu s-a terminat. Ce ciudat, o dată am vrut să te ucid. Dar oricât de rău se arată acum totul, a fost bine că am făcut acest război. El nu s-a terminat şi cei care vin după noi au învăţat ceva. O, frate Iohan, mă vor biciui şi mă vor duce într-o piaţă unde gloata mă va sejiipa şi va arunca în mine cu napi stricaţi şi mă vor omorî în chipul acesta mizerabil. Dar a fost bine că am făcut războiul acesta. Îmi pare rău doar că leşul meu va zace batjocorit pe undeva, neîngropat”. Şi cum Iohan din Ghişala tăcea, Simon spuse după un timp: „Să ştii, Iohan, că ar fi trebuit să săpăm puţin mai la dreapta galeria L. Atunci turnul lor F s-ar fi prăbuşit, şi ce ar mai fi putut să facă?” Iohan din Ghişala era un om împăciuitor, dar în probleme de tactică nu ştia de glumă. Ştia că avusese dreptate cu galeria aceea L. Dar el va trăi şi Simon va muri, aşa că se stăpâni şi spuse: „Da, Simon, ar fi trebuit să săpăm puţin mai la dreapta galeria. Urmaşii noştri vor lucra mai bine”. „Dacă am fi acţionat la timp împreună, dragă Iohan”, spuse Simor., „am fi scos-o la capăt. L-am

văzut acum de-aproape pe Titus al lor. Un băiat bun, dar nu un comandant”.

Iosif îi văzu pe amândoi venind, trecând prin faţă. Mergeau încet, avu timp să-i privească şi să vadă acea strălucire care-l învăluia pe Simon, la fel ca odinioară, în ziua când îl întâlnise la Templu. Îi era cu neputinţă să se stăpânească. Vru să-şi înăbuşe strigătul ce i se zbătea în gâtlej, dar nu fu în stare, scoase un geamăt disperat, gâtuit, atât de înspăimântător, încât vecinul lui Iosif, care tocmai strigase împreună cu ceilalţi: „Câinilor! Pui de javre!”, tăcu brusc, îngrozit, palid la faţă. Iosif nu-şi lua ochii de la cei doi prizonieri, se temea că îl vor vedea. Era un om îndrăzneţ, care răspundea pentru faptele sale, dar dacă ei l-ar fi privit, ar fi murit de ruşine şi de umilinţă. Se simţea apăsat, parcă ceva îl strângea de gât, la gândul că era singurul evreu care privea spectacolul. Suportase foamea şi suferise cumplit de sete, fusese biciuit, îndurase toate batjocurile ori de câte ori fusese la un pas de moarte. Dar asta nu mai poate s-o suporte, asta n-ar putea-o suporta nimeni. Nu e ceva pe măsura puterilor omeneşti, este o pedeapsă cu mult mai dură decât a meritat.

Cei doi sunt foarte aproape.

Va ridica o sinagogă. Tot ce are, toate câştigurile de pe urma cărţii sale le va hărăzi construc iei, va fi o sinagogă, cum n-a mai văzut Roma. Şi lurile sfinte de la Ierusalim le va aduce în această sinagogă. Dar nu-i vor accepta sinagoga. Au primit ofrande de la n-circumcişi, dar de la 1 nu vor primi nimic, şi au dreptate.

Acum amxndoi sunt chiar în faţa lui. Nu-l văd. Iosii se ridică. Ei nu-l pot auzi în larma asurzitoare din jur, dar el deschide gura şi rosteşte, cu o patimă fără pereche de-a lungul întregii sale vieţi: „Ascultă, Israel, Iahve este dumnezeul nostru, este unicul”.

Dintr-odată, ca şi cum l-ar fi auzit, din cortegiul

prizonierilor începe să se strige, la început doar câţiva, apoi mai mulţi, apoi cu toţii: „Ascultă, Israel, Iahve este dumnezeul nostru, Iahve este unicul”. Când încep primii să strige, spectatorii izbucnesc în hohote de râs, imită răcnetul măgarului: „Iah Iah”. Dar apoi amuţesc, iar unii încep să se îndoiască dacă vaietul evreilor se îndreaptă într-adevăr către un măgar.

În momentul în care aude invocarea venită de jos, Iosii se linişteşte. Desigur, în clipa asta în toate sinagogile se strigă: „Ascultă, Israel”. L-a tăgăduit el vreodată? Nu l-a tăgăduit niciodată. Dacă a făcut ceea ce a făcut, a fost numai pentru ca toţi să-şi mărturisească sincer credinţa. Îşi va scrie cartea, o va scrie cu evlavie, Iahve va fi cu el. Va fi tăgăduită, de romani, ca şi de evrei. Va dura multă vreme până va fi înţeleasă. Dar va veni o vreme când va fi înţeleasă.

Dar cine strălucea în spatele celor două căpetenii ale evreilor, maiestuos, împodobit cu vestitul veşmânt din opt bucăţi? Marele Preot, proletarul, Fanias, lucrătorul de la construcţii. Trecea prin faţă, uscat, privind drept înaintea lui cu un aer întunecat, adâncit în gânduri, copleşit. Senatorul Marulle îl cerceta. Nu va fi mare deosebire dacă şi, – l va lua ca sclav pe acest Fanias sau pe Iohan din Ghişala. Iohan pare mai inteligent, cu el s-ar putea purta discuţii interesante, dar ar fi mai picant să-l aibă ca portar pe acest Mare Preot.

Veni muzica, animalele pentru jertfă, iar apoi, ca o încoronare a cortegiului, piesa sa cea mai strălucitoare, carele triumfătorilor. Înainte mergeau lictorii cu fas „îi împodobit” cu lauri, magistraţii, care purtau decretui c’e recunoaştere a învingătorilor, apoi o ceată de clovni care iarodiau obraznici şi cu bunăvoinţă anumite calităţi populare ale triumfă/.rilor, spiritul econom al lui Vespasian, precizia lui Titus, mania lui de a stenografia. Apoi

caricaturile învinşilor, înfăţişate de cei mai îndrăgiţi actori. Printre ei Demetrius Liban, cel mai mare artist al vremii. Da, îşi biruise boala şi slăbiciunea, îşi biruise împotrivirea inimii. Era vorba de arta sa, de ambiţia sa, fusese chemat de împărat, îşi adunase puterile, se prezentase. Era evreul Apella, sărea, dans C îşi mângâia barba despicată, purta filacterele, îl avea cu sine pe dumnezeul lui nevăzut. Sfâşiat între arta şi evlavia lui, căci pe una o plătea prin cealaltă, se hotărâse pentru artă. Iosif îl văzu trecând, sfâşiat, un mare actor, un biet om.

Urmau generalii legiunilor şi ofiţerii şi soldaţii, care meritaseră decoraţii înalte. În special unul din el fu întâmpinat cu ovaţii. Oriunde apărea el, favoritul armatei, Pedan al nostru, purtătorul coroanei de iarbă, acolo începea să se cânte, cântecul acela grosolan al legiunii a cincea, iar inimile se înflăcărau. Da, asta era trup din trupul nostru, asta era Roma. Acest om mulţumit şi sigur de sine nu era atins de nimic. Jupiter Capitolinul era cu el. Umblau zvonuri vagi că şi de data aceasta el fusese acela căruia i se datora succesul. Ceea ce făcuse el, de fapt, nu putea fi spus mai precis din anumite motive. Dar că fusese vorba de ceva măreţ, asta reieşea din faptul că îşi câştigase încă o decoraţie înaltă. Iosif privea chipul urât, spân, cu un singur ochi. Trecea prin faţă şiret, netulburat, puternic, zgomotos, mulţumit, adevărat bărbat. Nu, nimic nu i se putea opune acestei vulgarităţi mulţumite. Lumea aparţinea acestui soldat, pe care nu l-a ros niciodată îndoiala, care a fost mulţumit de tot ce făcea, pentru el crease Jupiter lumea.

Iar acum, strălucitor, înalt cât un turn, acoperit de lauri, tras de patru armăsari albi, venea carul, triumfal. În el se afla Vespasian. Ca să semene cu Jupiter, îşi unsese faţa cu miniu. Pe căpăţâna mare, de ţăran, purta o coroană de laur, trupul îmbătrânit şi îndesat era îmbrăcat într-o

togă de porfir, înstelată cu aur, pe care Jupiter Capitolinul trebuise să i-o dea pentru ziua aceea. Privea puţin cam plictisit la mulţimea care ovaţiona. Toată povestea va mai dura trei ceasuri. Veşmintele lui Jupiter erau grele, statul îndelung în carul hurdu, at < numai plăcut nu putea fi. Îşi luase asupra sa corvoada asta numai din cauza altor lui. Să întemeiezi o dinastie e o treabă grea. E cald. Probabil că lui Jupiter îi e foarte cald vara, de vreme ce în aprilie transpiri în aşa hal în veşmintele lui. Triumful ăsta costă enorm. Reginus a făcut o socoteală provizorie de douăsprezece milioane, dar vor fi cu siguranţă treisprezece. paisprezece. Banii aceştia puteau fi folosiţi, într-adevăr, cu mult mai bine, dar creierele astea îmbâcsite de grăsime trebuie să-şi aibă neapărat reprezentaţia lor, nu e nimic de făcut. E foarte bine că nu mai există Templul. Tânărul a făcut treabă bună. Dacă trebuie să săvârşeşti o faptă urâtă, nu dai înapoi, iar după aceea poţi să ai şi remuşcări. Numai astfel rezişti în viaţă şi în faţa zeilor. Sclavul din spatele lui, care îi ţine pe cap coroana grea, de aur, a lui Jupiter, îi spune formula prescrisă: „Uită-te în spate şi nu uita, că eşti un om”. Ei, da, probabil că mai are de trăit încă multă vreme înainte de a deveni zeu. Se gândeşte la statuile împăraţilor premergători divinizaţi. Acest triumf va face ca el să devină zeu cu o săptămână mai devreme. Carul zdruncină. Vespasian se uită gemând la ceasul solar.

În cel de-al doilea car triumfal, Titus priveşte adesea la amuleta care trebuie să-l apere de invidie şi deochi; căci lângă el, călare, e fratele său, Domitian, pomicica. Dar îngrijorarea pricinuită de invidia fratelui său nu poate să-i strice mândria acestei zile. Stă în carul său cu un aer rece şi strălucitor, înălţat deasupra a tot ce e omenesc, ostaş ajuns la ţel, încarnare a lui Jupiter. Trecând prin faţa lojei imperiale se posomorâşte, desigur, o clipă. Femeia nu este

acolo, i-au luat această femeie. Cui să se arate în toată strălucirea sa, ce rost au toate acestea fără ea? Ochiul lui caută în mulţime, caută locurile aristocraţiei de rangul al doilea. De îndată ce îl descoperă pe Iosif, întinde braţul, salutându-l.

Carele triumfătorilor trec mai departe, oprindu-se la picioarele Capitoliului. Martorii oculari vestesc: Simon Bar Giora a fost biciuit, sugrumat. Crainicii anunţă poporului vestea. Strigăte de entuziasm: s-a terminat războiul, Vespasian şi fiul lui coboară din care. Jertfesc un porc, un berbec şi un taur, pentru a se purifica ei înşişi şi a purifica armata, în cazul în care, în timpul expediţiei, ar fi supărat vreo divinitate.

Între timp, armata defila pe locul de alergare a cailor. Treceau două cohorte din fiecare legiune, toate maşinile, catapultele şi balistele, „Iulius cel gros" şi toţi ceilalţi berbeci de spart zidurile. Stegarii smulgeau aclamaţii delirante, vulturii de aur, în mod special cel al Legiunii a douăsprezecea, luat înapoi de la evrei, aşa cum, la timpul său, fuseseră luaţi înapoi vulturii de la germanul Arminius, barbarul trădător. Iosif privea cum trecea armata, veselă, împăcată, o forţă ţinută în frâu. Chezăşia ordinii în imperiu. Dar Iosif cunoaşte şi cealaltă faţă a acestei armate. Ştie că toţi aceştia, sunt Pedan. I-a auzit strigând: „Hep Hep", i-a văzut ţopăind, beţi de sânge, pe lespezile Templului, a căror marmoră nu se mai vedea din cauza leşurilor care o acopereau.

Defilarea trupelor a durat mult. Mulţi, în special cei de pe băncile aristocraţiei de rangul al doilea, au plecat. Iosif mai rezistă. A văzut încă o dată, până la capăt, toate legiunile, pe care le văzuse pustiind oraşul şi Templul.

În seara de 8 aprilie, cât va evrei veniră la paznicul de serviciu al închisorii Mame tine. Îi arătară o tăbliţă pecetluită. Paznicul o citi şi-i du e în pivniţa închisorii, aşa-

numita „baia rece”, căci înainte fu; să o fântână. În acest loc întunecat şi părăginit îşi găsise sfârşitul Simon Bar Giora. Potrivit obiceiului, leşul lui ar trebuit să fie aruncat noaptea pe Esquilino, acolo unde & e jupuiau vitele. Dar oamenii aceştia primiseră încuviinţarea de a lua leşul şi de a face cu el ce vor. Această încuviinţare le-o obţinuse Claudius Reginus. O obţinuse de la doamna Cenis, căreia îi dăduse în schimb perla sa.

Aşadar, oamenii aceia luară leşul acoperit de urmele biciului şi cwiste de răni al generalului evreu, îl puseră pe o targă, îl acoperiră. Îl purtară prin oraşul scăldat în lumini festive. Mergeau pe jos. La poarta Capene îi aşteptau sute de alţi evrei, printre ei Caius Barzaarone. Şi ei mergeau pe jos şi ei îşi sfâşiaseră veşmintele. Aduseră leşul, purtat la fiecare cincizeci de paşi de altul, pe Via Appia până ia a doua f. mă. Acolo îl aştepta Claudius Reginus. Lăsară, leşul în cimitirul st ran evreiesc. Îl culcară într-un sicriu, turnară peste capul învineţit ţărână adusă din Iudeea, îl stropiră cu apă parfumată. Apoi închiseră mormântul cu o lespede. Deasupra scrijeliră cu stângăcie litere greceşti: Simon Bar Giora, soldat al lui Iahve. Apoi îşi spălară mâinile şi părăsiră cimitirul.

Iosii se duse acasă. Îşi împlinise misiunea, nu se cruţase, asistase la războiul evreilor până la capăt. Dar acum îl părăsiseră puterile. Se prăbuşi, căzu într-un somn de moarte.

Era singur în casa aceea mare, goală, părăsită, doar sclavul era cu el. Nimeni nu îi purta de grijă. Dormi douăzeci de ore. Apoi se trezi, se aşeză la pământ, în atitudinea celui ce jeleşte.

Veni un curier de la Palatul imperial cu ramura de laur de bun augur. Când sclavul îl conduse la stăpânul lui ghemuit pe jos, cu faţa nerasă, cu hainele sfâşiate, cu cenuşă pe cap, curierul se îndoi că acesta ar putea fi cel pe

care-l căuta. Îi înmână şovăitor scrisoarea. Era un autograf al lui Vespasian, prin care se înştiinţa secretariatul imperial că trebuie să-i permită lui Iosif să cerceteze toate documentele de care avea nevoie pentru cartea sa. În afară de aceasta, împăratul îi acorda inelul de aur al aristocraţiei de rangul al doilea. Fu prima dată când curierul care purta ramura de laur nu primi bacşiş. Iosii se mulţumi să confirme primirea scrisorii. Apoi se aşează la pământ, ca şi înainte.

Veni tânărul Cornel. Sclavul nu îndrăzni să-l lase la Iosif.

După şapte zile, Iosii se ridică. Întrebă ce se mai întâmplase între timp. Auzi de tânărul Cornel. Trimise după el.

Când băiatul veni, cei doi n-au stat prea mult de vorbă. Iosif spuse că are nevoie de Un secreta? bun, de inc. ere. Îl întrebă dacă ar vrea să-l ajute la conceperea căiţii sale. Cornel strălucea de bucurie.

Încă în aceeaşi zi, Iosii se puse pe treală.

„Se prea poate”, dictă el, „că vor fi mai mulţi care vor încerca să zugrăvească războiul evreilor! potriva romanilor, autori, care n-au fost de faţă la evenimente şi care vor fi îndemnaţi să scrie vorbe necugetate şi contradictorii. Eu, Ios: f, fiul lui Mattias, preot de gradul întâi din Ierusalim, martor de la început, m-am hotărât să scriu istoria acestui război”, aşa cum a fost el în realitate, spre amintirea celor de astăzi, spre avertizarea celor ce vor veni”.

Aici se sfârşeşte primul din cele două romane ce-l au ca erou pe istoricul Flavius Iosefus.

CUPRINS

C Întâi
artea
C a do

artea uă
C a tr
artea eia
C a pa
artea tra
C a ci
artea ncei
— ROMA /5
— GALILEEA /76
— CEZAREA /169
— ALEXANDRIA /226
— IERUSALIM /2SS

Culegere computerizată SILEX. Casă de Editură. Presă şi Impresariat. S.R.L.

S Tiparul executat la tipografia «Universul», Chişinău. Com. nr. V